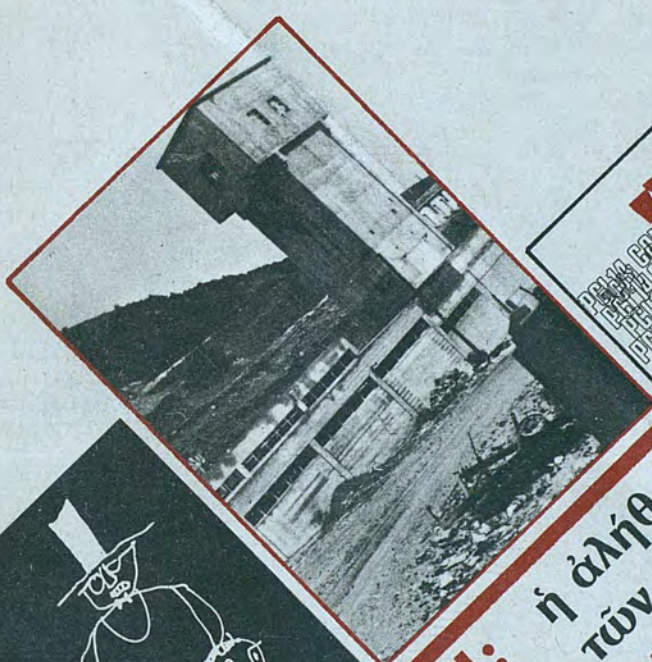


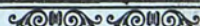
αντι



● **"Έρευνα του ANTI:** ή αλήθεια για τον Οίκο του Φοιτητή, για το θεσμό των υποτροφιών, για το συσσίτιο ● **Μια δεύτερη έρευνα:** τί συμβαίνει στα κόμματα της 'Αριστεράς; ● **Μιλούν οι άπεργοι του Μαντέμ-Λάκκο** ● **Δημ. Χατζή:** Το πρόβλημα της διγλωσσίας. ● **Η φορολογία άκινήτων και ή**



ΑΝΤΙ 16 **ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ**



I. ΕΡΕΥΝΑ ΤΟΥ ΑΝΤΙ	8 - 18
Προβλήματα του σημερινού φοιτητή	8
ΑΝΔΡΕΑ ΛΕΝΤΑΚΗ: Υποτροφίες ή φτηνά δεκανίκια;	9
ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΕΦΕΡΤΖΗ: Φοιτητικοί στρατώνες	15
II. ΕΡΕΥΝΑ ΤΟΥ ΑΝΤΙ	19 - 25
Ματιές στο έσωτερικό της 'Αριστεράς	19
ΝΙΚΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ: Το προσυνέδριο του ΠΑΣΟΚ	20
Ν. ΓΙΑΝΝΑΔΑΚΗ: Μια οργανωτική εισήγηση και η προβληματική της μονολιθικότητας	21
ΑΝΔΡΕΑ ΛΕΝΤΑΚΗ: Σκέψεις έν' όψει της ανεξαρτοποίησης της ΕΔΑ	23

Ν. ΓΙΑΝΝΑΔΑΚΗ: Προσωρινή λύση «άνοιχτης» πόρτας	24
Η ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ	26 - 30
ΠΑΝ. ΚΑΖΑΚΟΥ: Για ν' αποκτήσει ο θεσμός περιεχόμενο	26
Π. Α. ΠΑΠΑΓΑΡΥΦΑΛΛΟΥ: Αυτόνομία και πολιτικοποίηση	29
ΧΡ. ΚΑΡΑΝΙΚΑ: 'Η φορολογία ακινήτων και η 'Αριστερά	31
ΑΛ. ΦΩΤΕΙΝΟΥ: Το συνέδριο του Ι. Κ. Κ. πέτυχε	33
ΑΡΗ ΦΑΚΙΝΟΥ: Πορτογαλία	35
ΠΕΤΡΟΥ ΕΥΘΥΜΙΟΥ: Μιλούν οι άπεργοι του Μαντέμ - Λάκκο	36
ΠΛ. ΣΕΡΒΑ: Πώς δημιουργήθηκαν τα κόμματα στην Κύπρο	39
ΔΗΜ. ΧΑΤΖΗ: Το πρόβλημα της διγλωσσίας	41
Α. Γ. ΞΥΔΗ: Εικαστικό χρονικό	45
ΑΝ. Θ. ΚΟΛΤΣΙΔΟΠΟΥΛΟΥ: Σχόλια, σημειώσεις και κρίσεις για το Θέατρο	48
Χ. ΞΑΝΘΟΥΔΑΚΗ: Τέταρτο σεμινάριο σύγχρονης μουσικής	49
Βιβλιοπαρουσίαση	50
Δίσκος	51
'Επιστολές	53

Η καινούργια ποίηση **του ΜΙΧΑΛΗ ΚΑΤΣΑΡΟΥ**

'Από τις εκδόσεις του περιοδικού «ΑΝΤΙ» κυκλοφορεί τις μέρες αυτές
 ή συλλογή του Μιχάλη Κατσαρού

«ΠΡΟΒΑ ΚΑΙ ΩΔΕΣ»

Πρόκειται για τη μεγάλη «Στροφή»
 του Ποιητή του

«ΚΑΤΑ ΣΑΔΔΟΥΚΑΙΩΝ»
 για μια καινούργια του εποχή
 για μεγάλη στιγμή της ποίησής μας.

Διατίθεται
 σε όλα τα κεντρικά βιβλιοπωλεία.
 Κεντρική Διάθεση
 'Εκδόσεις Καστανιώτη, Πανεπιστημίου 39,
 3ος όροφος, γραφ. ΙΙ, Τηλ. 32.46.633

Κεντρική διάθεση για τα βιβλιοπωλεία Βορείου 'Ελλάδος :
 Βιβλιοπωλείο «ΞΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ» Ν. Κοτζιάς και Σία Ο.Ε.
 Τσιμισκή 78, τηλ. 279-720, Θεσσαλονίκη

ή αλήθεια για τη θέση **της γυναίκας στη κοινωνία** **ΤΟ** **ΓΥΝΑΙΚΕΙΟ ΚΙΝΗΜΑ**

Μίρνα Γουντ — Καθ. Μακάφου
 Μαργκαρετ Μιενστον
 Μερντιθ Ταξ
 Τζουλιετ Μίσελ
 Εβελυν Ρηντ



'Εκδόσεις Κύτταρο, τηλ.: 713.604

Κεντρική διάθεση του ΑΝΤΙ, για τα βιβλιοπωλεία της 'Αθήνας:
 ΜΙΧΑΛΗΣ ΓΚΑΝΑΣ
 Βιβλιοπωλείο «δέντρο», Χαρ. Τρικoupη 13, τηλ. 606-393

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ: Δημοχάρους 62, Αθήνα, Τ.Τ. 601, Τηλ. σύνταξης 732.819 - διαχείρισης 732.713 ● Περίοδος Β': Χρόνος 1ος, Τεύχος 16 ● Ίδιοκτήτης - Έκδοτης: ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ, Δεινοκράτους 131, Μαράοι ● Διευθυντής Σύνταξης: ΑΣΤΕΡΗΣ ΣΤΑΓΚΟΣ: Άγιου Νικολάου 8, Μαρούσι ● Συντακτική ομάδα: ΝΙΚΟΣ ΓΙΑΝΝΑΔΑΚΗΣ, ΠΕΤΡΟΣ ΕΥΘΥΜΙΟΥ, ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΕΝΤΑΚΗΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΕΦΕΡΤΖΗΣ ● Καλλιτεχνική επιμέλεια: ΤΑΤΙΑΝΑ ΒΟΛΑΝΑΚΗ ● Οικονομική διεύθυνση: ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ ● Διαφημίσεις: ΕΥΑΓ. ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΠΟΥΛΟΥ, ΣΤΑΜ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ ● Το «ΑΝΤΙ» φωτο-στοιχειοθετείται από την ΣΤΟΙΧΕΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΕΘΝΩΝ «Γ. ΤΣΙΒΕΡΙΩΤΗΣ» Ε.Π.Ε. - Λένωριαν 205, και τυπώνεται από την ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ «ΙΩ. ΚΑΜΠΑΝΑΣ» Α.Ε. Φιλαδέλφειας 4 ● ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Απλή εξόφληση δρ. 260, αεροπορική δρ. 300, άλλη έτηγία δρ. 520, αεροπορική δρ. 600. Για μαθητές -σπουδαστές έκπτωση 15% ● ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Ευρώπη - Μεσογειακές χώρες δρ. 750, Νοτ. Αφρική - Κεντρ. Ασία δρ. 850, Η.Π.Α. - Καναδά - Άνατ. Ασία δρ. 1.000, Αυστραλία - Ωκεανία δρ. 1.400 ● Εμβάσματα - Έπιταγές: ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ, Δημοχάρους 62, Τ.Τ. 601 - ΑΘΗΝΑΙ ● ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: Δρ. 20



Να φύγουν οί Έφιάλτες

Ταραγμένο το τελευταίο δεκαπενθήμερο. Νεοναζιστές, νεοφασίστες και χουντικοί τραμπούκοι εξαπόλυσαν καινούργιο κύμα θορυβωδών προκλήσεων. Χωρίς, βέβαια, να ένοχληθούν -τί περίεργο!- από τις κατά τα άλλα πάντα δραστήριες και αποτελεσματικές υπηρεσίες ασφαλείας. Οί όποιες -καλυπτόμενες πεισματικά, όπως συνήθως, από τον κ.Γκίκα- έβαλαν το χεράκι τους στην προσπάθεια δημιουργίας ατμόσφαιρας δυσφορίας και έντασης, κλείνοντας την κυκλοφορία στο κέντρο της Αθήνας με κάθε άλλο παρά πειστικό πρόσχημα, μιὰ μικρή συγκέντρωση νέων που διαμαρτύρονταν για την άτιμωρησία των νεοφασιστών κι αποδεικνύοντας, με τη βάνουση κακοποίηση των δύο δημοσιογράφων στο χώρο των δικαστηρίων, ότι είναι βαθύτατα διαποτισμένες από τη φιλοσοφία της βίας και της προβοκάτσας, στο πνεύμα της όποιας διαπαιδαγωγήθηκαν στη διάρκεια της Έπταετίας.

Ταυτόχρονα, οί Τούρκοι μινιμπεριαλιστές, σέ μιὰ παράλληλη επιχείρηση, ανέβασαν και πάλι επικίνδυνα τη θερμοκρασία στο Αιγαίο. Την ανέβασαν με την προκλητική δήλωση της πολιτικής τους ήγεσίας ότι ή χώρα τους διεκδικεί τόν έλεγχο στο Αιγαίο - και ότι το θέμα θα συζητηθεί με τόν πάντα πρόθυμο να τούς ακούσει Γενικό Γραμματέα του ΝΑΤΟ κ. Λούντς: με τὰ μεγάλα ναυτικά γυμνάσια στην περιοχή των ελληνικών νησιών που βρίσκονται κοντά στις άκτες τους· με τις επανειλημμένες παραβιάσεις του ελληνικού εναέριου χώρου στην ίδια περιοχή· με την επίδειξη, τέλος, επιθετικότητας στα έλληνοτουρκικά σύνορα, στη Θράκη.

Είναι φανερό ότι οί δυο επιχειρήσεις δέν συνέπεσαν χρονικά άπλως «κατά σύμπτωση». Κάτι παρόμοιο συνέβη και στο παρελθόν - τις μέρες που άποκαλύφθηκε ή συνωμοσία των Ίωαννιδικών αξιωματικών που είχαν παραμείνει σέ θέσεις-κλειδιά του στρατού χάρις στη γεφυροποιητική πολιτική του κ. Άβέρωφ. Καί κάτι παρόμοιο θα συμβεί, άσφαλώς, και στο μέλλον. Γιατί αυτό επιτάσσουν τὰ συμφέροντα εκείνων που κινούν τὰ νήματα από το παρασκήνιο: δηλαδή, του Πενταγώνου, του Στέϊτ Ντιπάρτμεντ και των άμερικανικών και νατοϊκών μυστικών υπηρεσιών, που θέλουν, την ώρα που οί θέσεις των ΗΠΑ κλονίζονται στη Μέση Άνατολή και στην Πορτογαλία, να εξασφαλίσουν τὰ μετόπισθέν τους στη μαρτυρική Κύπρο και άν είναι δυνατόν και στην Έλλάδα.

Την άπλη αυτή άλήθεια ελπίζουμε να την έχουν υπόψη τους εκείνοι στην κυβέρνηση που νοιάζονται για τή δημοκρατία - έστω, τή δική τους, συντηρητική, άστική, δημοκρατία. Καί που μοιάζει να ύποπτεύονται το μέγεθος της συμφοράς που δέν θα διστάσουν να προκαλέσουν στη χώρα μας όσοι βρίσκονται πίσω από τις ελληνικές μαριονέτες τους και τούς Τούρκους στρατοκράτες.

Κι άν την έχουν, θα πρέπει να καταλάβουν ότι επιβάλλεται να αντιδράσουν γρήγορα και με λιγότερη πιὰ διστακτικότητα. Άπαλλάσσοντας την κυβέρνηση από την παρουσία των «γεφυροποιών». Καί προωθώντας την κάθαρση με την επιβαλλόμενη ταχύτητα. Ωστε να παραμεριστούν, όσο άκόμα είναι καιρός, οί Έφιάλτες που άπειλούν μόλιμα τὰ μετόπισθέν μας, κάθε φορά που ό τουρκικός μινιμπεριαλισμός, οί ΗΠΑ και το ΝΑΤΟ προωθούν τή μεγάλη τους επιχείρηση που μπορεί να άποδειχτεί για τή χώρα μας ό πιό θανάσιμος κίνδυνος που γνώρισε στη νεώτερη Ιστορία της.

Ό ελληνικός λαός αυτό περιμένει. Όπως φάνηκε κι από τὰ άποτελέσματα των δημοτικών εκλογών. Που έδειξαν ότι ό λαός, άν υπερψήφισε, το Νοέμβριο, τόν κ. Καραμανλή, το έκανε εύκαιριακά, μόνο και μόνο γιατί έλπιζε να άπαλλαγει έτσι από τούς Έφιάλτες που ή δικτατορία είχε άφήσει ανάμεσά μας.

Ό έκδοτης

ΕΝΩ ΕΝΑΣ ΜΥΘΟΣ ΚΑΤΕΡΡΕΥΣΕ ΠΟΛΛΑ ΤΑ ΚΑΙΝΑ ΔΙΑΦΑΙΝΟΝΤΑΙ

Οι δημοτικές εκλογές οδήγησαν, στον πρώτο γύρο, σε μιάν εντυπωσιακή νίκη των προοδευτικών δυνάμεων. Πού θα ήταν ασφαλώς πολύ μεγαλύτερη, αν οι διενέξεις, που συγκλονίζουν πάντα την 'Αριστερά, αλλά και η διατακτικότητα της συντηρητικότερης μερίδας της ΕΚ-ΝΔ να δεχτεί μιὰ πλατιά αντιφασιστική συνεργασία, δεν εμφάνιζαν, αυτές ακριβώς τις δυνάμεις προς τις οποίες στράφηκε την περασμένη Κυριακή ο λαός, διασπαμένες σε μιὰ σειρά σημαντικά άστικά κέντρα.

Πάντως, ύστερα απ' αυτό τον πρώτο γύρο των δημοτικών, ακόμη και ο πολιτικά αφέλεστερος καταλαβαίνει γιατί η κυβέρνηση προσπάθησε – μάταια, εϋτυχώς – να τις «απολιτικοποιήσει». Τό προοπάθησε, γιατί προφανώς προέβλεπε ότι θα απέληγαν σε ήττα του συντηρητισμού, που είχε, εν τούτοις, θριαμβεύσει – με τὸ 54.6% τοῦ κ. Καραμανλή – στις βουλευτικές εκλογές που είχαν διεξαχθεί πριν από τέσσερις μόλις μήνες. Γεγονός που θα απέδεικνε – όπως και απέδειξε ήδη – ότι εκείνη η νίκη του κ. Καραμανλή – και όχι της «Ν.Δ.» – ήταν καθαρά εύκαιριακή. Και ότι οφειλόταν στην πεποίθηση του λαού ότι στη δοσμένη ιστορική στιγμή και κάτω από τις δοσμένες ειδικές συνθήκες, ο κ. Καραμανλής ήταν εκείνος που θα μπορούσε πιδό σίγουρα και με λιγότερους κινδύνους από ό,τι όποιοσδήποτε άλλος να μᾶς απαλλάξει από τους 'Εφιάλτες που άφησε ανάμεσά μας, ή πιδό οδυνήρη φάση της αμερικανοκρατίας, δηλαδή, ή 'Εφταετία. Γεγονός που θα οδηγούσε – όπως και οδήγησε – με τη σειρά του, στο συμπέρασμα ότι ο ελληνικός λαός βγήκε από τη δικτατορία όχι συντηρητικότερος, όπως ισχυρίζονται ή ελληνική Δεξιά και οι ξένοι σύμμαχοί της, αλλά πολύ πιδό ριζοσπαστικοποιημένος.

ΒΛΕΠΕΙ ΤΟΥΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥΣ

Τους κινδύνους που συνεπάγεται για τη μελλοντική του θέση ή αδιαφορία μπροδς σ' αυτή τη ριζοσπαστικοποίηση της πλειοψηφίας του ελληνικού λαού, φαίνεται να τους καταλαβαίνει ο κ. Καραμανλής. Γιατί, βέβαια, δεν είναι τυχαίο ότι τὸ ίδιο αυτό δεκαπενθήμερο ο κ. πρωθυπουργός προχώρησε στην ολοκλήρωση σειράς μέτρων και σε δηλώσεις που τείνουν να τον εμφανίσουν ως μετακινούμενο σταθερά προς λιγότερο συντηρητικές θέσεις και ως απομακρυνόμενο συστημικά από την αντιδραστική, φασιστιζούσα και με «γεφυροποιητικές» διαθέσεις άκρα δεξιά, που τείνει να συσπειρωθεί γύρω από τον κ. 'Αβέρωφ και λιγότερο εμφανώς γύρω από τον κ. Γ. Ράλλη.

Συγκεκριμένα, ο κ. Καραμανλής: 1. Σχημάτισε – πράγμα πρωτοφανές για ελληνικό κόμμα της δεξιάς – Κ.Ε. της «Ν.Δ.» στην όποια, μάλιστα, συμπεριέλαβε και γνωστούς κεντροδεξιούς, όπως ο στρατηγός Τσολάκας. 2. 'Ανακοίνωσε ότι τὸ Πολιτικό Γραφείο του κόμματός του δεν θα τὸ διορίσει ο ίδιος, αλλά θα τὸ εκλέξει ή Κ.Ε. 3. Μετά τη συστηματική επίδειξη απροθυμίας να επιτρέψει αναζωογόνηση της αμερικανοκρατίας – που τὸν τὴν ἀναγνώρισε και ο 'Ανδρέας Παπανδρέου – διακήρυξε τώρα και τὴν ἀπόφασή του να προχωρήσει, «αν χρειαστεί», και σε «κοινωνικοποίηση» ορισμένων μεγάλων μονάδων της ελληνικής οικονομίας.

'Επιπλέον, ο κ. Καραμανλής και τὸ περιβάλλον του προχωρούν σε μιὰ επίδειξη ἀβρότητας – τὴν έχουν σημειώσει και οι θεατὲς τὼν ἐκπομπὼν της τηλεόρασης ἀπὸ τὴ Βουλὴ – πρὸς τὸν ἀρχηγὸ τοῦ ΠΑΣΟΚ, πὸν μέχρι χτὲς ἦταν «κόκκινο πανί» γιὰ ὀλόκληρη τὴ Δεξιά και παραμένει πάντοτε «κόκκινο πανί» γιὰ τὸν κ. 'Αβέρωφ και τοὺς ἄλλους «γεφυροποιούς». (Και δεν ἔχει ξεφύγει κανενὸς τὴν προσοχή ὅτι τὴν ἀβροφροσύνη τοῦ τὴν ἀνταποδίδει με ἀξιοσημείωτη ἐπιμέλεια και ὁ 'Ανδρέας Παπανδρέου, πὸν ἀποφεύγει συστηματικά τὴς αἰχμὲς κατὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ).

ΠΡΟΑΓΓΕΛΟΙ ΑΛΛΑΓΩΝ;

Με ἀποτέλεσμα ορισμένοι παρατηρητὲς νὰ ἀναρωτιοῦνται μήπως ὅλα αὐτὰ ἀποτελοῦν τοὺς μακρινούς, ἔστω, προάγγελους κάποιων ἀλλαγῶν στὴ σύνθεση και στοὺς προσανατολισμούς τὼν πολιτικῶν φορέων. 'Αλλαγῶν πὸν θα ὀδηγοῦσαν σὲ καινούργιες πολιτικὲς ἰσορροπίες και θα ἐπέτρεπαν τὴν ἐφαρμογὴ μιᾶς τολμηρότερης πολιτικῆς στοῦ διεθνῆ χώρο, ὅταν περάσουμε τὴ σημερινὴ λεπτὴ, κρίσιμη και ἐπικίνδυνη ἀκρόαση – ή, ἴσως, γιὰ νὰ περάσουμε αὐτὴν ἀκριβῶς τὴ φάση, πὸν θα εἶναι και μακρὰ και ἐπίπονη. Οἱ ἴδιοι παρατηρητὲς προσθέτουν ὅτι ὑπάρχουν ἐνδείξεις πὸς τὰ ἐρωτηματικά τους αὐτὰ θα ξεκαθαριστοῦν μόνο μετὰ τὴν πραγματοποίηση τὼν ἐπισκέψεων τοῦ κ. Καραμανλὴ στοῦ Παρίσι και στὴ Βόννη, ὅπου «θα παιχτεῖ ἕνα παιχνίδι πολλὸ ἀποφασιστικό γιὰ τὰ περιθώρια ἐλιγμών τοῦ πρωθυπουργοῦ». Πρέπει, τέλος, νὰ προστεθεῖ ὅτι δεν εἶναι πιθανότατα ἀσχετες με τὴς «μαγειρευόμενες» αὐτὲς ἀλλαγὲς και οἱ ἐδῶ ἐπισκέψεις δυὸ εὐρωπαϊκῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ἀντιπροσωπειῶν: μιᾶς 'Ιταλικῆς (και εἶναι γνωστοὶ οἱ δουλικοὶ δεσμοὶ της 'Ιταλικῆς Σοσιαλδημοκρατίας με τοὺς 'Αμερικανούς) και μιᾶς Δυτικογερμανικῆς.

Ὅτι κάτι συμβαίνει στὴ Δεξιά τὸ δείχνουν και δυὸ ἄλλα γεγονότα. Πρῶτον, ή ἐπιμονὴ και ὀξύτητα με τὴν ὁποία ὁ βουλευτὴς και δημοσιογράφος Β. Βασιλείου, πὸν ἀνήκει στὴν «ἀριστερὰ» της «Ν.Δ.» και στοῦ περιβάλλον τοῦ κ. Καραμανλὴ, ἐπιτίθεται ἐναντίον ὅλων τὼν παλιῶν – και ἀντιδραστικῶν – στελεχῶν τοῦ κόμματός του. Δεύτερο, οἱ ἀντιδράσεις τοῦ κ. Γ. Ράλλη. Πὸν «ἐξομολογεῖται» δεξιά κι ἀριστερὰ ὅτι κατὰληψη της Προεδρίας της Δημοκρατίας ἀπὸ τὸν κ. Καραμανλὴ θα ἦταν καταστρεπτικὴ «και γιὰ τὸ κόμμα και γιὰ τὸ ἔθνος». Γιὰ τὸ κόμμα, γιατί θα ὀδηγοῦσε στὴ διάσπασή του και θα ἄνοιγε τὸ δρόμο γιὰ τὴν προσχώρησή τὴν «προοδευτικῆς» του πτέρυγα γνωστῶν στελεχῶν της ΕΚ-ΝΔ και στὴν ἐξώθηση ἄλλων στελεχῶν τοῦ ἴδιου σχηματισμοῦ στοῦ ΠΑΣΟΚ. Και γιὰ τὸ «ἔθνος», γιατί, σὲ συνέχεια, θα ἄνοιγε ὁ δρόμος γιὰ τὴ δημιουργία νέων πολιτικῶν ἰσορροπιῶν, πὸν θα συνεπάγονταν τὴν ἀπομόνωση της ἄκρας δεξιάς, θα ἐπιτάχυναν και στερέωναν τὴν ἀποκόλληση της χώρας ἀπὸ τὴν ἀμερικάνικη τροχιά και θα ἐνίσχυναν τὰ καινούργια ἀνοίγματα πὸν ἐπιχειροῦνται, δεῖλὰ γιὰ τὴν ὥρα, πρὸς τὰ Βαλκάνια και τὸν ἀραβικὸ κόσμο, με τὴν ἐνθάρρυνση κάποιων εὐρωπαϊκῶν κέντρων.

Στὸ μεταξύ, τὸ δεκαπενθήμερο ἔκλεισε με τὸ ὄργιο τὼν «ἀνησυχαστικῶν φημῶν» πὸν κατὰγγειλε ὁ κ. Λαμπριάς. Πὸν ἀναφέρθηκε σὲ χαλκίειο τοῦ ὁποίου τὴς πηγὲς ἀναζητὰ ή κυβέρνηση, «χωρὶς νὰ ἀποκλείει» και τὴν ὑπαρξὴ «ξένου» δακτύλου. Πὸν προφανῶς θέλει νὰ συντρίψει. Γεγονός πὸν ἐνισχύει τὴν ἐντύπωση ὅτι οἱ παραπάνω πληροφορίες ἔχουν σοβαρὴ βάση.

ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ

Στὸ τεῦχος μας αὐτὸ δεν ὑπάρχει ΑΝΤΙ – κείμενο τοῦ Μπόστ. Γιατὶ ὁ συνεργάτης μας κάνει τὴς διακοπὲς του κάπου στὴν Ἑλλάδα. Οἱ ἀναγνώστες μας, ἄς μὴν ἀνησχοῦν. Ὁ Μπόστ. θα ἐπιστρέψει σύντομα ξεκούραστος. Καὶ τὰ ΑΝΤΙ – κείμενά του θα ἐμφανιστοῦν και πάλι ἀπ' τὴς στῆλες μας, δροσερότερα και καυστικότερα παρὰ ποτέ.

άντι

θέσεις

ΔΗΜΟΣΙΑ Ή Η ΝΕΑ ΤΑΞΗ

Το που οδηγεί ή ανοχή της κυβέρνησης απέναντι σε όρισμένους ύπουργούς, που ή κάθαρση δέν φαίνεται νά τους ενδιαφέρει ιδιαίτερα και ή δημοκρατία νά τους έμπνέει αρκετά, φάνηκε στην ένταση και άνεση του φασιστικού ξεσπάσματος των ήμερών που πέρασαν. Φασιστικά μπογιαντίσματα, τρομοκρατικές εκδηλώσεις, χιτλερικές «παρελάσεις», νέα μαχαιρώματα και προκλήσεις νεοφασιστών, θρασεΐς έμφανίσεις χουντικών και άλλα, μένουν χωρίς απάντηση, χωρίς εξηγήσεις. Για μιάν ακόμα φορά καλύπτονται κάτω από την έξοργιστική σιωπή του ύπουργού Δημοσίας Τάξεως ή κατά απαράδεκτο τρόπο συσκοτίζονται με δηλώσεις του. Και ενώ όλα αυτά συμβαίνουν λίγους μήνες μετά την αποκάλυψη του αίσχους των ύπερεθνικοφρόνων, προσκόπων της έθνικής – διάβαζε, φασιστικής – σωτηρίας, φοβούμαστε μήπως ό κ. ύπουργός Δημοσίας Τάξεως, συγχέει τή Δημόσια με τή ... Νέα Τάξη.

ΕΙΝΑΙ ΑΡΚΕΤΑ;

Παρ' όλες τις διαβεβαιώσεις της κυβέρνησης ότι έλέγχει την κατάσταση, όλο και κάτι της ξεφεύγει. Και τό κάτι σήμερα μπορεί νά είναι τά πάντα αύριο. Ό κ. Καραμανλής επέδειξε προχθές μεγάλη εύθιξία στις ύβρεις, όπως είπε, όταν κάποιος ήγέτης της Άντιπολίτευσης αναρωτήθηκε για τις επιρροές που τυχόν δέχεται ό πρωθυπουργός ή τό περιβάλλον του γενικότερα. Όστόσο, αφήνεται νά είναι δυνατόν στην κάτω από κρατικό, ύποτίθεται, έλεγχο ΥΕΝΕΔ, νά βρίζει κατά πολύ χειρότερο τρόπο την κυβέρνηση και γενικά τόν πολιτικό κόσμο, με διαστρεβλώσεις κειμένων και καπηλεία όνομάτων των άκραιφνών δημοκρατών συγγραφέων τους, κατηγορώντας τους πολιτικούς σαν άχρηστους και ανήμπορους. Αύτά που κάνει ή κυβέρνηση στον αγώνα κατά των χουντικών και των πεμπτοφασιστών τους, είναι αρκετά για νά διαφεύσουν τις κατηγορίες των διαβρωτών της δημοκρατίας;

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΠΙΣΤΕΥΤΟΣ

Δέν είναι μόνο ό ζήλος και ό «δυναμισμός» αστυνομικών όργάνων, που θέλουν νά όνομάζονται και «όργανα της τάξεως», ή έθελουφλία τους μπροστά σε εγκληματικές πράξεις νεοφασιστών, ή ένοχη σιωπή μπρός στους τραμπούκους του έλληνικού ναζισμού και ή κάλυψή τους, που μάς πείθουν πως πραγματικά άφομοίωσαν τά μαθήματα καταπίεσης που διδάχτηκαν ακόμα καλύτερα στην Έφταετία. Είναι και άλλα πολλά. Άλλα τό χειρότερο από όλα είναι ή λήψη μέτρων, τελευταία, που άγγίζουν τά όρια και μάς θυμίζουν έντονα πολιτικές προβοκάτισεις σαν κι αυτές που οδηγούν σε όχλοκρατίες και στρώνουν τό δρόμο στις δικτατορίες. Τις τακτικές αυτές, που γνωρίσαμε με πικρές έμπειρίες στο παρελθόν, δέν μπορούμε νά τις συγχωρήσουμε τώρα. Κι έτσι άσυγχώρητη ήταν ή ενέργεια της Άστυνομίας νά άποκλείσει χωρίς λόγο τή συγκοινωνία στο κέντρο της Άθήνας στις 27 Μαρτίου. Ό κ. Γκίκας έσπευσε και πάλι νά δικαιολογήσει αυτές τις πράξεις, που φανερώνουν χουντική νοοτροπία. Άλλα πόση αλήθεια έλεγε και πόσο πιστευτός έγινε, μπορεί νά τό διαπιστώσει, διαβάζοντας και φιλοκυβερνητικές έφημερίδες, που τουλάχιστον σέβονται τόν έαυτό τους και τή δημοκρατία.



άντι

ΕΝΑ ΚΟΜΜΑΤΙ της έπιτυχίας
της βελτίωσης
της ανάπτυξης

του **άντι**

ΕΙΝΑΙ ΣΤΑ ΧΕΡΙΑ ΣΟΥ



ΓΡΑΦΟΥ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗΣ

στο **άντι**

κυκλοφορεί
κάθε δεύτερο Σάββατο



---ΚΟΨΤΕ ΕΔΩ---

ΔΕΛΤΙΟ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

Γράφομαι συνδρομητής για:

6 μήνες Δρχ. 260 ☐

1 χρόνο Δρχ. 520 ☐

ΟΝΟΜΑ

ΕΠΩΝΥΜΟ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ

ΠΟΛΗ Τ.Τ.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

ΑΣ ΤΟ ΕΧΕΙ ΥΠΟΨΗ ΤΟΥ

Τὸ ἀποκορύφωμα τῆς ἀστυνομικῆς ἀβρότητας δοκίμασαν μὲ προσωπικὴ ἐμπειρία, δυὸ λειτουργοὶ τοῦ τύπου κατὰ τὴν ἐκτέλεση τοῦ ἐπαγγελματικοῦ καὶ κοινωνικοῦ καθήκοντός τους. Ἡ ἄμεση ὁμῶς ἀπεργία τῶν δημοσιογράφων τῆς χώρας εἶναι μιὰ μικρὴ ἐνδειξη τῶν ἀπαντήσεων ποὺ εἶναι ἀποφασισμένος νὰ δίνει σὲ τέτοιες ἐνέργειες ἕνας λαὸς τοῦ ὁποίου τὰ τραυματικὰ βιώματα ἀπὸ τὸν πρόσφατο φασισμό εἶναι πολὺ νωπὰ. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τοὺς βιβλιοπῶλες τῆς Ἀθήνας, τὰ καταστήματα τῶν ὁποίων ἐγίναν ἐπανελημμένα στόχος τῶν νεοφασιστικῶν ἀσχημιῶν, χωρὶς, κατὰ «περίεργη σύμπτωση», ἡ Ἀστυνομία νὰ συλλάβει ἔστω καὶ ἓναν ἐνοχο. Ἀπάντησαν καὶ αὐτοὶ μὲ ἀπεργία καὶ πορεία διαμαρτυρίας. Ἄς τὸ ἔχει ὑπόψη του ὁ ἄλλοτε ἡγέτης τοῦ ΙΔΕΑ καὶ ὑποστηρικτῆς τοῦ Παπαδοπουλικοῦ συντάγματος κ. Γκίκας, ποὺ δὲν φαίνεται νὰ βιάζεται ἰδιαίτερα νὰ ἀποκαλύψει καὶ ἐξαρθρώσει τὴ «Νέα Τάξη».

ΤΟ ΒΙΕΤΝΑΜ

Τὰ αἰσθήματα καὶ οἱ σκέψεις κάθε προοδευτικοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸ ἔπος τοῦ Βιετνάμ, ποὺ πλησιάζει στὴ θριαμβευτικὴ ὁλοκλήρωσή του, δὲν μποροῦν βέβαια νὰ γίνουν ἀντικείμενο ἐνὸς σύντομου σχολίου. Ἐκεῖνο μονάχα ποὺ θὰ μπορούσαμε νὰ συναισθανθοῦμε ἀπέναντι στὴν ἱστορία ἐνὸς λαοῦ ποὺ ἔσωσε τὴν τιμὴ τῆς ἀνθρωπότητας μέσα στὴν παρακμὴ τοῦ δευτέρου μισοῦ τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα, εἶναι οἱ δικές μας εὐθύνες καὶ ὑπαιτιότητες ἀπέναντι στὴ δική μας χώρα καὶ στὴν πανανθρώπινη ὑπόθεση τῆς κοινωνικῆς ἐλευθερίας καὶ προκοπῆς.

ΑΣΤΟΧΕΣ

Ἀναπάντεχες καὶ μονομερεῖς δηλώσεις ἔκανε λίγο πρὶν ἀπὸ τὶς ἐκλογὲς στοὺς Δήμους ὁ ὑπουργὸς Ἑσωτερικῶν μιᾶς κυβέρνησης ποὺ κατηγορηματικὰ εἶχε ταχθεῖ ἐνάντια στὴν πολιτικοποίησή τους. Συμπέρασμα καὶ κατάληξη τῶν δηλώσεων αὐτῶν, ἦταν ἡ παρότρυνση πρὸς τοὺς ἐκλογεῖς νὰ καταδικάσουν μὲ τὴν ψήφο τους τοὺς σχηματισμοὺς «Λαϊκῶν Μετώπων», στὸ ὄνομα κάποιου κινδύνου δικτατορικῆς ἀνωμαλίας. Εἶναι τουλάχιστον βιαστικὸς ὁ χαρακτηρισμὸς τῶν παρατάξεων συνεργασίας τῶν εὐρύτερων δημοκρατικῶν δυνάμεων σὰ «Λαϊκὰ Μέτωπα». Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμα ἀνταποκρίνονταν κυριολεκτικὰ στὴν πραγματι-

κότητα τὰ περὶ «Λαϊκῶν Μετώπων», ὁ ὑπουργὸς θὰ ἔπρεπε τότε, ἀντὶ νὰ τὰ καταδικάζει, νὰ ἀναρωτιέται ποῖα ἀνάγκη θὰ τὰ ὑπαγόρευε.

Ἡ χρονικὴ σύμπτωση τῶν δηλώσεων αὐτῶν μὲ τὴν ἑβδομάδα ἐπιδείξεω φασιστικῆς νοστοροπίας καὶ δύναμης ἀπὸ μέρους παρακρατικῶν ὁργανώσεων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κάποια κρατικὰ ὅργανα, μᾶς ἐκπλήσσει. Καὶ ἐνῶ στὴ Βουλὴ γίνονται ὅλο καὶ πὶὸ φανερὲς οἱ ἐνδείξεις μιᾶς πραγματοποιούμενης ἐθνικῆς ἀντιδικτατορικῆς ἐνότητος, ὁ ὑπουργός, ἀντὶ νὰ στραφεῖ κατὰ τῶν ἀντιδραστικῶν μέσα καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν κρατικὴ ἐξουσία στοιχείων, μὲ τὴν ἐνέργειά του αὐτή, σὲ ἀκατάλληλη ἐντελὺς ὥρα, ὑπονομεύει τὴ δημοκρατικὴ συνεργασία. Ποιὸν μποροῦν νὰ χαροποιοῦν τέτοια σφάλματα, τὸ δείχνει καθαρὰ τὸ ἄρθρο τοῦ Σ. Κωνσταντόπουλου, τὴν ἐπομένη τῶν δηλώσεων τοῦ ὑπουργοῦ. Ὅσο γιὰ τὸν κίνδυνο δικτατορικῆς ἐκτροπῆς, ἡ κυβέρνησις πρέπει κάποτε νὰ σταματήσει νὰ τὸν ἐπισηαίνει καί, ἂν πραγματικὰ ὑπάρχει, νὰ στραφεῖ θαρραλέα ἐναντίον του καὶ νὰ μᾶς ἀπαλλάξει, σὰν ὑπεύθυνη πολιτικὴ ἐξουσία, τὸ συντομώτερο ἀπ' αὐτόν.

ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΣ ΕΚΜΑΥΛΙΣΜΟΣ;

Φαίνεται πὼς ἡ κάθαρση δὲν ἔχει καθυστερήσει μονάχα στὸν κρατικὸ μηχανισμό καὶ τὰ Σώματα Ἀσφαλείας, ἀλλὰ ἀκόμα καὶ στὰ μυαλὰ πολλῶν ἀρμοδίων προσώπων ἢ ὑπηρεσιῶν, ὅπως ἐκεῖνες ποὺ τροφοδοτοῦσαν μὲ διαπαιδαγωγικὰ ἔργα πορνό, κατώτατης ὑποστάθμης, τοὺς κινηματογράφους. Ἀσχετα ἂν ἡ ἐκμετάλλευση κτηνωδῶν ἐνστικτων γίνεται σκόπιμα ἀπὸ νοσηροὺς μηχανισμοὺς ἰδεολογικῆς ἀναπαραγωγῆς τῶν κρατούντων καὶ ἀποπροσανατολισμοῦ τῶν μαζῶν, ἢ ἀπὸ ἰδιώτες ἐπιχειρηματίες, ποὺ ἐπιβεβαιώνουν ἔτσι τὸν κοινωνικὸ τους ρόλο, τὸ ζήτημα εἶναι ὅτι τέτοιοι μηχανισμοὶ θεσμοποίησης τῆς διαφθορᾶς καὶ ἐκπόρνευσης τῶν ἀνθρωπίνων συνειδήσεων πρέπει νὰ τεθοῦν ὑπὸ ἐλεγχο. Ἡ σεξουαλικὴ διαφώτιση δὲν γίνεται μὲ τὶς προβολὲς «ἀνωμαλιῶν», ἀλλὰ μέσα στὰ πλαίσια ἐνὸς ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος, ποὺ δὲν θὰ θεωρεῖ ἐξοβελιστέες καὶ ἁμαρτωλὲς τὶς ἀνθρώπινες ἐπιθυμίες, ἰδέες καὶ ὁρμές. Σύστημα, ἢ ἀνυπαρξία ἀκριβῶς τοῦ ὁποίου, γεμίζει μὲ μορφωτικὰ καὶ σεξουαλικά ὑποσιτισμένους τὶς κινηματογραφικὲς αἰθουσες. Καὶ αὐτά, βέβαια, δὲν λέγονται ἀπὸ ἠθικολογικὸ πουριτανισμό, ἀλλὰ γιατί ὑπάρχει συνειδηση τῶν κοινωνικῶν συνεπειῶν αὐτοῦ τοῦ εἶδους τῶν ἐκτονώσεων. Οἱ ἴδιοι ποὺ ἐξεγείρονται γιὰ τὰ κοινωνικὰ καὶ ποινικὰ ἐγκλήματα, εἶναι αὐτοὶ ποὺ διαπράττουν πρῶτοι τὴν ἠθικὴ αὐτοσυρρία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Πανεπιστημίου 44 - Τηλ. 615.783

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

γιὰ πρώτη φορά στὴν Ἑλλάδα

ΓΙΑΝΝΗ ΡΙΤΣΟΥ

Ὁ ἄνθρωπος

μὲ τὸ γαρύφυλλο

σύγχρονος κινηματογράφος

'75

Φεστιβάλ Μοντρεάλ

Τσαΐνατάουν τοῦ Ρ. Πολάνσκι

Z, Δοκιμή, Τραγούδια τῆς Φωτιάς,
Ρωμοσύνη

Παρουσίαση Ζὰκ Ριβὲτ

Κριτικὲς ξένων ταινιῶν

Ἀἰξενστάιν - Θωρηκτὸ Ποτέμκιν

Σχόλια γιὰ τὴν τηλεόραση

δρχ. 50

έρμηνεύοντας τὰ γεγονότα ἀπ' τῆ δικῆ μας σκοπιά

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Ἡ ἀποψη τῆς κοινωνικοποίησης μονάδων τῆς παραγωγῆς ἔπαψε νὰ ἀποτελεῖ προνόμιο τῆς ἀριστερᾶς. Πρὶν ἀπὸ λίγες ἐβδομάδες ὁ κ. Καραμανλῆς, σὲ συνέντευξή του πρὸς τοὺς «Τάιμς» τοῦ Λονδίνου, τόνισε ὅτι δὲ θὰ διστάσει νὰ προχωρήσει στὴν κοινωνικοποίηση μονάδων παραγωγῆς ἂν θεωρηθεῖ ἀπαραίτητο γιὰ κοινωνικούς, τεχνικούς ἢ οἰκονομικούς λόγους. Ἐτσι, οἱ ἐπιφανειακὲς διαφορὲς ἀνάμεσα στὶς πολιτικὲς παρατάξεις τῆς χώρας μικραίνουν.

Ὅταν ἡ δεξιὰ προχωρεῖ σὲ τέτοιες θέσεις – δὲν ἐνδιαφέρει τώρα ἂν τὸ κάνει γιὰ προπαγανδιστικούς ἢ ὄχι λόγους – καθορίζει σὲ μεγάλο βαθμὸ καὶ τὸ παιχνίδι τῆς ἀριστερᾶς. Ἡ παλιὰ μεθοδολογία καὶ ἐπιχειρηματολογία ποὺ ἔφθανε μέχρι τὴν κοινωνικοποίηση δὲν εἶναι πιά ἀρκετὴ. Ἡ ἀριστερὰ χρειάζεται νὰ βρεῖ νέους, περισσότερο δημοκρατικούς, δρόμους προσέγγισης τῶν προβλημάτων καὶ νὰ ἐξηγήσει τὸ τί σημαίνει κοινωνικοποίηση καὶ μὲ τί ἄλλα μέτρα πρέπει νὰ συνοδευτεῖ πέρα ἀπὸ τὴ γενικὴ ἀρχή.

ΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

Ἡ προσέγγιση τῆς Ἑλλάδας μὲ τὶς Βαλκανικὲς χώρες δημιουργεῖ μιὰ νέα κατάσταση στὴν περιοχὴ τῆς Μεσογείου καὶ τῆς Εὐρώπης. Μερικὲς μικρὲς χώρες, παρὰ τὴν ἀντίδραση καὶ στὸ βαθμὸ ποὺ τὸ ἐπιτρέπουν οἱ μεγάλες δυνάμεις, προσπαθοῦν νὰ δημιουργήσουν μιὰ ζώνη εἰρήνης καὶ ἀσφαλείας. Ἡ ἐπέκταση τῆς συνεργασίας σὲ κοινὲς παραγωγικὲς μονάδες καὶ σὲ κοινὴ ἀξιοποίηση μεθοριακῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν ἐνισχύει ἀκόμα περισσότερο τὴ ζώνη εἰρήνης τῆς περιοχῆς καὶ διευρύνει τὰ περιθώρια ἀνεξαρτησίας κινήσεων τῶν μικρῶν.

Ἡ ἀντίδραση τῆς Τουρκίας στὴν καινούργια αὐτὴ ἑλληνικὴ πολιτικὴ ἦταν χαρακτηριστικὴ καὶ ἐπιβεβαιώνει τὴ ζωτικὴ σημασία ποὺ ἔχει γιὰ τὴ χώρα μας ἡ συνέχισή της: ἰσχυρίστηκαν οἱ Τούρκοι ὅτι ἡ συνεργασία στὰ Βαλκάνια στρέφεται ἐναντίον τους, γιὰτὶ ἐνισχύει τὶς ἑλληνικὲς θέσεις καὶ ταυτόχρονα ἀπομονώνει τοὺς ἴδιους στὴν περιοχὴ.

Ἡ ἀπομόνωση αὐτὴ, ἐν τούτοις, προέρχεται ἀπὸ τὸν ὑποϊμπεριαλιστικὸ ρόλο ποὺ ἀνέλαβε νὰ παίξει ἡ Τουρκία στὴν περιοχὴ τοῦ Αἰγαίου καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου. Ἡ στρατιωτικὴ χούντα ποὺ κυβερνᾷ, στὴν πραγματικότητα, τὴν Τουρκία, ἔχει μετατρέψει τὴ χώρα αὐτὴ σὲ κύρια βάση τῆς Ἀμερικῆς στὴν περιοχὴ. Μόνο ἔτσι μπορεῖ νὰ ἐξηγηθεῖ τὸ γεγονὸς ὅτι μιὰ χώρα χωρὶς κυβέρνησις γιὰ ἑπτὰ ὁλόκληρους μῆνες, μπορεῖ καὶ παίρνει τέτοιες πρωτοβουλίες σὲ θέματα ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Καὶ δὲν πρέπει, φυσικά, νὰ διαμαρτύρεται γιὰ τὶς ἀντιδράσεις.

ΕΛΛΗΝΟΑΡΑΒΙΚΑ

Ὁλόκληρος ὁ πολιτικὸς κόσμος καὶ ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἐπιθυμοῦν τὴ σύσφιξη τῶν σχέσεών μας μὲ τοὺς Ἀραβες. Καὶ οἱ λόγοι δὲν εἶναι μόνο οἰκονομικοί. Βέβαια, μὲ τὸν τεράστιο πλοῦτο τους ἀπὸ τὰ πετρελαιο, οἱ Ἀραβες μποροῦν νὰ λύσουν πολλὰ καὶ ἐπείγοντα προβλήματα τῆς Ἑλληνικῆς οἰκονομίας, μέσα ἀπὸ μιὰ κατάλληλη κρατικὴ πολιτικὴ. Ὅμως, ἡ σύσφιξη τῶν ἑλληνοαραβικῶν σχέσεων εἶναι περισσότερο, εἶναι κυρίως πολιτικὴ. Ἰδιαίτερα τώρα, μετὰ τὴν ἀποτυχία τῆς διπλωματικῆς ἀποστολῆς Κίσιγκερ καὶ τὴ δολοφονία τοῦ βασιλιᾶ Φεϋζάλ. Εἶναι φανερό ὅτι ἡ κατάσταση στὴ Μέση Ἀνατολὴ ἐπιδεινώνεται συνεχῶς καὶ ὅτι δὲν ἀποκλείεται νὰ καταλήξει σὲ καινούργιο πόλεμο. Εἶναι, συνεπῶς, μοναδικὴ γιὰ τὴ χώρα μας εὐκαιρία νὰ ταχθεῖ ἀνε-

πιφύλακτα στὸ πλευρὸ τῶν Ἀράβων, ὥστε νὰ ξεπλύνει τὴν ντροπὴ ἀπὸ τὴν πολιτικὴ τῆς δικτατορίας ἀλλὰ καὶ νὰ ἐξασφαλίσει φίλους γιὰ τὸ μέλλον.

Ἐξ ἄλλου, ἡ ἐπιδείνωση τῆς κατάστασης στὴ Μέση Ἀνατολὴ θὰ ἐλαφρύνει ἴσως τὴν πίεση στὴ χώρα μας. Γιατὶ οἱ Ἀμερικανοὶ δύσκολα θὰ μπορέσουν, ταυτόχρονα καὶ βραχυπρόθεσμα, νὰ σηκώσουν δυὸ ἐστίες ἀναταραχῆς στὴν Ἀνατολικὴ Μεσόγειο καὶ γιὰτὶ ἡ Τουρκία θὰ πρέπει νὰ κρύψει κάπως τὸ φιλοαμερικανικὸ της παιχνίδι ὅσο θερμαίνεται ἡ ἀτμόσφαιρα στὴ Μέση Ἀνατολή. Ἀπλοὶ λόγοι προνοίας τῆς ἐπιβάλλουν, ὅπως ἐγίνε καὶ μὲ τὴ δική μας χούντα, νὰ δείξει ὅτι ἀκολουθεῖ οὐδέτερη πολιτικὴ.

ΤΟ ΔΟΛΛΑΡΙΟ

Ἐπὶ πέντε χρόνια ἡ ἐξασθένησις τοῦ δολλαρίου σὲ σχέση μὲ τὰ ἄλλα ἰσχυρὰ νομίσματα τοῦ κόσμου ἀπέβλεπε στὸ νὰ ἐνισχύσει τὴν ἀνταγωνιστικότητά τῆς ἀμερικάνικης οἰκονομίας ἀπέναντι στὶς ἄλλες βιομηχανικὲς χώρες καὶ νὰ διευκολύνει τὴ διείσδυση καὶ κυριαρχία τοῦ ἀμερικάνικου κεφαλαίου. Ἡ πολιτικὴ, ὅμως, αὐτὴ κοντεύει νὰ ἀποδειχτεῖ μπουμέραγκ γιὰ τὸν ἀμερικάνικο ἱμπεριαλισμό. Τοὺς τελευταίους μῆνες, μαζὶ μὲ τὴν Ἑλλάδα, πολλὲς χώρες τοῦ Τρίτου Κόσμου ἀποδέσμευσαν τὸ νόμισμά τους ἀπὸ τὸ δολλάριο καὶ τὸ πρόσδεσαν σὲ «δέσμη» ἄλλων νομισμάτων.

Ἀνάμεσα στὶς χώρες αὐτὲς καταλέγονται μερικὲς ποὺ εἶναι ἀπὸ τοὺς νέους πλούσιους τῆς γῆς καὶ ταυτόχρονα ἀπὸ τοὺς πιὸ πιστοὺς συμμάχους τῆς Ἀμερικῆς: τὸ Ἰράν, ἡ Σαουδικὴ Ἀραβία, τὸ Κουβέιτ, τὸ Κατάρ κ.λ.π. Στὴν ἀποδέσμευση τοῦ νομίσματός της προχωρεῖ μιὰ χώρα ὅταν ἔχει ἀποκτήσει ἀνεξάρτητη πολιτικὴ – καὶ κατὰ τέτοιο ὑποδηλώνει ἡ ἀπόφασις τῆς Ἀθήνας – ἢ ὅταν ἔχει ἀρκετὴ οἰκονομικὴ δύναμη, ὅπως συμβαίνει μὲ τὶς πετρελαιοπαραγωγὺς χώρες, ὥστε νὰ ἀψηφᾷ τὴν ἀμερικάνικη πίεση.

Μὲ τὶς ἐξελίξεις αὐτὲς ὁ ἀμερικάνικος ἱμπεριαλισμὸς καὶ ἡ ἱκανότητά του νὰ κυριαρχεῖ στὸν κόσμον, πλήττεται στὸ πιὸ εὐαίσθητό του σημεῖο. Γιατὶ ἡ ὑπονόμηση τοῦ δολλαρίου ἀποτελεῖ ἄμεση ὑπονόμηση τῆς ἴδιας τῆς ἀμερικάνικης κυριαρχίας. Σήμερα, ἂς μὴν τὸ ξεχνᾶμε, ὅλο καὶ μεγαλύτερο μέρος τοῦ διεθνoῦς ἐμπορίου διεξάγεται μὲ βάση ἄλλα νομίσματα καὶ ὄχι τὸ δολλάριο: ὁ κόσμος στρέφεται πιά πρὸς τὰ «σκληρὰ» εὐρωπαϊκὰ νομίσματα ἢ πρὸς τὰ νομίσματα μερικῶν πλούσιων πετρελαιοπαραγωγῶν χωρῶν.

ΕΡΜΗΝΕΥΤΗΣ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ ΝΤΕΙ·Ι·ΒΙΝΤ ΚΟΥΠΕΡ Ψυχιατρικὴ καὶ ἀντιψυχιατρικὴ

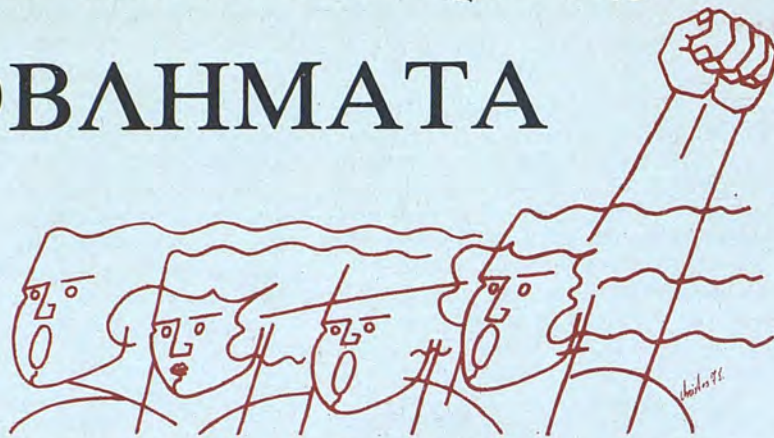
Μετάφραση

Καίτης Χατζηδήμου - Ἰουλιέτας Ράλλη

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ ΜΑΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΡΑΠΠΑ

τὸ ΑΝΤΙ καὶ τὸ συνέδριο τῆς ΕΦΕΕ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ



ΤΟΥ ΣΗΜΕΡΙΝΟΥ ΦΟΙΤΗΤΗ

Ἡ ἑλληνικὴ παιδεία ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ὁ μεγάλος ἀσθενής. Ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος παραβιάζει τὶς πύλες τοῦ διαστήματος κι ὅλες οἱ χώρες ρίχνουν μεγάλο βάρος στὸν τομέα τῆς ἐκπαιδεύσεως (ἀκόμα κι οἱ νεοαπελευθερωμένες ποὺ δικαιολογημένα βλέπουν σὰν πρῶτιστο θεμελιακὸ μέλημά τους τὴν παιδεία γιὰ τὴν ἐθνικὴ προκοπὴ τους), ἐμεῖς ἔχουμε μείνει σὲ μιὰ παιδεία ὀλιγαρχικὴ κι ἀντιλαϊκὴ στὴ σύνθεση, σκοταδιστικὴ κι ἀντιεπιστημονικὴ στὸ περιεχόμενο, ἀνελεύθερη κι αὐταρχικὴ στὴ λειτουργία. Μιὰ παιδεία στηριγμένη στὴν παθητικὴ συμμετοχὴ τῶν σπουδαστῶν, ποὺ χρέος τους εἶναι ν' ἀκοῦνε μονάχα καὶ ν' ἀποστήθιζον ὅσα διδάσκει ἡ καθηγητικὴ αὐθεντία. Μιὰ παιδεία ποὺ θεωρεῖ σὰ στόχο τῆς λειτουργίας της τὴν ἀσκηση τῆς μνήμης τῶν σπουδαστῶν κι αὐτὴν τὴν ἀνάγει σὲ παιδευτικὸ ἰδεῶδες.

Τὰ Πανεπιστήμια εἶναι ὀργανωμένα φεουδαρχικά, μὲ βάση ὄχι τὸ τμήμα (μιὰ ἐπιστὴμὴ κατὰ ἐνότητα), ἀλλὰ τὴν ἔδρα, δηλ. τὶς συγκεκριμένες γνώσεις ἐνὸς καθηγητῆ ποὺ δὲν ἐνώνονται ὀργανικὰ μὲ τὶς «ἑδρες» τῆς σχολῆς, ἀλλ' εἶναι αὐθύπαρκτη κι ἀνεξάρτητη ἀπ' τὶς ἄλλες. Καὶ τὴν ἔδρα αὕτὴ ὅταν κάποιος τὴν ἀποκτήσει, ὄχι μόνο τὴν μονοπωλεῖ σ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς θητείας του, ἀλλὰ καὶ τὴν μεταβιβάζει κληρονομικὰ σ' ὅποιον αὐτὸς θέλει.

Κύριος ἄξονας τῆς πανεπιστημιακῆς διδασκαλίας ὁ τυραννικὸς καθηγητικὸς μονόλογος ποὺ ἀποτελεῖ τὸν ἀπαραδέκτο μονόδρομο τῆς ἀκαδημαϊκῆς ζωῆς. Ὁ φοιτητὴς θεωρεῖται ἕνας ἀπλὸς παθητικὸς δέκτης, ποὺ μόνον ἀκούει, ποὺ μόνον ἀποστηθίζει, καὶ ποὺ παπαγαλίζει στὶς ἐξετάσεις αὐτὰ ποὺ ἔχει μάθει. Λεῖπει τελείως ἡ οὐσία τῆς πανεπιστημιακῆς ζωῆς, ποὺ εἶναι ἡ μύηση στὴν ἐπιστὴμὴ. Ἡ παιδεία μας, ἀπ' τὴ βάση της μέχρι τὴν κορυφὴ της, ἀπὸ τὴ Μέση κυρίως παιδεία μέχρι καὶ τὰ Πανεπιστήμια, χαρακτηρίζεται ἀπὸ ἕναν χαοτικὸ ἐγκυκλοπαιδισμό μὲ κύριο γνώρισμα τὴν παντογνωσία τοῦ προγράμματος ποὺ ἐπιχειρεῖ νὰ πεῖ λίγα ἀπ' ὅλα καὶ τελικὰ δὲν λέει τίποτα γιὰ κανένα. Ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι οἱ ἀπόφοιτοι, τόσο τῶν γυμνασίων, ὅσο κυρίως καὶ τῶν Ἀνωτάτων Σχολῶν, βγαίνουν μ' ἄδοῦλετο μυαλό, γιατί ποτὲ καὶ κανεὶς δὲν τοὺς ἔμαθε τὴν «τεχνικὴ» τῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας καὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ τρόπου τοῦ σκέπτεσθαι.

Σήμερα ποὺ ὁ τόπος ἀρχίζει νὰ κάνει τὰ πρῶτα βήματα μιᾶς ἀληθινὰ δημοκρατικῆς ζωῆς, ἔχουμε ἀπόλυτὴ ἀνάγκη νὰ καταπιαστοῦμε ΑΜΕΣΑ, ΣΟΒΑΡΑ καὶ ΥΠΕΥΘΥΝΑ μὲ τὸ πρόβλημα τῆς Παιδείας μας. Κάθε καθυστέρηση, ἡ ὑστερόβουλη σκέψη μὲ μικροκομματικὰ κριτήρια δὲν εἶναι ἀπλῶς βλαπτικὴ, εἶναι καταστροφικὴ κι ἀντεθνικὴ.

Τὸ φοιτητικὸ κίνημα στάθηκε πάντα στὴν πρωτοπορία τῶν ἀγώνων γιὰ τὴν ἀναγέννηση τῆς Παιδείας μας. Κι εἶναι φυσικό. Γιατὶ ζεῖ πιὸ κοντὰ τὰ προβλήματα κι εἶναι ὁ ἄμεσα ἐνδιαφερόμενος ὄχι μόνο σήμερα ἀλλὰ καί, κυρίως αὐτό, καὶ αὔριο, μὲ τὴν ἐννοία ὅτι ἀπ' τὸ τί λογῆς μόρφωση τοῦ παρέχεται στ' ἀνώτερα ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα, θὰ κριθεῖ κι ἡ ποιότητά του σὰν ἐπιστήμονα, εἴτε σὰν ἐρευνητὴ ποὺ συμβάλλει καὶ προωθεῖ τὴ γνώση, εἴτε καὶ σὰν ἐπαγγελματία ποὺ ἐφαρμόζει τὶς γνώσεις του στὴ ζωὴ. Γιατὶ τὸ Πανεπιστήμιο εἶναι ἕνας ζωντανὸς ὀργανισμός, ἄμεσα καὶ στενὰ συνδεδεμένος μὲ τὴ ζωὴ καὶ τὴν κοινωνία. Ἡ δύναμή του ἐγκτεῖται σ' ὅτι ἔρχεται νὰ προσφέρει ὅλο ἐκεῖνο τὸ εἰδικευμένο ἀνθρώπινο δυναμικὸ ποῦχε ἀνάγκη ἡ κοινωνία κι ὁ τόπος. Αὐτὸ εἶναι ποὺ ἐτοιμάζει τοὺς γιατροὺς, τοὺς μηχανικοὺς, τοὺς καθηγητὲς ποὺ χρειάζεται ἡ χώρα. Ὅμως ὁ ρόλος του δὲν ἐξαντλεῖται ἐκεῖ. Γιατὶ τότε θάταν ἕνα ἀπλὸ ἐργοστάσιο ποὺ «κατασκευάζει» ἀπλοὺς τεχνοκράτες. Τὸ Πανεπιστήμιο ἔχει καὶ σὰ στόχο νὰ τοὺς διαπαιδαγωγήσει ἔτσι ποὺ νάνα ὀλοκληρωμένες προσωπικότητες, μ' ἀνθρώπινα ἰδεώδη καὶ ἐνδιαφέροντα. Ἀνθρώποι πραγματικὰ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ, μὲ μιὰ ἀνθρώπινη καρδιὰ φύτεμένη μέσ' σὸ μυαλό τους. Εἶναι ἀκόμα ἕνα κέντρο ζωντανὸ ποὺ προωθεῖ μὲ τὴν ἐρευνα τὴν ἀνθρώπινη γνώση χωρὶς προκαταλήψεις, μ' ἐπιστημονικὸ πάθος γιὰ τὴν ἀνεύρεση τῆς ἀλήθειας (αὐτὸς ἐξ ἄλλου εἶναι κι ὁ στόχος τῆς ἐπιστήμης) κατὰ τρόπο ἀνεξίθρησκο. Δὲν εἶναι ἕνα ἀπλὸ μουσεῖο ποὺ διαφυλάσσει τὶς γνώσεις τοῦ παρελθόντος. Ἐτσι ἀραχνιάζει καὶ εὐνουχίζεται, ἀποδυναμώνοντας τὸ ρόλο του. Δὲν στηρίζεται μόνο στὴν ἀποθησαύριση, τὴ συντήρηση καὶ τὴ μεταβίβαση τῶν γνώσεων, ἀλλὰ καὶ στὴ δυναμικὴ προώθησή τους μὲ τὴν ἐρευνα.

Οἱ φοιτητὲς καὶ τὸ κίνημά τους ἔπαιξαν μέχρι τώρα ἕναν ρόλο πρωτεύοντα, τόσο στὴ μεταπολίτευση, ὅσο καὶ στὸ περιεχόμενο καὶ τὸ χαρακτὴρ τῆς νέας μετα-

χουντικής πολιτικής μας ζωής. Κι έχουν να παίξουν ρόλο σπουδαίο σ' όλους τους τομείς και σήμερα. Προϋπόθεση να δεθούν με τα προβλήματά τους που συναρτώνται άμεσα και ευθέως και με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και με τη δημοκρατία. Έχουν να παίξουν ρόλο σπουδαίο και στη γενικότερη πολιτιστική ζωή του τόπου. Κι όλα αυτά φυσικά πλάι πλάι με το ενδιαφέρον για τη δημοκρατία, την προάσπιση και τη διεύρυνσή της παντού.

Οί στόχοι του φοιτητικού κινήματος μπορούν να συνοψιστούν σ' ένα τρίπτυχο που καθορίζει την πορεία και το περιεχόμενο δράσης του καθώς και τον διεκδικητικό του χαρακτήρα. Το τρίπτυχο αυτό είναι: ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑ - ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΑ - ΙΔΑΝΙΚΑ.

Οί φοιτητές αγωνίζονται και δρουν για τὰ συμφέροντά τους που είναι δυο λογίων. Προβλήματα σπουδής, αυτά δηλαδή που αφορούν το περιεχόμενο και τη στάθμη των σπουδών τους, κι αυτά που αφορούν τὰ προβλήματα διαβίωσης, αυτά δηλαδή που αφορούν τις συνθήκες και τις δυνατότητες συμμετοχής κατά τρόπο απρόσκοπτο κι αποδοτικό στην κατάκτηση της γνώσης.

Οί φοιτητές δρουν κι αγωνίζονται για την ικανοποίηση των ενδιαφερόντων τους (μορφωτικών, καλλιτεχνικών, έπιστημονικών, αθλητικών, ψυχαγωγικών).

Δρουν κι αγωνίζονται τέλος για τὰ ιδανικά της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ειρήνης και της κοινωνικής προόδου.

Αυτά αποτελούν το υπερεκκομματικό βάθρο. Κι όταν το κίνημα πατάει σταθερά πάνω στο έδαφός τους, τότε είναι πανίσχυρο. Γιατί μοιάζει με τον μυθολογικό γίγαντα Άνταϊο, που όταν αποκοβόταν από τη γη, όταν δεν πάταγε πάνω σ' αυτήν, έχανε τη δύναμή του κι ήταν τελείως ανίσχυρος κι ευάλωτος.

Το ΑΝΤΙ έν όφει του πρώτου μεταχουντικού φοιτητικού συνεδρίου θέλει να συμβάλει στο μέτρο των δυνάμεών του στον προβληματισμό. Όχι θεωρητικολογώντας άοριστα και κατά τρόπο νεφελώδη, αλλά πρακτικά και άμεσα. Και τὸ πραγματοποιεί αυτό προσφέροντας σ' αυτό το τεύχος δυο μελέτες πάνω στο πρόβλημα της διαβίωσης των φοιτητών, που έχει τρεις βασικές πλευρές. Τη στέγαση, τη σίτιση και την οικονομική ένισχυση, τὸ αναγκαίο στήριγμα για τὴ συμμετοχή ΟΛΩΝ όσοι έχουν έφεση (κι όχι μόνον εκείνοι που έχουνε άνεση) για μόρφωση. Γι' αυτό προσφέρει δυο μελέτες-έρευνες όσο τὸ δυνατόν ντοκουμενταρισμένες. Μία για τὸν Οίκο του Φοιτητού και τη σίτιση. Και μία για τις ύποτροφίες. Ή τελευταία λόγω της έκτασής της δίνεται ή μισή. Τὸ υπόλοιπο τμήμα της συνεχίζεται στο επόμενο τεύχος εξέτάζοντας τὰ εξής θέματα: ύποτροφίες έξωτερικού, ύποτροφίες εργαζομένων φοιτητών, ύποτροφίες άλλοδαπών για μετεκπαίδευση στην Ελλάδα καθώς και τὰ αίτια της καθυστερήσεως και σκέψεις για τὴ λύση του προβλήματος. Επίσης στο επόμενο τεύχος, μαζί μ' αυτό τὸ κομμάτι των ύποτροφιών, συνεχίζεται ή συμβολή του περιοδικού με μία μελέτη στο πρόβλημα των σπουδών, δηλαδή στο περιεχόμενό τους και στο σύστημα με τὸ όποιο γίνεται ή διδασκαλία και πραγματώνεται ή έπιστημονική ζωή και δουλειά στα ανώτερα ιδρύματα. Έξετάζεται ή Φιλοσοφική Σχολή, μία σχολή με αυξημένο ειδικό βάρος, μίας και μέχρι σήμερα έχουμε έναν βασικά τύπο γυμνασίου που τὸν στελεχώνει με φιλόλογους. Παράλληλα τὸ ειδικό βάρος καθορίζεται κι από έναν άλλο παράγοντα. Άπ' τ' ότι είναι ή σχολή που έπαιξε ιδιαίτερο ρόλο στο διωγμὸ της δημοτικής άφ' ενός και στην διάδοση της στείρας, ψεύτικης και δημαγωγικής άρχαιολατρίας άφ' έτέρου.

Α. Α.

1. ΥΠΟΤΡΟΦΙΕΣ ή φτηνὰ δεκανίκια;

Του Άνδρέα Λεντάκη

Είσαγωγή

Τὸ «δικαίωμα στη μόρφωση» είναι τὸ βασικό-τερο γνώρισμα του έκδημοκρατισμοῦ της εκπαίδευσως. Πρέπει και συνταγματικά να κατοχυρώνεται σαν αναφαίρετο δικαίωμα καθενός που έχει έφεση να μορφωθεί ώστε να μπορεί να ολοκληρώνεται σαν άνθρωπος. Τὸ δικαίωμα αυτό πρέπει να διασφαλίζεται σε όλους άνεξαιρέτως, χωρίς διάκριση φύλου, φυλής, έθνικότητας ή οικονομικής καταστάσεως. Τὸ τελευταίο στοιχείο, δηλαδή τὸ οικονομικό πρόβλημα, είναι από τὸς σημαντικότερους παράγοντες. Γιατί ένα σύνταγμα μπορεί κάλλιστα να καθιερώνει θεωρητικά δικαιώματα ισότητος τὰ όποια όμως στην πράξη είναι άνύπαρκτα για τις οικονομικά ασθενέστερες τάξεις. Γιατί όσοι δέν είναι εύποροι βλέπουν να ύψώνονται μπρός τους άξέπέραστα οικονομικά τείχη που τὸς φράζουν τὸ δρόμο πρὸς τὰ πανεπιστήμια. Έτσι από τὰ πράγματα

έχουμε διάκριση σ' εκείνους που μπορούν να μορφώνονται είτε τὸ θέλουν είτε δέν τὸ επιθυμούν και σ' εκείνους που έμποδίζονται άκόμα κι αν είναι ταλέντα.

Ή ταξική διάκριση της κοινωνίας εκφράζεται άνάγλυφα και στην Παιδεία, όχι μονάχα μέσ' στο περιεχόμενο, αλλά κυρίως στη σύνθεση. Παλιότερα ή Παιδεία ήταν προνόμιο κυριολεκτικά των όλίγων. Ύστερα από τόσους άγώνες ή Παιδεία στην Ελλάδα δέν έπαυε να είναι ακόμη όλιγαρχική. Ή πρώτη μεγάλη διαρροή σημειώνεται στη Μέση Εκπαίδευση. Ό άριθμός αὐτῶν που τελειώνουν τὸ δημοτικό και δέν πάν στο γυμνάσιο είναι μεγάλος. Και μεγαλώνει άκόμα πιο πολύ με την ενδιάμεση αποχώρηση σημαντικού άριθμού μαθητῶν της Μέσης. Όταν πια φτάσουμε στην Άνώτερη Εκπαίδευση, τότε παρατηρούμε μία άκόμα μεγαλύτερη διαρροή. Θα μπορούσαμε να πούμε πως ουσιαστικά γίνεται ένα «οικονομικό» ξεκαθάρισμα. Ελάχιστοι είναι τὰ παιδιά των φτωχῶν άγροτῶν, των εργατῶν και των

ἀριθμοὶ
καὶ
στοιχεῖα
ποὺ
πληγώνουν

μικροπαιλληλων (που αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού) που γίνονται φοιτητές. Η εικόνα αυτή γίνεται πιο αισθητή αν συγκρίνουμε αυτό το ποσοστό με των παιδιών που προέρχονται από εύπορες τάξεις. Τότε θα δούμε πως στους τελευταίους, η ακαδημαϊκή μόρφωση θεωρείται σαν το αυτονόητο και «φυσικό» στάδιο μετά τις γυμνασιακές σπουδές, ενώ για τους πρώτους είναι άθλος.

Η εκπαιδευτική πολιτική στην Ελλάδα ήτανε στον τομέα αυτό *ένσυνειδητα* *ολιγαρχική*, και συμπεκνώνονταν στο δόγμα «δχι πνευματικό προλεταριάτο». Σύνθημα που το πέταξε κατά πρόσωπο ο τότε υπουργός των Οικονομικών Θηβαίος σε αντιπροσωπεία της ΔΕΣΠΑ που τον έλπιζε κέρθηκε για να διαμαρτυρηθεί για τον διπλοασισμό των διδασκτρων στις Ανωτάτες Σχολές.

Υστερα από έντονους και μακροχρόνους κοινωνικούς αγώνες στους οποίους οι φοιτητές πρωτοστάτησαν, άρχισαν να παίρνονται μιά σειρά από μέτρα που άφορουν άφ' ενός στην οικονομική πλευρά της σπουδής κι άφ' έτερου στο δέχματο πρόβλημα της διαβίωσης των σπουδαστών.

Ας δούμε τηλεγραφικά τί έγινε για την πρώτη περίπωση. Ο Γεώργιος Παπανδρέου όταν ανέβηκε στην εξουσία κατάγγησε το 1964 τα δίδακτρα που ως τότε ήταν γύρω στις 3.000 δρχ. το χρόνο (διπλασιάζονταν το 1956) και τα εξέταστρα (30 δρχ. κατά μάθημα και 35 στην περίπωση της επανεξέτασης). Ήταν ή πολιτική της «δωρεάν παιδείας». Η δικτατορία για να δελεάσει τους φοιτητές και να ξεευμενίσει το κομμάτι εκείνο του πληθυσμού άπ' το οποίο φοβόταν έντονες μαζικές και δυναμικές αντιδράσεις, κατάγγησε το αίσχρο έμποριο των συγγραμμάτων ίκανοποιώντας έτσι ένα πάγιο αίτημα των φοιτητών που δφειλαν από καιρού να το είχαν κάνει οι κοινοβουλευτικές κυβερνήσεις. Ένδεικτικά αναφέρω πως σε όρισμένες σχολές το έμποριο αυτό έπαυσε τη μορφή επαχθούς χαρατσώματος, αν αναλογιστεί κανείς πως μόνο ένα σύγγραμμα στοιχίζε δυο και τρεις χιλιάδες δρχ. κι ή απόκτησή του ήταν ύποχρεωτική.

Ας δούμε τώρα το πρόβλημα της διαβίωσης. Έδώ κυριολεκτικά ο φοιτητής είναι «άνυπεράσπιστος» και στηρίζεται για τη λύση του στην οικονομική άντοχή του σπιτιού του, στις δικές του προσπάθειες (εργαζόμενος), στη δική του άντοχή (άθλος συνθήκες διατροφής και στέγασης). Τρία είναι τα βασικά στοιχεία που συνιστούν το πρόβλημα της διαβίωσης. 1) Στέγαση 2) Σίτιση 3) Συγκοινωνία.

Όπως είναι γνωστό, ή συντριπτική πλειοψηφία των φοιτητών προέρχεται από την επαρχία. Κατά συνέπεια πρέπει να βρεί στέγη κατάλληλη (ύγιεινη, στοιχειώδως άνετη, συνθήκες που επιτρέπουν την άπρόσκοπτη κι αποδοτική μελέτη). Το νοίκι είναι ένα δυσβάστακτο οικονομικό βάρος, ενώ παράλληλα οι συνθήκες είναι κατά κανόνα ακατάλληλες για μελέτη. Η λύση του προβλήματος είναι βασικά οι Φοιτητικές Στέγες.

Το πρόβλημα της διατροφής είναι το άμέσως επόμενο. Κι αυτό δεν άφορά μονάχα τους επαρχιώτες φοιτητές που έτσι κι άλλώς ύποχρεώνονται να τρών έξω, άλλα και τους Αθηναίους ή τους Θεσσαλονικείς, που ύποχρεώνονται πολλές φορές λόγω μαθημάτων ή μελέτης να φάν έξω από το σπίτι τους. Κι ή λύση του προβλήματος αυτού είναι βασικά τα φοιτητικά εστιατόρια με τις μειωμένες τιμές και τα κουπόνια σίτισης.

Τέλος το συγκοινωνιακό κόστος άφορα άπ' τη μιά την άοικτη μετακίνηση των σπουδαστών κι άπ' την άλλη την ύπεραστική από ή προς τα σπίτια τους. Κι ή λύση είναι το μειωμένο σπουδαστικό εισιτήριο.

Όταν καθιερώθηκε ή «δωρεάν παιδεία» άπ' τον Παπανδρέου, έγινε ένας έπίσημος ύπολογισμός από την ΕΦΕΕ του έτήσιου κόστους ζωής ενός φοιτητού και βρέθηκε πως με συν-

τηρητικούς ύπολογισμούς ήταν γύρω στις 18.000 δρχ. Κατά συνέπεια ή άπαλλαγή άπ' τα δίδακτρα δεν έλυνε το πρόβλημα, που παρέμενε όξυ και άκέραιο. Ήταν βέβαια μιά άνακούφιση ή άπαλλαγή άπ' το φορτίο των 3.000 δρχ., άλλα δεν έπαιναν ν' άποτελούν το 18% του κόστους ζωής του, ενώ οι ύπόλοιπες 15.000 (το 82%) παρέμεναν.

Είναι φανερό πως ή τετραετής τουλάχιστον σπουδή ενός φοιτητή άποτελεί βαρύ φορτίο για μιά φτωχή οικογένεια που περιμένει πως και πως την οικονομική ενεργοποίηση του παιδιού της να την άνακουφίσει λιγάκι, άφου έτι τόσα χρόνια το συντηρεί. Άν σ' αυτά προσθέσουμε άλλα δυο χρόνια στρατού, τότε διαπιστώνουμε πως μιά φτωχή οικογένεια έπι μιά είκοσπενταετία δεν προσδοκά σε συμμετοχή του παιδιού της στα οικονομικά βάρη. Άντίθετα, έπι ένα τέταρτο του αιώνα θα πρέπει ή ίδια να το συντηρεί. Η αίμωροαγία είναι μεγάλη. Γι' αυτό είναι και μικρό το ποσοστό των παιδιών από άσθενέστερες οικονομικά τάξεις που μπαίνουν στα Πανεπιστήμια.

Όλοφάνερος είναι τώρα ο σκοπός και ή άναγκαιότητα ύπαρξης ενός πυκνού δικτύου ύποτροφιών που θ' άγκυλιάζει το σύνολο των σπουδαστών με στόχο την ύπολοιήση του δημοκρατικού ιδανικού που θεωρεί την παιδεία δικαίωμα όλων άνεξαιρέτως των πολιτών ενός κράτους. Όχι ύποτροφίες για τους άρίστους μονάχα, για τους δλίγους που έχουν τη σφραγίδα της δωρεάς στο μέτωπο, όπως έλεγε ο Γεώργιος Παπανδρέου, άλλα για όλους όσοι έχουν την έφεση για μόρφωση. Όχι ύποτροφίες με βάση την άξιοκρατία, άλλα τη δημοκρατία. Κι αυτή είναι ή άληθινή δημοκρατία που έξασφαλίζει την ίσοποκτη στην πράξη. Πέρα όμως από αυτό τον σκοπό ύπάρχει και άλλη μιά πλευρά. Είναι γνωστό πως ή μόρφωση δεν ολοκληρώνεται στο Πανεπιστήμιο και στην τετραετή φοίτηση. Σήμερα έπιτακτική είναι ή άνάγκη των μεταπτυχιακών σπουδών, ιδιαίτερα σε ξένα πανεπιστήμια. Για μās δέ τους Έλληνες αυτό είναι δυο φορές άναγκαίο αν πάρουμε υπ' όψη την κακή οργάνωση της Πανεπιστημιακής Παιδείας και ζωής. Και σ' αυτόν τον τομέα οι ύποτροφίες έρχονται να παίξουν καθοριστικό ρόλο.

Το πρόβλημα και ή μέθοδος της έρευνας.

Ο θεσμός των κρατικών ύποτροφιών άποτελεί συστατικό στοιχείο και συγχρόνως μιά από τις βασικές προϋποθέσεις του έκδημοκρατισμού της εκπαίδευσης. Ο θεσμός αυτός, όπως πάρα πολύ χαρακτηριστικά έγραφε ο τότε Γενικός Διευθυντής του Ίδρυματος Κρατικών Ύποτροφιών (ΙΚΥ) Κ. Θ. Δημαράς, «εις τους καιρούς μας έλαβε τεραστίαν άνάπτυξιν εις όλον τον κόσμον και έχει καταστή έν από τα θεμέλια επάνω εις τα όποία εδράζεται ή εκπαιδευτική πολιτική των κρατών» (Έπετηρίς ΙΚΥ 1951, σ.19). Αυτό άκριβώς θα εξετάσουμε. Τι γίνεται από πλευράς ύποτροφιών στην Ελλάδα. Πριν άρχισω νομίζω πως είναι σκόπιμο να μιλήσω για τη μέθοδο. Η μελέτη χωρίζεται σε τρία μέρη για λόγους ουσιαστικούς. Μεθοδολογικά βοηθάει ο τέτοιος διαχωρισμός στην όρθότερη κριτική και στην άποτελεσματικότερη έξαγωγή συμπερασμάτων. Μ' άλλα λόγια προσφέρει την καταλληλότερη κατά τη γνώμη μου όπτική γωνία θεώρησης και το κλειδί για τη σωστή κριτική. Στο πρώτο μέρος εξετάζω τη φάση 1951 - 1963, την περίοδο δηλαδή που έπι μιά δωδεκαετία εφαρμόστηκε άπρόσκοπτα ή πολιτική της δεξιάς στον νευραλγικό αυτό τομέα της Παιδείας. Στο δεύτερο μέρος εξετάζω τη φάση 1964 - 1967, την περίοδο που κυβέρνησε ο Γεώργιος Παπανδρέου κι' εφαρμόστηκε ή Έκπαιδευτική Μεταρρύθμιση, και στο τρίτο μέρος, την περίοδο της δικτατορίας 1967 - 1972, γιατί άπ' το ΙΚΥ δεν βγήκαν άόματα τα στοιχεία για το 1973 και

1974. Τώρα, με την άποκατάσταση της δημοκρατίας, άρχίζει μιά νέα περίοδος, ή τέταρτη, στη ζωή του Ίδρυματος.

Σαν πηγές χρησιμοποίηι τις Έπετηρίδες του ΙΚΥ, τις στατιστικές Έπετηρίδες της Έθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας και της YNESCO, ξένα περιοδικά και έφημερίδες. Σαν βοηθήματα βασικά χρησιμοποίηι δύο. Μιά δική μου μελέτη που δημοσίευσα στο περιοδικό «Σύγχρονα Θέματα» (τεύχος 3, Ιαν.-Φεβ. 1963, σ. 347-354) που άποτελεί βελτίωση, διόρθωση κι ολοκλήρωση μιάς παλιότερης έρευνάς μου στην Πανοπιστευτική (φύλλα 22 της 24-2-1960 σ. 3-4, 23 της 30-3-1960 σ. 3 και 24 της 24-5-1960 σ. 5, 8-9) και μιά όγκώδη μελέτη του Άλκη Αγγέλου που δημοσιεύτηκε στον Πανδέκτη Σπουδών (Αθήνα 1970, τόμος 6ος). Η μελέτη μου στα Σύγχρονα Θέματα δημοσιεύτηκε λίγες μέρες πριν από το μνημειώδες Δ' Πανσπουδαστικό Συνέδριο, που άφησε έποχή, κι οι προτάσεις που έκανα υιοθετήθηκαν κι ένσωματώθηκαν στις αποφάσεις του Δ' Συνεδρίου.

Το Ίδρυμα Κρατικών Ύποτροφιών και οι ύποτροφίες.

Το ΙΚΥ ίδρύθηκε στις 26 Μαΐου του 1951 με τον Α.Ν. 1825/1951 Φ.Ε.Κ. Α' 150/ 28.5.1951 και κυρώθηκε από το Νόμο 2113/ 1952. Σκοπός του όπως καθορίζεται στο πρώτο άρθρο είναι ή παροχή οικονομικής ένισχύσεως «πρός συνέχισιν σπουδών εις σχολεία Μέσης Έκπαίδευσεως, ήμεδαπής Άνωτέρας ή Άνωτάτας Σχολάς, ή Άντιστοιχούν Σχολάς εκτός της Ελλάδος, εις σπουδαστάς και πτυχιούχους μέσων, άνωτέρων και άνωτάτων σχολών. Άνάλογος ένίσχυσις παρέχεται και εις μαθητάς της πέμπτης και έκτης τάξεως των δημοτικών σχολείων, προς συνέχισιν των σπουδών των εις την Μέσην Έκπαίδευσιν.» Δικαίωμα να πάρουν ένίσχυση έχουν όσοι δεν διαθέτουν επαρκή οικονομικά μέσα δικά τους, διακρίνονται για τη νοημοσύνη κι επίδοσή τους στις σπουδές, για το ήθος και τη χρηστότητά τους (Α.Ν. 1825)51 άρθρο 1).

Τα μέσα της οικονομικής ένίσχυσης καθορίζονται στο δεύτερο άρθρο του νόμου που λέει πως ή ένίσχυσις παρέχεται είτε με χρημάτια είτε με την μορφή άλλων διευκολύνσεων π.χ. παροχή βιβλίων, συμπληρωματική άποζημίωση σε περίπτωση εκπαιδευτικής άδειας, έξασφάλιση στέγης κλπ. Το ΙΚΥ ειδικά για τους σπουδαστές «θέλει μεριμνήσει περί άνεγέρσεως και συντηρήσεως Φοιτητικής Στέγης διὰ τους ύποτρόφους του των Άνωτέρων και Άνωτάτων Σχολών Έσωτερικού».

Οι Πόροι του προέχοντα: 1) Άπ' την έτήσια έπιχορήγηση του Κράτους «20 τουλάχιστον εκατομμυρίων δραχμών» 2) 10% έπι των άκαθαρίστων εισπράξεων του ΟΕΣΒ 3) Άπό πιστώσεις για ύποτροφίες και μετεκπαιδεύσεις που αναγράφονται έτήσια στους έδικούς προϋπολογισμούς των ύπουργείων 4) Άπό δωρεές, κληροδοτήματα και κάθε φύσεως χορηγήσεις, άλλοδαπές ή ήμεδαπές 5) Άπό έδικό λαχείο ύπέρ του ΙΚΥ. Σύμφωνα δέ με την τροποποίηση του Ν. 2281/1952 (Φ.Ε.Κ. Α' 297 άρθρο 15, παρ. 5, έδάφ. 2) σε κάθε κλήρωση αυτού του λαχείου οι άπ' τις άκαθάρστες εισπράξεις του το 1,5% άποδίδεται στο ΙΚΥ έφ' όσον βεβαίως τούτο ύφίσταται, διαφορετικά πάει στο δημόσιο. Το ποσοστό αυτό σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να είναι κατώτερο από 500.000, όπως όρισε ο Ν. 2824/1954.

Το οικονομικό έτος του ΙΚΥ άκολουθεί το οικ. έτος του κράτους (Β.Δ. 22/22 Ιουλίου 1952 Φ.Ε.Κ. Α - 193, άρθρο 29). Τα έξοδα του ΙΚΥ προσδιορίζονται κατά οικονομικό έτος με τον προϋπολογισμό και διακρίνονται σε τακτικά, έκτακτα και άπρόβλεπτα (στο ίδιο άρθρο 21).

Διοικείται από Διοικητικό Συμβούλιο που το άποτελούν 25 μέλη ως έξης: από 1 μέλος του

ΟΙ ΥΠΟΤΡΟΦΙΕΣ

Πρώτη περίοδος

Από το 1951, που ιδρύθηκε το ΙΚΥ και λειτουργεί επίσημα ο θεσμός των υποτροφιών στη χώρα μας, προβλέπονταν τα ακόλουθα:

«Διά Β.Δ. εκδοθησέμενου προτάσει του Υπουργού Θρησκευμάτων και Εθνικής Παιδείας μετά γνώμην του Δ.Σ. του ΙΚΥ, θέλουσι καθορισθῇ τὰ τῆς ἐνισχύσεως τῶν μαθητῶν τῆς πέμπτης καὶ ἑκτῆς τάξεως τῶν δημοτικῶν σχολείων». (Τὸ ἐδάφιο αὐτὸ προστέθηκε μετὰ τὸ ἄρθρο 4 τοῦ Α.Ν. 1859) 1951 στὸν νόμο περὶ υποτροφιῶν).

Μέχρι σήμερα ὅμως, δηλαδὴ ὕστερα ἀπὸ 24 ὁλόκληρα χρόνια, δὲν ἔχει ἐκδοθῇ τέτοιο διάταγμα, καὶ κατὰ συνέπεια δὲν χορηγεῖται ΟΥΤΕ ΜΙΑ υποτροφία στὴ δημοτικὴ ἐκπαίδευση. Μὲ ἄλλα λόγια πάνω ἀπὸ ἓνα ἑκατομμύριο μαθητὲς μένουσι χωρὶς καὶ τὴν παραμικρὴ οἰκονομικὴ ἐνίσχυση. Καὶ εἶδαμε πῶς πάνω πῶς ὁ νομοθέτης πρόβλεψε τὶς ἐνισχύσεις αὐτὲς γιὰ νὰ ἀποτραπῇ ἡ διαρροὴ τῶν μαθητῶν πρὸς τὰ οἰκονομικοῦς λόγους ἀρκοῦνται στὰ κολληβογράμματα τῆς στοιχειώδους ἐκπαίδευσης.

Μέση Ἐκπαίδευση

Τί γίνεται στὸν τομέα τῆς Μέσης Παιδείας; Ἀς ἀφήσουμε, καλύτερα, νὰ μιλήσουν τὰ ἐπίσημα στοιχεία.

ΕΤΟΣ	Νομαρχιακὲς ἐπιτροπὲς πρὸς λειτουργήσαν	Ἀριθμὸς ὑποτρόφων	Ἀριθμὸς μαθητῶν	Ποσοστὸ
1951-52	5	26		
1952-53	11	42		
1953-54	17	61		
1954-55	14	40	208.550	0,02% ἢ 1 στοὺς 5.000
1955-56	14	68	209.802	0,03% ἢ 3 στοὺς 10.000
1956-57	16	62	212.471	0,02% ἢ 1 στοὺς 5.000
1957-58	17	57	226.013	0,02% ἢ 1 στοὺς 5.000
1958-59	24	120	240.884	0,04% ἢ 2 στοὺς 5.000
1959-60	19	133	259.180	0,05% ἢ 5 στοὺς 10.000
1960-61	11	78	273.390	0,02% ἢ 2 στοὺς 10.000
1961-62	13	101	291.529	0,03% ἢ 3 στοὺς 10.000
1962-63	18	251	305.582	0,08% ἢ 8 στοὺς 10.000
1963-64	12	191	313.596	0,06% ἢ 6 στοὺς 10.000
1964-65		242	358.401	0,06% ἢ 6 στοὺς 10.000

Τὰ ὑπόλοιπα (τοῦ 1961-64) ἀπ' τὴν Ἐπετ. τοῦ 64, σ. 150-151.

(Στοιχεῖα ἀπὸ τὶς ἐπετηρίδες τοῦ ΙΚΥ τοῦ 1959, Πίναξ 1α σελὶς 50, τοῦ 1960. Πίναξ 1α σελὶς 79, τοῦ 1961. Πίναξ 1α σελὶς 64 καὶ Πίναξ 1 σελὶς 2. Τὰ ὑπόλοιπα (τοῦ 1961-64) ἀπ' τὴν ἐπετ. τοῦ 64, σ. 150-151. Τὰ στοιχεῖα τῶν μαθητῶν ἀπὸ τὶς ἀντίστοιχες στατιστικὲς ἐπετηρίδες Μέσης Ἐκπαίδευσως).

Τὸ συμπέρασμα πρὸς βγαίνει ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἀριθμοὺς εἶναι ὅτι ὁ μέσος ὅρος τῶν υποτρόφων στὴ Μέση Παιδεία, ἀπὸ τὴν ἐναρξὴ τῆς λειτουργίας τοῦ ΙΚΥ μέχρι τοῦ 1962 ἦταν: ΕΝΑΣ ΥΠΟΤΡΟΦΟΣ ΣΤΟΥΣ ΠΕΝΤΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΜΑΘΗΤΕΣ.

Ὁ θεσμὸς τῶν υποτροφιῶν δηλαδὴ καὶ στὴ Μέση Ἐκπαίδευση δὲν εἶναι ἀπλῶς στοιχειώδης, ἀλλὰ ἀνύπαρκτος, ἔγραφα στὰ Σύγχρονα Θέματα (σ. 348).

Ἡ ἀρ. 10 ἐπετηρίδα τοῦ ΙΚΥ (πίναξ 1α, σελὶς 79) μᾶς πληροφορεῖ ἐπὶ πλέον ὅτι ἀπὸ τὸ 1951 ὡς τὸ 1961, δηλαδὴ μέσα σὲ ἔντεκα ὁλόκληρα χρόνια, ἀπὸ τὶς 50 Νομαρχιακὲς Ἐπιτροπὲς ὑποτρόφων πρὸς εἶχαν συσταθῇ, συνολικὰ λειτουργήσαν οἱ 40. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι

στοὺς μαθητὲς τῶν ὑπολοίπων 10 νομῶν, δὲν δόθηκε οὔτε ΜΙΑ υποτροφία. Ἀκόμη ἀπὸ τὸν ἴδιο πίνακα μαθαίνουμε ὅτι μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἑνδεκαετία, στοὺς μαθητὲς τῶν Νομῶν Βοιωτίας, Κοζάνης, Λευκαδῶς, Μαγνησίας καὶ Σερρών δόθηκε ἀπὸ μιὰ μόνον υποτροφία, στοὺς μαθητὲς τῶν νομῶν Ἀρτης καὶ Πρεβέζης ἀπὸ δύο καὶ στὸ νομὸ Εὐρυτανίας ἀπὸ τρεῖς.

Καὶ ὁ ἀριθμὸς χαριστικῆς βολῆς. Ἀπὸ τὸ 1951 μέχρι τοῦ 1962, δηλαδὴ μέσα σὲ μιὰ δωδεκαετία, δόθηκαν συνολικὰ ΟΚΤΑΚΟΣΙΕΣ ΕΝΝΕΑ (809) υποτροφίες στὴ Μέση Παιδεία, χωρὶς νὰ λάβουμε ὑπ' ὄψη, ὅσους μαθητὲς στερήθηκαν γιὰ διάφορους λόγους τὴν υποτροφία τους, τοὺς τελειόφοιτους κλπ.

Τέλος ἀπ' τὶς 50 Νομαρχιακὲς Ἐπιτροπὲς ὑποτροφίας ὡς τὸ 1965 λειτουργήσαν συνολικὰ οἱ 42. Τὸ γενικὸ σύνολο τῶν υποτρόφων σ' αὐτὴ τὴν περίοδο ἦταν 1.240 πρὸς 3.600 δηλ. κάθε χρόνο ἢ καὶ λιγότερο, ἀνάλογα μὲ τὸ ποσὸ πρὸς προσέφεραν οἱ Ν.Ε.Υ. οἱ ὁποῖες σύμφωνα μὲ τὸ Νόμο καταβάλουν τὸ μισὸ ποσὸ. Γιὰ τὴν ἐκτέλεση τῶν υποτροφιῶν μέσης παιδείας συγκροτοῦνταν Νομαρχιακὲς Ἐπιτροπὲς ὑποτροφιῶν καὶ Περιφερειακὲς Ἐπιτροπὲς. Οἱ Ν.Ε. ἀποτελοῦνταν ἀπ' τὸ Νομάρχην

ΚΑΓΣΕ, 2 ἀνώτατους ἢ ἀνώτερους ὑπαλλήλους τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, 1 ἀνώτατο ὑπάλληλο τοῦ ὑπ. Οἰκονομικῶν, 1 καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, 1 τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, 1 τοῦ ΕΜΠ, 1 τῆς ΑΣΟΕΕ, 1 τῆς Ἀνωτάτης Γεωπονικῆς, 1 τῆς Παντείου, ἀπὸ τὸ Γεν. Διευθυντὴ τοῦ ΙΚΥ καὶ 13 διακεκριμένους ἄλλων «προσώπων διαθετόνων εἰδικὴν μόρφωσιν καὶ πείραν». Ἡ θητεία τους εἶναι τετραετὴς καὶ ἐπιτρέπεται ὁ ἐπαναδιορισμὸς τους (στὸ ἴδιο ἄρθρο 2).

Οἱ ὁργανικὲς ὑπηρεσίες τοῦ ΙΚΥ εἶναι 1) ἡ Γεν. Διεύθυνση 2) ἡ Διεύθυνση Μελετῶν 3) ἡ Διεύθυνση Ἐφαρμογῆς καὶ 4) ἡ ὑπηρεσία Διοικήσεως.

Ἡ Γεν. Διεύθυνση περιλαμβάνει τὶς ἄλλες τρεῖς κάτω ἀπ' τὶς ἐντολὲς τῆς. Ἡ Διεύθ. Μελετῶν ἔχει σὰν σκοπὸ τὴ μελέτῃ καὶ εἰσήγησιν κάθε θέματος πρὸς εἶναι σχετικὸ μὲ τὴν καλύτερὴ ἐκπλήρωση τῶν σκοπῶν τοῦ ιδρύματος, τὴν παρακολούθησιν καὶ ἐξέλιξιν τοῦ πληθυσμοῦ, τὴν ἐπαγγελματικὴ ἀπασχόλησιν τῶν κατοίκων, τὶς παιδευτικὲς ἀνάγκες τῆς χώρας, τὴν παρακολούθησιν τῆς σταδιοδρομίας τῶν υποτρόφων, τὴ βελτίωσιν τῆς ἀπασχόλησίν τους, τὴν ἐκπόνησιν τῶν κανονισμῶν διαγωνισμῶν, τὴ μερίμνα γιὰ τὴ δημοσίευσιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ ΙΚΥ, τὴ σύνταξιν τοῦ προγράμματος τῶν υποτροφιῶν καὶ τέλος τὴν εἰσήγησιν γιὰ τὸν καθαρισμὸ τῶν Ἐπιτροπῶν ὑποτροφιῶν Ἀνωτέρων καὶ Ἀνωτάτων Σχολῶν καὶ ἔξωτερου.

Ἡ Διεύθυνση Ἐφαρμογῆς ἔχει σὰ σκοπὸ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων τῆς Διοικήσεως, μεριμνᾷ γιὰ τὴν κανονικὴν λειτουργίαν τῶν διευκολύνσεων στοὺς μαθητὲς, φοιτητὲς καὶ ἐπιστήμονες καὶ εἰσηγείται τὴν ἀλληλογραφίαν μὲ τὶς ἀρχὲς καὶ τὰ ἱδρύματα τῆς ἡμεδαπῆς καὶ ἀλλοδαπῆς. Ἐχει δύο βοηθητικὰ τμήματα. Τὸ τμήμα ὑποτροφιῶν Ἐσωτερικοῦ καὶ τὸ τμήμα ὑποτροφιῶν Ἐξωτερικοῦ.

Ἡ ὑπηρεσία Διοικήσεως εἰσηγείται στὴν Γεν. Διεύθυνσιν καὶ ἐκτελεῖ ὅλες τὶς ἀποφάσεις τῆς Διοικήσεως πρὸς σχετίζονται μὲ τὸ προσωπικὸ καὶ τὴ διαχείρισιν τοῦ ἱδρύματος.

Υπάρχουν ἀκόμα δύο πρόσωπα. Ὁ Νομικὸς Σύμβουλος πρὸς παρακολουθεῖ τὴν νομοθεσίαν καὶ ὑπερασπίζει τὰ συμφέροντα τοῦ ἱδρύματος μπροστὰ σὲ κάθε ἀρχὴ καὶ ὁ Τεχνικὸς Σύμβουλος πρὸς ἐκπονεῖ τὶς τεχνικὲς μελέτες καὶ ἐπιβλέπει τὴν ἐκτέλεσιν τῶν τεχνικῶν ἔργων πρὸς κάνει τὸ ἱδρυμα.

Κοντά σ' αυτά θα πρέπει να προσθέσουμε ότι το ποσόν που δίνονταν για τις ύποτροφίες Μ. 'Εκπαίδευσης δεν δινόταν εξ ολοκλήρου από το κράτος, γιατί σύμφωνα με το νόμο, ή έτησία επιχορήγηση του ΙΚΥ είναι ίση με το ποσό που καταβάλουν οι Ν.Ε.Υ., δηλ. οι ίδιοι οι φορολογούμενοι (Α.Ν. 1825/1951 άρθρο 8, παρ. 2). Σχολιάζοντας αυτό το σημείο έγραφα «αυτό μεθερμηνευόμενο, σημαίνει ότι ο άριθμός των ύποτρόφων των γυμνασίων είναι καταδικασμένος σε μόνιμη άπρνοφία και μαρασμό, χωρίς προοπτική αύξησης, γιατί ή επιχορήγηση του ΙΚΥ καθορίζεται από το ύψος των πόρων που προσφέρουν οι Νομαρχιακές 'Επιτροπές δηλ. οι ίδιοι οι φορολογούμενοι. 'Ετσι άπ' τη μιά έχουμε μετάθεση των ευθυνών του 'Ιδρυματος (δηλαδή του Κράτους) που μοναδική του άποστολή είναι ή παροχή των ύποτροφιών, στις πλάτες των φορολογουμένων κι άπ' την άλλη δεν έχουμε ουσιαστικά ύποτροφίες. (σ. 348).

'Η δεύτερη περίοδος

'Από τα πρώτα μέτρα που πήρε ή Κυβέρ-

νηση Παπανδρέου ήταν ή εξαγγελία της 'Εκπαιδευτικής Μεταρρύθμισης που όπωσδήποτε σήμαινε μιά μεγάλη σημασία άλλαγή στα εκπαιδευτικά πράγματα της πατρίδας μας. 'Η πολιτική αυτή εκφράστηκε και με μιά γενναία αύξηση της κρατικής επιχορήγησης προς το ΙΚΥ (το θέμα αυτό θα το εξετάσουμε χωριστά). 'Ετσι το 1966 μετά το ύπ' άριθ. 4434 Νομοθετικό Διάταγμα καταργούνται οι εισφορές των Νομαρχιακών 'Επιτροπών 'Υποτροφίας. Μετά την κατάργηση των Ν.Ε.Υ. αύξάνει το κονδύλι για τις ύποτροφίες Μέσης 'Εκπαιδύσεως κατά 30 περίπου εκατομμύρια ('Επετ. 1966, σ. 241). Στο 'Υπόμνημα στον Προϋπολογισμό του 1966 διαβάζουμε σχετικά με την κατάργηση των ΝΕΥ ότι τώρα πια έχουμε «ουσιαστικήν καθιέρωση των 'Υποτροφιών Μέσης 'Εκπαιδύσεως, αϊ όποιαι μέχρι τουδε είχαν μόνον συμβολικόν χαρακτήρα. Διά της έπερχομένης μεταβολής εξασφαλίζεται από του προσεχούς έτους (δηλ. 1967-68) ή χορήγησης ύποτροφιών εις 7.890 μαθητάς της α' τάξεως του Γυμνασίου και του Λυκείου, επί συνόλου 134.760 έγγραφέντων μαθητών εις τας αντίστοιχους τάξεις κατά το έτος 1964-65» (στο ίδιο σ. 241-243). Κατά συνέπεια οι δια-

πιστώσεις που έγιναν πριν από τρία χρόνια στο άρθρο των Σύγχρονων Θεμάτων που θεμελίωσαν και τις σπουδαστικές αποφάσεις - αϊτήματα βρήκαν την πλήρη επιβεβαίωσή τους.

'Η τρίτη περίοδος

Με την άνοδο της Χούντας έχουμε πλήρη άνακοπή αυτής της αϊσιόδοξης προοπτικής που άνοιξε ή 'Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση. Το 1967 έχουμε κάθετη πτώση της κρατικής επιχορήγησης προς το ΙΚΥ. 'Από 110.000.000 δρχ. που δόθηκαν το 1966, πέφτουμε στα 76.000.000. Κι ενώ για τη Μέση 'Εκπαίδευση στον προϋπολογισμό του 1966 είχε έγγραφη ποσό 34.625.000, το 1967 βλέπουμε την πλήρη διαγραφή του. 'Απλώς συμβολικά σημειώνεται με μιά δραχμή. Το 1968 δίνονται 154.201 δρχ. ('Επ. ΙΗ, σ. 113), το 1969 δόθηκαν 62.767 και 10 λεπτά ('Επ. ΙΘ, σ. 133), το 1970 δόθηκαν 109.568 ('Επ. Κ. σ. 120), το 1971 δόθηκαν 242.024 ('Επ. ΚΑ, σ. 107) και το 1972 δόθηκαν για ύποτροφίες στη Μέση 'Εκπαίδευση 387.857 δρχ. ('Επ. ΚΒ, σ. 158). Οι ύποτροφίες Μ.Ε. κατάργήθηκαν δλωσ διόλου.

ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρώτη Περίοδος

Παραθέτουμε τα έπίσημα στατιστικά στοιχεία, σχετικά με την κίνηση των ενισχύσεων των τεχνικών σχολών. ('Επετηρίς ΙΚΥ 1960, Πίν. 2α σ. 52, Πίν. ΙΙΙ σ. 18 και 'Επετηρίς ΙΚΥ 1961, Πίν. 2α σ. 72-73, 'Επετ. 1962, 1963 Πίν. ΙΙΙ)

'Ετος	1952-53	1953-54	1954-55	1955-56	1956-57	1957-58	1958-59	1959-60	1960-61	1961-62	1962-63	1963-64
Σύνολο σχολών που έτυχαν ενισχύσεως	11	18	17	20	19	21	21	21	34	40	45	68
άριθμός ενισχυθέντων μαθητών	28	53	45	53	63	70	73	70	184	232	211	291

Σύμφωνα με τα έπίσημα στοιχεία της Στατιστικής της 'Επαγγελματικής 'Εκπαιδύσεως, το 1956 ό άριθμός των μαθητών μόνο στις τεχνικές σχολές ήταν 25.569, το δε 1957 ήταν 30.589. Αυτό σημαίνει πως το ποσοστό των ενισχυθέντων, άν ύπολογισθούν μόνον οι τεχνικές σχολές τόσο το 1956 όσο και το 1957 ήταν 0,2% ή ΔΥΟ ΣΤΟΥΣ ΧΙΛΙΟΥΣ. 'Αν πάρουμε δε τον άριθμό των μαθητών που φοιτούν γενικά στις επαγγελματικές σχολές, τότε θα δούμε ότι οι διψήφιες αυτές ενισχύσεις το 1956 αντιστοιχούσαν σε 89.590 μαθητές, δηλ. ποσοστό για το έτος εκείνο 0,06% ή ένας στους 1.700, το δε 1957 σε 97.835 μαθητές, δηλ. ποσοστό 0,07% ή 7 στους 10.000. 'Ας σημειωθεί ότι το έτήσιο ποσό της ενισχύσεως ήταν 3.600 δρχ., δηλ. 300 δρχ. το μήνα.

Το γενικό σύνολο των μαθητών που ενισχύθηκαν μέχρι αυτό το χρόνο από το ΙΚΥ ήταν 1.331. ('Επ. 1963, Πίν. ΙΙΙ)

Θά πρέπει να προσθέσουμε τέλος ότι το Νομοθετικό Διάταγμα 3971/1959 και το σχετικό 'Εκτελεστικό Διάταγμα Β.Δ. 890/1961 καθιέρωσαν για πρώτη φορά ύποτροφίες 'Επαγγελματικής 'Εκπαιδύσεως το 1961.

'Η δεύτερη περίοδος

'Ετος	1964-65	1965-66	1966-67
Σύνολο σχολών που έτυχαν ενισχύσεως	72	70	71
άριθμός ενισχυθέντων μαθητών	959	508	638
Γενικό Σύνολο ενισχυθέντων μέχρι αυτό το χρόνο	2.236	2.745	3.383

Βλ. Πίν. ΙΙΙ της 'Επετ. 1964, και Πίν ΙΙ των 'Επετ. 1965, 1966.

Παρατηρούμε ότι υπερτριπλασιάστηκε ό άριθμός των ενισχυθέντων μαθητών. Φυσικά και πάλι τα όρια είναι πάρα πολύ χαμηλά.



Ἡ τρίτη περίοδος

Ἔτος	1967-68	1968-69	1969-70	1970-71	1971-72	1972-73
Ἀριθ. ἐνισχυ- θέντων μαθητῶν	725	770	770	849 σὺν 62 = 911	849 σὺν 62 = 911	3.382
Στοιχεῖα ἀπὸ τὴν οἰκεία ἐπετηρίδα	Πιν. II σ. 13	Πιν. I σ. 15	Πιν. I σ. 15	Πιν. I σ. 19	Πιν. I σ. 17	Πιν. I σ. 29

Οἱ ὑποτροφίες τοῦ 1972-73 ἀναλύονται ὡς ἑξῆς:

Ὑποτροφίες	σὲ Δημόσιες	Κατώτερες	Σχολές	1.048 (σ.17)	Ὑποτροφίες	σὲ Ἰδιωτικές	Κατώτερες	»	797 (σ.25)
»	»	Μέσες	»	941 (σ.21)	»	»	Μέσες	»	405 (σ.28)
»	»	Ἀνώτερες	»	143 (σ.23)	»	»	Ἀνώτερες	»	48 (σ.29)

Πρώτη περίοδος

Ἡ κίνηση ὑποτροφιῶν στὶς 14 Παιδαγωγικὲς Ἀκαδημίες ποὺ ὑπῆρχαν σ' ὁλόκληρη τὴ χώρα, ἔχει ὡς ἀκολούθως:

Ἔτος	1957-58	1958-59	1959-60	1960-61	1961-62	1962-63	1963-64
Σπουδαστὲς ποὺ εἰσῆχθησαν	420	640	720	620	621	690	690
Σπουδαστὲς ποὺ ἔφυγαν ὑποτροφίας (ἐπὶ τῶν εἰσέντων)	42	64	72	69	63	69	69
Σύνολο σπουδαστῶν	2507	2256	2252	2384	2314		

(Στοιχεῖα ἀπ' τὶς ἐπετηρίδες τοῦ ΙΚΥ τοῦ 1957 Πίνακας ΙVa σελὶς 18, τοῦ 1958 Πίναξ ΙVa σελὶς 18, τοῦ 1959 σελὶς 20, τοῦ 1960 σελίδες 26 - 27, τοῦ 1961 σελίδες 26 - 27, τοῦ 1962 καὶ 1963 σ. 28 - 29)

Ἡ δεύτερη περίοδος

Μὲ τὴν ἀνοδο τοῦ Κέντρου στὴν ἐξουσία παρουσιάζεται μιὰ ἀπότομη ἀνοδος στὸν ἀριθμὸ τῶν ὑποτρόφων. Μὲ τὸ πρῶτο ἔτος τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρύθμισης τετραπλασιάζε-
ται (αὐξησὶς 400%) ὁ ἀριθμὸς τῶν φοιτητῶν ποὺ παίρνουν ὑποτροφία.



Ἔτος	1964-65	1965-66	1966-67
Σύνολο ὑποτρόφων	276	276	351

Στοιχεῖα ἀπὸ τὶς Ἐπετηρίδες τοῦ ΙΚΥ. 1964 Πιν. IV σ. 17-19, 1965 καὶ 1966 Πιν. III, σ. 15-17.

Ἡ τρίτη περίοδος

Παραθέτω τὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὶς Ἐπετηρίδες τοῦ 1968 - 1972.

Ἔτος	1967-68	1968-69	1969-70	1970-71	1971-72
Σύνολο ὑποτρόφων	645	872	719	660	443
Στοιχεῖα ἀπὸ τὶς ἐπετηρίδες	Πιν. 3 σ. 45	Πιν. 3 σ. 51	Πιν. 3 σ. 50	Πιν. 3 σ. 54	Πιν. II σ. 33

ΥΠΟΤΡΟΦΙΕΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρώτη περίοδος

Κατ' ἀρχὴν ἂς παραθέσουμε ὁρισμένα ἀριθμητικὰ στοιχεῖα.

Ἔτος	Ὑποτροφίες ποὺ προγραμματίστηκαν	Ἔτος	Ὑποτροφίες ποὺ προγραμματίστηκαν
1951-52	204	1957-58	368
1952-53	210	1958-59	336
1953-54	211	1959-60	336
1954-55	218	1960-61	432
1955-56	219	1961-62	438
1956-57	293	1962-63	581
		1963-64	688



Τὰ στοιχεῖα εἶναι παρμένα ἀπ' τὸν Πίνακα Ι τῶν οἰκείων Ἐπετηρίδων τοῦ ΙΚΥ. Πρέπει ἀκόμα νὰ σημειωθῇ πὺς πέρα ἀπ' τὸν προ-
γραμματισμένο ἀριθμὸ κάθε χρόνου, δίνεται ἐπὶ πλεόν ποσοστὸ 10% γιὰ ὑποτρόφους τοῦ ἀπο-
δήμου Ἑλληνισμοῦ, σὺν 5% ποσοστὸ ἀσφα-
λείας.

Ὁ ἀκόλουθος Πίνακας μᾶς βοηθάει νὰ ἔχουμε μιὰ γενικὴ εἰκόνα τῆς καταστάσεως.

ΚΙΝΗΣΙΣ ΑΡΙΘΜΟΥ ΥΠΟΤΡΟΦΩΝ

Έτος	Αριθμός υποτροφιών	Διακοπή λόγω υστερήσεως ή άλλης αιτίας	Σύνολο ύπο- λειπομένων	Αριθμός φοιτητών	Ποσοστό
1951-52	210	56	154	16.000	1,3%
1952-53	364	116	248	16.000	2,2%
1953-54	458	139	319	16.682	2,7%
1954-55	549	186	363	18.000	3,1%
1955-56	592	210	382	19.864	2,9%
1956-57	683	223	460	20.408	3,2%
1957-58	789	279	511	20.317	3,8%
1958-59	834	309	531	24.896	3,3%
1959-60	852	320	532	26.703	3,1%
1960-61	928	364	564	28.302	3,2%
1961-62	976	391	585	30.617	3,1%
1962-63	989	384	605	35.432	2,7%
1963-64	892	532	360	43.411	2,0%

(Στοιχεία όσον αφορά τους υποτρόφους έπετηρίδες του ΙΚΥ Πίνακα 4. Όσον αφορά τον αριθμό των σπουδαστών στις Στατιστικές Άνωτάτης Εκπαιδεύσεως και στοιχεία της ΟΥΝΕΣΚΟ).

Το συμπέρασμα που προκύπτει είναι, ότι κατά μέσον όρο 2,8 στους έκατο σπουδαστές είναι υπότροφοι (χωρίς έννοείται να υπολογίσουμε όσους έχασαν την υποτροφία για τον ένα ή τον άλλο λόγο).

Μέχρι το Μάρτη του 1959, το έτησιο ποσό της υποτροφίας ήταν 7.200 δρχ. ή 600 δρχ. το μήνα, από τον Μάρτη δέ κι έπειτα έγινε 8.400 δρχ. το χρόνο ή 700 δρχ. το μήνα.

Με το Ν.Δ. 3971/59 προστέθηκε ειδική διάταξη που έπιτρέπει την χορήγηση υποτροφιών κατά τα ένδιάμεσα έτη της σπουδής στη Μέση, την Άνωτερη και την Άνωτάτη Εκπαίδευση, ή όποια μπήκε σ' εφαρμογή από το 1961. Μέχρι τότε μόνον οί εισαγόμενοι στις σχολές έπαιρναν υποτροφία. Πολύ όρθά είχε παρατηρήσει ό κ. Κ. Θ. Δημαράς με υπόμνημά του προς το Νομοτεχνικό Σύμβουλο καθηγητή κ. Π. Βάλληνα, ότι «ή ακαδημαϊκή προσωπικότης διαμορφούται συχνάκις κατά τα ένδιάμεσα έτη» και κατέληγε στο αίτημα της χορηγήσεως

υποτροφιών και κατά τα ένδιάμεσα στάδια των σπουδών των φοιτητών (Σύνθεσις Νομοθεσίας ΙΚΥ σελίς 30).

Άς ληφθ' ύπ' όψη, ότι απαραίτητος όρος για να πάρη ένας φοιτητής υποτροφία είναι ή άπορία. «Νά μη διαθέτη έπαρκή ίδια οικονομικά μέσα» άπαιτεί ό νόμος, πράγμα που σημαίνει ότι το ποσό που δινόταν ήταν πολύ κατώτερο από τις άνάγκες του φοιτητού.

Πρέπει να τονίσουμε ότι ένώ από τον Ίδρυτικό Νόμο προβλέπεται και άνέγερσις οίκου φοιτητού (άρθρον 2), μέχρι σήμερα ούτε υπάρχει άλλ' ούτε και άνοίγεται μιά τέτοια προοπτική. Το πόσο ή άνέγερση του οίκου συνδέεται με την όλοκλήρωση του προορισμού του ΙΚΥ, φαίνεται από τα ακόλουθα λόγια τοΊ Γ. Παπανδρέου, τότε Άντιπροέδρου της κυβερνήσεως και ύπουργού Παιδείας, στην πρώτη συνεδρίαση του Δ.Σ. του ΙΚΥ στις 9-6-51.

«Προκειμένου περι των σπουδαστών ύποτρόφων των άνωτάτων σχολών, δεν υπάρχει μόνον πρόβλημα χρηματικής ένισχύσεως αλλά και πρόβλημα στέγης. Διότι όπως είναι αί συνθήκαι των Άθηνών και της Θεσσαλονίκης, έν δεν έχει λυθ' το ζήτημα της στέγης δ, τι και

νά τους δώσουμε θά τά φάει το νοίκι. Πού θά στεγασθούν; Θ' άναγκασθούν να ζήσουν ως τρωγλωδύται και έτσι το κλίμα το ήθικόν, μέσα εις το όποϊόν θά κινούνται, θά έξουδετερώνη την προτίμησιν της πολιτείας. Δι' αυτό νομίζω ότι ή άνέγερσις φοιτητικής στέγης είναι απαραίτητος και πρέπει να άνήκη εις τους άμέσους σκοπούς μας».

Όμως οί φοιτητές δεν διέθεταν το μεγαλύτερο μέρος της υποτροφίας για τη στέγηση και τις άμεσες βιοτικές άνάγκες, όπως φοβόταν ό Παπανδρέου, αλλά για τη σπουδή, γιατί οί υπότροφοι ΔΕΝ άπαλλάσσονταν από τα ύπέρογκα δίδακτρα (2.500 δρχ.) ούτε από το βαρύ κόστος των συγγραμμάτων.

Δεύτερη περίοδος

Ήδη ό άναγνώστης συνήθισε και περιμένει να δει τη διαφορά που θά σημειώσει ή Έκπαιδευτική Μεταρρύθμιση.

Έτος	Υποτροφίες που προγραμματίστηκαν
1964-65	1.563
1965-66	1.681
1966-67	1.785

Στοιχεία άπ' τον Πίνακα Ι των οικείων Έπετηρίδων.

Δυό πράγματα πρέπει να σημειώσουμε: α) Ότι ό αριθμός των υποτρόφων τριπλασιάστηκε (αύξηση 300 %) το πρώτο έτος της Μεταρρύθμισις σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο και β) Ότι αύξήθηκαν τα τροφεία από 8.400 δρχ. σε 12.000 δηλ. κατά 36,6 %. Άν σ' αυτά προσθέσουμε το ότι καταργήθηκαν τα δίδακτρα και τα έξέταστρα, τότε πραγματικά βλέπουμε πως έχουμε μιά σημαντική βοήθεια στο φοιτητικό κόσμο που όμως και πάλι δεν καλύπτει ούτε τις πραγματικές του άνάγκες ούτε και ικανοποιεί το πανσπουδαστικό αίτημα όπως εκφράστηκε στις αποφάσεις του δεύτερου και του τέταρτου πανσπουδαστικού συνεδρίου για χορήγηση υποτροφίας κατ' άρχην στο 40 % του φοιτητικού κόσμου. Το αίτημα αυτό σημειώνω πρωτοδιατυπώθηκε το 1959.

Άς δοϋμε τώρα πως διαμορφώνεται και ό δεύτερος πίνακας.

ΚΙΝΗΣΙΣ ΑΡΙΘΜΟΥ ΥΠΟΤΡΟΦΩΝ ΑΝΩΤΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Έτος	Αριθμός υποτροφιών	Διακοπή λόγω υστερήσεως ή άλλης αιτίας	Σύνολο ύπολειπομένων	Αριθμός φοιτητών	ποσοστό
1964-65	1.655	1.304	351	53.305	3,1%
1965-66	3.013	2.554	459	58.000	5,1%
1966-67	3.429	3.126	303	(δεν βγήκε έπετηρίδα)	

Ή τρίτη περίοδος

Έτος	υποτροφίες που προγραμματίστηκαν
1967-68	1.850
1968-69	2.313
1969-70	2.795 (2.313 συν 480 ειδικές υποτροφίες)
1970-71	2.600 (2.065 συν 535 ειδικές υποτροφίες)
1972-73	4.230 (3.591 συν 639 ειδικές υποτροφίες)

Στοιχεία από τον Πίνακα Ι των οικείων Έπετηρίδων. Για τις ειδικές υποτροφίες του 1969 - 71 βλ. Πίν. 5, του 1972 Πίν. 3 σ. 146.

Το πρώτο πράγμα που έχουμε να παρατηρήσουμε είναι ό καινούργιος θεσμός των ειδικών υποτροφιών. Καθιερώθηκε το 1969 με το Ν.Δ. 237/1969 που άποβλέπει σε μιά «μεσο-πρόθεσμον βεβαίως προοπτικήν, ή διά των χορηγιών του ΙΚΥ έξασφάλισις σημαντικού άριθμού πτυχιούχων διαφόρων «άγόνων γραμμών» (φυσικοί, μαθηματικοί, χημικοί, φυσιογνώσται, καθηγητάί ξένων γλωσσών) διά την δημοσίαν εκπαίδευσιν» (Έπετ. 1972, σ. 8). Οί υπότροφοι αυτής της κατηγορίας παίρνουν σ' όλόκληρη τη διάρκεια των σπουδών τους διπλάσια τροφεία από των κανονικών ύποτρόφων, δηλ. 2.000 το μήνα (24.000 το χρόνο)

«υπέχουν εκ νόμου και εκ συμβάσεως υπο- γραφομένης μετά του ΙΚΥ την υποχρέωσιν όπως, μετά την λήψιν του πτυχίου των, υπηρε- τήσουν επί μίαν επταετίαν εις την δημοσίαν Μέσσην Ἐκπαίδευσιν» (δ.π. σ. 8). Τὸ ποσὸν καὶ ἡ διάρκεια ὁρίζονται στὸ πρῶτο ἄρθρο. Τὸ τέ- ταρτο ἄρθρο ὁρίζει: «Ἐπὶ τῇ ἀνακλήσει τῆς ἐπιστροφῆς ὁ ὑπότροφος θὰ υποχρεοῦται εἰς ἐπιστροφὴν ἐντόκως τῶν ληφθέντων, ἐνεργου- μένην ἐπὶ τῇ βάσει τῶν περὶ εἰσπράξεως τῶν δημοσίων ἐσόδων διατάξεων. Ἐφ' ὅσον οὗτος τυγχάνει φοιτητῆς Α' ἐτους σπουδῶν θὰ στε- ρεῖται καὶ τῆς φοιτητικῆς αὐτοῦ ιδιότητος. Ἐν πάσῃ ὁμως περιπτώσει ὁ ἀθετῶν τὰς ἐκ τῆς υποτροφίας ἀναληφθείσας υποχρεώσεις του δὲν δύναται νὰ διορισθῇ εἰς δημοσίαν θέσιν ἢ τοιαύτην ΝΠΔΔ ἢ Ὄργανισμὸν κοινῆς ὠφε- λείας». Τὸ ἄρθρο 5 ὁρίζει: «Μετά τὴν λήψιν ὑπὸ τοῦ ὑποτρόφου τοῦ πτυχίου του οὗτος υποχρεοῦται νὰ ὑπηρετήσῃ 7 ἔτη ὡς καθηγη- τῆς εἰς τὴν Δημοσίαν Μέσσην Ἐκπαίδευσιν, υποχρεούμενος ἄλλως εἰς ἐπιστροφὴν ἐντόκως τοῦ ληφθέντος ἐκ τῆς υποτροφίας χρηματικοῦ ποσοῦ συμφώνως πρὸς τὰς ἀνωτέρω περὶ εἰσ- πράξεως δημοσίων ἐσόδων διατάξεις μὴ δυνά- μενος καὶ οὗτος νὰ διορισθῇ εἰς δημοσίαν θέ- σιν». Τὸ ἄρθρο 6 ὁρίζει ὅτι μόνον ἂν ἀκουσίως γίνῃ ἀκατάλληλος γιὰ τὴν Δημ. Μέσην Ἐκπαί- δευσιν, δὲν πληρῶνει τίποτε, ἀπαλλάσσεται τῶν υποχρεώσεων καὶ συνεχίζει τὴν ὑποτρο- φία. Τέλος ἡ ἀπόφασις 35471/19-5-72 ὁρίζει ὅτι χρειάζεται καὶ βεβαίωσις γιὰ τὴν τακτικὴ παρακολούθησιν μαθημάτων.

Σημειῶνω ἀκόμα μερικά πράγματα. Τὸ 1974 τὸ ποσὸ τῶν τροφείων ἀπὸ 2.000 πού ἦταν ἀνέβηκε στὶς 2.500 δρχ. μηνιαία, δηλ. 28.000 τὸ χρόνο.

Ἡ χορήγησις τῶν χρημάτων γιὰ τοὺς πρωτο- ετεῖς γίνεται περὶ τοῦ Μαΐου καὶ μετὰ κατα-

βάλλεται κατὰ δῖμνο, ἐνῶ γιὰ τοὺς ὑπολοι- πους πραγματοποιεῖται περὶ τοῦ Μάρτιου.

Μετά τὴν μεταπολίτευση τοῦ Ἰουλίου ἐγι- ναν συγκεντρώσεις ἀπ' τοὺς ἐνδιαφερομένους ὑποτρόφους πού ζητᾶνε: 1) Κατάργησις τῶν ὁ- ρων πού ἐπιβάλλουν τὰ ἄρθρα 4 καὶ 5 τοῦ νό-μου 2) Μείωσις τῶν ἐτῶν υποχρεωτικῆς ὑπηρε- σίας στὴ μέση ἐκπαίδευσιν ἀπὸ 7 σὲ 4 χρόνια, ὅσα χρόνια δηλαδὴ εἶναι καὶ ἡ διάρκεια τῆς υποτροφίας 3) Ἡ ἐπιστροφή τῶν χρημάτων νὰ γίνεται σταδιακά, ὅπως ἀκριβῶς γίνεται καὶ μὲ τ' ἄλλα φοιτητικὰ δάνεια καὶ μὲ τὸν τόκο πού προβλέπεται γι' αὐτὴ τὴν περίπτωσι. Ἄν ὁ ὑπότροφος καταγγεῖλει τὴ σύμβασιν ἔχοντας καλὴν ἑνα μέρος τῆς υποχρεωτικῆς θητείας στὴ δημοσία Μ.Ε. τότε νὰ δίνει ποσὸ ἀνάλογο μὲ τὸν ὑπολειπόμενον χρόνον 4) Ἄν ἡ σύμβασιν καταγγεῖλῃ, νὰ μὴν ὑπάρχει κανένας περιορι- σμὸς γιὰ διορισμὸν ἐκείνου πού τὴν κατήγγειλε. Νὰ μπορεῖ νὰ δουλέψῃ σὲ ὁποιαδήποτε δημό- σια θέσιν ἢ θέσιν ΝΠΔΔ ἢ σὲ ὄργανισμὸ κοινῆς ὠφελείας. 5) Νὰ τροποποιηθοῦν οἱ ὑπουργικαὶ ἀποφάσεις 106560/73 καὶ 130455/74 ἐστὶ πού

νὰ μποροῦν νὰ συνεχίσουν μεταπτυχιακὰς σπουδὰς ὅπως ὅλοι οἱ κανονικοὶ πτυχιούχοι. Μετὰ τὸ τέλος τῶν μεταπτυχιακῶν σπουδῶν τοὺς νὰ μποροῦν νὰ ὑπηρετήσουν τὰ χρόνια τῆς υποχρεωτικῆς θητείας καὶ στὴν ἀνώτερη ἢ ἀνώτατη ἐκπαίδευσιν ἢ σὲ ἐρευνητικὰ κέντρα ἢ στὴν ἀνάγκη καὶ σ' ἄλλη δημοσία ὑπηρεσία ἀνάλογα μὲ τὰ προσόντα τοὺς.

Ἡ οὐσία πάντως τῆς δημιουργίας τῶν ειδι- κῶν ὑποτρόφων βρίσκεται στὸ ὅτι ἡ κυβέρ- νησις ἤθελε νὰ ἐπανδρώσῃ τὶς «ἀγones γραμ- μὲς» τῆς Μέσης Ἐκπαίδευσιν, δηλαδὴ ἐκεῖ πού παρουσίαζε ἑλλειψιν (μαθηματικούς, φυσικούς κλπ). Συνεπῶς τὰ αἰτήματα πού ἐπιζητοῦν ἀλ- λοίωσιν αὐτοῦ τοῦ σκοποῦ (π.χ. αἶτημα Νο 5) δὲν ἐδράζονται στὸ δίκαιο ἀπὸ τὴν ἀποψη ὅτι ζητᾶν ἐξαφάνισιν αὐτοῦ ἀκριβῶς τοῦ γενεσι- ουργοῦ αἰτίου τῶν υποτροφιῶν αὐτῶν. Γιατὶ ἂν δὲν ὑπῆρχε ἑλλειψιν καθηγητῶν στοὺς κλά- δους αὐτοὺς δὲν θὰ καθιερωνόντουσαν. Συν- επῶς ἀνὰ ἀλλάξῃ ἡ σύμβασιν σ' αὐτὸ τὸ σημείον, τότε ὁ θεσμὸς μένει δίχως νόημα καὶ χάνει τὸ στόχο του.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΙΔΙΚΩΝ ΥΠΟΤΡΟΦΩΝ

Ἔτος	1969-70	1970-71	1971-72	1972-73
ὑποτροφίες	480	535	555	639
Στοιχεῖα ἀπὸ οἰκείες Ἐπετηρίδες	Πιν. 5 σ. 81	Πιν. 5 σ. 80	Πιν. 5 σ. 85	Πιν. 3 σ. 146

Γενικὸ σύνολο εἰδικῶν ὑποτροφιῶν πού προγραμματίστηκαν ἀπὸ τὸ 1969 ὡς τὸ 1973, 9.209.

2. ΦΟΙΤΗΤΙΚΟΙ ΣΤΡΑΤΩΝΕΣ στοὺς ἀνθρώπους τῆς ἄρνησης ζωτικὰ θέματα τῶν φοιτητῶν

Τοῦ Γ. Σεφερτζή

Σὲ μιὰ προηγούμενη ἐρευνά μας σχετικὴ μὲ τὴν ἀπολιτικὴ νεολαία εἴχαμε παρουσιάσει μιὰν εἰκόνα τοῦ ἐπαρχιώτη φοιτητῆ, πού ὀρε- χεται στὴ μεγάλη πόλιν, τὴν πρωτεύουσα, γιὰ νὰ πραγματώσῃ τὰ ὄνειρα καὶ τὶς σπουδὲς του, νὰ ὑλοποιήσῃ τοὺς πόθους του. Γρήγορα, ὁμως, διαπιστώνει πὼς ἡ πραγματικότητα εἶ- ναι λιγότερο ὡραία, περισσότερον σκληρὴ καὶ δύσκολη. Ὁ μαθητευόμενος νεαρὸς ἀσotός, βρίσκεται ἑαφνικὰ ὁλότρελα χαμένος, ἑνας «ξέ- νος», μὲ πλήρη συνείδηση τῶν προβλημάτων του καὶ ἀγωνία γιὰ τὴν τακτοποίηση τῶν πιδ σοικειωδῶν βιοτικῶν ἀναγκῶν του. Ἀπέναντι σ' αὐτὸ τὸ σωρὸ προβλημάτων, εἶναι ἀπὸ κάθε πλευρὰ ἀβοήθητος. Ἡ ἐπιστροφή του εἶ- ναι πᾶ ἀδύνατη - νὰ γυρίσῃ στὸ χωριό, νὰ κάνει τί; σὰν ποῖός; καὶ μὴ ποῖόν; Ἡ παρ- αμονή του καὶ οἱ σπουδὲς του προβληματικές. Δὲν εἶναι σπάνιες οἱ περιπτώσεις πού ἀναγκά- ζεται νὰ ξεχάσῃ τὰ σχέδιά του καὶ νὰ φροντί- σῃ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὶς καθημερινὲς του ἀνά- γκες. Γίνεται ὑπάλληλος ἢ ἐργάτης.

Ἄπ' τὰ πιδ βασικὰ προβλήματα τῶν τῶσαν χιλιάδων φοιτητῶν πού ὄχονται ἀπὸ τὴν ἐπαρχία στὴν Ἀθήνα ἢ τὶς ἄλλες πόλεις - ἔδρες πανεπιστημίων, εἶναι ἡ στέγασιν καὶ ἡ σίτισις. Καὶ πρῶτα ἡ στέγασιν.

Τρεῖς εἶναι οἱ κατεχθύνσεις πρὸς τὶς ὁποῖες μποροῦν νὰ κινηθοῦν οἱ σπουδαστὲς γιὰ νὰ λύσουν αὐτὸ τὸ κύριο πρόβλημά τους: οἱ φοι- τητικὲς ἐστίες, οἱ χριστιανικὲς ἐστίες, τὸ νοί- κισμα δωματίων ἢ διαμερισμάτων.

Α. Οἱ φοιτητικὲς ἐστίες ὑπάγονται διοικη- τικὰ στὸ «Ἐθνικὸ Ἰδρυμα Βασιλεὺς Παῦλος» - Ἰδρυμα ἰδιωτικοῦ δικαίου. Σὰ βασιλικὸ ἐ- θνικὸ Ἰδρυμα (ΒΕΙ) ἰδρύθηκε τὸ 1947 καὶ μέχρι τὸ 1970 ἐξρηματοδοτεῖτο ἀπὸ τραπεζικοὺς ὁργανισμούς, κληροδοτήσεις καὶ ἀπὸ τὴ Βασι- λικὴ Πρόνοια - ἀπὸ τοὺς ἑμμεσοὺς δηλαδὴ πόρους. Ἀπὸ τὸ 1970 τὴ χρηματοδότηση ἔχει ἀναλάβῃ βασικὰ τὸ δημόσιον, ἂν καὶ πολλοὺς τομεῖς του ἐξακολουθοῦν νὰ τοὺς ἐκμεταλλεύ- ονται ἰδιώτες, π.χ. τὰ μῦθρα ἢ τὰ ἐστιατόρια τῆς Φ.Ε. Δὲν εἶναι λοιπὸν τὸ πανεπιστήμιον ἐκεῖνον

πού ἀναλαμβάνει τὴ στέγασιν καὶ διατροφή τῶν φοιτητῶν του.

ΕΝΑΣ ΣΠΑΝΙΟΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΣ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ

Τὸ Ἐθνικὸ Ἰδρυμα λειτουργεῖ στὴ βάση γε- νικοῦ κανονισμοῦ - πού παρόλο τὸ ἐνδιαφέ- ρον πού παρουσιάζει, θὰ παίρνει ἑκτασιὴ ἢ πα- ρουσίασιν του - ἐνῶ τὸ ἴδιο θέσπισε καὶ ἐγ- κρινε τὸ 1973 ἐσωτερικὸν κανονισμὸν λειτουρ- γίας τῶν Φοιτητικῶν Ἑστιῶν. Σύμφωνα μ' αὐτὸ τὸν κανονισμὸ τῶν Ἑστιῶν:

αα. Ἡ διαχείρισις διεξάγεται σύμφωνα μὲ τὸ γενικὸ κανονισμὸ τοῦ Ε.Ι. καὶ ὑπάγεται στὸ λογιστικὸν ἐλεγχὸ τῶν κεντρικῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ε.Ι., κάτω ἀπὸ τὸν ἐλεγχὸ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου.

- Σὲ κάθε ἔδρα Ἑστίας ὑπάρχει Ἐφορεία γιὰ τὴν οἰκονομικὴ κυρίως διαχείρισίν της.

- Τόσο ἡ Ἐφορεία καὶ τὸ ἐποπτικὸν τῆς δρ- γανο, ἢ οἰκονομικὴ ἐπιτροπὴ - μὲ ἀντιφατικὰ καθορισμένους ἀρμοδιότητες - ὅσο καὶ κάθε

υπηρεσία ή υπάλληλος των Έστιών διορίζονται και κατευθύνονται από το Διοικητικό Συμβούλιο του Ε.Ι.

— Οι έξουσιες και οι αρμοδιότητες του Δ.Σ. του Ε.Ι. είναι υπεριορίστες προς όλες τις κατευθύνσεις που άφορουν το Ίδρυμα και τις υπηρεσίες του και έχει δικαιοκρία κάθε αυθαίρετης αντικατάστασης ή απομάκρυνσης οποιουδήποτε μέλους των οργάνων, όπως ή έφορεία των Φ.Ε., όποτε θέλει (άρθρο 3, παράγραφος 2 και Γ.Κ. άρθρα 2 παράγρ. 2, 5 και 9).

Η Έφορεία είναι έξαμελής ή όκταμελής. Δύο μέλη είναι καθηγητές Άνωτάτων Σχολών, ένας άνωτερος έν ενεργεία τραπεζικός υπάλληλος και ένας τεχνokratής. Τα υπόλοιπα μέλη όρίζονται κατά την απόλυτον κρίσιν του Δ.Σ. του Ε.Ι. Η θητεία της Έφορείας είναι μέν διετής, αλλά ήμπορεί να άνανεώνεται κατά την κρίσιν του Δ.Σ. (άρθρο 3 παράγρ. 2 και 3).

— Σάν κριτήρια των στελεχών των οργάνων του Ίδρυματος άφθονούν διάφοροι χαρακτηρισμοί όπως «κατάλληλος υπάλληλος», «ίκανός», «διακεκριμένος έπιστήμων», «έγκυρότερος έκπρόσωπος των γραμματίων» κ.λπ.

— Η Έφορεία άσκει τη γενική εποπτεία του έργου της Φ.Ε. «διά την έπιτυχίαν του σκοπού αυτής» και σάν τέτοια έχει την άρμοδιότητα να γνωματεύει, κυρίως να γνωματεύει επί πάρα πολλών περιπτώσεων, αλλά και να έλέγχει και να έγκρίνει, να συγκροτεί, να υποβάλλει, να εισηγείται, να λαμβάνει γνώση, να έποπτεύει, να παρακολουθεί, να συγκαλεί κ.λπ. Άλλά, τελικά, έχει μιá και μόνη άρμοδιότητα: να έπικυρώνει και να έγκρίνει την οικονομική διαχείριση, τις αποφάσεις, τόν προϋπολογισμό, τις έπιτροπές που διορίζονται, τις προσλήψεις ή απολύσεις, τα προγράμματα κ.λπ. Του άνεξέλεγκτου ούσιαστικά διευθυντή της Έστίας, κατά κύριο λόγο, αλλά και άλλων διοικητικών οργάνων έξω από τη Φ.Ε. του Ε.Ι., που έχουν, σέ τελευταία άνάλυση, κάθε άποφασιστική άρμοδιότητα (άρθρο 4, κυρίως).

— Η από τα μέλη της έταιρίας άπαρτιζόμενη και εκλεγόμενη οικονομική έπιτροπή, έλέγχει, έποπτεύει, τηρεί ένήμερη την Έφορεία, γνωματεύει και προσυπογράφει και γενικά ό ρόλος της, διακοσμημένος και έπιφορτισμένος με σωρό «ρήματα» σάν και τα παραπάνω, είναι τó ίδιο τυπικός όπως και της Έφορείας.

— Ο Διευθυντής λοιπόν είναι τó υπ' αριθμόν Ι και μοναδικό ενεργητικό και εκτελεστικών άρμοδιοτήτων πρόσωπο της Έστίας. Είναι υπεύθυνος γιά την πραγματοποίηση των αποφάσεων που λήπτης τους είναι αυτός, σά φερέφωνο της πολιτικής και των προγραμμάτων του Ε.Ι., παρίσταται και είναι εισηγητής στις συνεδριάσεις της Έφορείας, έντέλλεται ούσιαστικά τó διορισμό του γραμματέα της, καταρτίζει την ήμερήσια διάταξη κ.λπ.

— Ο ίδιος, που διορίζεται από τó Δ.Σ. του Ε.Ι., έχει σάν χαρακτηριστικές άρμοδιότητες τη δημιουργία «οικογενειακού περιβάλλοντος», τη λήψη άναγκαίων μέτρων με δικιά του πρωτοβουλία γιά την αντιμετώπιση των διαφόρων «δυσχερειών» ή γιά τη βελτίωση των συνθηκών λειτουργίας της Έστίας, την κατάρτιση προγραμμάτων και όργανωτικών διατάγων, την άσκηση πειθαρχικής δικαιοδοσίας, τη λήψη κατά την κρίση του μέτρων γιά την έξασφάλιση της τάξης, της ήσυχίας και της πειθαρχίας των οικότροφων, την κατάρτιση τó προϋπολογισμού, τó άπολογισμού και τó ισολογισμού, τó χειρισμό των δημόσιων σχέσεων κ.λπ.

Είναι περιττό να συνεχίσουμε περισσότερο με τη διοίκηση και διαχείριση των Έστιών, βασικό χαρακτηριστικό των όποιων είναι ή παντελής άπουσία φοιτητών από όποιοδήποτε άποφασιστικό, γνωμοδοτικό ή έλεγκτικό όργανο.

ββ. Πέρα όμως άπ' αυτά ό κανονισμός των Έστιών προβλέπει και έπότες με σκοπό την παρακολούθηση των οικότροφων σέ θέματα «τάξης και πειθαρχίας», στις σπουδές και στό

ήθος, τόσο μέσα στην Έστία όσο και στό πανεπιστήμιο.

γγ. Άλλά άς άναφερθούμε σ' ό,τι άφορά πιό άμεσα τούς οικότροφους σάν τέτοιους.

— Σύμφωνα και με τα πολύ ένδιαφέροντα άρθρα του ίδιου κανονισμού, μόνο κατ' έξαιρεση γίνονται δεκτοί σπουδαστές άνωτέρων σπουδών — όσο γιά τα κριτήρια αυτών των έξαιρέσεων είναι, φαίνεται, μάλλον μεταφυσικά. Έπίσης, «επί ίσων προσόντων» προτιμούνται οι γόνιοι πολυτέκνων, δημόσιων υπαλλήλων, στρατιωτικών, αλλά, ένεκα της προς τόν λαόν έγνοιας, και άγροτών. Άκόμα, αποκλείονται ή διώχνονται από την Έστία εκείνοι που χάνουν έσω και ένα χρόνο σπουδών, ένó γιά κείνους που 'χουν ήδη κάνει ένα ή περισσότερα χρόνια σέ άνώτατη σχολή, λαμβάνεται ύπόψη ό βαθμός «έπίδοσης».

ΕΛΛΗΝΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΗ

Δέν θά έπεκταθούμε στις διαδικασίες εισδοχής και παρουσιάσεις των οικότροφων στις Φ.Ε. ούτε και στις οικονομικές τους υποχρεώσεις προς αυτές (γιατί υπάρχουν και τέτοιες) μιás και υπάρχουν μερικά άκόμα ένδεικτικά σημεία που φανερώνουν τó πνεύμα με τó όποιο αντιμετώπιζονται οι φοιτητές και που θεσμοθετεί την όμορφιά της ζωής τους στις λεγόμενες Έστιές.

Οι οικότροφοι, λοιπόν, άφού «οφείλουν τóσον έντός όσον και έκτός της Έστίας να συμπεριφέρονται προς πάντας με εύπρέπειαν, κοσμιότητα και ευγένειαν», να είναι ύποδεξιματά υπηκόων και να είναι κοινωνικά όφελιμοι — προφανώς στά έλληνοχριστιανικά πλαίσια — κινδυνεύουν να χάσουν τη θέση τους στη Φ.Ε. μετάξυ των άλλων όταν δέν συμμορφώνονται με τις ύποδείξεις του προσωπικού, προπαγανδίζουν «καθ' οίονδήποτε τρόπον» (!) επί θεμάτων θρησκευτικών, πολιτικών, ή κοινωνικών, χαρτοπαίζουν ή «επιδίδονται εις ψυχαγωγικά παίγνια κ.λπ., έν τη Φ.Ε. επί χρήμασιν», κάνουν χρήση οίονσπουματωδών ποτών, δέν περνευρίζονται σέ γενικές ή μερικές συγκεντρώσεις, που καθορίζονται από τη Διεύθυνση. Μόνον έπαρκώς δικαιολογημένη άπουσία συγχωρείται. Άσυγχώρητο άμάχημα θεωρούνται, επίσης, οι μεταξύ τους στά δωμάτια τους έπισκέψεις. Άλλά, γιά τη «δημιουργία καταλλήλων συνθηκών διά την άνύψωση της γενικής μορφωτικής και κοινωνικής στάθμης των οικότροφων και την ένήμερωση τούτων επί των συγχρόνων έπιστημονικών και κοινωνικών έξελίξεων ίνα, άποτελεσματικότερον, συμβάλλουν εις την βελτίωσιν τού γενικού έπιπέδου διαβίωσης και προόδου του Έλληνικού Λαού», όπως σάν ένας από τούς σκοπούς των Φ.Ε. όρίζεται στό πρώτο άρθρο, παράγραφος 2, έδάφιο β, χρειάζεται άκόμα να γυρίσουν οι οικότροφοι νωρίς στην Έστία και μέχρι την καθορισμένη από τó πρόγραμμα ώρα, ή έξοδος δέ μετά την ώρα αυτή άπαγορεύεται. Όσοι θέλουν να άπουσιάσουν άκόμα και γιά τις διακοπές Χριστογέννην, Πάσχα ή Άποκριών, πρέπει να πίνουν έγγραφη άδεια άπ' τó Διευθυντή, άφού πρώτα «υποχρεούνται όπως γνωρίσωσι έγγραφως και έγκάτως εις την Φ.Ε. την ήμεραν άναχωρήσεώς των και έπανάδου των, ός και την διεύθυνσιν της διαμονής των κατά την άπουσίαν των». Άκόμα, σάν καλός στρατώνας, ή Φ.Ε. έχει και αύστηρά καθορισμένα έπισκεπτήρια, σέ καθορισμένους έπίσης χώρους, και αυτό έφ' όσον «άποκλείονται μη φυσιολογικά φθορά, δέν διαταράσσεται ή τάξις, και άποκλείεται πάσα άπώλεια υλικού». Στό δωμάτιο «άπαγορεύεται άπολύτως έπίσκεψις», και άν ό σπουδαστής έχει την άτυχία να άρρωστήσει, μόνο κατόπιν ειδικής άδείας υπό της άρμοδίας ύπηρεσίας της Φ.Ε. δύναται μόνο συγγενής τού άσθενούς «να έπισκεφθή τούτον εις τó δωμάτιον όπου νοσηλεύεται».

Έκ των ούκ άνευ, όμως, όρων, ή παράβαση των όποιων συνεπάγεται την άμειση άπομάκρυνση των οικότροφων σπουδαστών και τόν άποκλεισμό τους από κάθε Έστία, είναι ή μη άνάπτυξη ή ή μη συμμετοχή σέ ένέργειες «παράβλαπτουσας την κοινωνικήν τάξιν και την ένθικην συνείδησιν», ή άποχή από κάθε είδους προπαγάνδα κ.λπ. Όσο γιά την τήρηση και έφαρμογή όλων αυτών και άλλων πολλών, μερικών και τιμωρεί δεόντως τó Πειθαρχικό Συμβούλιο, ώστε να έξασφαλίζεται ή χρηστότητα, όρθοφροσύνη και νομιμοφροσύνη των φοιτητών.

Κάπως έτσι, λοιπόν, όπως δηλαδή παραπάνω, δίνεται μιá εικόνα, καθορίζεται και όργανώνεται ή έλεύθερη ζωή, έλεύθερων ανθρώπων, και διαπαιδαγωγούνται με πλήρη σεβασμό των ανθρώπινων άναγκών και δικαιωμάτων, αλλά και της προσωπικότητας, μελλοντικοί έπιστήμονες.

ΦΟΙΤΗΤΙΚΕΣ ΕΣΤΙΕΣ

Αυτός ό έσωτερικός κανονισμός ή πώς μεταβάλλονται σέ στρατώνα οι Φ.Ε. γιά άκαδημαϊκούς πολίτες ίσχύει γιά:

1. Μιά Φ.Ε. άρρένων στην Άθήνα (Φ.Ε.Α.Α. ή «Βασιλεύς Παύλος») που λειτουργεί γιά πρώτη φορά τó 1968 με 276 μονόκλινα δωμάτια. Στις 400 αίτησεις που έγιναν τó 1974, μπήκαν, τελικά, 276 σπουδαστές. Η είσοδο, πάντως, φαίνεται πως δέν γίνεται με οικονομικά κριτήρια πάντα. Τόσο σ' αυτήν όσο και στις άλλες Φ.Ε., τó μέσο είναι πάντα ό καλύτερος τρόπος γιά να γίνει δεκτή μιá αίτηση. Όστόσο σ' αυτή τη Φ.Ε. και από την άποψη της διαβίωσης και γενικότερα από την ύπαρξη ή άποτελεσματικότητα πιέσεων από τούς οικότροφους είναι καλύτερα σχετικά με κάθε άλλη Έστία.

2. Μιά μικτή στά Ήλύσια. Άρχισε να λειτουργεί στά 1972 με 811 δωμάτια, από τα όποια δίνονται στους οικότροφους 500, μονόκλινα, ένó τα άλλα καλύπτουν τις άνάγκες τού πανεπιστημίου.

Παρ' όλο που οι φοιτητές κινούνται γιά τη στοιχειώδη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης τους, όπως ή διόρθωση της πρόχειρης κατασκευής όλης της Έστίας, της όποίας τα δωμάτια χωρίζονται κατά τέτοιο τρόπο και με τέτοιο υλικό ώστε να μην υπάρχει καμιά ήχομόνωση, ή στάζουν οι όροφές ή ποτίζουν οι τοίχοι και άλλα, συναντών καταπληκτική αντίδραση από τó Ίδρυμα και τη Διεύθυνσή του.

Στη Θεσσαλονίκη υπάρχουν οι εξής Φ.Ε. στά πλαίσια του Ε.Ι.:

1. Μιά άρρένων από τó 1962, με 417 κρεβάτια, που σιτίζει συνολικά 2.450 έσωτερικούς και έξωτερικούς οικότροφους.

2. Μιά θηλέων, από τó 1969, με 449 κρεβάτια.

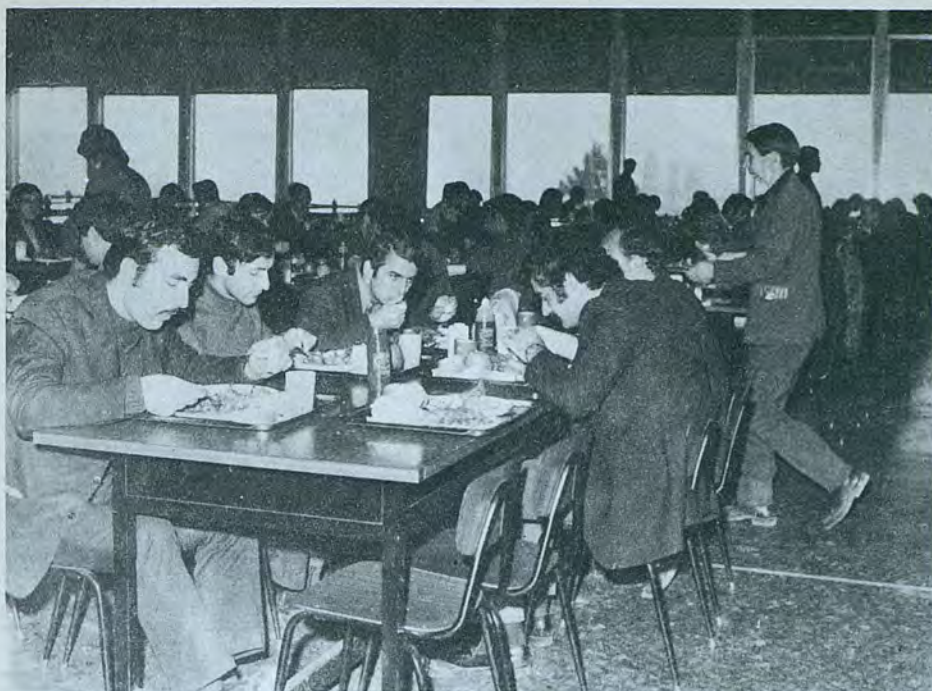
3. Μιά άκόμα άρρένων, από τó 1972, με 352 μονόκλινα δωμάτια.

Αυτή είναι ή μιá κατεύθυνση προς την όποια μπορούν να κινηθούν οι έπαρχιώτες φτωχοί φοιτητές, άν θέλουν (γιατί θά δούμε παρακάτω, και τó γιατί γίνεται φανερό από τα παραπάνω, προτιμούν να μη θέλουν), ό φ.έ. δηλαδή του Ε.Ι. Η οικονομική συμμετοχή τους σ' αυτές είναι δυό χιλιάδες περίπου τó μήνα.

Β. Η άλλη κατεύθυνση είναι προς τις χριστιανικές έστιές, όπως:

1. Η ΧΕΝ που φιλοξενεί κορίτσια σέ 5 κλινα ή 6 κλινα δωμάτια, αλλά και σέ μονόκλινα, πληρώνοντας 1200, 1400 και περισσότερες από 2000 δρχ. αντίστοιχως. Οι θέσεις όμως είναι λίγες και τó φαγητό πληρώνεται ξεχωριστά. Όσο γιά την έλευθερία κινήσεων των οικότροφων άς μη γίνεται λόγος.

Όπως όρίζεται και στό σχετικό κανονισμό «στις ένδεκα κάθε βράδυ, ή κάτοικος πρέπει να έχη έπιστρέψει στό κτίριο και να έχη υπογράψει τó δελτίο εισόδου». Γιά τó Σάββατο όμως υπάρχει κατανόηση και ή ώρα έπιστρο-



Για να φάς πρέπει να περιμένεις μισή ώρα στην ουρά, για να αδειάσει κανένα τραπέζι.

φής παρατείνεται ως τη μία μετά τα μεσάνυχτα, όπως και την Κυριακή μέχρι τις 12. Τό φως στα δωμάτια πρέπει να σβήνει υποχρεωτικά μέχρι τις 11.30 τις καθημερινές, στις 1.30 π.μ. το Σάββατο και 12.30 την Κυριακή. Η ανανέωση μάλιστα «βασιζέται στο πνεύμα καλής διαθέσεως και προσαρμοστικότητας που θα έχει επιδειξει ή κάτοικος τόσο προς τις συγκατοίκους της όσο και προς το προσωπικό της ΧΕΝ». Το καλοκαίρι αδειάζουν τα δωμάτια για να δεχτούν τουρίστριες (!) που δεν ξέρουμε όμως αν και γι' αυτές ισχύουν... οι ίδιες έλεγκτικές απαιτήσεις.

2. ΧΑΝ. Οικτοροφείο για αγόρια με συνθήκες καλύτερες από της ΧΕΝ. Ίσχυει το ίδιο άπώτατο όριο επιστροφής, με ώρα έγερσης τις 7.00 και υποχρεωτικής κατάκλισης το αργότερο 12.30. Καθορίζονται αυστηρά ό χρόνος και ο χώρος των τηλεφωνικών συνδιαλέξεων και των επισκεπτηρίων. Ο σπουδαστής απαγορεύεται να διαδίνει εντός της ΧΑΝ «απόψεις τρίτων (!!!) δια θρησκευτικά, κοινωνικά ή πολιτικά θέματα και να επιδιώκη συζητήσεις, ανταγκλήσεις και έριδας περί τούτων, ή φιλονικίας επί οίωνδήποτε άλλων θεμάτων». Με τέτοιες και άλλες παρόμοιες διατάξεις επιτυγχάνεται, κατά πως φαίνεται, ο σκοπός της ΧΑΝ, που είναι «η συναδέλφωση των μελών υπό το βλέμμα του θεού».

Οι λόγοι που σπρώχνουν συνήθως τους φοιτητές να κλειστούν σ' αυτούς τους «χριστιανικούς στρατώνες» είναι δύο κυρίως. Οι οικονομικοί και οι οικογενειακοί. Ίδιαίτερα για το κορίτσι του ό επαρχιώτη γονιός είναι ήσυχος πως θα 'ναι εξασφαλισμένο στην Αθήνα κάτω απ' την άγρυπνη παρακολούθηση των τοποτηρητών της θεοφοβούμενης ήθικης. Κάπως έτσι λύνονται τα προβλήματά τους. Κι όλα αυτά όπως και ή δυσπιστία του επαρχιώτη αγρότη απέναντι στην τύχη που θα 'χει το παιδί του σε κρατικά ακόμα ιδρύματα, αντανακλούν μία πραγματικότητα. Δεν είναι τυχαίο που ή πολιτεία δεν δείχνει πραγματικά όσο θα μπορούσε κι όσο θα 'πρεπε ενδιαφέρον για τους επαρχιώτες άγροτογενείς νέους. Πολλοί μορφωμένοι δεν είναι πάντα καλό πράγμα. Κι άλλωστε μία επιπλέον τροφοδότηση των πλεονασμάτων των ειδικευμένων διανοουμένων εργατών (πνευματικό προλεταριάτο) έγκυμονει δυσκολες καταστάσεις για την άρχουσα τάξη.

ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ

Γ. Πέρα απ' τα κρατικά και χριστιανικά ιδρύματα, άλλοι φορείς φοιτητικών εστιών είναι:

1. Το Οικτοροφείο Καθολικών Καλογραιών, όπου μένουν 100 κορίτσια που πληρώνουν 1500 δρχ. το μήνα με πρωινό και γεύμα και διαβιούν σε έμπνευσμένες από μοναστηριακά πρότυπα συνθήκες.

2. «Οίκος Κρητών Σπουδαστών», με 50 κορίτσια και 150 αγόρια από την Κρήτη, φοιτητές ή εργαζόμενους.

3. «Φιλόξενος Στέγη Θηλέων» με δραματικές συνθήκες διαβιώσεως που πληρώνονται προς 1000 δρχ. το μήνα.

4. «Στέγη Φοιτητού», οι λιγοστές θέσεις του οποίου γίνονται άνδρασες. Διαχειρίζεται από καθολικούς ιερείς.

Έχουμε δηλαδή τελικά ένα σύνολο 2000 περίπου κλινών στις Φοιτητικές Έστιές που υπάρχουν στο Έθνικό Ίδρυμα και 500 περίπου κλίνες άλλων εστιών ιδιωτικών φορέων.

Όπως και ό ίδιος ό πρόεδρος του Ίδρυματος Φοιτητικών Έστιών, καθηγητής του Πολυτεχνείου, παραδέχτηκε, «δεν είναι δυνατόν να θεωρηθ ή διό των ύπαρχουσών εστιών καλύπτεται το μέγεθος της ανάγκης, όσον άφορά την σίτιση και παροχήν ύπνου εις τους φοιτητάς. Για να λυθ ή πρόβλημα χρειάζονται γενναίες πιστώσεις για να άνεγερθούν και άλλες Φοιτητικές έστιές, για να μπορούμε να πούμε ότι κάτι γίνεται».

Τό πρόβλημα όμως παραμένει και δεν είναι μονάχα ποσοτικό αλλά και κυρίως ποιοτικό. Οι συνθήκες ζωής για ανθρώπους ελεύθερους που θά 'θελε και τό κράτος ίσως να άποτελέσουν την πνευματική ήγεία είναι άπαράδεκτες. Είναι άφάνταστο να ύφιστανται άνθρωποι που σπουδάζουν με χίλιες κιόλας θυσίες τόσες και τέτοιες ταπεινώσεις και να ζουν μέσα σε διαρκή τουλάχιστο ψυχολογική καταπίεση επειδή είναι άποροι, την ίδια στιγμή που χιλιάδες συννομήλικοι έχουν κάθε δικαίωμα κι ελευθερία στην προσωπική ζωή τους.

ΚΑΤΙ ΚΙΝΕΙΤΑΙ

Με την άλλαγή την πολιτική και μετά την έναρξη του άκαδημαϊκού έτους κάτι έχει άρχι-

σει ν' αλλάζει και στις έστιές, με την έννοια πως τώρα οι φοιτητές κάνουν τις πρώτες άργανωμένες προσπάθειες για ή διεκδίκηση των αйтημάτων τους. Και τα αίτήματά τους, όπως είναι φανερό, δεν είναι καθόλου λίγα και καθόλου πολυτελή. Ήδη φαίνεται πως έχουν πετύχει να σπάσουν τον καθορισμένο χρόνο της επιστροφής τους και να τον παρατείνουν ακόμα και μετά τις 1.30. Έπίσης άμεσο αίτημά τους είναι ή άποχουντοποίηση του χώρου τους, που πραγματικά έχει μείνει άθικτος τόσο στο προσωπικό όσο και στους οίκοτροφους. Άτομα που για ή φασιστική τους δράση έχουν άπομακρυνθεί απ' τους συλλόγους των συμφοιτητών τους παραμένουν τρόφιμοι των έστιών που μεριμνούν και για τό ήθικό και κοινωνικό ποινών των οίκοτρόφων τους, άτομα που και σήμερα ακόμα συνεχίζουν με κάθε άνεση την προκλητικότητά τους. Άνθρωποι που σαν υπάλληλοι έκτελούσαν χρέη χαφιέδων και «φακέλωναν» τους φοιτητές έξακολουθούν και βρίσκονται στις θέσεις τους. Φάκελοι που τώρα βρίσκονται στα χέρια των φοιτητών οίκοτρόφων. Σ' όλα αυτά οι άρμόδιοι άντιδρούν γεμάτοι εύγένεια και «χριστιανικό» πνεύμα κηρύττοντας ή συναδέλφωση και συνύπαρξη «καλών» και «κακών», ή ακόμα κάνοντας καμιά πιό μεγαλόκαρδη χειρονομία, όπως π.χ. ή μεταφορά και άνταλλαγή απ' ή μία έστία στην άλλη γνωστών χουντικών έποπτών, θυρωρών κ.ά. Ένώ πιέζουν για να γίνει δεκτός τώρα νέος έσωτερικός κανονισμός που προτείνουν, προβάλλουν επίσης σαν αίτημα ή συνδιόρηση.

Για να ύπάρχει μία ακόμα καλύτερη εικόνα θά 'τανε χρήσιμα μερικά στατιστικά στοιχεία. Δυστυχώς δεν είμαστε σε θέση να παρουσιάσουμε ούτε τό σύνολο των επαρχιωτών φοιτητών που βρίσκονται στις Πανεπιστημιούπολεις, τό ποσοστό που άντιπροσωπεύουν σε σύνολο και τό ποσοστό που ίκανοποιεί τις άνάγκες του με τις Έστιές. Όστόσο οι πηγές τέτοιων στοιχείων είναι δυσπρόσιτες και καθόλου δηλητικές. Δεν δίνονται στατιστικοί πίνακες αλλά μονάχα άπαντώνται έρωτηματολόγια. Άλλά και πέραν αυτού μία τέτοια αριθμητική παρουσίαση του θέματος είναι έξαιρετικά δύσκολη. Μέσα στον τόσο άνορθολογισμό και τό χάος της παιδείας κάθε προσέγγιση άκριβών στοιχείων είναι μάταιη. Γιατί στο συγκεκριμένο παράδειγμα, κι αν ύπηρεξ ή συγκεκριμένος αριθμός επαρχιωτών, θά παρέμενε σκοτεινό τό πόσοι απ' αυτούς έξακολουθούν να 'ναι ένεργοι φοιτητές, πόσοι έχουν στεγαστικές και σιτιστικές άνάγκες κ.λπ.

Η έρευνά μας αυτή τίθεται ύπόψη όχι μονάχα των φοιτητών αλλά και της ίδιας της πολιτείας. Μιάς και τα πράγματα έχουν πρόσφατα αλλάξει, τα δοσμένα στοιχεία δεν άντανγκλούν άκριβώς τις προθέσεις της τωρινής κυβέρνησης. Είναι περισσότερο χληρονομιά ενός άλλου παρελθόντος. Όστόσο ή άναγκαιότητα άναμόρφωσης του εκπαιδευτικού συστήματος έξακολουθεί να παραμένει άναγκαιότητα, μολοντί άναγνωρισμένη απ' όλους. Κανένας απ' τους τυπικούς παράγοντες — πέρα δηλαδή απ' τους ούσιαστικούς που λειτουργούν σ' όνομα της μεγιστοποίησης των κερδών — δεν δείχνει συνεπώς άπέναντι στην παραπάνω άναγκαιότητα. Τα αιτιολογικά επιχειρήματα είναι γνωστά. Λέγονται για να άποστομώσουν, αλλά τελικά ήσυχάζουν μόνο τις συνειδήσεις των ύπευθύνων. Γι' άλλους ύπάρχουν λόγοι έθνικής άνάγκης, γι' άλλους ή οίκονομική κρίση που δεν επιτρέπει πολυτέλειες... σαν και την παιδεία, γι' άλλους ή στενότητα του δημοσίου χρήματος, γι' άλλους πρωτεύει ή επανάσταση και γι' άλλους τέλος ύπάρχει απλά άδιαφορία. Η ελευθερία όμως κι ή ιδιομορφία με την παιδεία είναι ότι άφορά, αν έξαιρέσουμε τους πράκτορες και τους «ιδεολόγους» της ύποτέλειας, και τους δύο πόλους της κοινωνικής πάλης. Άυταπατάται ή κυβέρ-

νηση αν νομίζει πως η εθνική ανεξαρτησία κι η οικονομική ανάπτυξη είναι άμοιρη της ποσότητας και ποιότητας του εκπαιδευτικού συστήματος. Κι είναι πλάνη να νομίζεται από πλευράς φοιτητικού κινήματος πως είναι άδι-άφορος ο αγώνας για την παιδεία, στην πάλη για τον κοινωνικό μετασχηματισμό. Ο πολιτικός λόγος, για να 'ναι τέτοιος, πρέπει να πάψει να 'ναι άναρθρη κραυγή και ν' αποκτήσει συγκεκριμένο πρακτικό νόημα και περιεχόμενο. Αν βέθρο εκκίνησης για τη φοιτητική συμβολή στο λαϊκό κίνημα δεν είναι τα άπτα προβλήματα του χώρου των Α.Ε.Ι., που η μη επί-λυσή τους έχει και δραματικές βιοτικές συνέ-πειες σε τόσους σπουδαστές, τότε ο μαρasmus κι η στείριότητα θα χαρακτηρίσουν σύντομα τους σπουδαστικούς αγώνες και θα τους απο-μονώσουν.

ΜΙΛΟΥΝ ΟΙ ΟΙΚΟΤΡΟΦΟΙ

Παραθέτουμε άμέσως τώρα διαλόγους που επαναλαμβάνονται σχεδόν πανομοιότυπα κάθε φορά που ανοίγεις συζήτηση με τους οί-κοτρόφους για τα προβλήματά τους. Η ζων-τάνια κι η άμεσότητα των απαντήσεων είναι αρκετά εύγλωττη ώστε να μη χρειάζεται κα-νένα περαιτέρω σχόλιο. Άκόμα μέσα σ' αυτές θα παρουσιαστούν τα προβλήματα κι οι δυσ-κολίες που συναντά ο έπαρχιώτης σπουδαστής όταν κινείται προς την τρίτη και τελευταία πιά κατεύθυνση γι' αυτόν, προκειμένου να εξα-σφαλίσει τη στέγάσή του: το νοίκιασμα δηλαδή δωματίου ή διαμερίσματος.

— Μένεις σε έστία;
— Όχι, δε μένω σε έστία.
— Γιατί;
— Άκουσα ότι δεν είναι καλή. Έχει ώραρια κ.λπ.

— Μένεις με συγκατοικο;

— Ναί.

— Γιατί;

— Για παράα, για να μοιράζονται τα έξοδα, έ, και γιατί... είναι καλό παιδί... πατριώτης.
— Φάχνοντας για σπίτι τί προβλήματα αντιμε-τώπιζες;

— Ψηλά νοίκια, και συνήθως μόλις λέγαμε πως είμαστε φοιτητές, μάς διώχνανε... Κυρίως αυτά τα δύο.

— Πόσο σου στοιχίζει η στέγαση;

— Περίπου 1300 με 1400 δραχ. το μήνα.

— Τί άλλα γενικότερα έξοδα έχεις;

— Είναι συνολικά 3500-4000 το μήνα.

— Έργάζεσαι;

— Όχι, δεν έχω χρόνο. Είμαι χημικός.

— Με το φαγητό πως τα βολεύεις; Τρώς στη λέσχη, μαγειρεύεις μόνος σου, ή πιάς έξω;

— Στη λέσχη τρώω το μεσημέρι, ενώ το βράδυ ή που θα φάω έξω ή που, κι αυτό γίνεται συ-χνότερα, θα φτιάξω κάτι με το συγκατοικό μου στο σπίτι για οικονομία.

— Τί νομίζεις πως θα μπορούσες να προτείνεις για μια κάποια βελτίωση;

— Κατ' άρχην αύξηση όπωσδήποτε του κου-πονιού κι αν είναι δυνατόν ύποτροφίες στους άπορους χωρίς καμιά δέσμευση.

Στις έρωτήσεις για τα προβλήματα που άν-τιμετωπίζουν μόλις έρχονται στην Άθήνα, όλοι άπαντούν «στέγη-διατροφή και προσαρ-μογή». Έπίσης είναι φανερό πως όλοι σχεδόν ή οι καλύτερα πληροφωρημένοι άποφύγουν τη λύση των Έστιών και μόλις βρουν φτηνό νοίκι ή κάνα συνάδελφο για να μοιραστούν το κόστος, πάνε σε διαμέρισμα. Κι όλοι διαμαρ-τύρονται για την άκρίβεια των νοικιών και γιατί τους διώχνουνε άμα μαθαίνουν πως είναι φοιτητές. Έπίσης όλων αίτημα είναι ν' αύξη-θούν τα κουπόνια, να δοθεί οικονομική κρα-τική ένίσχυση στους άπορους, διατροφές κι επιχορηγήσεις, ακόμα στέγη για όλους τους έπαρχιώτες φοιτητές και όχι υπό τη μορφή των συμμεριών έστιών. Το κουπόνι έπίσης να ίσχυει και για γεύματα σε έξω άπ' την έστία έστιατόρια.



Η ποιότητα του φαγητού είναι χάλια: πέτρες στα ρεβίθια, φλούδες από κανέλα στο κριθαράκι κ.λπ. Όσο για την ποσότητα...

Νά μιιά άκόμα άντιπροσωπευτική συνομι-λία:

— Όταν ήρθα στην Άθήνα ήμουνά ακόμα στο γυμνάσιο (στην έκτη), κι ήρθα δώ για φροντιστήριο. Άντιμετώπισα προβλήματα στέγης-διατροφής κ.λπ. γι' αυτό αναγκάστηκα να δουλεύω σαν γκαρσόν και να μένω μαζί με τον άδελφό μου σ' ένα δωμάτιο στο ύπόγειο.

Στην Έστία δε μένω γιατί οι συνθήκες δεν είναι καθόλου καλές κι οι πληροφορίες γι' αυτή κακές. Άλλωστε οι τρόποι για να μπεις σ' αυτή και οι όροι διαμονής είναι...

Κάποτε άποφάσισα να φύγω άπ' το ύπόγειο που ήμουν, γιατί ήταν κάπως μακριά... στο Νέο Ηράκλειο... Μά ήταν τρομερό, όταν έβρισκα κάποιο καλούτσικο σπίτι, άφ' ενός ήταν πανά-κριβο, άφ' έτέρου ακούγοντας πως είμαι φοι-τητής ή μου 'λεγαν στα ίσια «σήκω φύγε, δεν το νοικιάζουμε σε φοιτητές» ή άρχιζαν τους πλά-γιους τρόπους. Τελικά κατέληξα πάλι σε υπό-γειο, αλλά τώρα πιά είναι σε... πολυκατοικία. Μου 'ρχεται το νοίκι, για μένα μόνο, γύρω στις 1200-1300. Τα υπόλοιπα δίνει ο άδελφός μου. Η δε διαμονή μου έδω γενικά στοιχίζει κάπου 4000 το μήνα. Το καλοκαίρι δεν προλαβαίνω να δουλέψω παρά μόνο για να κάνω κάνα φροντιστήριο. Το μεσημέρι τρώω στη λέσχη και το βράδυ έξω. Σπíti έτρωγα μέχρι πέρσι, επί άρκετά χρόνια, αλλά βαρέθηκα να μαγει-ρεύω.

Άπ' τη λέσχη δυστυχώς δεν είμαι καθόλου εύχαριστήμένος και δε συμφωνάω με τον πα-τέρα που λέει: «φάε ό,τι σου δίνουν να γεμίζεις το στομάχι». Η ποιότητά τους είναι χάλια: πέ-τρες στα ρεβίθια, φλούδες από κανέλα στο κριθαράκι κ.λπ. Όσο για την ποσότητα, αν είσαι και λίγο καλοφάγας, δε φτάνουν με τί-ποτα δυο πιάτα. Όσο για το κουπόνι, μάς εί-ρωνεύονται κι από πάνω. Γράφουν ΓΕΥΜΑ - ΔΕΙΠΝΟΝ ΔΡΑΧΜΑΙ 25.

Προτίνω άμεση αύξηση του κουπονιού σε 70 τουλάχιστον δραχ. Τα έστιατόρια να έλέγ-χονται και από φοιτητές και να γίνουν κρατική έπιχείρηση. Άλλιώτικα, να μπορούμε να τρώμε με το κουπόνι έξω, σ' άλλα έστιατόρια.

Άπό τις παραπάνω κουβέντες βγαίνει μιιά ζωντανή κατάσταση. Και ή καλύτερη άκόμα λύση για τους έπαρχιώτες σπουδαστές, το νοί-

κισμα δηλαδή δωματίου ή διαμερίσματος, δεν είναι καθόλου άπλή και άνετη. Ένδεικτικό της κρατικής πολιτικής είναι και ή άμφίβολη κοινωνική κατοχύρωση των φοιτητών. Μ' αυτό θέλω να πώ πως δε φταίει άπλώς ο έγκέ-φαλος των ιδιωτών που δε βάζουν φοιτητές στα σπίτια τους.

ΚΑΙ ΤΟ ΦΑΓΗΤΟ;

Άλλά και οι συνθήκες στα σπίτια, όπως εί-δαμε, δεν είναι ιδανικές και ή εξασφάλιση έστω κι αυτών των συνθηκών πανάκριβη, ώστε είναι προβληματικό και ο σπουδαστής, με τις τόσες έξαιρετικές πέρα άπ' τις κανονικές ανά-γκες, να τα βγάλει πέρα στην πόλη και ή οικο-γένειά του στην έπαρχία ή το χωριό ποιός ξε-ρει πως εξασφαλίζει τα έξοδα των σπουδών του παιδιού της.

Κοντά στη στέγαση όμως υπάρχει και το εξίσου βασικό πρόβλημα της σίτισης. Άπ' τις συνομιλίες γίνεται φανερό το πόσο λίγο καλύ-πονται και οικονομικά οι άνάγκες σίτισης στις Φ.Ε. και στις Πανεπιστημιακές Λέσχες.

Στά υπάρχοντα έδώ φοιτητικά έστιατόρια στο Πανεπιστήμιο, το Ε.Μ.Π., τη ΦΕΑΑ, στα Ήλύσια κ.λπ. δε σιτίζονται περισσότεροι από 2.000 σπουδαστές. Η διαδικασία για την εξα-σφάλιση του κουπονιού είναι μαρτυρική. Τα έστιατόρια εκμισθώνονται σε ιδιώτες. Η τιμή κάθε κουπονιού είναι έλάχιστη και δεν έπαρ-κει. Η ποιότητα του φαγητού και οι τιμές του (κρέας περισσότερο από 32 δραχ. στο Ε.Μ.Π.) δε μπορούν να ικανοποιήσουν ούτε ένα γεύμα. Για να φάς πρέπει να περιμένεις μισήν ώρα στην ουρά, για να άδειάσει κανένα τραπέζι.

Είναι χαρακτηριστική ή άποχή άπ' τη σίτιση 520 φοιτητών στα Ήλύσια με αίτηματα: α. την ούσιαστική βελτίωση της ποιότητας και ποσό-τητας του φαγητού, β. καθαριότητα στα σκεύη και στις εγκαταστάσεις του έστιατορίου, γ. κα-λύτερη συμπεριφορά του προσωπικού της Έστίας προς τους φοιτητές. Και δώ και μέσα σ' άλλα υπάρχον και τα αίτηματα να αναλά-βει το Πανεπιστήμιο, με συμμετοχή των φοιτη-τών, τη διαχείριση και του έστιατορίου, που μισθώνεται από ιδιώτη έπίσης, ο όποιος το εκ-μεταλλεύεται έπιχειρησιακά.

Γ. Σεφερτζής

Μιὰ πολιτική έρευνα του

αντι

ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ ΟΜΩΣ ΤΙ ΑΛΛΑΞΕ;

αρχίζει μιὰ καινούργια φάση τής πολιτικής μας ζωής

Είναι αλήθεια και είχε έπισημανθεί αρκετά νωρίς, πρίν τò '67, ότι ένας από τούς βασικούς παράγοντες τής πολιτικής κακοδαιμονίας τού τόπου ήταν ή ανυπαρξία οργανωμένων κομμάτων αρχών, πού επέτρεπε απ' τή μιὰ μεριά τή διαιώνιση τών αρχηγικών κομμάτων και τής σχέσης πελατείας πολίτη-ψηφοφόρου και βουλευτή, απ' τήν άλλη διευκόλυνε τή διάβρωση από ομάδες συμφερόντων ή τόν ξένο παράγοντα αὐτῶν τών ασταθῶν σχηματισμῶν, αφού μιὰ μεταβολή στην κορυφή, συμπαρέσυρε αναγκαστικά όλη τήν σπηριγμένη στή συναλλαγή πυραμίδα, απ' τούς βουλευτές και τούς κομματάρχες, μέχρι τήν εκλογική βάση.

Βέβαια, οί λόγοι τής τέτοιας δομής τών κομμάτων μέχρι τò '67 είναι πολύ βαθύτεροι απ' τόν «χαρακτήρα τού Έλληνας» ή τή συνειδητή και συστηματική προσπάθεια τών ξένων δυνάμεων νά απειλήσουν κάθε ενέργεια πού θά μετέβαλλε ή θά άνέτρεπε αὐτό τò STATUS. Όφείλονταν, μάλλον, στην ταξική δομή τής ελληνικής κοινωνίας, πού ή διάρθρωσή της και ή κινητικότητα της δέν επέτρεπε τήν κρυστάλλωση μηχανισμῶν πού θά εξέφραζαν μεγάλες κοινωνικές ομάδες ή τάξεις, με όμοιογένεια συμφερόντων και επιδιώξεων. Χαρακτηριστικά, αναφέρουμε, ότι μόνο στην περίοδο 1964-1972, συντελέστηκαν στην Έλλάδα οί έξής μεταβολές, σύμφωνα με τὰ στοιχεία τού ΟΟΣΑ: Τò 1964 ή γεωργία απασχολούσε τò 57 % τού ένεργου πληθυσμοῦ. Τò 1972 τò ποσοστό είχε μειωθεί στο 37,3 %. Η βιομηχανία απασχολούσε τò 1964 τò 21,5 %, ποσοστό πού άνέβηκε τò 1971 στο 24,6 %, ενώ, τέλος, στόν τομέα τών υπηρεσιών υπήρξε μιὰ αύξηση τής απασχόλησης από τò 21,5 % τò '64, σέ 38,1 % τò '71. Σ' όλους

αὐτούς τούς αριθμούς, ας σημειωθεί, δέν περιλαμβάνονται οί μετανάστες, ούτε διακρίνονται άλλωστε οί διαστρωματώσεις πού παρουσιάζει ό κάθε τομέας.

Είναι αλήθεια, επίσης, πώς βασικό χαρακτηριστικό τής πολιτικής μας ζωής από τή μεταπολίτευση τής 23ης Ιούλη αποτελεί τò αίτημα τής δημιουργίας οργανωμένων δημοκρατικά κομμάτων αρχών. Δέν είμαστε ακόμα σέ θέση νά διακρίνουμε αν τò αίτημα είναι κοινωνικό ή πολιτικό. Με άλλα λόγια, αν αναζητείται ό φορέας προώθησης τών αιτημάτων μιὰς τάξης ή ένòς μπλόκ τάξεων, ή αν, απλούστερα, ή επιθυμία για οργανωμένα κόμματα αρχών είναι ή αντιστροφή τής πείρας τής δικτατορίας, και ή προσπάθεια αποτροπής τών αιτίων πού εύνόησαν τή γέννησή της και πού μπορούν νά τήν αναπαράγουν. Ό χαρακτήρας τού αιτήματος (χωρίς, άλλωστε, νά αποκλείεται καθόλου ή ταύτιση τών δύο σκελῶν του), ή ποιότητα και ή άντοχή του θά φανεί μέσα από τὰ ίδια τὰ πράγματα και τις διαδικασίες πού έχουν ξεκινήσει στο σύνολο τών κομμάτων, από τή Ν.Δ. ως τò ΚΚΕ (έσ.) και τήν ΕΔΑ.

Αὐτὴν τήν πορεία παρακολουθώντας τò «ΑΝΤΙ», πρόκειται νά αφιερώσει μιὰ σειρά άρθρα με θέμα τήν οργάνωση τών κομμάτων, προσπαθώντας έτσι νά συμβάλει στην υποβοήθηση αὐτῶν τών διαδικασιῶν, πού τις θεωρούμε αναγκαίες για τò ξεκίνημα μιὰς νέας φάσης στή ζωή τού τόπου. Αρχίζουμε σ' αὐτό τò τεῦχος με τήν παρουσίαση τού Προσυνεδρίου τού ΠΑΣΟΚ, πού έγινε στην Αθήνα στίς 16 τού Μάρτη, και με τις ζυμώσεις και εξέλιξεις στόν υπό διαμόρφωση χώρο τής ΕΔΑ.

ΤΟ ΠΡΟΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ

μια σειρά διαπιστώσεις κι ερωτήματα

Δεν θα γίνει κατανοητή ή σημασία και η ιδιαιτερότητα του Προσυνεδρίου του ΠΑΣΟΚ, αν δεν γίνει μια αναδρομή στο ιστορικό της οργάνωσης του κινήματος και της λειτουργίας του οργανωτικού του μοντέλου και αν δεν επιχειρηθεί η κοινωνική και πολιτική ερμηνεία μιας κίνησης, που ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ τη θέλησε «καθαρά τεχνική» και με περιορισμένο αντικείμενο.

Του Νίκου Γρηγορίου



Στη διακήρυξη της 3ης του Σεπτεμβρίου ο κ. Α. Παπανδρέου έκανε μια διαπίστωση και έθετε μια άρχη: «Καθολικό είναι το αίτημα για πολιτικούς οργανισμούς αρχών, που να τους διακρίνει η ελεύθερη δημοκρατική έκφραση της βάσης, για να δεσμεύεται η ήγεσία στις πολιτικές αποφάσεις και για να υπάρχει συνέπεια και συνέχεια». «Θεμελιακή άρχη του κινήματος είναι η απόλυτα κατοχυρωμένη δημοκρατική διαδικασία - από τη βάση μέχρι την ήγεσία - με απόλυτη ισοτιμία όλων των μελών που θα το στελεχώσουν».

Εξάλλου, στην προσούρα «Πώς οργανώνεται το ΠΑΣΟΚ», που κυκλοφόρησε στα τέλη του ίδιου μήνα, διαβάζουμε: «Επιθυμία του ΠΑΣΟΚ είναι να διαρθρωθεί οργανωτικά με βάση τις γενικές δημοκρατικές διαδικασίες σε όλα τα επίπεδα της δομής του, και να αποτύχει τη δημιουργία κομματικής γραφειοκρατίας, που θα πνίξει τη δημοκρατική λειτουργία του κινήματος».

Και παρακάτω: «Αφού περατωθεί η διαδικασία της δημοκρατικής διάρθρωσης της βάσης, θα συγκαληθούν νομαρχιακά και περιφερειακά συνέδρια και τελικά το Πανελλαδικό Συνέδριο του ΠΑΣΟΚ, που θα αποτελέσει το ανώτατο όργανο του Κινήματος».

Στο πρωτόκολλο με το οποίο συμφωνείται ότι το ΠΑΣΟΚ συνιδρύεται από τις αντιστασιακές ομάδες Δ.Α. και ΠΑΚ, καθώς και από άλλες ομάδες του δημοκρατικού και σοσιαλιστικού χώρου», περιλαμβάνονται και τα εξής:...

III) «Η προσωρινή Κεντρική Έπιτροπή, (που την αποτελούσαν μέλη των συνιδρυτικών οργανώσεων, σημ. Σύνταξης), παραμένει μέχρι το Συνέδριο και έχει την ευθύνη για τη χάραξη της γενικής πολιτικής γραμμής...»

V) «Ο Γενικός Γραμματέας του κινήματος δεσμεύεται απόλυτα από τις αποφάσεις της Κ.Ε., προεδρεύει στο εσωτερικό και εκφράζει προς τα έξω τη γραμμή και τις θέσεις του κινήματος».

VI) Είναι δεκτή και επιθυμητή η ύπαρξη και λειτουργία ιδεολογικών ρευμάτων στα πλαίσια του κινήματος. Αποκλείεται η δημιουργία ιδιαίτερων οργανωτικών και καθοδηγητικών μηχανισμών, και οι ομάδοποιήσεις προσωποπαγούς χαρακτήρα. Τα ρεύματα μέσα στα πλαίσια του ενιαίου κινήματος μπορούν να έχουν έντυπο, έντευκτο, και να οργανώνουν ανοικτά σεμινάρια, συγκεντρώσεις και διαλέξεις, προκειμένου να εκφράζουν τις ιδεολογικοπολιτικές τους θέσεις, χωρίς να παρεμβαίνουν στην οργανωτική λειτουργία του κινήματος. Όλες οι παραπάνω εκδηλώσεις είναι ανοιχτές σε όλα τα μέλη του κινήματος».

Με τη διακήρυξη της 3ης του Σεπτεμβρίου, ο κ. Α. Παπανδρέου διακήρυξε ταυτόχρονα τον σοσιαλιστικό χαρακτήρα του Κινήματος και καθόριζε τις κοινωνικές τάξεις που φιλοδοξούσε να συσπειρώσει γύρω από το τετράπυχο των αρχών του, της εθνικής ανεξαρτησίας, της λαϊκής κυριαρχίας, της κοινωνικής

απελευθέρωσης και της δημοκρατικής διαδικασίας: τους αγρότες, τους εργάτες, τον βιοτέχνη, τον μικροεπαγγελματία, τον μισθωτό.

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Είναι φανερό, πώς αν κάτι διαφοροποιούσε το ΠΑΣΟΚ την ώρα αυτών των εξαγγελιών από τα υπόλοιπα κόμματα της Αριστεράς, αυτό δεν ήταν οι τρεις πρώτες αρχές του, που αποτελούν άξονα του προγράμματος, τουλάχιστον, όλων των αριστερών δυνάμεων του τόπου στην πολύχρονη παρουσία τους, αλλά η δυναμική προοπτική που δίνει σ' αυτές τις αρχές ένας νέος τύπος οργάνωσης και λειτουργίας, στηριγμένος στην αρχή της δημοκρατικής διαδικασίας, της πολλαπλότητας των κέντρων λήψης αποφάσεων, της συλλογικότητας των οργάνων, αρχές που καταργούν τα κομματικά στεγανά και τη γραφειοκρατία και αποδυναμώνουν τις δημοκρατικές δυνάμεις του λαού.

Μπορούμε να διακρίνουμε επίσης και άλλη πολλαπλή λειτουργία της δημοκρατικής διαδικασίας σε σχέση με βασικές, άφθεγκτες καταβολές του ΠΑΣΟΚ: πρώτον, ότι συναποτελέστηκε από διάφορες αντιστασιακές ομάδες και οργανώσεις, με αναγκαστικά διάφορο βαθμό ιδεολογικής συγγένειας. Δεύτερον, ότι φιλοδοξεί να αποτελέσει τον πολιτικό φορέα και εκφραστή όχι μίας τάξης, αλλά ενός μπλόκ τάξεων και στρωμάτων, πράγμα που σημαίνει ότι στις οργανώσεις του υπάρχουν άτομα και με διαφορετικό ιδεολογικό προσανατολισμό (στα πλαίσια πάντως της διακήρυξης της 3ης του Σεπτεμβρίου), αλλά πιθανόν, και ανάλογα με το επίπεδο συνείδησης, κοινωνικό ανταγωνισμό (π.χ. σε μια τοπική οργάνωση μπορεί να είναι μέλη ο βιοτέχνης και οι εργάτες της βιομηχανίας του). Πρόσθετα, είναι φανερό ότι ένα τμήμα των οπαδών του δεν προσελκύεται στις τάξεις του από το σοσιαλιστικό ιδεώδες, αλλά από την προσήλωση στο πρόσωπο του χαρισματικού ηγέτη.

Η ασφαλιστική δικλείδα, αλλά και ο δημοκρατικός καταλύτης αυτών των διαφορών ή και, σ' ένα μέτρο, ανταγωνισμών, είναι η δημοκρατική διαδικασία, που δεν εκπληρώνει σ' αυτή την περίπτωση ένα τελετουργικό, αλλά ένα λειτουργικό ρόλο.

Στηριγμένη σ' αυτές τις αρχές και λειτουργίες, άρχισε η οργάνωση του κινήματος: από το πρώτο κύτταρο, τις ομάδες πρωτοβουλίας, για να περάσει στην τοπική και κλαδική οργάνωση σε πανελλαδική κλίμακα. Αυτή η αυτοοργάνωση χιλιάδων ανθρώπων στην πρώτη φάση και η μετατροπή των ομάδων πρωτοβουλίας σε τοπικές οργανώσεις χωρίς κλυδωνισμούς, έδειξε μια μεγάλη δύναμη των ιδρυτικών αρχών του κινήματος.

Η κανονική πορεία πιά του ΠΑΣΟΚ θα έπρεπε να είναι: Το δυνάμωμα και το πλάτασμα της οργάνωσης. Η σοσιαλιστική παιδαγωγία των μελών. Η ολοκλήρωση του οργανογράμματος ώστε να κτιστούν τα ένδι-

άμεσα όργανα, περιφερειακά, νομαρχιακά, διακλαδικά, απ' τις οργανώσεις βάσης ως την Προσωρινή Κεντρική Έπιτροπή. Η εκπόνηση από την τελευταία, σε δημιουργικό διάλογο με τη βάση α) καταστατικού, β) κανονισμού εσωτερικής λειτουργίας των οργάνων, γ) προγράμματος δράσης που θα υποβαλλόταν για έγκριση στο Πανελλαδικό Συνέδριο.

ΤΟ ΠΡΟΣΥΝΕΔΡΙΟ

Στις 29 Ιανουαρίου, ο κ. Α. Παπανδρέου ανέστειλε τη λειτουργία της Π.Κ.Ε. και την ανάπτυξη του οργανογράμματος, καταγγέλλοντας ότι στους κόλπους της Κ.Ε. αναπτύχθηκαν τάσεις ομαδοποίησης και έλιτισμού, και ανήγγειλε για τις 9 Μαρτίου Προσυνέδριο, με αποκλειστικό σκοπό την εκλογή από τη βάση της νέας Κ.Ε. Ο ίδιος παραδέχτηκε ότι η ενέργειά του είναι «τυπικά αντιδημοκρατική», δικαιώνεται όμως από την προσφυγή στη λαϊκή βάση.

Δυο πράγματα θα περίμενε κανείς για να αποκτήσει περιεχόμενο ο όρος «προσφυγή στη βάση». Πρώτον, να ενημερωθεί αυτή η βάση πάνω στην ακριβή φύση των κινδύνων που απειλούν το κίνημα και ποιοι είναι οι φορείς τους, ώστε αποδοχόμενη ή όχι την υπαρέσή τους και τον βαθμό σοβαρότητάς τους, να απομονώσει με την ψήφο της στο Προσυνέδριο τους «φραξιονιστές».

Δεύτερον, ότι και αυτή η εκλογή των εκπροσώπων των οργανώσεων βάσης για το προσυνέδριο επιβαλλόταν να γίνει με βάση ιδεολογικά και πολιτικά κριτήρια, που θα έβρισκαν την προέκτασή τους, σε δεύτερο επίπεδο, στην εκλογή απ' το ίδιο το Προσυνέδριο της Κ.Ε. Με άλλα λόγια, έπρεπε να υπάρξει συγκεκριμένη ζύμωση με εισηγήσεις και αντισηγήσεις πάνω στα προβλήματα του κινήματος στις οργανώσεις βάσης. Ο εκπρόσωπος της Ο.Β. θα εκλεγόταν με βάση την τοποθέτησή του απέναντι στην α ή β εισηγήση. Υποψήφιους ανάλογα τοποθετημένους θα δεσμευόταν να υποστηρίξει για την Κ.Ε.

Αντίθετα, καμιά εισηγήση ή αντεπίθεση δεν πέρασε στις οργανώσεις βάσης, ενώ το μιάς ημέρας διάκριμα Προσυνέδριο έγινε με την ακόλουθη διαδικασία:

Το δρισμένο από τα πριν προεδρείο εγκρίθηκε «δία βοής». Η απ' τα πριν ορισμένη ημερήσια διάταξη τηρήθηκε άπαράκλητα, δηλαδή δόθηκε ο λόγος σε κανέναν προσυνεδρο. Διαβάστηκαν τρεις εισηγήσεις, που θα αποτελέσουν υλικό για ζύμωση για το πανελλαδικό Συνέδριο, καθώς και «άνωνυμες» μονοσελίδες παρατηρήσεις πάνω σ' αυτή. Υποβλήθηκαν οι υποψηφιότητες με σύντομο βιογραφικό σημείωμα, οι οποίες και αναγνώστηκαν στο Προσυνέδριο. Οι προσυνεδρικοί ψήφισαν και αποχώρησαν. Όπως έπρεπε να περιμένει κανείς, 52 από τα 75 μέλη που εκλέχθηκαν, υπήρξαν μέλη της προηγούμενης «άσθενους», όπως είχε χαρακτηριστεί, Κ.Ε.

Και φυσικά, ή τέτοια διαδικασία γέννησε πολλές απορίες, αγωνίες και αντιδράσεις. Από μια πλευρά αναπτύχθηκε ή άποψη ότι ή δλη μεθόδευση του προσυνεδρίου απέβλεπε νά τοποθετήσει τὸ Κίνημα κάτω από ένα ανεξέλεγκτο διευθυντήριο, τὸ ὁποῖο θά ἀποφασίζει αὐθαίρετα γιὰ τὴν πορεία του στὸ πολιτικό, τὸ ἰδεολογικό και τὸ ὀργανωτικό ἐπίπεδο, ἄποψη πὺν θεωρεῖ σὰν ἐπιβεβαίωση μιᾶς τέτοιας προσπάθειας τὴν εἰσήγηση γιὰ τὶς βασικές «ὀργανωτικές ἀρχές τοῦ ΠΑΣΟΚ», πὺν διαβάστηκε στὸ Προσυνέδριο. Ἡ πλευρά αὐτὴ πιστεύει ὅτι μὲ τὴν ἐξουδετέρωση οὐσιαστικά ὀλων τῶν ὀργάνων πὺν ή παραπάνω εἰσήγηση προβλέπει, καθιερώνεται τὸ ἀλάθητο ἐνὸς προσώπου και ἀποδίδει βαρύτατη ἱστορικὴ εὐθύνη σὲ κείνους πὺν θέλουν νά μετατρέψουν τὴν προσπάθεια δημιουργίας ἐνὸς σοσιαλιστικοῦ Κινήματος σὲ ἀρχηγικό κόμμα.

Δὲν εἴμαστε σὲ θέση νά ξέρουμε ἂν δικαιώθηκαν οἱ προβλέψεις αὐτὲς ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐκλογῶν τῆς Κ.Ε., σὴν ὁποία πάντως



μετέχουν ἐκ νέου μέλη τοῦ κινήματος πὺν ἐξέφρασαν ἀνάλογους φόβους και ἀπόψεις. Ἀπὸ τὴν ἄλλη δὲν ὑπάρχει ἐπίσημη ἀνακοίνωση, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἔκφραση ἱκανοποίησης γιὰ τὴν ἀπρόσκοπτη ὁλοκλήρωση τῶν ἐργασιῶν τοῦ Προσυνεδρίου.

Δὲν χωράει πάντως ἀμφιβολία, ὅτι οἱ ἀπαισιόδοξες προβλέψεις διάλυσης, διάσπασης ή ἀποχώρησης κ.τ.λ. διαψεύστηκαν, πράγμα πὺν δείχνει ἴσως τὴ δυναμικὴ τοῦ ΠΑΣΟΚ. Τὸ ἴδιο πράγμα δείχνουν ἀκριβῶς και οἱ ἐντεινόμενες ζυμώσεις ἀπ' τὴ βάση ὡς τὴν κορυφή, πὺν ἐξαπολύθηκαν σὴν προσπάθεια ἀπολογισμού τῆς μέχρι τώρα πορείας τοῦ Κινήματος και τῆς χάραξης μιᾶς προοπτικῆς γιὰ τὸ μέλλον. Τὸ ΠΑΣΟΚ, λοιπόν, μπῆκε τώρα σὴν πὺν ἀποφασιστικὴ, ἴσως, φάση του. Ἡ ποιότητα τῶν διεργασιῶν και ή συνέπεια τῶν διαδικασιῶν πὺν θά ἀκολουθηθοῦν θά εἶναι κρίσιμες γιὰ τὸ μέλλον.

Νίκος Γρηγορίου



ἀπὸ τὸ προσυνέδριο τοῦ ΠΑΣΟΚ και πάλι

ΜΙΑ «ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ» ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΚΙ Η ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΜΟΝΟΛΙΘΙΚΟΤΗΤΑΣ

Μιὰ ἀνεξέλεγκτη ἀρχή, ὁ τύπος
τὸ δόγμα κι οἱ πιστοὶ του.

Τοῦ Ν. Γιανναδάκη



Ἐνα ἀπὸ τὰ διακριτικὰ γνωρίσματα τῆς παραδοσιακῆς ἀριστερᾶς εἶναι και ή ἀνεπάρκειά της νά λύσει τὸ πρόβλημα τῆς δημοκρατικῆς διαδικασίας, τόσο στὸ πλαίσιο τῶν πολιτικῶν της φορέων, ὅσο και σ' ἐκεῖνο τοῦ κοινωνικοῦ και ὀικονομικοῦ συστήματος πὺν διαμορφώνει, ὅταν καταλάβει τὴν πολιτικὴ ἐξουσία. Ἡ φανερὴ ή κρυφὴ κυριαρχία ἐνὸς θεωρητικοῦ δόγματος, ή ἐπικράτηση τῆς ἀρχῆς τῆς «ἀποτελεσματικότητας» σὴν πολιτικὴ πρακτικὴ και, πάνω ἀπ' ὅλα, ή ἀπόλυτη προσκόλληση σ' αὐτή, ή τὴν ἄλλη, ἄκαμπτα καθορισμένη, ἀντίληψη γιὰ τὴ διαδικασία τοῦ σοσιαλιστικοῦ μετασχηματισμοῦ, εἶναι, πέρα ἀπὸ τοὺς περιορισμοὺς τῆς σύγχρονης ἱστορικῆς κατάστασης, ἀπὸ τὰ βασικά αἷτια πὺν ὀδήγησαν τὴν παραδοσιακὴ ἀριστερὰ στὸ σημερινό, μᾶλλον ἀξεπέραστο, ἀδιέξοδό της.

Τὸ ἀδιέξοδο αὐτὸ ὑπάρχει. Ὅμως, παρὰ ληλα και ταυτόχρονα, τὰ προβλήματα γύρω ἀπὸ τὰ ὁποία περιστράφηκε και ὑποκινήθηκε ή ἐξέλιξη τῶν κινήματων πὺν κατατείνουν στὸ σοσιαλιστικὸ μετασχηματισμὸ τοῦ σημερινοῦ κοινωνικοῦ και ὀικονομικοῦ STATUS, παρουσιάζονται σὶς μέρες μας μὲ ξεχωριστὴ ἔνταση. Ἡ κατάρρευση τῆς ἀντίθεσης ἀνάμεσα σὴν κοινωνικὴ ἐργασία και τὴν ἀτομικὴ ἰδιοποίηση εἶναι ὀρος βασικός και γιὰ τὴν προσανατολισμένη πρὸς τὶς ἐλεύθερα ἔκφρασμένες ἀνάγκες κοινωνικοοικονομικὴ ἀνάπτυξη και γιὰ τὴν ἀποκατάσταση μιᾶς ἀνθρώπινης σχέσης ἀνάμεσα στὸ δημιουργὸ και τὸ προϊόν τῆς ἐργασίας του. Ἡ ἐπίτευξη και κατοχύρωση τῆς δημοκρατικῆς διαδικασίας εἶναι ὀρος και μέσο

γιὰ τὸν παραμερισμὸ τῶν συνθηκῶν ἐκείνων πὺν στέκονται ἐμπόδιο στὸ δρόμο τοῦ ἀνθρώπου γιὰ αὐτοκαθορισμὸ και αὐτοολοκλήρωση.

Ἡ ἀνάγκη γιὰ τὸ σοσιαλιστικὸ μετασχηματισμὸ ὑπάρχει. Ὑπάρχει ὁμως και τὸ ἀδιέξοδο τῶν παραδοσιακῶν πολιτικῶν του φορέων. Γι' αὐτὸ σήμερα στρέφουμε τὰ βλέμματά μας ἐρευνητικὰ και ἀνήσυχτα στὸν πολιτικὸ χώρο, μήπως και ἐπιστημάνουμε μιὰ καινούρια προοπτικὴ και ἕναν καινούριο ἐνσαρκωτὴ της. Ἐχουμε βγεῖ, ὀλοι μας, λίγο ή πολύ, ἀπὸ τὴν ὀδυνηρὴ ἐμπειρία πὺν πρόσφερε ή συνείδηση τῆς ἀποτυχίας ἐνὸς μεγάλου ἱστορικοῦ ἐγχειρήματος πὺν σήμερα δὲν μπορεῖ παρὰ νά ἀναπαύεται στὸς ἀντίποδες αὐτῶν πὺν μαχητικὰ και μὲ ὑψηλὸ κόστος εἶχε ἐπιδιῶξει. Γι' αὐτὸ

σήμερα θά εἴμαστε λίγο σκληροὶ σὴν κριτικὴ μας σὲ πράγματα πὺν προπαγανδίζονται σὰν «νέα», σὲ πολιτικὰ σύνολα πὺν διαβεβαιώνουν ὅτι, τὸ νέο στοιχείο πὺν φέρνουν, βρίσκεται στὸ ξεπέρασμα τοῦ «παραδοσιακοῦ» – και τοῦ ἀδιεξοδὸ του.

ΑΥΤΑΡΧΙΚΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ

Τὸ πρόβλημά μας σήμερα εἶναι ἀπὸ τὶς τελευταῖες ἐξελίξεις –και διαφαινόμενες προοπτικές– στὸν χώρο τοῦ ΠΑΣΟΚ. Εἰδικότερα, θά μᾶς ἀπασχολήσει ή εἰσήγηση τοῦ Ἀκη Τσοχατζόπουλου στὸ Προσυνέδριο (πὺν εἶχε σὰν θέμα τῆς τῆς «Βασικῆς Ὀργανωτικῆς Ἀρχῆς τοῦ ΠΑΣΟΚ») και, ἰδιαίτερα, δὺς της σημεία: α) τὸ ἰδεολογικὸ πλαίσιο τοῦ διαλόγου και β) ὁ «προσωρινὸς» τρόπος λειτουργίας τοῦ νέου αὐτοῦ κόμματος.

Αὐτὸ πὺν ἀπὸ τὴν ἀρχὴ κίνησε τὴν περιέργειά μας, ἦταν ή σκοπιμότητα μιᾶς τέτοιας εἰσήγησης σ' ἕνα προσυνέδριο πὺν, σύμφωνα μὲ τὶς ἐπίσημες ἀνακοινώσεις, εἶχε σὰν ἀποκλειστικὸ ἀντικείμενο μόνο τὴν ἐκλογή καινούριας Προσωρινῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Και τὴν περιέργειά μας τὴ διαδέχτηκε ή ὑποψία–ὑπόπεια πὺν γέννησε ή πρώτη ἀνάγνωση τοῦ κειμένου της.

Πρόκειται οὐσιαστικά, στὸ θεωρητικὸ της μέρος, γιὰ μιὰ κοινὸντυπὴ ἀπολογητικὴ τῆς ἀναγκαιότητας τοῦ συγκεντρωτισμοῦ, γιὰ μιὰ κακότεχνη δικαιολόγηση τῆς παραπομπῆς τῆς

δημοκρατικής διαδικασίας στη δικαιοδοσία ενός ασφαούς μέλλοντος. Στο πρακτικό της μέρας, δηλ. στον προτεινόμενο τρόπο λειτουργίας των ανώτερων οργάνων του ΠΑΣΟΚ, αποτελεί υπόδειγμα αυταρχικής και εξουσιαστικής προβληματικής. Κατά τα άλλα, οι διαβεβαιώσεις για πίστη στις δημοκρατικές διαδικασίες δεν είναι παρά υποδηλώσεις μιάς αντιφατικής πολιτικής σκέψης ή, στη χειρότερη περίπτωση, σκόπιμη συκοφαντία μιάς είκόνας από την οποία απουσιάζει και, όπως δείχνουν τα γεγονότα, θα απουσιάζει το «νέο».

Ας αρχίσουμε, όμως, την κριτική μας με συγκεκριμένες αναφορές. Και, πρώτα απ' όλα, με το «ιδεολογικό πλαίσιο» (άπλοελληνιστί: το σύνολο των γνώμων και των ιδεών που είναι «άνεκτες» μέσα σ' ένα οργανωμένο σύνολο) στο οποίο θα λαβαίνει χώρα η λειτουργία της εξουσιαστικής δημοκρατικής διαδικασίας.

Η εισήγηση διαπρατίνει εδώ ένα σοβαρό λάθος. Ορίζει σαν ιδεολογικό πλαίσιο το περιεχόμενο της διακήρυξης της 3ης του Σεπτεμβρίου, λησμονώντας ότι δεν έχει προηγηθεί μια διαλεκτική διαδικασία διαμόρφωσης και αποκρυστάλλωσης της. Η διακήρυξη αυτή περιέχει ένα σύνολο πολιτικών και θεωρητικών αρχών που, και αν ακόμα εκφράζουν πλήρως ένα συγκεκριμένο σύνολο, δεν έχουν τεθεί κάτω από τη δοκιμασία του δημοκρατικού διαλόγου, δεν έχουν προκύψει μέσα από έναν νέο τύπο επικοινωνίας και «συναλλαγής» της ηγετικής ομάδας με τη σημερινή και δυναμική κοινωνικοπολιτική της βάση.

ΜΟΝΟΛΙΘΙΚΟΤΗΤΑ

Στο πλαίσιο της παραδοσιακής άριστερας, ή διαλογική διαδικασία έγινε τύπος κενός περιεχομένου από τη στιγμή που διάφορα και ποικίλα κείμενα κλειστά σαν κλειστά και απαραβίαστα, από τη στιγμή που ο διάλογος όριοθετήθηκε. Η παραδοσιακή άριστερά έφτασε σε αδιέξοδο στο θέμα των δημοκρατικών διαδικασιών όταν θέλησε να απαγορεύσει την εξέλιξη της πολιτικής και θεωρητικής προβληματικής πέρα από τα όρια ενός θεσμοθετημένου «κομματικού όρθου».

Η ελάχιστη και μόνη προϋπόθεση για τη συνύπαρξη και τη διαλογική επικοινωνία ενός συνόλου ατόμων στο πλαίσιο ενός πολιτικού οργανισμού δεν μπορεί να είναι παρά μόνο η κοινή συνείδηση για την ύπαρξη μίας σειράς προβλημάτων και η συνειδητοποίηση της ανάγκης για μια «από κοινού» αντιμετώπισή τους. Τό να αναγνωρίσει και να αντιμετωπίσει κανείς ένα κοινωνικοπολιτικό πρόβλημα, δεν προϋποθέτει την παραδοχή της οποιασδήποτε συγκεκριμένης «ιδεολογίας». Προϋποθέτει απλά έλευθερία στη διακίνηση και απόκτηση των βασικών πληροφοριών, μια περιεκτική μέθοδο επεξεργασίας τους και τη θεσμοθετημένη δημοκρατική διαδικασία, την χωρίς όριοθετήσεις δημοκρατική διαδικασία. Έδώ βέβαια δεν προτείνουμε την απουσία της οποιασδήποτε όριοθεσίας, αλλά την όριοθέτηση-πλαίσιο, που καθορίζεται αυταρχικά και εξουσιαστικά από τα πάνω, την όριοθέτηση που δεν προκύπτει «φυσιολογικά» μέσα από τις δημοκρατικά διαπιστωμένες ανάγκες του διαλόγου και του συγκεκριμένου κάθε φορά πολιτικού φορέα.

Στην περίπτωση των σημερινών αντιλήψεων και μεθοδεύσεων της ηγεσίας του ΠΑΣΟΚ έχουμε να κάνουμε με την επανάληψη ενός ήδη γνωστού φαινομένου, που η έκβασή του είναι, σε γενικές γραμμές, γνωστή από τώρα: και η έκβασή αυτή είναι η μονολιθικότητα, ο δογματισμός και τα «άστυνομικά» μέτρα στη θέση των δημοκρατικών και διαλογικών μέσων. Αντί η διακήρυξη της 3ης του Σεπτεμβρίου να αποτελέσει, όπως και ουσιαστικά είναι, την πρόταση μίας ηγετικής ομάδας προς μια δυναμική πολιτικοκοινωνική βάση—πρόταση που



θα μετεξελιχθεί σε σταθερή και πάντα ανοιχτή κατευθυντήρια γραμμή, μέσω μιάς πραγματικά διαλεκτικής διαδικασίας—παρουσιάζεται και επιβάλλεται σαν απαραβίαστη απόφαση, μέτρο της συνέπειας, της καταλληλότητας και της ορθότητας του καθενός και του κάθε τι.

Συμπερασματικά: Ο δημοκρατικός διάλογος και η σχέση των ανωτέρων οργάνων μεταξύ τους και με την κοινωνικοπολιτική τους βάση οριοθετείται με την τοποθέτηση ενός ογκόλιθου: της διακήρυξης της 3ης του Σεπτεμβρίου. Δεν μένει, λοιπόν, παρά να αναζητήσουμε τα περιθώρια της δημοκρατικής διαδικασίας σε ό,τι απομένει: στις λεπτομέρειες εφαρμογής και υλοποίησης ενός εξουσιαστικά διαμορφωμένου κειμένου—προγράμματος.

ΜΙΑ ΑΝΕΞΕΛΕΓΚΤΗ ΑΡΧΗ

Πραγματικά, το προτεινόμενο «οργανόγραμμα» είναι κομμένο και ραμμένο στα μέτρα και τις ανάγκες αυτής της ώλης αλήθειας. Ας το δούμε, όμως, από πιο κοντά:

Κατ' αρχήν πρέπει να ξετάσουμε το ρόλο του «προέδρου». Σύμφωνα με την εισήγηση του Άκη Τσοχατζόπουλου, ο Πρόεδρος «εκπροσωπεί το κίνημα προς τα έξω, εισηγείται στο Έκτελεστικό Γραφείο και στην Κεντρική Επιτροπή πάνω στην ιδεολογική γραμμή του κινήματος και προεδρεύει του Έκτελεστικού Γραφείου και της Κοινοβουλευτικής Ομάδας». Και ακόμα: «... έχει την ευθύνη για την ανάληψη πρωτοβουλιών σε κρίσιμες στιγμές του κινήματος στη σημερινή μεταβατική φάση...». Πέρα από αυτά, ο «Πρόεδρος ορίζει την ανώτερη εκτελεστική εξουσία, δηλ. το Έκτελεστικό Γραφείο», στο οποίο η Κεντρική Επιτροπή έχει το «δικαίωμα» να εκφράσει τη δυσπιστία της, γεγονός που υποχρεώνει τον Πρόεδρο να προχωρήσει στην αναμόρφωσή του. Το Έκτελεστικό Γραφείο ελέγχει με τα μέλη του τις Βασικές Επιτροπές Έργασίας και, τέλος, διορίζει ένα Πειθαρχικό Συμβούλιο το οποίο θα αντιμετωπίζει τις «πρωτοβουλίες που μέλη του κινήματος δρουν τελειώς αντίθετα με τις αρχές και το πνεύμα της οργάνωσης. Στις σύντομη ζωή του κινήματος μέχρι σήμερα παρουσιάστηκαν αρκετές τέτοιες περιπτώσεις μελών που έσχεμα ή και άθελα ζημίωσαν το κίνημα».

Τα αποσπάσματα αυτά της εισήγησης για τις «Βασικές οργανωτικές Αρχές του ΠΑΣΟΚ» μάς απαλάσσουν μάλλον από τον κόπο να εκθέσουμε τα σημεία εκείνα που αφορούν το ρόλο και τις αρμοδιότητες των υπολοίπων ανωτέρων οργάνων. Και αυτό γιατί, μετά από τόση δεινότητα χειρουργική, δεν τους απομέ-

νει παρά ο ρόλος των οργάνων στα χέρια μιάς ανεξέλεγκτης αρχής.

Η μέριμνα της παραμίδας—οργάνωσης του ΠΑΣΟΚ είναι απλή: στην κορυφή ένας καταστατικά αδιαφιλονίκητος και άρρωτος Πρόεδρος· κάτω από αυτόν, το Έκτελεστικό Γραφείο, που διορίζεται από τον Πρόεδρο (θεωρητικά ελέγχεται από την Κεντρική Επιτροπή, αλλά πρακτικά ελέγχει και καθοδηγεί το σύνολο της Κεντρικής Επιτροπής). Δίπλα από το Έκτελεστικό Γραφείο, το Πειθαρχικό Συμβούλιο, έτοιμο την κάθε στιγμή να επιβάλει κυρώσεις σε κάθε μη άρεστό, μη συμμορφούμενο κ.τ.λ.

ΤΥΠΟΣ-ΔΟΓΜΑ ΚΑΙ ΟΙ ΠΙΣΤΟΙ ΤΟΥ

Λέγεται ότι ο Μέγας Κων/νος άπαιτήσε από τη Σύνοδο της Νικαίας να του παραδώσει το ταχύτερο, «τύπο και δόγμα». Στην αποτελεσματική και πολυπείρη μηχανή του Ανατολικού Ρωμαϊκού Κράτους έπρεπε να προστεθεί, σαν απαραίτητο εξάρτημα, μία μονολιθική και ενιαία εκκλησία. Τύπο και δόγμα. Το δόγμα έχει ήδη προσφερθεί—μένει μόνο να καθοριστούν οι ειλικρινείς και πειθαρχικοί πιστοί του. Τώρα έχει σειρά ο τύπος. Ο τύπος που αρχίζει με τις απομυμήσεις μιάς παραδοσιακής πρακτικής (μεθοδευμένα συνέδρια, προσωπολατρικά φαινόμενα, τυπικές και όχι ουσιαστικές δημοκρατικές διαδικασίες) και φτάνει μέχρι την ανούσια συντήρηση οργάνων που ξεκινούν με άλλο προσορισμό και καταλήγουν να είναι καλύμματα της θέλησης του Έθνους.

Ο συντάκτης της εισήγησης για τις «Βασικές Οργανωτικές αρχές του ΠΑΣΟΚ» έχει όπωσδήποτε συνείδηση του αυταρχικού και αντιδημοκρατικού χαρακτήρα του οργανογραμματος που προτείνει. Καλύπτεται, όμως, πίσω από τη δικαιολογία της προσωρινότητάς του, πίσω από το επιχείρημα ότι το «κίνημα διέρχεται μεταβατική φάση». Αλλά ως σταθμίσουμε με δυο λόγια την αντοχή αυτής της δικαιολογίας και αυτού του επιχειρήματος:

Το ΠΑΣΟΚ είναι ένα κίνημα «έν τω γίνεσθαι». Και, ακόμα, τα ανώτερα όργανά του έχουν μια συγκεκριμένη υποχρέωση—να προτείνουμε, μέσω της εξασφάλισης και διεύθυνσης των δημοκρατικών διαδικασιών, ένα δημοκρατικό συνέδριο. Στο διάστημα αυτό απαιτείται να υπάρχουν οι συνθήκες εκείνες που θα επιτρέπουν όχι μόνο την απλή έκφραση των ποικίλων πολιτικών και θεωρητικών απόψεων, αλλά και η δυνατότητα έκλειψής που θα δίνει το δικαίωμα στην κάθε, δημοκρατικά διαμορφωμένη, άποψη να αποτελεί συστατικό στοιχείο στον τελικό προσανατολισμό και τρόπο λειτουργίας αυτού του κινήματος.

Με το προτεινόμενο οργανόγραμμα, το αποτέλεσμα θα είναι ακριβώς το αντίθετο. Γιατί, ως μη γελιόμαστε, αυτός που ελέγχει τη διαδικασία προπαρασκευής και διεξαγωγής ενός συνεδρίου, έχει και τον καθοριστικό ρόλο πάνω στη σύνθεση και στα συμπεράσματά του. Και όταν αυτός που ελέγχει τη διαδικασία αυτή είναι αδύνατο, καταστατικά, να ελεγχθεί από άλλα όργανα, καταστατικά κατοχυρωμένα, τότε ο μονόλογός του θα φτάσει να γίνει μονόλογος ενός δολοκλήρου κινήματος.

Το σημείωμα το σταμάταμε στο σημείο αυτό. Μέλη του ΠΑΣΟΚ δεν είμαστε, αλλά οι εξέλιξεις στο χώρο του μίας ενδιαφέρουν έντονα. Συναστώμενο θα ήσαν, αντί για το σημείωμα αυτό, να παρακολουθούσαμε από σήμερα έναν δημόσιο διάλογο από υπεύθυνα μέλη του ΠΑΣΟΚ γύρω από το υπόδειγμα οργάνωσής του. Και αυτό, γιατί πιστεύουμε ότι οι έντονοι των θυρών διαβουλεύσεις δεν βοηθούν στην επίλυση τέτοιων προβλημάτων. Και, ακόμα, γιατί θέλουμε ειλικρινά να πιστούμε πως οι φόβοι μας είναι υπερβολικοί.

- Ν. Γιανναδάκης

ΣΚΕΨΕΙΣ ΕΝ ΟΨΕΙ ΤΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΔΑ

(κάθε στέλεχός της
κι ένας πολιτικός 'Ιανός
μὲ δυὸ κεφαλές: μιὰ τοῦ
ΚΚΕ (ἐσ.) καὶ μιὰ τῆς ΕΔΑ)

Ἡ ἀπόφαση τῆς ΕΔΑ νὰ ἀνεξαρτοποιηθεῖ πλήρως ἀπὸ τὸ ΚΚ ἐσωτερικοῦ
ἐρχεται νὰ παίξει ἀποφασιστικὸ ρόλο στὶς ἀνακατατάξεις καὶ τὶς
μορφοποιήσεις τῆς ἐλληνικῆς ἀριστερᾶς. Κι ὅταν λέω ἀριστερᾶς, δὲν ἐννοῶ
μονάχα τὴν παραδοσιακὴ (μαρξιστικὴ) ἀριστερά, ἀλλὰ καὶ τὴ μὴ
μαρξιστικὴ, καθὼς καὶ τὶς νέες τάσεις καὶ πολιτικὲς δυνάμεις ποὺ ἔχουν
σοσιαλιστικὸ προσανατολισμό.

Τοῦ Ἀνδρέα Λεντάκη



Τῇ στιγμῇ ποὺ γράφονται ἀπὸς οἱ γραμμὲς
συνεχίζεται ἡ συζήτηση στὴν 56μελὴ Διοι-
κοῦσα Ἐπιτροπὴ τῆς ΕΔΑ πάνω στὴν εἰσή-
γηση τοῦ Ἡλία Ἡλιοῦ, ποὺ τόσες συζητήσεις
καὶ ἀντιδράσεις προκάλεσε. Κύριος ἀξονὰς
τῆς, παρὰ τὶς σιγὲς ἀντιφατικότητας σὲ
πολλὰ οὐσιώδη σημεῖα, ὅπως π.χ. ἡ προσω-
πικὴ του γνώμη γιὰ ἓνα κόμμα αὐτοτελὲς ἀλλὰ
χωρὶς νεολαία, ἦταν ἡ σταθερὴ ἀπόφαση γιὰ
τὴ συγκρότηση ἑνὸς ἐνιαίου αὐτόνομου κόμ-
ματος, πλήρως ἀνεξαρτοποιημένου ἀπὸ τὸ ΚΚ
ἐσωτερικοῦ. Ἡ οὐσιαστικὴ ἐξέλιξη ἀποστολὴ
αὐτῆς τῆς συνόδου εἶναι νὰ δηλωθεῖ καθαρά
καὶ ξάστερα ἀπὸ τὸν καθένα ποὺ θὰ ἀνήκει
ὀργανωτικά, ὥστε νὰ ξεκαθαρίσει αὐτὸς ὁ δι-
κομματισμὸς ὅπου κάθε κομματικὸ στέλεχος
εἶναι ἓνας πολιτικὸς 'Ιανὸς μὲ δυὸ κεφαλὲς
(μιὰ τοῦ ΚΚ ἐσωτερικοῦ καὶ μιὰ τῆς ΕΔΑ).

Τὸ ὅλο θέμα ἀποτελεῖ ἓνα πολιτικὸ παρά-
δοξο ποὺ ὅμως ἔχει τὴν ἱστορικὴ του ἐξήγηση,
ἀπαραίτητη γιὰ κάθε περαιτέρω κρίση, ἐκτί-
μηση ἢ πρόβλεψη. Ἡ περιπλοκότητα τοῦ προ-
βλήματος τῆς ΕΔΑ ἔχει δυὸ αἷτια. Τὸ ἓνα συν-
δέεται μὲ τὴν προϊστορία τῆς (ἀπὸ τὴν ἰδρυση
τῆς μέχρι τὴ δικτατορία) καὶ τὸ ἄλλο μὲ τὴ
διάσπαση τῆς παραδοσιακῆς ἀριστερᾶς καὶ τὶς
νέες συνθήκες.

Ἡ ΕΔΑ δημιουργήθηκε ἀμέσως μετὰ τὸν
ἐμφύλιον πόλεμο ἐκφράζοντας μιὰ πραγματι-
κότητα κάτω ἀπὸ τὶς καινούργιες δυσμενεῖς
συνθήκες γιὰ τὴν ἀριστερά μετὰ τὴ λήξη τοῦ
ἐμφυλίου πολέμου. Ἦρθε νὰ ἐκφράσει ὄχι μο-
νάχα ὑπαρκτὲς δυνάμεις τῆς ἐλληνικῆς κοινω-
νίας, ἀλλὰ καὶ ζωτικὰ συμφέροντα τοῦ λαοῦ
καὶ τοῦ τόπου ποὺ ἐναγώνια ζητοῦσαν τὴ λύση
τους. Στὴν πορεία, μὲ τὶς βαθεῖς ἀλλαγὲς ποὺ
ἀρχισαν νὰ σημειώνονται στὴν ἐλληνικὴ οἰκο-
νομία καὶ κοινωνία, ἀρχισε ἀπὸ τὰ πραγματικά
νὰ προσανατολίζεται σὲ μιὰ πολιτικὴ ποὺ πη-
γάζει ἀπὸ τὴ μελέτῃ τῆς συγκεκριμένης ἐλληνι-
κῆς πραγματικότητας, ἀπορρίπτοντας τὰ
έτοιμα σχήματα. Παράλληλα ἡ ἀνταρξία ἑλ-
λου ἀριστεροῦ κόμματος στὴν Ἑλλάδα καθὼς
καὶ ἡ ἄκρα ἀντιδραστικότητα τῆς ἐλληνικῆς
δεξιᾶς ποὺ κατὰ δογματικὸ τρόπο κυνηγοῦσε
ἀνελέητα ὅποιαδήποτε σοσιαλιστικὴ ἢ καὶ δη-
μοκρατικὴ τάση σὰν κομμουνιστικὴ, εἶχε σὰν
ἀποτέλεσμα τὰ μέλη καὶ τὰ στελέχη τῆς ΕΔΑ
νὰ εἶναι στὴ συντριπτικὴ τους πλειοψηφία
κομμουνιστῆς.

Ἡ δικτατορία ἀπλούστευσε κατὰ κάποιον
τρόπο τὰ πράγματα, μὴς καὶ τὸ Κομμουνι-
στικὸν κόμμα βγῆκε στὴν ἐπιφάνεια. Ἀπὸ αὐτὴ
τὴ στιγμὴ ἀρχίζει τὸ «παράδοξο». Τὸ ΚΚΕ κα-
ταργεῖ τὴν ΕΔΑ, μεταθέτοντας ἔτσι τὶς δικῆς
του εὐθύνες γιὰ τὴ δικτατορία στὸ δῆθεν λεγ-
καλισμὸ καὶ τὸν μικροαστικὸ χαρακτήρα τῆς
ΕΔΑ, ποὺ δὲν ἦταν κόμμα ξεκαθαρισμένα
μαρξιστικο-λενινιστικόν. Σὲ λίγο ἐκδηλώνεται ἡ
διάσπασή του σὰν ἀποτέλεσμα μιᾶς μακρο-
χρόνιας κρίσης ποὺ οσοῦσε στὶς γραμμὲς του.
Οἱ δυὸ συγκροτημένες παρατάξεις, ποὺ ἡ κα-
θεμιὰ τους εἶναι συσπειρωμένη γύρω ἀπὸ ἓνα
κομμάτι τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, στὸν
ἀγῶνα ἐπικράτησής τους προσπαθοῦν νὰ ἐκ-
μεταλλευτοῦν κάθε στοιχείο ποὺ θὰ τοὺς βελ-
τιώσει τὴ θέση. Ἔτσι τὸ κάθε κομμάτι ἀνασυν-
κροτεῖ μὲ στέλεχί του μιὰ δῆθεν ΕΔΑ καὶ μιὰ
παρόμοια Νεολαία Λαμπράκη ποὺ στὴν οὐσία
εἶναι πιά ἀνύπαρκτες, ἀφοῦ τὰ μέλη καὶ τὸν
δυὸ ὀργανώσεων ἔχουν διασκορπισθεῖ ἀπὸ τὴν
ἀποψη τῆς πολιτικῆς τοποθέτησής.

Ἡ πτώση τῆς δικτατορίας ἀνοίγει μιὰ και-
νοῦργια σελίδα στὴν ἱστορία τοῦ τόπου, ἰδιαί-
τερα μὲ τὴ νομιμοποίηση τοῦ κομμουνιστικοῦ
κινήματος. Ἡ νομιμοποίησις αὐτὴ θέσσε οὐσι-
αστικά σὲ δῆλημμα καὶ τὰ δυὸ κομμουνιστικά
κόμματα σὲ σχέση μὲ τὶς πραγματικὲς δυνατό-
τητές τους νὰ ἐπηρεάσουν ἀποφασιστικά τὰ
πολιτικά πράγματα τῆς χώρας. Θεωρητικὰ τὸ
πρόβλημα ΕΔΑ λύθηκε, μὴς καὶ οἱ κομμουνι-
στὲς τώρα πιά ἔχουν ἐλεύθερα πολιτικὴν στέγη
καὶ συνεπῶς, ἀφοῦ τὸ ΚΚ δὲν εἶναι ἐκτὸς νό-
μου, δὲν χρειάζεται πιά νὰ δροῦν πολιτικά
μέσω ἄλλων σχημάτων ποὺ τοὺς παρέχουν τὴ
δυνατότητα νόμιμης δράσης καὶ παρουσίας.
Ἐντούτοις τὸ «παράδοξο» τώρα πραγματικά
κορυφώνεται. Μετὰ τὴν ἐκλογικὴ σύμπραξη
τῶν δυὸ ΚΚ καὶ τῆς ΕΔΑ μέσα ἀπ' τὸ σχῆμα
τῆς Ἐνωμένης Ἀριστερᾶς ἔμπαινε θέμα δια-
χωρισμοῦ ἢ ἀποσαφήνισης τῆς φυσιογνωμίας
κάθε κόμματος χωριστά. Ἀπ' τὴ μεριά τοῦ ΚΚ
ἐσωτερικοῦ αὐτὸ δὲν ἐγινε ἀκόμα, παρὰ τὶς
ἐπανεληνόμενες διακηρύξεις του ὅτι τὸ πρό-
βλημα τῆς ΕΔΑ θὰ τὸ καθορίσουν οἱ ἴδιοι οἱ
Ἑδαίτες. Ἡ δήλωση αὐτὴ ἀποτέλεσε οὐσι-
αστικά καὶ τυπικὰ τὴ ληξιαρχικὴ πράξη γεν-
νήσεως τῆς ΕΔΑ, ἐνῶ ἔμμεσα σήμανε τὴ δική
του ἀποχώρηση. Ὅμως στὴν πράξη αὐτὸ δὲν
συνέβη κι ὡς τώρα βλέπουμε νὰ παλινωδεῖ στὸ

ζήτημα αὐτό. Ποικιλότροπα ἐπίσης σχολι-
άστηκε μιὰ δευτέρη δήλωσή του. Ἀπαντώντας
σ' ἓνα ἄρθρο τοῦ Κώστα Λουλέ, ὅπου ἀπὸ τὶς
στήλες τοῦ «Ριζοσπάστη» ἐπετέθη κατὰ τοῦ
ἐπικειμένου συνεδρίου τοῦ ΚΚ ἐσωτερικοῦ,
ἐγραφε, μετὰξὺ ἄλλων, ὅτι μιὰ θεμελιώδης
διαφορὰ μὲ τὴ δογματικὴ παράταξη εἶναι ἡ
ἀντίληψη γιὰ τὴν αὐτονομία τῶν μαζικῶν καὶ
τῶν δημοκρατικῶν ὀργανώσεων. Τὸ ΚΚ ἐσω-
τερικοῦ, γράφει ἡ ἀπάντησις, σέβεται τὴν αὐ-
τοτέλεια τῶν ὀργανώσεων αὐτῶν καὶ δὲν τὶς
βλέπει πατερνλιστικά ἐπιχειρώντας τὴν κα-
θυποταγή, καὶ τὴν ἐπιβολὴ τῆς θέλησής του.
Χαρακτηριστικὸ παράδειγμα ἡ πρόσφατη
στάση του ἀπέναντι στὴν ΕΔΑ. Ἀλλ' αὐτὴ
ἀκριβῶς ἡ δήλωσις ποὺ ἀπὸ πρώτη ματιὰ δημι-
ουργεῖ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι θεωρεῖ αὐτόνομη τὴν
ΕΔΑ καὶ σέβεται πλήρως τὴν αὐτοτέλειά της
χωρὶς νὰ ἐπιχειρεῖ τὴν πατερνλιστικὴν κηδε-
μόνευσή της, δημιουργεῖ ποικίλα δυσάρεστα
ἐρωτήματα. Ἡ ὅλη διατύπωση δείχνει σαφῶς
ὅτι θεωρεῖ τὴν ΕΔΑ δημοκρατικὴ μαζικὴ ὀρ-
γάνωσις στὴν ὁποία φυσικὰ μποροῦν νὰ δροῦν
τὰ μέλη του. Γιατὶ ἀν τὴν ἀντικρίσει σὰν ἓνα
ἄλλο κόμμα, τότε φυσικὰ εἶναι αὐτόνομη ὅτι
εἶναι ὑποχρεωμένο νὰ σέβεται τὴν αὐτοτέλειά
του.

Σημείωσα καὶ πῶς πάνω ὅτι ἓνα ἀπὸ τὰ δυὸ
βασικὰ αἷτια τῆς περιπλοκῆς στὸ θέμα τῆς
ΕΔΑ εἶναι ἡ διάσπασις τῆς παραδοσιακῆς
ἀριστερᾶς. Αὐτὸ χρειάζεται ἀποσαφήνισις. Ἡ
διάσπασις αὐτὴ ἦταν οὐσιαστικὰ τριπολική.
Πέρα ἀπὸ τὰ δυὸ ὀργανωμένα ΚΚ ὑπάρχει
ἓνας τρίτος χώρος ποὺ δὲν ἐντάχθηκε σὲ κα-
νένα ἀπὸ τὰ δυὸ σχήματα. Εἶναι οἱ λεγόμενοι
ἀδέσμευτοι, ποὺ ἀναζητοῦν λύσεις στὸ πρό-
βλημα τῆς ἀριστερᾶς μὲ βάση τὸν ἐκσυγχρο-
νισμὸ καὶ τὴν ριζικὴ ἀνανέωσή της. Οἱ ἀδέσμευ-
τοι καὶ μόνο μὲ τὴ στάση τους, πέρα ἀπὸ τὴν
ἐναρξὴ μιᾶς ἀρθρογραφίας καὶ ὀρισμένων
μορφοποιήσεων, ἔδειξαν ὅτι τὸ πρόβλημα εἶ-
ναι ἡ ἀναγκασιότητα μιᾶς βαθιάς ἀνανέωσης,
στηριγμένης στὴ δημιουργικὴ ἀνάλυσιν τῆς ἐλ-
ληνικῆς πραγματικότητας. Χρειάζεται ἀπαλ-
λαγὴ ἀπὸ τὶς ἀρνητικὲς καταβολὲς καὶ ἔμπει-
ρες τοῦ παρελθόντος καὶ ἐπεξεργασία μιᾶς
νέας πολιτικῆς ποὺ θὰ πηγάει ἀπὸ τὴ σύγ-
χρονη πραγματικότητα καὶ θ' ἀπαντᾷ στὰ
καντὰ αἰτήματα τοῦ σήμερα καὶ τοῦ αὔριο.

Μήπως αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἡ ΕΔΑ εἶναι

άπλως ό χώρος ένταξης τών δυσαρεστημένων τής άριστεράς; Φυσικά όχι, χωρίς ν' αποκλείουμε τόν προσανατολισμό μικρού άριθμού στελεχών πρός αυτήν έξαιτίας τέτοιων λόγων. 'Η ΕΔΑ είναι κυρίως προϊόν τών έλληνικών συνθηκών, τών άλλαγμένων και συνεχώς μεταβαλλόμενων. Είναι προϊόν έπίσης μιάς νέας αντίληψης πού δέν θεωρεί τó σοσιαλισμό μονοπώλιο τού κομμουνιστικού κόμματος, αλλά έφικτη και άναγκαία έπιδιώξη ένός μπλόκ κοινωνικών στρωμάτων και δυνάμεων πού τά συμφέροντά τους ίκανοποιούνται με τή σοσιαλιστική όργάνωση τής κοινωνίας. Αυτό σημαίνει τήν άνάγκη μιάς ευρείας πολιτικής συμμαχίας και συστειρώσεως. 'Αλλά, και τó σπουδαιότερο άπ' όλα, σημαίνει άποσαφήνιση τού είδους τού επιδιωκόμενου σοσιαλισμού, πού άσφαλώς δέν άποτελεί αντίγραφο κανενός άπό τά ύφιστάμενα μοντέλα. 'Ισα ίσα άπό μιά άποψη θά είναι άπόρριψη αύτών τών προτύπων έπιδιώκοντας ένα άνθρώπινο πρόσωπο. Πρέπει νά έδράζεται πάνω σέ γερά δημοκρατικά θεμέλια πού θά κατοχυρώνουν τήν έλευθερία τής σκέψης, τής έκφρασης, τής δράσης και τής όργάνωσης και τόν σεβασμό τού ατόμου και τών διαφορετικών αντίληψεων. 'Η ΕΔΑ τέλος θά πρέπει κατά τρόπο σαφή και καθαρό νά άποσαφηνίσει δημόσια έναν άπό τούς κεντρικούς στόχους της, πού είναι ή δημοκρατική συγκρότηση και λειτουργία της. 'Εδώ θά κριθεί πραγματικά ή συνεισφορά της, όταν στην πράξη άταλλαγει άπ' τήν άρνητική έμπειρία τού παρελθόντος και παράλληλα έκφράσει θετικά νέες μορφές πού θά κατοχυρώνουν ούσιαστικά τή δημοκρατική λειτουργία. 'Η έσωκομματική δημοκρατία δέν είναι τελικά άπλως έσωτερικό ζήτημα ένός κόμματος ή όρισμένων στελεχών, αλλά θέμα ούσίας με ευρύτερες πολιτικές και κοινωνικές συνέπειες.

'Η λήξη τών εργασιών τής συνόδου τής Δ. Ε. τής ΕΔΑ στίς 3 'Απριλίου με τήν τυπική πιά άποχώρηση τών μελών τού ΚΚ έσωτερικού θ' άνοίξει μιά νέα σελίδα. Φυσικά ή πορεία για τή συγκρότησή της δέν είναι καθόλου εύκολη. Θά είναι άρκετά επώδυνη έξαιτίας τού ιδιόμορφου τρόπου άνασύστασης της. 'Ηδη έχουν σημειωθεί τραυματικές καταστάσεις με κορύφωση τīs πρόσφατες αντιδράσεις άπό τήν εισήγηση τού 'Ηλιού.

Οί έπιστολές τού Σταύρου 'Ηλιόπουλου και τού Γεράσιμου Πρίφτη στην 'Αθήν' στίς 19 Μαρτίου τó δείχνουν αυτό. 'Εντούτοις, πέρα άπό τά άρνητικά σημεία πού έπισημαίνουν στην εισήγηση 'Ηλιού, τελικά δέν ρίχνουν τīs γέφυρες και δέν αποκλείουν κάτω άπό όρισμέ-

νες προϋποθέσεις νά συγκροτηθεί τó κόμμα. 'Η πρής κόνφερενς τού Μανώλη Γλέζου έθεσε ευρύτερα θέματα. 'Εντούτοις ή άναφορά του στην όργάνωση τής ΕΔΑ 'Αγρινίου σχετικά με τή μεθοδολογία συγκρότησης άπό τά κάτω τού φορέα τής έλληνικής άριστεράς, καθώς και ή πιθανότητα όνομασίας Νέα ΕΔΑ, δείχνει ότι στη σκέψη του ή έμπειρία τής ΕΔΑ καθώς και τó άνθρώπινο δυναμικό της παίζει κυρίαρχο ρόλο.

'Από πολλές μεριές ύποδεικνύεται ή σύγκληση μιάς πλατιάς σύσκεψης πού θά συμφωνήσει νά όργανώσει μιά πανελλαδική συνδιάσκεψη άπ' όπου θά έκλεγεί μιά προσωρινή διοίκηση και μιά προπαρασκευαστική επιτροπή πού θά όδηγήσει τó κόμμα σέ σύντομο και τακτό διάστημα στο πρώτο ίδρυτικό συνέδριο όπου θά χαραχθεί και θά έγκριθεί τó πολιτικό πρόγραμμα τού κόμματος, τó καταστατικό και θά έκλεγεί και ή διοίκησή του. 'Η διαδικασία αύτη είναι ή πιό άμεμπτη, άπό τήν άποψη ότι σκοπεύει στην ευρύτερη δυνατή συμμετοχή άπ' ένός και στην έπεξεργασία άπό όλους τού τρόπου με τόν όποιο θά χτιστεί τó κόμμα.

Βρισκόμαστε σέ μιά φάση «συνεδρίων» πού σημαίνει πως λίγο πολύ όλα τά κόμματα όδεύουν πρός τή μορφοποίησή τους. Τό ΠΑΣΟΚ, τó ΚΚ έσωτερικού, ή ΕΔΑ. Ζυμώσεις έντονες γίνονται στην 'Ενωση Κέντρου-Νέες Δυνάμεις, άκόμα και στη Νέα Δημοκρατία. Κατά τή γνώμη μου βρισκόμαστε μπροστά σ' ένα «παράδοξο» φαινόμενο. 'Ενώ όλα τά κόμματα κάνουν ή έχουν ήδη κάνει σημαντικά βήματα πρός τήν όργανωτική μορφοποίησή τους, έντούτοις ή μορφοποίησή αύτη είναι τελικά ΡΕΥΣΤΗ, κι άπό μιά άποψη εύθραυστη. Αυτό πού τήν χαρακτηρίζει είναι μιά έσωτερική κινητικότητα άπό κεντρόφυγες τάσεις πού όδηγούν σέ μιάν άνασύνθεση. Θά έλεγα πως ή άνασύνθεση έμφωλεύει σέ ΟΛΑ άνεξαιρέτως τά κόμματα και άπ' αύτη τήν άποψη ή 'Ελλάδα, άπ' τούς έσωτερικούς κινδύνους μιάς σύγκρουσης με τήν Τουρκία, άπ' τó Κυπριακό, πού άποτελεί και θ' άποτελεί βασικό έσωτερικό πρόβλημα τής 'Ελλάδας, και τέλος άπό τήν κρίση στη Μέση 'Ανατολή. Κι άπ' αύτην άκόμα τήν άποψη ή συγκρότηση τής ΕΔΑ σέ αυτόνομο και πλήρως ανεξάρτητο κόμμα θά έχει νά προσφέρει θετικά στοιχεία στο έθνος και τή δημοκρατία. Και θά 'ναι μιά πολύτιμη και πρωτότυπη έμπειρία.

'Ηδη ή έλληνική πολιτική κατάσταση, πριν άπό τά χρόνια τīs δικτατορίας, ιδιαίτερα με τήν έναρξη τής δεκαετίας τού 60, άναζητούσε ένα νέο πολιτικό συμβόλαιο πού ν' άνταποκρίνεται στίς νέες συνθήκες τής έλληνικής κοινω-

νίας και τών ευρωπαϊκών άνακατατάξεων. 'Η πόλωση όμως τού έμφυλλίου πολέμου στόμωσε αύτες τīs διαδικασίες κι έκλεισε τούς δρόμους πρός τέτοιες έξόδους, μ' άποκορύφωμα τή δικτατορία. 'Αλλά τó περιεργο είναι ότι ή ίδια ή δικτατορία με τήν έπιβολή της άνοίξε τó θέμα και λευτέρωσε τούς δρόμους πρός αύτη τήν άνασύνθεση κι άνασυγκρότηση τών έλληνικών κομμάτων. Με τήν κατάργηση τών κομμάτων και τής νόμιμης πολιτικής τους δραστηριότητας, έσπασε τά πλαίσια πού έμπόδιζαν είτε τήν εμφάνιση νέων δυνάμεων, είτε τή ρήξη τού κομματικού κέλυφους άπό έσωτερικές τάσεις και δυνάμεις. Φυσικά οί δυνάμεις αύτες έξαιτίας τών δυσκολιών κινήσεως στα χρόνια τής έπταετίας δέν μπόρεσαν νά ώριμάσουν και νά μορφοποιηθούν. 'Ετσι ή ιδιόμορφη πτώση τής δικτατορίας τīs βοήθε ως ένα βαθμό άνέτοιμες ενώ παράλληλα οί έκλογές τīs ύποχρέωσαν νά συνταχθούν και νά κινηθούν όπως όπως, θυμίζοντας βασικά παλιά σχήματα και πρόσωπα, χρησιμοποιώντας δηλαδή τīs προσιλαβάνουσες τού κόσμου με τó παρελθόν. Τώρα, στη φάση αύτης τής σημερινής σχετικής ήρεμίας (άπ' τήν άποψη τής μη ύπαρξης όξυμένου κομματικού άνταγωνισμού), τó πρώτο θέμα στην ήμερήσια διάταξη είναι ή συγκρότησή τους. Κι αυτό επαναλαμβάνω ισχύει κατά τή γνώμη μου για ΟΛΑ τά κόμματα, άκόμα και μετά τήν πρώτη μορφοποίησή τους είτε μέσω συνεδρίων είτε μέσω συνδιασκέψεων. 'Η πρώτη αύτη μορφοποίησή είναι ένας προθάλαμος για τήν έπόμενη φάση τīs άνασύνθεσης, πού κατά τή γνώμη μου είναι πολύ κοντά.

Θά 'θελα νά έπισημάνω άκόμα ένα άλλο στοιχείο. Μίλησα προηγουμένως για τήν προοπτική και τήν άναγκαιότητα μιάς ευρύτερης πολιτικής συμμαχίας πού σέ μιά έπόμενη φάση θά σκοπεύσει στο σοσιαλισμό. 'Υπάρχει κατά τή γνώμη μου πριν άπ' αύτήν μιά φάση μιάς άκόμα πιό πλατιάς συμμαχίας πού επιβάλλεται άπ' τήν ιδιόμορφη πολιτική άλλαγή στην 'Ελλάδα, άπ' τούς έσωτερικούς κινδύνους δικτατορικής ύποτροπής, άπ' τούς κινδύνους μιάς σύγκρουσης με τήν Τουρκία, άπ' τó Κυπριακό, πού άποτελεί και θ' άποτελεί βασικό έσωτερικό πρόβλημα τής 'Ελλάδας, και τέλος άπό τήν κρίση στη Μέση 'Ανατολή. Κι άπ' αύτην άκόμα τήν άποψη ή συγκρότηση τής ΕΔΑ σέ αυτόνομο και πλήρως ανεξάρτητο κόμμα θά έχει νά προσφέρει θετικά στοιχεία στο έθνος και τή δημοκρατία. Και θά 'ναι μιά πολύτιμη και πρωτότυπη έμπειρία.

'Ανδρέας Λεντάκης

ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΛΥΣΗ ΑΝΟΙΧΤΗΣ «ΠΟΡΤΑΣ» ΓΙΑ ΔΙΣΤΑΚΤΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΩΝΟΥΝΤΕΣ;

Τού Νίκου Γιανναδάκη

Τό πρόβλημα τής κρίσης και τών διεργασιών πού συντελούνται στο χώρο τής παραδοσιακής κομμουνιστικής άριστεράς είναι ξανά στο προσκήνιο τής επικαιρότητας. 'Αφορμή γι' αυτό είναι οί πρόσφατες πρωτοβουλίες και συζητήσεις γύρω άπό τó ζήτημα τής αυτοδύναμης λειτουργίας και «ανεξαρτοποίησης» τής ΕΔΑ και τής προοπτικής τών δύο Κ.Κ.

Οί άπόψεις πού διατυπώνονται παρακάτω γράφηκαν με τήν έξης επιδίωξη: νά περιγραφούν με δυο λόγια τά άξονικά προβλήματα πού, κατά τή γνώμη μας, δίνουν κάποια εξήγηση για τήν άόριστη παράταση και τó άπέραντο βάθος τής κρίσης στο χώρο τής κομμουνιστικής άριστεράς και, άκόμα, για νά τοποθετηθούν οί τελευταίες εξέλιξεις αύτου τού χώρου σ' ένα ευρύτερο και συστηματικότερο πλαίσιο έρμηνείας.



Η κρίση στο χώρο της κομμουνιστικής άριστερας εκφράζει μάλλον το ιστορικό αδιέξοδο της και δεν αποτελεί σημείο μίας προσωρινής, παροδικής της κάμψης. Είναι κρίση πολιτική, κρίση ιδεολογική, κρίση οργανωτική και υποκινείται ή συντηρείται από την ύπαρξη τριών, αντίστοιχα, προβλημάτων. Συγκεκριμένα:

Στο πολιτικό επίπεδο, τα δύο Κ.Κ. έξακολουθούν πάντα να διαμορφώνουν τις πολιτικές τους κατευθύνσεις (κυρίως σε θέματα στρατηγικής), χρησιμοποιώντας μόνο κατ' όνομα μίαν έπιστημονική μέθοδο προσδιορισμού και ανάλυσης των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών φαινομένων που συνθέτουν και συναποτελούν τη νεοελληνική πραγματικότητα. Οι πολιτικές τους κατευθύνσεις και έπιλογές είναι, βασικά, αποτέλεσμα μίας άπαγωγικής διαδικασίας, δηλ. μίας διαδικασίας σκέψης που ξεκινά από ένα σύνολο ιδεολογικών θέσεων και κριτηρίων που δεν είναι καρποί έπαγωγικής συλλογιστικής, αλλά μηχανιστικές μεταφορές ξένων συμπερασμάτων, από έρευνες και ανάγκες έξωελληνικών χώρων. Από τη στιγμή που υπάρχει ένα τέτοιο σύνολο «δεδομένων» και «άπαραβιαστων» ιδεολογικών θέσεων και κριτηρίων, ή όλη έρευνητική προσπάθεια μετατρέπεται σε μίαν αδιάκοπη άναγωγή και προσαρμογή της πραγματικότητας σε Α PRIORI ύπαρχουσες – και μόνο από το πολιτικό συναίσθημα συντηρούμενες – θεωρητικές και πολιτικές άρχές. Έτσι, τα Κ.Κ. αυτοαποκλείουν τη δυνατότητα έπεξεργασίας και τεκμηρίωσης ενός έπιστημονικού πολιτικού προγράμματος, πράγμα που σημαίνει ότι αδυνατούν να όριοθετήσουν ανάμεσα στα πολιτικοκοινωνικά σύνολα που, στατικά ή δυναμικά, ενδιαφέρονται για το ριζοσπαστικό-σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της ελληνικής κοινωνίας και σε εκείνα, που, στατικά ή δυναμικά, είναι προσδεμένα με τις άναγκες διατήρησης του σημερινού κοινωνικού, οικονομικού και πολιτικού STATUS. Έπιπλέον, τέκονται άνημπορα και άμηχανα άπέναντι στο πρόβλημα της διαδικασίας του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού, μη μπορώντας να παρουσιάσουν τίποτε άλλο παρά μόνο μία άκαθόριστη πολιτική συνθηματολογία.

ΧΡΕΙΑΖΟΝΤΑΙ ΝΕΕΣ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ

Στο ιδεολογικό επίπεδο, τα δύο Κ.Κ. αδυνατούν, έξαιτίας της προϊστορίας διαμόρφωσης τους και των δομών τους, να έπεξεργαστούν, να άναπτύξουν, άκόμα και να άναθεωρήσουν τη μαρξιστική θεωρία κάτω από το φώς των άκόλουθων, κυρίως, στοιχείων, στοιχείων που έμπεριέχονται στην και χαρακτηρίζουν την έποχή μας. Τό ένα, που συναντιέται ιδιαίτερα στις προηγμένες δυτικές κοινωνίες, είναι ή σταθερά άνοδική συμμετοχή και ό όλοένα άποφασιστικότερος ρόλος της έπιστημονικά καταρτισμένης εργασίας σε όλη την έκταση της κοινωνικής παραγωγής και διανομής. Τό γεγονός αυτό μεταφράζεται, από την άλλη σκοπιά, σ' ένα συνεχή υποβίβασμό της σημασίας της χειρωνακτικής εργασίας και στην ποιοτική άλλαγή της σχέσης του υποκειμένου της εργασίας με τό μηχανισμό της οικονομίας, γενικά, και με τό εργασιακό προϊόν, ειδικότερα. Τό φαινόμενο της βαθμιαίας μεταβολής του χαρακτήρα της εργασίας και της σταδιακής δημιουργίας αντίθέσεων νέου τύπου στο πλαίσιο του παραδοσιακού κεφαλαιοκρατικού συστήματος έπιβάλλει τουλάχιστον μίαν άνακατασκευή της θεωρίας των πολιτικοκοινωνικών δυνάμεων που τείνουν στην πραγμάτωση του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού και πρέπει να όδηγήσουν σε νέες αντίληψεις για τη διαδικασία και τόν πολιτικό φορέα του μετασχηματισμού αυτού.

Ένα άλλο σημείο είναι ή άποτυχία της κωδικοποιημένης και άυταρχικά προσανατολισμένης κομμουνιστικής θεωρίας να λύσει πραγματικά τό πρόβλημα της μετατροπής του άν-

θρώπου από αντίκειμενο σε κυρίαρχο και δημιουργό ενός έξελισσόμενου και πάντα άνεξάντλητου κοινωνικού, πολιτιστικού και φυσικού περιβάλλοντος. Τό στοιχείο αυτό όρκυπεί από την έμπειρία του σοβιετικού σοσιαλισμού, ό όποιος, σε τελευταία άνάλυση, δεν είναι τίποτε άλλο παρά ένα σύστημα που υποκαθιστά, με στόχους δανεισμένους από τό κεφαλαιοκρατικό πρότυπα άνάπτυξης, τις ούσιαστικές έπιδιώξεις του σοσιαλιστικού μετασχηματισμού: την καλλιέργεια, μέσα στις κατ' άλλους συνθήκες, της άτομικής και κοινωνικής ατένεργειας και της δυνατότητας για άυτοολκήλρωση.

Στό οργανωτικό επίπεδο, τα δύο Κ.Κ. έπιμένουν δογματικά στη συντήρηση δομών και τρόπων λειτουργίας που είναι σε θέση να υπηρετήσουν μιά διαδικασία σοσιαλιστικού μετασχηματισμού που πραγματοποιείται «άπό τό έξω», με την εισαγωγή έτοιμης συνείδησης στους διάφορους κοινωνικοπολιτικούς χώρους, και «άπό τό άνω», με έξουσιαστικές λαμβανόμενες άποφάσεις. Σε μία περίοδο όπου ευρύτερες και ποιοτικά νέες δυνάμεις τείνουν προς την άποδοχή ενός μετριοπαθούς ή ριζοσπαστικού σοσιαλιστικού μετασχηματισμού, τα δύο Κ.Κ. είναι προσκολλημένα σε πεπαλαιωμένες έξουσιαστικές αντίληψεις για τη σχέση ήγετικής όμάδας και κοινωνικοπολιτικού χώρου, αντίληψεις που μάλλον είναι άρρηκτα συνυφασμένες με την ίδια τη φύση τους, με τό πρότυπο κατασκευής τους: ό στελεχικός τους μηχανισμός είναι κυριολεκτικά διαποτισμένος από την αντίληψη της πρωτοπορίας-όδηγού, που άυτοτοποθετείται πάνω από μιά πολιτική «βάση» άμορφη και εύπλαστη και που πρέπει, μέσω μίας ιδιότυπης χειρουργικής επέμβασης, να καταστεί κατάλληλη στο ρόλο του εργαλείου της, σύμφωνα μ' ένα άκαμπτο και άυταρχικά καθορισμένο πρότυπο, έπαναστατικής μεταβολής.

Στό πλαίσιο (και με βάση) των σκέψεων και διαπιστώσεων αυτών ή άπιχειρήσουμε τώρα τη διατύπωση μερικών πρώτων κρίσεων για τις πρόσφατες έξελίξεις στο χώρο της παραδοσιακής άριστερας. Ειδικότερα, όμως, θα δούμε τό βάρος των τελευταίων πρωτοβουλιών για άνασυγκρότηση και άνεξαρτοποίηση της ΕΔΑ.

ΚΙΝΗΣΗ ΕΠΟΧΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ

Από την άρχη κιόλας είμαστε ύποχρεωμένοι να διαπιστώσουμε πως ή όλη προσπάθεια έπαναλειτοουργίας της ΕΔΑ δεν έρχεται σάν έκφραση του ξεπεράσματος, της έπίλυσης της παραπάνω άναφερόμενης σειράς πολιτικών, ιδεολογικών και οργανωτικών προβλημάτων. Μάλλον συνιστά μιά πολιτική κίνηση έποχικού χαρακτήρα, που έπιδιώκει να καλύψει «έκ των ένόντων» ό,τι αδυνατούν να καλύψουν τα δύο Κ.Κ. Σε ένα χώρο διχασμένο από την ύπαρξη και δραστηριότητα των δύο Κ.Κ., ή προσπάθεια για άυτόνομη λειτουργία της ΕΔΑ άποτελεί μιά τριχοτομική κίνηση. Είναι μιά κίνηση που άπορρέει περισσότερο από μιά άκαθόριστη διαίσθηση του ύπάρχοντος αδιέξόδου, παρά από τη συνείδηση ότι συνιστά έπιστημονικά έπεξεργασμένη λύση. Όμως, στη λύση αυτή έμπεριέχεται σάν δυνατότητα και κάτι τό θετικό: ή δημιουργία ενός πλαισίου για ούσιαστικότερο διάλογο και πύό άδέσμευτη – σε σχέση με τα πλαίσια των δύο Κ.Κ. – πολιτική και θεωρητική άναζήτηση. Ένός πλαισίου, μέσα στο όποιο θα «διαλεχθεί» ένα σύνολο μελών της παραδοσιακής άριστερας που, από πολλούς δρόμους, άπομακρύνονται ή πλησιάζουν τα δύο κομμουνιστικά σχήματα. Τό γεγονός ότι ή δομή και τό πλαίσιο λειτουργίας των σχημάτων αυτών δεν έπιτρέπει τη σωστή και άποτελεσματική προσέγγιση στα παραπάνω άναφερόμενα άξονικά προβλήματα, άφήνει να διαγραφεί ή έλπίδα ότι, στο πλαίσιο ενός μη κομμουνιστικού κόμματος, είναι δυ-

νατό να γίνει κάτι τέτοιο.

Ό τρόπος, όμως, που έγινε ή «έπαναστάση» της ΕΔΑ, λίγο μετά την κατάρρευση του δικτατορικού καθεστώτος, μάς γεννά και τις πρώτες έπιφυλάξεις για τους λόγους διατήρησής της. Κατ' άρχην ή ΕΔΑ ξαναπροβλήθηκε στο πολιτικό προσκήνιο όχι τόσο για να συντελέσει στη λύση του προβλήματος του ενιαίου και νέου φορέα, αλλά για να διευκολύνει, σάν τίτλος, την άπόκτηση ενός είσιτηρίου που θα έξασφάλιζε τη συμμετοχή στην πρώτη μεταδικτατορική κεβέρνιση. Συμμετοχή όχι της άριστερας σάν συνόλου, αλλά του έμφανιζόμενου σάν «άνανεωτικού» τμήματός της. Δεν είναι, άλλωστε, τυχαίο τό γεγονός ότι την ιδρυτική διακήρυξη υπέγραψαν στέλεχη του ΚΚΕ (έσ.), που βέβαια ή ύπογραφή αυτή δεν τά έμπόδιζε να παραμείνουν και μέλη του κόμματος αυτού.

Ό πρώτος λόγος που όδηγει στη διατήρηση, ή μάλλον τη συντήρηση, της ΕΔΑ, είναι ή άνεπάρκεια των δύο Κ.Κ. να «μαξέψουν» στους κόλπους τους όλα τα μέλη της παραδοσιακής άριστερας. Η ΕΔΑ, από την άποψη αυτή, παίζει τό ρόλο της τρίτης άνοιχτης «πόρτας», που μπορεί πύό άνετα να συγκεντρώσει διαφωνούντες, έπιφυλακτικούς έπαρχιώτες κ.τ.λ.

Δεύτερος λόγος για τη συντήρηση της ΕΔΑ είναι ή άναποφασιστικότητα του ίδιου του ΚΚΕ (έσ.) να λύσει όριστικά τό πρόβλημα του πολιτικού φορέα των δυνάμεων που εκφράζει. Η όμάδα εκείνη που προδικτατορικά έβλεπε την ΕΔΑ σάν κόμμα μετεξέλιξο σε μαρξιστικό, βλέπει σήμερα τό ίδιο σχήμα σάν έτοιμη έφεδρική λύση, στην περίπτωση που άποτυγχάνει τό ΚΚΕ(έσ.) να κερδίσει τό παίχνιδι έκκράτησης που διεξάγεται άνάμεσα σ' αυτό και στο όρθόδοξο ΚΚΕ.

ΛΥΣΗ ΓΙΑ ΠΡΟΣΩΡΙΝΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ

Η ΕΔΑ δεν έμφανίζεται σήμερα σάν μιά τρίτη λύση, αλλά σάν λύση που τείνει να καλύψει προσωρινές άνάγκες. Στό επίπεδο του πολιτικού προσανατολισμού, άκόμα και στα ζητήματα της πολιτικής τακτικής, ή ΕΔΑ ταυτίζεται με τό ΚΚΕ(έσ.). Στό επίπεδο των άπαντήσεων σε κρίσιμα ιδεολογικά προβλήματα, ή ΕΔΑ δεν φαίνεται να προσκομίζει τίποτε τό καινούργιο. Με βάση τις δυο αυτές διαπιστώσεις, προβάλλει μιά τρίτη διαπίστωση και, ταυτόχρονα, άκολουθεί ένα έρώτημα: Η ΕΔΑ άπενθύνεται σήμερα και δυναμικά στην πολιτική βάση για την όποία ένδιαφέρεται και τό ΚΚΕ (έσ.). Από πολιτική και ιδεολογική άποψη δεν προσκομίζει μιά νέα προγραμματική κατεύθυνση – κατεύθυνση που να υπερβαίνει τα όρια της παραδοσιακής βάσης της άριστερας και να δίνει μιά πολιτική ίκανή να συνενώνει ευρύτερα κοινωνικά σύνολα σε μιά άνθρωπινή και άποτελεσματική διαδικασία για τό σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της ελληνικής κοινωνίας. Και τό έρώτημά μας είναι: Ποιά είναι τα περιθώρια άυτοδύναμης ύπαρξης της ΕΔΑ, όταν στο πολιτικό και ιδεολογικό επίπεδο δεν έμφανίζει ούσιαστικά τίποτε τό διαφορετικό, και όταν φαίνεται προσανατολισμένη να παίζει ένα ρόλο μόνο στο πλαίσιο του παραδοσιακού χώρου της άριστερας;

Τό έρώτημά μας αυτό μάς κάνει να έχουμε πρόσθετες έπιφυλάξεις για τό κίνητρα έπαναδημιουργίας της ΕΔΑ. Όταν μιά πολιτική προσπάθεια δεν ξεκινά από τη διαπίστωση της άποτυχίας μίας άλλης (έννοια, εκείνης του ΚΚΕ έσ.), τότε θα πρέπει να άναζητηθούν άλλα κίνητρα. Τό γεγονός – πρωτοφανές, άλήθεια! – μίας πολιτικής προσπάθειας που δεν ένδιαφέρεται, από την άφετηρία κιόλας, να έχει πολιτική όργάνωση νεολαίας, ή, τουλάχιστον, άποκλειστικά δική της έφημερίδα, σημαίνει μάλλον ότι ή φιλοδοξία των έπικεφαλής της είναι πολύ περιορισμένη:

Νίκος Γιανναδάκης

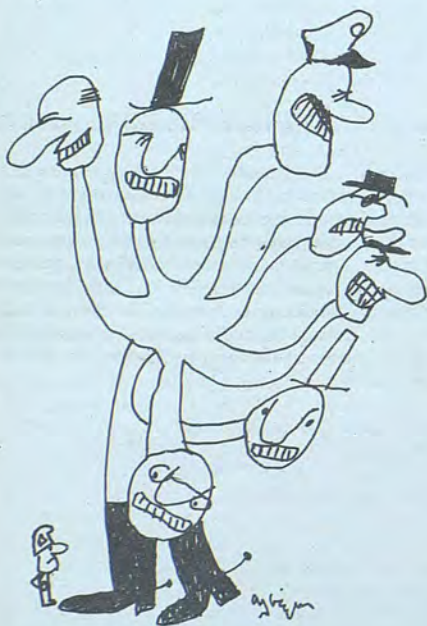
Η ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

Οί δημοτικές και κοινοτικές εκλογές έγιναν. Και οί προοδευτικές δυνάμεις βρέθηκαν και πάλι, λίγο ή πολύ, απροετοίμαστες. Παρ' όλο που πρόκειται για θέμα μεγάλο και δεμένο με τὸ πρόβλημα τῆς δημοκρατίας καὶ τοῦ περιεχομένου της.

Όμως, δημοτικές και κοινοτικές εκλογές θὰ ξαναγίνουν –έστω μετὰ τέσσερα χρόνια. Καὶ πρέπει τότε τὸ θέμα νὰ τὸ ξέρουν οἱ προοδευτικές δυνάμεις καλύτερα, νὰ τὸ ἔχουν μελετήσει βαθύτερα. Σὰν μιὰ συμβολὴ σὲ κάτι τέτοιο, τὸ «ΑΝΤΙ» δημοσιεύει σήμερα δυὸ ἄρθρα εἰδικῶν–τοῦ Παν. Β. Καζάκου καὶ τοῦ Π. Λ. Παπαγαρυφάλλου– ποὺ θίγουν τὸ θέμα ἀπὸ κάποιες ὀψεις του. Καὶ ποῦ, μαζὶ μετὰ τὸ ἄρθρο τοῦ Δ. Μέξη (Ἡ Αὐτοδιοίκηση στὴν Ἑλεύθερη Ἑλλάδα τῆς Κατοχῆς) ποὺ δημοσιεύσαμε στὸ προηγούμενο τεῦχος μας, θὰ ἀποτελέσουν, ἐλπίζουμε, τὴν ἀπαρχὴ μιᾶς βαθύτερης διερεύνησης τοῦ προβλήματος.

ΓΙΑ Ν' ΑΠΟΚΤΗΣΕΙ Ο ΘΕΣΜΟΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Τοῦ Παν. Β. Καζάκου



Π. Β. ΚΑΖΑΚΟΣ: Γεννήθηκε τὸ 1941 στὴν Ἀθήνα. Σπούδασε πολιτικές ἐπιστήμες στὴν Πάντειο (1963) καὶ οικονομικές ἐπιστήμες στὸ Κίελο (διδακτορικὴ διατριβὴ τὸ 1971). Τὸ 1971-74 ἐργάστηκε σὰν ἐπιμελητὴς στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Φραγκφούρτης. Σήμερα διδάσκει οικονομία στὸ ΚΑΤΕ.

1. Ἀπὸ τὴν ἀτελείωτη σειρά θεμάτων ποὺ ἐκκρεμοῦν στὸ χῶρο τῆς τοπικῆς αὐτοδιοίκησης, θὰ μᾶς ἀπασχολήσουν σήμερα δύο: Ἡ αὐτονομία καὶ ἡ πολιτικοποίηση. Στὸ θέμα τῆς αὐτονομίας ἡ κοινοβουλευτικὴ πλειοψηφία τῆς «Νέας Δημοκρατίας» δὲν ἄλλαξε στάση καὶ προσπαθεῖ νὰ διατηρήσει τὸ θεσμὸ τῆς τοπικῆς αὐτοδιοίκησης αἰχμάλωτο τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ. Ἡ παρ. 5 τοῦ ἄρθρου 102 τοῦ κυβερνητικοῦ σχεδίου Συντάγματος δὲν περιορίζει τὴν κρατικὴ «ἐποπτεία» τῶν ὁργανισμῶν τῆς τοπικῆς αὐτοδιοίκησης στὸν ἔλεγχο τῆς νομιμότητος τῶν ἀποφάσεών τους, ἀλλὰ

ἀφήνει τὸ πεδίο ἀνοικτὸ γιὰ κάθε εἶδους ἔλεγχο «σκοπιμότητος». Ἡ τοποθέτηση τῆς συντηρητικῆς πλειοψηφίας δὲν εἶναι τυχαία, δὲν ἐξηγεῖται μετὰ τὸ συνήθως προβαλλόμενο ἐπιχείρημα, ὅτι ἡ κρατικὴ διοίκηση ὀφείλει νὰ διασφαλίζει τὴ σωστή, σύμφωνα μετὰ τὸ γενικὸ συμφέρον, ἀξιοποίηση τῶν τοπικῶν πόρων, οὔτε δείχνει τὴν ἀδυναμία τῆς πλειοψηφίας νὰ κατανοήσει τὶς δυνατότητες ποὺ προσφέρει «ἡ μετακύλιση ποσοστοῦ εὐθύνης εἰς τοὺς ὅμους τῶν δημοτῶν–πολιτῶν». Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ δὲν εἶναι ἀπλὰ καὶ μόνο ἡθικὰ ἀπαράδεκτο, ὅπως μετὰ κάποια δόση πολιτικῆς ἀφελείας τὸ νίξεται κάποτε, οἱ ἐκλεγμένοι δημοτικοὶ ἀρχόντες νὰ παρακαλοῦν τὴ διοίκηση γιὰ κάποια ἀρμοδιότητα. Ὁ κρατικὸς ἔλεγχος τῶν Δήμων καὶ Κοινοτήτων ἀποτελεῖ ἓνα κλασικὸ μέσο γιὰ τὴ διατήρηση τοῦ δικτύου ἐξαρτήσεων, ποὺ ἔχει ἀπλωθεῖ παντοῦ καὶ συντελεῖ στὴν ἐκλογικὴ ἐπιβίωση τῆς δεξιᾶς. Αὐτὸ ἦταν φανερὸ κατὰ τὴν προδικτατορικὴ περίοδο πολιτικῆς ἐπικρατήσεως τῆς δεξιᾶς (1952-1963). Ἡ οικονομικὴ καταπίεση ἐπληττε τότε ὄχι μόνο τὸ ἄτομο, ἀλλὰ καὶ τὴν ἴδια τὴν κοινότητα μέσω τοῦ μηχανισμοῦ τῆς τοπικῆς αὐτοδιοίκησης – σημειώνει ὁ Κ. Τσουκαλάς, γιὰ νὰ προσθέσει: «Ἡ τήρηση τοῦ νόμου ἢ ἡ τοπικὴ ἐκπαίδευση δὲν υπάγονταν στὴ δικαιοδοσία τοῦ κοινοτικοῦ συμβουλίου. Ἀκόμη καὶ θέματα, ποὺ ὑποτίθεται ὅτι υπάγονται στὴ δικαιοδοσία τους, ὅπως λ.χ. ὁ κοινοτικὸς προϋπολογισμὸς ἢ ἡ εἰσπράξη τῶν ἐσόδων, πρέπει νὰ ἐγκρίνονται ἀπὸ τὸν Νομάρχην τὸν ὁποῖο διορίζει ὁ Ὑπουργὸς Ἑσωτερικῶν... Ἡ ἐγκριση δινόταν μετὰ βάση καθαρά πολιτικὰ κριτήρια: Τὸ τάδε πράγμα καὶ τὸ δεῖνα, εἶναι ἀδύνατο νὰ γίνουν, διότι τὸ χωριὸ δὲν ψήφισε τὴν κυβέρνηση...» (Ἡ Ἑλληνικὴ Τραγωδία, Ἀθήνα 1974). Σήμερα, ἓνα ἀπὸ τὰ ἐπιχειρήματα ποὺ προβάλλονται συχνὰ ὑπὲρ συντηρητικῶν συνασπισμῶν εἶναι, ὅτι μποροῦν νὰ ἐξασφαλίσουν μιὰ εὐνοϊκὴ μεταχείριση τοῦ

Δήμου ἢ τῆς Κοινότητος ἀπὸ τὶς νομαρχιακές καὶ λοιπὲς ἀρμόδιες ἀρχές, ποῦ, διαφορετικὰ, σὲ περίπτωσι δηλαδὴ προοδευτικῶν–δημοκρατικῶν συμβουλίων, ἐμποδίζουν ἢ καθυστεροῦν τὴν ἐπίλυσι τοπικῶν προβλημάτων. Μετὰ τὴ σειρά τῆς, ἡ εὐνοϊκὴ μεταχείριση συντηρητικῶν συμβουλίων ἀξιοποιεῖται πολιτικὰ στὶς γενικὲς ἐκλογές. Ὁ κύκλος κλείνει. Θὰ ἦταν πολὺ χρήσιμο, νὰ ἀναλυθοῦν οἱ σχέσεις μεταξὺ τοπικῶν κομματάρχων, βουλευτῶν, ὑπουργῶν, νομαρχῶν καὶ κοινοτικῶν συμβούλων τῆς δεξιᾶς σὲ μιὰ περιοχὴ, ὅπως π.χ. τὴν Κορινθία...

2. Διαφορετικὴ εἶναι ἡ θέση τῆς δημοκρατικῆς ἀντιπολίτευσης. «Ὁ ἔλεγχος σκοπιμότητος», γράφει ἡ ὁμάδα ἐπιστημόνων τοῦ ΠΑΣΟΚ, «ἐξαφανίζει οὐσιαστικὰ κάθε πρωτοβουλία τῶν δημοτικῶν καὶ κοινοτικῶν συμβουλίων καὶ μετὰ διαφόρους νόμους τὰ πρὶν ἀπὸ τὴ δικτατορία χρόνια εἶχε ἐπεκταθεῖ στὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν ἀρμοδιοτήτων τους. Ἄν ὁ συνταγματικὸς νομοθέτης θέλει ν' ἀναπτυχθεῖ πραγματικὰ ἡ αὐτοδιοίκηση, θὰ πρέπει νὰ περιορισθεῖ σὲ ἓνα ἐκ τῶν ὑπέρων ἔλεγχου ἀπὸ τὴν ἐποπτείουσα Κρατικὴ Ἀρχὴ τοῦ συμφώνου ἐνεργείας τοῦ δημοτικοῦ ἢ κοινοτικοῦ συμβουλίου μετὰ τὸ νόμο καὶ νὰ διατηρήσει ἔτσι τὸ δικαίωμα γιὰ τὴν ἀκύρωση μόνο τῶν παρανόμων πράξεών τους» (Σύνταγμα γιὰ μιὰ Ἑλλάδα δημοκρατικὴ, Ἀθήνα 1975). Τὸ ἴδιο διακηρύσσεται σὲ ἀνακοίνωσι τῆς Κ.Ε. τοῦ ΚΚΕ Ἑσωτερικοῦ («Αὐγή», 9.2.75) καὶ στὶς «προτάσεις γιὰ ἓνα δημοκρατικὸ Σύνταγμα» (Ἀθήνα, 1975) τῆς ὁμάδος γύρω ἀπὸ τὸν καθηγητὴ Φ. Βεγλερή.

Θεωροῦμε σὰν δεδομένο –μετὰ τὶς ἐπιφυλάξεις ποὺ θ' ἀναφέρουμε πρὶν κάτω– ὅτι ἡ αὐτονομία τῶν Δήμων καὶ Κοινοτήτων ἀπέναντι τοῦ Κράτους εἶναι ἀναγκαία, γιὰ τὴν ἐπιτρέψει (α) τὴν τυπικὴ, κατ' ἀρχὴν, ἀπαλλαγὴ τους ἀπὸ τὸ κατεστημένον πλῆγμα ἐξαρτήσεων, ποὺ εὐνοεῖ τὴ δεξιὰ, (β) νὰ ἐνισχυθεῖ ἡ θέση τῆς

κοινωνίας απέναντι του κράτους, ένδεχομένως, (γ) να συνειδητοποιηθεί ότι όρισμένα βασικά προβλήματα που παρουσιάζονται στην εξέλιξη των πόλεων και κοινοτήτων δεν έχουν την πηγή τους στην κρατική αυθαιρεσία, αλλά κατά κύριο λόγο στη δομή του κοινωνικοοικονομικού μας συστήματος και (δ) την ένιαία αντιμετώπιση των τοπικών προβλημάτων, των οποίων η φύση ξεχεται σ' αντίθεση με τον τρόπο λειτουργίας της κρατικής μηχανής. Αυτό είναι πραγματικά τα χαρακτηριστικά της τελευταίας: Μία αντιλειτουργική ιεραρχία και η κατάταμηση της σε στεγανά ύπουργεία, που συνεπάγεται ότι ο κάθε αρμόδιος είναι υπεύθυνος για τον δικό του τομέα. Τα χαρακτηριστικά αυτά έχουν νόημα ίσως, όταν τα προβλήματα της κοινωνίας είναι απλά και μπορούν να κομματιαστούν και λυθούν μεμονωμένα. Σήμερα αυτό ακριβώς δεν συμβαίνει – ιδιαίτερα στο χώρο των πόλεων και κοινοτήτων. Έδώ, οι συνέπειες του κατακερματισμού της πραγματικότητας στη διοικητική κατανομή εργασίας είναι απέραντες: Μία ύπηρεσία σχεδιάζει ένα νέο εθνικό ή περιφερειακό δρόμο, ή άλλη επιτρέπει στην ίδια περιοχή την ανάπτυξη ενός συνοικισμού, ή τρίτη προγραμματίζει την εγκατάσταση βιομηχανιών που επιβαρύνουν το περιβάλλον, ή τετάρτη ασχολείται με την κατασκευή σχολείων... άλλου κ.λπ. Όσο μεγαλύτερη βαρύτητα αποκτά σήμερα η διαμόρφωση του χώρου σάν ένδοτος, τόσο μεγαλύτερη η ανάγκη ένταξης και αυτονομίας των φορέων που από τη φύση τους προσφέρονται γι' αυτή και θα μπορούσαν να την προωθήσουν κάτω από όρισμένες οικονομικές και κοινωνικές προϋποθέσεις: των Δήμων και Κοινοτήτων.

Η αυτονομία δεν αρκεί...

3. 'Αλλά: Με την αυτονόμηση και οικονομική ένταξη των Δήμων και Κοινοτήτων δεν ανατρέπονται τάσεις και αντινομίες, που σχετίζονται με τη δομή του κοινωνικού μας συστήματος. Σε άλλες χώρες, όπου η αυτονομία και σχετική οικονομική αυτοτέλεια τους έχουν από καιρό εξασφαλισθεί, τα βασικά προβλήματα είναι σχεδόν το ίδιο επιτακτικά. 'Ας πάρουμε για παράδειγμα την πόλη του Μονάχου. Στην άφρατρία, η παλαιά πόλη δεν ανταπεκρίνεται στις γρήγορα πολλαπλασιαζόμενες απαιτήσεις κυκλοφορίας αυτοκινήτων, ήταν όμως το καμάρι των κατοίκων. Έπρεπε να βρεθούν λύσεις: Σάν πρώτη προσφέρθηκε η κατασκευή δαπανηρών περιφερειακών δρόμων. Γκεμίσθηκαν σπίτια που για λόγους αισθητικής θα έπρεπε να είχαν διατηρηθεί. Με τον παραμερισμό των κυριότερων στενοτήτων μπορούσε κανείς να ελθεί ανεξάρτητα και γρηγορότερα στην πόλη με το αυτοκίνητο παρά με το τρέφι ή το λεωφορείο. Περισσότεροι άνθρωποι άρχισαν να χρησιμοποιούν το αυτοκίνητο για να φθάσουν στο κέντρο. Όλοι όμως έφρεαίνοντο χώρους για τη στάθμευση. Στά δρομάκια της παλαιάς πόλης και σε άκτιστα οικόπεδα έβρισκαν μία πρώτη λύση. Με την πάροδο του χρόνου η κατάσταση έγινε πάλι ανυπόφορη. Η κατασκευή νέων δρόμων έγινε αναγκαία, η επιτάχυνση της ροής των αυτοκινήτων μ' ένα σύστημα δρόμων χωρίς διασταυρώσεις επίσης. Οί δχθες του 'Ισάρ θυσιάσθηκαν για τον σκοπό αυτό – μεταξύν άλλων. Όσο πιο γενναίοδωρες ήταν όμως οι λύσεις, τόσο περισσότερα αυτοκίνητα κυκλοφορούσαν και στάθμευαν στην πόλη. Τα μεγάλα εμπορικά καταστήματα, με τη σειρά τους, ανακάλυψαν γρήγορα τη σημασία των χώρων σταθμεύσεως. Άρχισαν λοιπόν να κατασκευάζουν υπόγεια γκαράζ για να διευκολύνουν τους πελάτες. Όσο περισσότεροι χώροι ήταν διαθέσιμοι, τόσο περισσότερα αυτοκίνητα κατέβαιναν στην πόλη, νέοι χώροι έπρεπε ν' άνευρεθούν, νέοι δρόμοι να κατασκευασθούν κ.λπ. 'Ηλθε η ώρα που παρά τις γιγάντιες επενδύσεις, τη θυσία ενός τουλάχιστον

στον τμήματος της πόλης στις κυκλοφοριακές ανάγκες, η κυκλοφορία άρχισε να χωλαίνει. Φυσικά ο θόρυβος, τα καυσάερια, ο έννευρισμός, ο φόβος, μεγάλωναν ανάλογα. Στά 80% των δρόμων ο θόρυβος ξεπερνά τα 60 Ντεσιμπέλ – το όριο που η ιατρική θεωρεί άβλαβές για τον άνθρωπο. Οί συνθήκες κατοικίας χειροτέρευν με την ίδια ταχύτητα, με την οποία ο χώρος προσαρμόζοταν στις ανάγκες του αυτοκινήτου, και οί κάτοικοι άρχισαν να στερούνται του φυσικού τους περιβάλλοντος. Συνοικιακές ένότητες με έντονη έπικοινωνία κατακερματίσθηκαν.

Η κατασκευή δρόμων ήταν το μοναδικό σχεδόν περιεχόμενο της συγκοινωνιακής πολιτικής της πόλης του Μονάχου. Σ' αυτό συνέβαλαν, βέβαια, μαζί με τον παραλογισμό της αυτοκινητιστικής ιδεολογίας, και τα πολύ καθαρά συμφέροντα που τη στηρίζουν: Το «συνδικάτο των δρόμων» – ένας συνασπισμός από βιομηχανίες αυτοκινήτων, εταιρίες πετρελαίου, επιχειρήσεις κατασκευής δρόμων (που άπασ και δημιουργηθούν πρέπει ν' άπασχοληθούν) και συνδέσμους ιδιοκτητών αυτοκινήτων και πολιτικούς εκπροσώπους στο Δημαρχείο και την τοπική Βουλή. Η συνέπεια ήταν ένα στερεότυπο άντανακλαστικό: Σε περισσότερα αυτοκίνητα ν' αντιδρούν με περισσότερους δρόμους κ.λπ.

Η πιο πάνω περιγραφή δεν είναι βέβαια ολοκληρωμένη. Ο κύκλος των συνεπειών είναι πολύ μεγαλύτερος. Η χειροτέρευση των συνθηκών ζωής στην πόλη οδήγησε νωρίς στο άπλωμα μονότονων, λειτουργικά άνεπαρκών προαστίων, που με τον τρόπο κατασκευής τους επιβαρύνουν οικονομικά το σύνολο, γιατί άπαιτούν μεγάλες δαπάνες για έργα ύποδομής. Οί δημόσιες συγκοινωνίες παραμελήθηκαν και ήταν άδύνατο να βρεθούν τα οικονομικά μέσα για την τεχνολογική εξέλιξη στον τομέα αυτό. Φυσικά άρχισαν να παρουσιάζουν σοβαρά μειονεκτήματα σε σχέση με το ιδιωτικό αυτοκίνητο. Έπειτα η κίνηση των λεωφορείων έμποδίζεται στους γεμάτους δρόμους. 'Αν είναι να καθυστερήσει κανείς, τότε καλύτερα καθισμένος στο Ι.Χ. παρά όρθιος στο λεωφορείο.

Η αυτονομία του Δήμου δεν έμπόδισε μία εξέλιξη, που θα έρχόταν άκόμη και άν είχε περιορισμένες άρμοδιότητες. Η δομή της κοινωνίας και η κυρίαρχη ιδεολογία επέβαλαν τελικά τη δική τους λογική.

Αυτό φυσικά δεν σημαίνει ότι η αυτονομία των Δήμων και Κοινοτήτων δεν πρέπει να επιδιώκεται. Τουλάχιστον άποτρέπει τη θεσμοποίηση μίας σειράς καταπιεστικών μέτρων, που άποδυναμώνουν τη δημοκρατική διάρθωση της κοινωνίας και δεν αφήνουν να φανούν οί πραγματικές κινητήριες δυνάμεις της εξέλιξης του συστήματος. Σημαίνει μόνο ότι η άνατροπή των τάσεων που έχουν διαμορφωθεί, και η λύση των τοπικών προβλημάτων θα εξαρτηθεί κατά κύριο λόγο από τις γενικότερες κοινωνικοπολιτικές διεργασίες. 'Από τη σκοπιά αυτή μπορούμε τώρα να ξεετάσουμε τη θέση ότι η Τ. Α. δεν πρέπει να πολιτικοποιείται.

Η πολιτικοποίηση είναι αναγκαία...

4. 'Αν και η συντηρητική παράταξη άξιοποιεί κομματικά την έξαρτηση των Δήμων και Κοινοτήτων από τις κρατικές ύπηρεσίες, δεν παύει ν' αντιστρατεύεται την «πολιτικοποίηση» των πρώτων. Μπροστά στην έντονη τάση σχηματισμού δημοκρατικών συνασπισμών (ΕΚ-ΝΔ, ΠΑΣΟΚ, ΕΔΑ, ΚΚΕ-Έσωτερικού) προβάλλει το έπιχείρημα ότι με τον τρόπο αυτό η Τ. Α. θα ύποστεί μεγάλη ζημία. «Οί Δήμοι πρός το συμφέρον του θεσμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, δεν πρέπει να είναι ύποταγμένοι εις τα πολιτικά κόμματα, ούτε βεβαίως να έμφανίζονται ως έστία άντικυβερνητικής πολιτικής» δηλώνει ο 'Υπουργός Έσωτερικών κ. Κ.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΡΗΓΟΡΗ

Σόλωνος 73

● ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΝΤΕΛΟΠΟΥΛΟΥ
Στραβά κι' άνάποδα

● ΧΡΗΣΤΟΥ ΓΙΑΝΝΑΡΑ
Το πρόνμιο της άπελπισίας

● ΧΡΗΣΤΟΥ ΓΙΑΝΝΑΡΑ
Πείνα και δίψα

● ΜΑΡΒΙΝ ΦΑΡΜΠΕΡ
Φαινομενολογία

● ΤΖΩΝ ΑΝΤΟΝ
Φίλοσοφία και πολιτισμός

● ΤΖ. ΦΗΛΑΝΤ
Ό Πλάτων και η έποχή του

● ΤΖΩΝ ΡΟΜΠΙΝΣΟΝ
Τίμιοι με το Θεό

● ΕΛΙΣΑΒΕΤΑ ΜΠΑΓΡΙΑΝΑ
Ποιήματα

● ΦΕΔΕΡΙΚΟ ΓΚΑΡΘΙΑ ΛΟΡΚΑ
Μαριάννα Πινέδα

● ΛΩΡΕΝΣ ΝΤΑΡΡΕΛ
'Αλεξανδρινό κουαρτέτο

● ΛΩΡΕΝΣ ΝΤΑΡΡΕΛ
Πικρολέμονα-Κυπριακό χρονικό

● ΑΛΑΝΤΟΥΣ ΧΑΞΛΕΪ
Γενναίος Νέος Κόσμος

● ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΓΡΗΓΟΡΗ
'Εστία άντιστάσεως

● ΣΠΥΡΟΥ ΚΥΡΙΑΖΟΠΟΥΛΟΥ
'Ενώπιον της Τεχνικής

● ΡΑΙΗ ΜΠΡΑΝΤΜΠΕΡΗ
Φαρενάιτ 451

● Ρ. ΑΚΟΥΤΑΓΚΑΒΑ
Ρασομών

● ΑΝΡΥ ΤΡΟΥΑΓΙΑ
'Η άράχνη

● ΧΕΡΜΠΕΡΤ ΡΗΝΤ
'Η μορφή στη μοντέρνα ποίηση

● ΠΑΝΤΑΖΗ ΚΟΝΤΟΜΙΧΗ
'Ομήρου 'Οδύσσεια – έμμετρη λογοτεχνική μετάφραση

● ΑΝΤΡΕ ΟΜΠΕ
'Ο βιασμός της Λουκρητίας

● ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΟΝΤΥΛΑΚΗ
Πατούχας – 'Όταν ήμουν δάσκαλος

● ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΑΔΗ
Ευτράπελος Άνθολογία

● ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΠΟΡΙΔΗ
Ναυτικές 'Ιστορίες

● ΤΖΩΝ ΛΕΚΑΡΡΕ
Μιά μικρή πόλη στη Γερμανία

Στεφανόπουλος (βλέπε 'Αθηναϊκή, 7.3.75). 'Ο φαρισαϊσμός, άς μάς επιτρέψει ο κ. Υπουργός, είναι προφανής, άφού τά κύρια στηρίγματα της συντηρητικής παρατάξεως μετέβαλαν, όπου μπορούσαν, τόν ούσιαστικό έλεγχο της Τ.Α. σέ μηχανισμό έπιβολής πολιτικών έξαρτήσεων. Έκτος τούτου: 'Όπως σημειώσαμε, τά φλέγοντα προβλήματα τών Δήμων και Κοινοτήτων έχουν κατά κύριο λόγο πολιτικό-κοινωνικό χαρακτήρα και δέν είναι μόνο τεχνικά. 'Ο πολιτικός εύνουχισμός της Τ.Α. είναι, άντικειμενικά, ένας τρόπος συντηρήσεως τών βασικών δομών του συστήματος.

5. Τό ίδιο ισχύει βέβαια και γιά τή λιγότερο διαφανή τάση πού έχει διαμορφωθεί στό συντηρητικό χώρο και άντιπροσωπεύεται τή στιγμή αὐτή από τόν κ. Πλυτά. Κατ' άρχήν υποστηρίζει τήν άνάγκη άπαλλαγής τών Δήμων και Κοινοτήτων από τήν κρατική άσυνόμειωση κ.λπ. άλλα ταυτόχρονα προωθεί τήν άποψη ότι ή Τ.Α. πρέπει ν' άπέχει «πάσης άναμιξεως εις τά πολιτικά πράγματα της χώρας». Και διευκρινίζει σέ πρόσφατο άρθρο του: «'Η ιδέα μου πού της δίνω σάρκα και όστά είναι άπλή και καθαρή σάν τό κρύσταλλο. 'Αντί ο Δήμαρχος και τό Δημοτικό Συμβούλιο νά είναι προϊόν κομματικής και ιδεολογικής διαμάχης, είναι άναμφισβήτητα έπωφελέστερο νά εκφράζει τή συνισταμένη όλων τών πολιτικών κομμάτων. Παράλλαγμα τό Δημοτικό Συμβούλιο πού θά πλαισιώνει τόν Δήμαρχο, άντί ν' άπαρτίζεται από άνταγωνιζόμενες ομάδες, θ' άποτελείται -τουλάχιστον στή μεγάλη του πλειοψηφία- από τή συνένωση άρίστον πολιτών... Καθένας μας μπορεί νά δραματισθεί τί θαυμαστά έπιτεύγματα θά μπορούσαν νά συντελεστούν, και τί όρίζοντες θά άνοίγονταν στήν Τοπική Αὐτοδιοίκηση, άν οί Δήμοι και οί Κοινότητες άποκρίνονταν στό σύνολό τους διοικήσεις μέ τόσο ευρύ πολιτικό και ιδεολογικό φάσμα...» (Νέον Άστν, Φεβρ. 1975). Οί άριστοι λοιπόν δέν υπόκεινται σέ καμία ταξική συμβατικότητα και πολιτική σκοπιμότητα -υποστηρίζει ο κ. Πλυτάς. Καί άκόμη: Παραγνώνει ότι μία άυτονομημένη άλλ' άπολιτικοποιημένη Τ.Α. παραιτείται ευθύς εξ άρχής από τόν έντοπισμό τών συγκεκριμένων αίτιών τών σημερινών προβλημάτων και από τήν άναζήτηση λύσεων και μέσων έπιβολής τους. Τό άποτέλεσμα θά είναι σοβαροφανές, άλλα κενές κάθε περιχομένου, λόγω ευρέος φάσματος, διακηρύξεις, πού συγκαλύπτουν τά άντιτιθέμενα συμφέροντα τών κοινωνικών ομάδων άλλα και τίς άντινομίες μέσα σέ κάθε μία από αυτές.

'Αν, όπως πιστεύουμε, ισχύει ή θέση ότι οί βασικές τάσεις και άρνητικές κοινωνικές συνέπειες πού χαρακτηρίζουν τήν κίνηση του κοινωνικού συστήματος γενικά, τήν εξέλιξη τών Δήμων και Κοινοτήτων ειδικά, σχετίζονται μέ τίς κύριες δομές του συστήματος, τότε κάθε προσπάθεια άποκοπής της Τ.Α. από τό γενικότατο άγώνα γιά τό μετασχηματισμό της κοινωνίας (= άλλαγή τών δομών) ή άπλής άυτονόμησής της σέ μία άμετάβλητη κοινωνία, μόνο ψευδαισθήσεις μπορεί νά υποβάλει πάνω στήν άποκλειστική δύναμη τυπικών διαδικασιών και είναι τελικά ύποπτη άθεραπευτού συντηρητισμού.

'Η άποδοχή της πολιτικοποίησης τών Δήμων και Κοινοτήτων είναι ένα πρώτο βήμα. Τό έπόμενο συνίσταται σόν καθορισμό του περιεχομένου της πολιτικής δράσης. Οί άκόλουθες παρατηρήσεις έξυπηρετούν τό σκοπό αυτό. Σάν άφετηρία επιλέγουμε τήν έκφραση και παράλληλα ιδεολογική κάλυψη τών βασικών δομών και της έλληνικής κοινωνίας σέ ό,τι θά μπορούσαμε ν' άποκαλέσουμε κακή άπομίμηση του ευρωπαϊκού φιλελευθερισμού.

‘Ο «φιλελευθερισμός» είναι ξεπερασμένος...

6. Στήν κλασική-ευρωπαϊκή παράλλαγή του τελευταίου, ή εξέλιξη επαίρεται στό έλεύ-

θερο παιγνίδι τών δυνάμεων της άγοράς, σόν άνεμπόδιστο άνταγωνισμό, στήν έλεύθερη έπίδωξη του άτομικού συμφέροντος. Τό άτομο άποφασίζει άνεξάρτητα, σύμφωνα μέ τίς επιθυμίες και άνάγκες του, άν, τί, πώς και πού θά παράγει, άν και πώς θά εκμεταλλευθεί ό,τι κατέχει. 'Η συνολική εξέλιξη μιας πόλης, περιοχής ή χώρας καθορίζεται από τήν άλληλεπίδραση άτομικών άποφάσεων. 'Η έλευθερία άποφάσεων είναι όχι μόνο καθαντή έπιθυμητή άλλα και έξασφαλίζει τήν καλύτερη δυνατή εξέλιξη. 'Ιδιαίτερα έντονα, παρουσιάζεται ή τάση αὐτή στήν άρχή της εξέλιξης του καπιταλιστικού συστήματος. 'Αργότερα θά ύποστεί πολλές μεταμορφώσεις, άλλα θά μείνει σόν πυρήνα της άμετάβλητης. Στήν οικονομική θεωρία ή άρχή της έλεύθερης επιδίωξης του άτομικού συμφέροντος μεταφράσθηκε σόν άρχή της μεγιστοποίησης του άτομικού κέρδους και της άτομικής χρησιμότητας.



7. Σήμερα ξέρουμε ότι ο φιλελευθερισμός αυτός, είχε σόν βάση μία πολύ διαφορετική κοινωνία, πού κάπως ξειδανικευμένα παρουσιάζει ο Μάρξ και χαρακτηρίζει σόν κοινωνία της άπλής άναπαραγωγής. Στόν έλλαδικό χώρο ή παρουσία όρισμένων στοιχείων της είναι και σήμερα, παρά τή συγκέντρωση κεφαλαίου σέ βασικούς παραγωγικούς τομείς, σημαντική - και στό ιδεολογικό επίπεδο άκόμη περισσότερο: 'Η προσδοκία της άύτόνομης παραγωγής παραμένει τό ίδιο έντονη όπως πριν από μερικές δεκαετίες. 'Η άπαίτηση νά μήν έμποδίζεται κανείς από τό κράτος στίς άποφάσεις του γι' αὐτή ή εκείνη τήν εκμετάλλευση τών μέσων πού κατέχει, όπως της γής, τών γνώσεων (γιατρος κ.λπ.) και όρισμένων καταναλωτικών αγαθών (αὐτοκίνητο κ.λπ.) είναι φανερή.

8. Σήμερα ξέρουμε επίσης ότι ή λογική του φιλελευθερισμού αὐτού, πού μέ πολύ δεξιοτεχνία εκφράσθηκε στή νεοκλασική οικονομική σκέψη, είναι τό πολύ ή λογική του Προκρούστη: (α) 'Απέκοψε και παραγνώρισε γενικά τίς τάσεις πού συνδέονται μέ τίς «έξωτερικές συνέπειες» γενικά της έλεύθερης επιδίωξης του άτομικού συμφέροντος- τήν άνιση δηλαδή εξέλιξη ενός έθνικού χώρου και τόν υπερσυγκέντρωσιν. 'Η άνιση εξέλιξη παρατηρείται και σέ άλλες, προχωρημένες βιομηχανικές χώρες. 'Αλλά στήν Ελλάδα δέν ύπηρεξαν ιστορικά διαμορφωμένοι άντισταθμιστικοί και έπιβραδυντικοί μηχανισμοί. 'Η έρήμωση της υπαίθρου και ή συγκέντρωση πληθυσμού, οικονομικών δραστηριοτήτων και κοιλτούρας σ' ένα ή δύο μεγάλα αστικά κέντρα, δέν μπορεί νά συγκριθεί μέ τήν ιεραρχία πόλεων και πύ διαφοροποιημένη εξέλιξη άλλων χωρών. 'Η υπερσυγκέντρωση όμως έφερε και μία άδιόκλητη χειροτέρευση τών συνθηκών ζωής στα μεγάλα κέντρα - πώς από ένα παρασπληνικό, μύ άδιάκοπα αύξανόμενο ρεύμα καταναλωτικών προϊόντων. 'Εδώ οί έξωτερικές ζημιές συσσωρεύονται. (β) Λοιπόν, ή λογική του φιλελευθερισμού άπέκοψε και παραγνώρισε τίς

ζημιές, πού προκαλούν πολλές οικονομικές δραστηριότητες στήν κοινωνία και πού οί φορείς τών δραστηριοτήτων (άτομα και φίρμες) δέν είναι ύποχρεωμένοι νά λάβουν ύπόψη στήν επιδίωξη του μεγίστου κέρδους και ύπολογισμό του κόστους. 'Η παραγνώριση αὐτή ίσως είχε κάποια δικαιολογία σέ άλλες εποχές, όχι όμως σήμερα. 'Η παρουσία τών παρενεργειών αὐτών, πού δημιουργούνται κατά τήν παραγωγή ή και τελική χρήση όρισμένων αγαθών είναι παντού αισθητή και έχει συνοψισθεί στήν έκφραση «κρίση τών πόλεων» και, γενικότερα, «κρίση του περιβάλλοντος».

9. Σημασία έχει νά άντιληφθούμε ότι δέν πρόκειται γιά ένα είδος φυσικής και άναπόφευκτης καταστροφής. 'Η φύση τών άρνητικών κοινωνικών επιπτώσεων είναι ότι ή προκαλούν δαπάνες σέ άλλους ή θ' άνάγκασαν άλλους, έκτος από τούς υπαίτιους, νά προσβούν σέ άντισταθμιστικές δαπάνες ή νά προχωρήσουν σέ άντισταθμιστικά μέτρα, άν ήταν οικονομικά, πολιτικά, ιδεολογικά και νομικά σέ θέση νά τό κάνουν. 'Από οικονομική άποψη ίσως είναι σέ θέση νά φέρουν τό βάρος, συνήθως μέ κύριο όπλο τή φυγή από τούς χώρους όπου συσσωρεύονται οί άρνητικές κοινωνικές συνέπειες τών οικονομικών δραστηριοτήτων, τή δημιουργία και προστασία κλειστών «καλών» προαστίων, προμήθεια εγκαταστάσεων κλιματισμού, κ.λπ. Συνήθως οί λίγοι αὐτοί είναι και εκείνοι πού παίρνουν ή πάντως συμμετέχουν καθ' οίονδήποτε τρόπο στίς άποφάσεις πού προκαλούν τίς παρενέργειες. Οί δυνατότητες πολιτικής άντι-δράσης περιορίζονται κατά τό βαθμό πού ή έλεύθερη επιδίωξη του άτομικού συμφέροντος ή ή ψευδαίσθηση της ύπαρξης άτομικών λύσεων γίνεται κοινό βίωμα, είναι κυρίαρχη ιδεολογία. Τέλος, τό ισχύον δίκαιο, πού καθορίζει τί είναι κόστος, προστατεύει όρισμένα δικαιώματα και άγνοεί άλλα: Τό δικαίωμα γιά ιδιωτικότητα, ήσυχία, καθαρό άέρα, ανθρώπινη κατοικία, φυσική κίνηση κ.λπ. - όλα αγαθά πού σήμερα έχουν τιμή άλλα έξακολουθούν νά θίγονται χωρίς ν' άποζημιώνονται όσοι τά στερούνται!... «Δέν χρειάζεται», γράφει ο Μίσαν, «παρά νά φαντασθεί κανείς μία χώρα στήν όποία νά έχουν δοθεί δικαιώματα ιδιοκτησίας πάνω στήν ιδιωτικότητα, ήσυχία και σόν καθαρό άέρα - άπλά πράγματα, άλλα γιά πολλούς άπαραίτητα γιά τήν άπόλαυση της ζωής - γιά νά καταλάβει, ότι ή έκταση τών άποζημιώσεων πού θά συνέδεσε ύποχρεωτικά τή λειτουργία βιομηχανιών, τήν κυκλοφορία ιδιωτικών άυτοκινήτων και τίς άεροπορικές συγκοινωνίες, θ' άνάγκαζε πολλές εταιρίες νά κλείσουν ή νά λειτουργήσουν σέ κλίμακα πολύ κατώτερη εκείνης πού επικρατεί χωρίς τέτοιες νομικές ύποχρεώσεις...» (Τό κόστος της οίκον. άναπτύξεως, Λονδίνο, 1967). Ειδικά και συμπληρωματικά: 'Η ριζική άλλαγή του ισχύοντος δικαίου, στό όποιο άντανακλάται ή κυρίαρχη ιδεολογία, είναι προϋπόθεση γιά τήν άντιμετώπιση σειράς όλόκληρης προβλημάτων της Τ.Α. και θέμα πολιτικό! 'Ενδιαφέρει άμεσα τίς προοδευτικές δυνάμεις πού κινούνται στό χώρο της Τ.Α. 'Ενδεικτική, τουναντίον, γιά τό συντηρητικό μπλοκάρισμα περαιτέρω εξέλιξης είναι ή συζήτηση στή Βουλή. 'Η Α' 'Υποεπιτροπή του Συντάγματος διέγραψε κατόπιν προτάσεως του κ. Μ. Στεφανίδη (ΕΚ-ΝΔ) έδάφιο της παρ. 4 του άρθρου 78 περί φορολογίας εξ άυτομάτου ύπερτιμής της ιδιωτικής άκινήτου ιδιοκτησίας, πού προκαλείται από τήν έκτέλεση δημοσίων έργων: 'Η όλότητα θά έξακολουθεί νά πληρώνει - όταν μπορεί - ιδιωτικές περιουσίες.

'Η έλεύθερη επιδίωξη του άτομικού συμφέροντος, όπως αὐτό όρίζεται και προστατεύεται ιδεολογικά, πολιτικά, νομικά, σέ συνδυασμό μέ τήν παραδοσιακή αστική έννοια της ιδιοκτησίας, οδηγεί στήν παραγωγή μέ έπιταχυνόμενο ρυθμό άρνητικών κοινωνικών συνεπειών κατά τήν παραγωγή και χρήση τελικών

προϊόντων. Στην εξέλιξη των πόλεων συνοψίζεται το αποτέλεσμα των οικονομικών δραστηριοτήτων με βάση τις αρχές αυτές και μέσω των αναριθμητών τάσεων και συσχετισμών που στηρίζουν.

Μεγάλο κεφάλαιο και μικροί πολίτες.

10. Πρέπει να τονισθεί ότι φορείς των αρχών αυτών δεν είναι μόνο οι εκπρόσωποι του μεγάλου ελληνικού και ξένου κεφαλαίου. Ή, αλλιώς, το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον της πόλης και του χωριού δεν δέχεται μόνο από αυτό πιέσεις. Βέβαια, το μεγάλο κεφάλαιο, με τον όγκο των δραστηριοτήτων του, έρχεται απότομα και ριζικά σε αντίθεση με τις προϋπάρχουσες συνθήκες. Τα μέσα που συχνά χρησιμοποιεί, όταν επιβάλλει, τι θεωρεί αναγκαίο για τη μεγαλύτερη δυνατή απόδοσή του, αποτελούν ένα είδος συσσωρευμένης βίας. Συμβολίζεται στα «μεγάλα έργα». Έτσι, οι πολεοδομικές αναμορφές της πόλης των Αθηνών — οι μεγάλοι πύργοι, που ξεπήδησαν παντού καταστρέφοντας τη μικρή κλίμακα του χώρου και προκαλώντας τοπικές συμφορήσεις, τα πολυτελή ξενοδοχειακά συγκροτήματα του Φαληρικού Δέλτα, που προορίζονται για τουρίστες με ύψηλο εισόδημα και περιχαράκωνουν την παραλία για τους κοινούς θνητούς κ.λπ. — πρέπει, όπως δέχεται ανεπιφύλακτα και ο αρθρογράφος της «Καθημερινής» Α. Γ. Ρωμανός, να θεωρηθούν σαν αποτέλεσμα της συνειδητής και χωρίς φραγμούς υποστήριξης του μεγάλου ιδιωτικού, ελληνικού και ξένου κεφαλαίου (29-9-74). Όμως το μεγάλο κεφάλαιο και τα τεράστια έργα (βιομηχανικά και ξενοδοχειακά συγκροτήματα), που κατά την τελευταία δεκαετία με επιταχυνόμενο ρυθμό εισβάλλουν στο χώρο άλλωθώντας το χαρακτήρα του ή καταστρέφοντάς τον (μόλυνση, ρύπανση, θόρυβος, γκετοποίηση, συμφόρηση), δεν πρέπει να μάς έμποδίζουν να βλέπουμε τις συνέπειες της δράσης των μικρών οικονομικών μονάδων. Σ' αυτές κάνουν την παρουσία τους το ίδιο έντονα οι κυρίαρχοι κανόνες οικονομικής συμπεριφοράς και η έμμονη στα δικαιώματα που απορρέουν από τις παραδοσιακές αστικές σχέσεις ιδιοκτησίας. Ο αναγκαστικός

νόμος 395/68, που ανέβασε το συντελεστή εκμεταλλεύσεως της γης σ' ολόκληρη τη χώρα, και η κατάργηση ή μείωση του συντελεστή εκμεταλλεύσεως στα προάστια και στο υπόλοιπο λεκανοπέδιο των Αθηνών, που αποτέλεσαν την αφετηρία για μία νέα επίθεση κατά της κατοικίας σαν αγαθού χρήσεως και τη μετέτρεψαν όριστικά σε εμπόρευμα, πρέπει να θεωρηθούν σαν παραχώρηση προς τις έμποτισμένες με την κυρίαρχη ιδεολογία μικρές οικονομικές μονάδες. Άλλο τώρα θέμα είναι — και θα μάς απασχολήσει άμεσα πιά κάτω — ότι οι περισσότερες από αυτές τελικά, σαν νοικοκυριά, φέρνουν το βάρος των άρνητικών παρενεργειών των κανόνων συμπεριφοράς και σχέσεων ιδιοκτησίας που δέχονται...

Αντινομίες και συμμαχίες...

11. Με την επιτάχυνση των άρνητικών εξωτερικών συνεπειών παρουσιάζεται ένα νέο φαινόμενο: Οι μεγάλες εισοδηματικές τάξεις θίγονται από την καταστροφή του φυσικού και κοινωνικού περιβάλλοντος, ενώ, ταυτόχρονα, μπορεί να βελτιώνουν τον έφοδιασμό τους με καταναλωτικά αγαθά. Η έλλειψη σχολείων, πάρκων, χώρων αναψυχής και επικοινωνίας, ήσυχίας, καθαρού αέρα, φωτός, αισθητικής των κτισμάτων, ζωικού χώρου για τους πεζούς, άνεσης στην κυκλοφορία, δεν κάνει, εντός ορίων, κοινωνικές διακρίσεις, με την έννοια ότι θίγει και ένα μεγάλο μέρος εκείνων των κοινωνικών στρωμάτων, που νόμισαν για ένα διάστημα ότι θα έσπευαν στη φωτεινή πλευρά του συστήματος. Ακόμη και όταν δεν έχει συνειδητοποιηθεί σαν έλλειψη, η παρουσία της προσφέρει μία σταθερή βάση για νέους συνασπισμούς στο μέλλον.

12. Ένα μεσαίο εισόδημα, και μάλιστα από τα καλά, επιτρέπει ίσως ακόμη την προσωρινή δραπέτευση ή δημιουργεί την ψευδαίσθηση ότι ακόμη είναι δυνατές ατομικές λύσεις. Π.χ. τα μεσαία εισοδηματικά στρώματα μπορούν να χρηματοδοτήσουν την επίσκεψη ιδιωτικών σχολείων σε κάπως ανετώτερο περιβάλλον, αλλά τα παιδιά μετακινούνται καθημερινά σε μεγάλες αποστάσεις, σε βάρος της ίδιας τους εξέλιξης, αποκόβονται από το κοινωνικό περιβάλλον της γειτονιάς, μεταβάλλονται νο-

ρίς σε νομάδες, που βολεύονται σε AD-HOC δημιουργούμενες ομάδες σκοπιμότητας. Ή ή άμυνα μιας «καλής συνοικίας» κατά της απειλής κερδοφόρου εκμεταλλεύσεως της περιοχής γίνεται όλο και πιο δύσκολη. Και με τη σημαντική άβεστιάτητα δεν είναι πια σίγουρο, αν ο κήπος του διπλανού δεν δοθεί «έπι αντιπαροχή»...

Με εξαίρεση τα μεγάλα εισοδήματα, τα αντιτιθέμενα συμφέροντα έχουν, ως πούμε, έσω-τεριοποιηθεί, δηλαδή μεταφερθεί στο έσω-τεριο των κυριότερων εισοδηματικών τάξεων και των ατόμων που ανήκουν σ' αυτές. Ο άστος και δήθεν άστοποιημένος θέλουν μόν το αυτοκίνητό τους, αλλά και ήσυχία, καθαρό αέρα και έλευθερα πεζοδρόμια, θέλουν ν' αξιοποιούν το οικόπεδό τους χωρίς περιορισμούς χρήσεως, αλλά κυκλώνονται από πολυκατοικίες, γιατί και οι άλλοι ασκούν το ίδιο δικαίωμα, θέλουν καλό και κοντινό σχολείο, αλλά είναι εναντίον της κοινωνικοποίησης της γης με αυτή ή εκείνη τη μορφή. Αυτές είναι αντιφάσεις ανάμεσα σε ιδεολογία και πραγματικότητα και ανάμεσα στους διαφορετικούς ρόλους στους οποίους έχουν τα άτομα διαχασθεί.

13. Σε άλλες εποχές ή κοινή μοίρα των καταπιεζόμενων εργατών βιομηχανίας ήταν ή προϋπόθεση χωριστής πολιτικής τους δράσης. Σήμερα, με το άπλωμα των κοινωνικών συνεπειών της αχάλητης, από τη λογική του άμεσου κέρδους κατευθυνόμενης ιδιωτικής πρωτοβουλίας, που δεν είναι υποχρεωμένη να υπολογίζει (και πληρώνει για) τις ζημιές που προκαλεί σε άλλους (κοινωνικό κόστος), κατοχυρώνεται και ενθαρρύνεται προς την κατεύθυνση αυτή από το ισχύον δίκαιο, δημιουργούνται βαθμιαία οι προϋποθέσεις για ευρύτερους πολιτικοκοινωνικούς συνασπισμούς. Από το αυτό περισσότερο, παρά από τη συνήθως άπλοποιημένη ανάλυση των προβλημάτων, με τη νεφελώδη και υποκριτική έννοια των μεσαίων στρωμάτων, προκύπτει ή ανάγκη συνειδητής ιδεολογικής δουλειάς και στο χώρο της Τ.Α. και κοινωνικοπολιτικών συμμαχιών χωρίς παρωχημένους δογματισμούς και δήμη επαναστατικότητα.

Πάνος Καζάκος

ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Του Π. Α. Παπαγαρυφάλλου



Π. Α. Παπαγαρυφάλλου. Σπούδασε πολιτικές επιστήμες στην Πάντειο και νομικά στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας. Έγραψε σειρά μελέτες για το πρόβλημα της ούσιαστικοποίησης των αρμοδιοτήτων της τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα. Τιμήθηκε με έπαινο της Ακαδημίας Αθηνών για τη μελέτη του «Το πνεύμα της συνεργασίας εις τον οικονομικόν τομέα εν Ελλάδι κατά τας παραμονάς της Έλληνικής επαναστάσεως του 1821».

1. Ή πρώτη σκέψη που θα μπορούσε άμεσα να κάνει κανείς μελετώντας το άρθρο 102 του Σχεδίου Συντάγματος σχετικά με την αντιμετώπιση του θεσμού της τοπικής αυτοδιοίκησης, είναι ότι οι συντάκτες του δεν θέλησαν να αποκολληθούν από την έθνικα επιζήμια πορεία πάνω στην οποία υποχρεώθηκε να κινηθεί ο θεσμός από την εποχή του Καποδίστρια μέχρι σήμερα. Έκατον πενήντα ολόκληρα χρόνια τον ανάγκασαν να λοξοδρομήσει και να απομακρυνθεί από τις πολυάριθμες κοινοτικές παραδόσεις, παραδόσεις που διαμορφώθηκαν και λειτουργήσαν πολυδιάστατα και πολυλειτουργικά σ' όλη την περίοδο της τουρκοκρατίας.

Και ενώ ή κοινότητα απέτελεσε το θερμοκήπιο, μέσα στο οποίο βλάστησε, ανδρώθηκε και γιγαντώθηκε ή ιδέα της λευτεριάς του Έθνους, μετά την απελευθέρωση της χώρας από τον Τούρκο δύναστη την απέκοψαν, με νομοθετικά μέτρα, από τους χυμώδεις καρπούς της τοπικής ζωής και την μετέτρεψαν σ' ένα διοικητικό υποκατάστατο του κράτους, σ' ένα «εργάζε» τοπικής αυτοδιοίκησης.

Έτσι, χωρίς ούσιαστικό περιεχόμενο, χωρίς

δυνατότητα ατενέργου δράσης, χωρίς ευχέρεια πρωτοβουλίας και χωρίς οικονομικά μέσα, πορεύθηκε μέχρι σήμερα ο θεσμός, που υπήρξε το κρηπίδιμα της συνοχής των ραγιάδων και ο κρουνός της ροής των εθνικών παραδόσεων.

2. Ο πρώτος κυβερνήτης της Ελλάδας, Καποδίστριας, και ή θωακή Αντιβασιλεία αργότερα, περιόρισαν άσφυκτικά την ούσια και το σκοπό της τοπικής αυτοδιοίκησης. Οι λίγες προσπάθειες που ακολουθήσαν με το Σύνταγμα του 1864 και τις μεταρρυθμίσεις του Χ. Τρικούπη δεν μπόρεσαν να διαρρήξουν τον άσφυκτικό κλοιό, που είχε δημιουργηθεί γύρω από την κοινότητα και το δήμο.

3. Το θέμα, πάντοτε θιγόμενο και συζητούμενο, αλλά ούδέποτε πραγματικά λυόμενο, έφθασε στην εποχή του Ε. Βενιζέλου, εποχή ή οποία έφερε πολύ έντονα τον απόηχο της επαναστάσεως του 1909. Παρά το γεγονός, όμως, ότι και ή επανάσταση, και ο Ε. Βενιζέλος, αντιμετώπισαν τα εθνικοκοινωνικά ζητήματα κάτω από ένα διαφορετικό έθνικό πρίσμα, μ' όλα ταύτα, ο θεσμός της τοπικής αυτοδιοίκησης περιχαράκώθηκε στα άσφυκτικά

πλαίσια του νόμου ΔΝΖ/1912, ο οποίος δεν θέλησε να όπλίσει το θεσμό με τις ελευθερίες και τις δυνατότητες εκείνες, οι οποίες του ήταν απαραίτητες για να μπορέσει να διαδραματίσει ένα πιο ουσιαστικό ρόλο στη διαμόρφωση της τοπικής ζωής και στην προώθηση των τοπικών ζητημάτων.

4. Η πρώτη αναλαμπή και το πρώτο φτερούγισμα γίνεται με το Σύνταγμα του 1927, το οποίο με το άρθρο 107 καταξιώνει τη σημασία και την αποστολή του θεσμού και του δημιουργεί τις απαραίτητες νομικές προϋποθέσεις, κατοχυρώνοντας το περιεχόμενο και τις αρμοδιότητές του.

Μετά την κατάργηση, όμως, του Συντάγματος του 1927, το δημοκρατικό σκίτσο χτυπιέται θανάσιμα από τη μεταξική δικτατορία, η οποία κατέλυσε κάθε έννοια αυτοδιοίκησης. Τα πάντα περιήλθαν στην απόλυτη εξουσία της δικτατορικής κυβέρνησης. Η αυτοδιοίκηση υπάρχει μόνο κατά το όνομα και ουσιαστικά επρόκειτο όχι για αυτοδιοίκηση, αλλά για διοίκηση. Κάτω απ' αυτό το καθεστώς πορεύεται ο θεσμός μέχρι την κατάργηση της δικτατορίας.

5. Το μεταπολεμικό κράτος, και πάλι, δεν αντιλαμβάνεται τους κοινωνικούς κραδασμούς και τις κοινωνικές ανάγκες, οι οποίες μπορούσαν, μέχρι ένα σημείο, να ικανοποιηθούν αυτόδυναμα από την πλουραλιστική λειτουργικότητα της τοπικής αυτοδιοίκησης, η οποία αποτελεί τον πιο σημαντικό παράγοντα που θέτει σε κίνηση τον πολίτη-δημότη και αξιοποιεί περισσότερο τις κάθε μορφής δυνάμεις του.

Έτσι, με το άρθρο 99 του Συντάγματος του 1952, ο θεσμός όπισθοχώρησε, σε σχέση με το Σύνταγμα του 1927, με αποτέλεσμα να μη σημειωθεί η απαιτούμενη κινητικότητα του

δημότη-λαού και να δημιουργηθούν όλες οι άρνητικές προϋποθέσεις για μια στατική και αποδυναμωμένη τοπική ζωή. Απότοκο αυτής της αντιμετώπισης του θεσμού ήταν και το Ν.Δ. 2888/54, «Περί Δημοτικού και κοινοτικού Κώδικος», το οποίο περιόρισε την τοπική αυτοδιοίκηση, στερώντας την από το περιεχόμενο εκείνο που θα συντελούσε στον πολυκεντρισμό της διοίκησης και στην πραγμάτωση της διοικητικής και οικονομικής αποκέντρωσης. Δεδομένου δε ότι σε διεθνή κλίμακα αναγνωρίζεται ο σημαντικός ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στην εδραίωση της δημοκρατικής συνείδησης του πολίτη και στη διαμόρφωση δημοκρατικού τρόπου ζωής, η μη σωστή ανατίναξη του θεσμού, ως προς αυτό το σημείο, επέδρασε αρνητικά προς αυτή την κατεύθυνση.

Το γεγονός, άλλωστε, ότι όλα τα δικτατορικά καθεστώτα και ανάμεσά τους το πραξικόπημα του 1967, μεταξύ των πρώτων φροντίδων τους έχουν και την κατάλυση της τοπικής αυτοδιοίκησης, μαρτυρεί ότι αυτή είναι εμπόδιο στην παράνομη εξουσία τους.

Συνεπώς, η όλη προσπάθεια στον τομέα αυτό πρέπει να στρέφεται και να τείνει στη δημιουργία δυνατών οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης μέσα στους οποίους θα σφυρηλατούνται οι ακατάλυτοι δεσμοί ενότητας τοπικών συμφερόντων και σκοπών του κράτους και θα προάγεται ο πολίτης σε συνειδητή και ολοκληρωμένη προσωπικότητα, ικανή να ταυτίσει το προσωπικό της προς το γενικότερο συμφέρον.

Το Σχέδιο όμως Συντάγματος, όπως είναι διατυπωμένο, δεν δημιουργεί αυτές τις προϋποθέσεις.

Κατά τη γνώμη μας, η δημιουργία αυτών των προϋποθέσεων πραγματώνεται με την

πρότασή μας, που καταθέσαμε στη Συνταγματική Επιτροπή, και η οποία, μεταξύ άλλων, προβλέπει την καθιέρωση δύο τουλάχιστον βαθμών τοπικής αυτοδιοίκησης: την αποφασιστική εξουσία των αιρετών οργάνων των τοπικών οργανισμών στα ζητήματα που ανάγονται στον κύκλο των τοπικών υποθέσεων· τη συμμετοχή στη διοίκηση της δευτεροβάθμιας αυτοδιοίκησης και εκπροσώπων των τοπικών επαγγελματικών οργανώσεων και ενώσεων συνεταιρισμών· την άσκηση ανωτάτης μόνον εποπτείας εκ μέρους του κράτους, η οποία όμως δεν θα παρεμποδίζει την αυτενέργο δραστηριότητα των οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης· την απαγόρευση διαλύσεως των αιρετών συμβουλίων και την έκπτωση από το αξίωμα μόνον σε εκείνες τις περιπτώσεις που προβλέπεται από το Σύνταγμα ή έκπτωση του βουλευτού· την εξασφάλιση των αναγκαίων πόρων εκ μέρους του κράτους, σε ποσοστό 8% τουλάχιστον του προϋπολογισμού του· την αποφασιστική γνώμη των τοπικών οργανισμών στην κατάσταση και εκτέλεση των περιφερειακών προγραμμάτων.

Τέλος, και για να αποφευχθεί κάθε σύγχυση στην έννοια των «τοπικών υποθέσεων», όρισамε ότι σ' αυτές περιλαμβάνεται «πάν ό,τι δεν έμπίπτει εις τας θεμελιώδεις κρατικές δραστηριότητας».

Έχουμε τη γνώμη ότι οι πιο πάνω διατάξεις κατοχυρώνουν και το θεσμό και τα δικαιώματά του, και, συνεπώς, ανοίγουν τις προοπτικές για μια πραγματική τοπική αυτοδιοίκηση στη χώρα μας και για ένα εθνικό φτερούγισμα που θα είναι αποτέλεσμα μιάς τέτοιας αυτοδιοίκησης.

Παναγιώτης Α. Παπαγαρυφάλλου



ΤΕΤΡΑΔΙΟ



Μηνιαία έφημερίδα

πνευματικού και καλλιτεχνικού

προβληματισμού

ΚΑΘΕ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Η ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ



«Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ»



Η ΝΕΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΑΚΙΝΗΤΩΝ ΚΑΙ Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ

δέν ἀρκοῦν γενικότητες
περὶ σοσιαλισμοῦ
καὶ δικαιοσύνης

Τοῦ Χρ. Καρανίκα

Χαρακτηριστική ήταν από πολλές πλευρές η συζήτηση στη Βουλή για τη φορολογία στην ακίνητη περιουσία. Όλα τα κόμματα κράτησαν μια γενικά παθητική στάση που, ανάλογα με την τοποθέτησή τους, ήταν υπέρ ή κατά του νομοσχεδίου, χωρίς, όμως, κανένα απ' αυτά να θίξει την ιδιαίτερη σημασία της νέας φορολογίας.

Με το νομοσχέδιο, όπως τελικά ψηφίστηκε, επιβάλλεται 0,5% μέχρι 1% σταδιακή φορολογία στα πάνω από αξίας 10 εκατομμυρίων δραχμών ακίνητα. Η επιβάρυνση από τη νέα φορολογία είναι μηδαμινή. Ένα ακίνητο αξίας 20 εκατομ. δραχ. θα πληρώνει φόρο το χρόνο 50.000 δραχ. και ένα ακίνητο 30 εκατομ. θα πληρώνει 125.000 δραχ. Ο συντελεστής στη χώρα μας είναι από τους μικρότερους σ' όλες τις χώρες που επιβάλλεται φορολογία σ' ακίνητα, το δε αφορολόγητο όριο είναι το μεγαλύτερο. Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες το αφορολόγητο όριο κυμαίνεται από 1 έως 2,5 εκατομμύρια δραχ. Με την υπόθεση ότι η νέα φορολογία θα αποδώσει 300 εκατομμύρια δραχ. το χρόνο, τα έσοδα αυτά αποτελούν το μικρότερο ποσοστό στο σύνολο των κρατικών εσόδων από τις ευρωπαϊκές χώρες, στις οποίες τα αντίστοιχα ποσοστά είναι: Δ. Γερμανία 1,6%, Γαλλία 2,3%, Ολλανδία 0,5%, Λουξεμβούργο 1,7%, Βρετανία 11,1%, Ιρλανδία 10,1%, Δανία 3,7% και Ελλάδα 0,3%.

Κατά τη συζήτηση στη Βουλή όλα τα κόμματα προσπάθησαν να μειώσουν τις επιπτώσεις της νέας φορολογίας με συνεχείς τροπολογίες στα διάφορα άρθρα του νομοσχεδίου. Οι περισσότερες τροπολογίες προέρχονται από τους βουλευτές της «Νέας Δημοκρατίας», χωρίς όμως να υστερούν και οι βουλευτές της ΕΚ-ΝΔ, καθώς και των άλλων κομμάτων. Τα βασικά επιχειρήματα όλων σχεδόν των όμιλητών ήταν ότι η νέα φορολογία θα επηρεάσει την οικοδομική δραστηριότητα σε μια εποχή οικονομικής ύφεσης και θα αποθαρρύνει την εισροή κεφαλαίων για αγορά ακινήτων, ενώ οι βουλευτές της «Ν.Δ.» και της «ΕΚ-ΝΔ» ζήτησαν επανειλημμένα μείωση των συντελεστών και αύξηση των περιπτώσεων απαλλαγής. Τα άριστερά κόμματα δέχτηκαν μόνο κατ' αρχήν το νομοσχέδιο και για την «τιμή των όπλων» ζήτησαν τη μείωση του αφορολόγητου ορίου στα 5 εκατ., χωρίς και να θίξουν τη βασική σημασία της νέας φορολογίας. Αντίθετα, συνόδευσαν τα άλλα κόμματα στις διαμαρτυρίες τους για την οικοδομική δραστηριότητα.

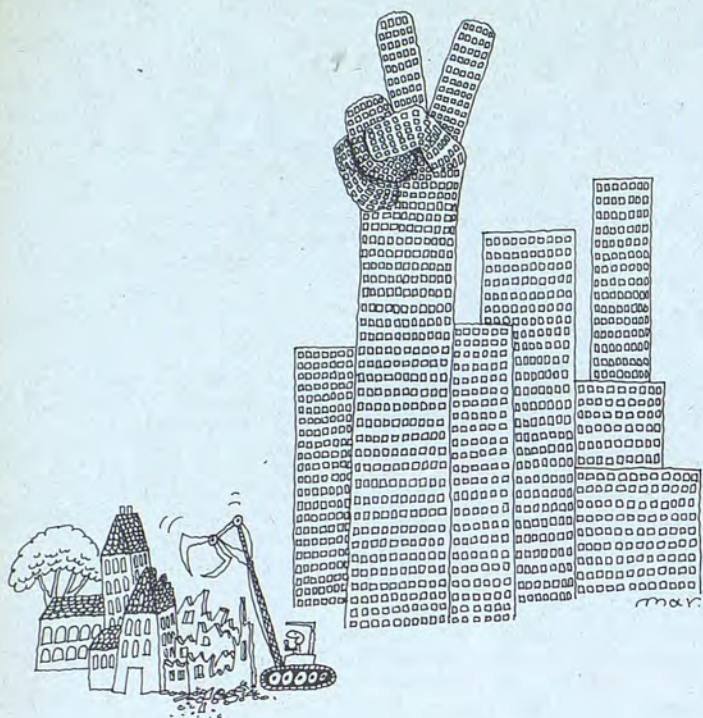
Κανένας μέσα στη Βουλή και πολλοί λίγοι έξω από το κοινοβούλιο έθιξαν την ουσιαστική σημασία της νέας φορολογίας. Με τα αφορολόγητα όρια των 5 και των 10 εκατομμυρίων δραχμών τα ακίνητα που θα περιληφθούν, βρίσκονται σχεδόν όλα στο κέντρο της Αθήνας και μερικών άλλων μεγάλων πόλεων,

καθώς και σε μερικές βιομηχανικές και τουριστικές περιοχές. Στην υπόλοιπη Ελλάδα η ακίνητη περιουσία είναι πάρα πολύ κατατμημένη και δεν φτάνει στο ύψος των 5 και 10 εκατ. Άλλωστε, στα αγροτικά ακίνητα το νομοσχέδιο προβλέπει ότι μόνο το ένα τέταρτο της αξίας τους υπάγεται στη φορολογία. Οι αγροτικές εκτάσεις που θα περιληφθούν στη νέα φορολογία είναι πάρα πολύ λίγες και όταν οι πάνω από 500 στρέμματα εκμεταλλεύσεις είναι μόνο 330 (0,08%) και καλύπτουν τα 2,5% της καλλιεργούμενης έκτασης.

Η νέα φορολογία έπρεπε να αποτελέσει το βασικό κίνητρο για την ανακοπή της ακινητοφιλίας και την παραγωγική τοποθέτηση των επενδύσεων. Η χώρα μας διέθετε τα τελευταία χρόνια το 40 μέχρι 45 τοις εκατό των επενδύσεων στις οικοδομές, με αποτέλεσμα να υπάρχουν σήμερα περίπου 600.000 άχρησιμοποίητα διαμερίσματα, ενώ ακόμα οι λαϊκές τάξεις αντιμετωπίζουν πρόβλημα στέγης. Και είναι θλιβερό το φαινόμενο εκπρόσωποι της αριστεράς να υποστηρίζουν στη Βουλή τη συνέχιση της οικοδομικής δραστηριότητας, όταν μετά από δύο δεκαετίες έφερε τα γνωστά αποτελέσματα στη χώρα. Η Ελλάδα είναι, ίσως, η μοναδική χώρα στον κόσμο που «στατιστικά» έχει λύσει το πρόβλημα της στέγης. Οι λαϊκές τάξεις όμως, θα αποκτήσουν κατοικία μόνο μέσα από ένα ρεαλιστικό πρόγραμμα λαϊκής στέγης που θα αποβλέπει από τη μία μεριά στην εξασφάλιση ανθρώπινης κατοικίας στους εργαζόμενους και από την άλλη στη δισκέτευση των αποταμιεύσεων σε παραγωγικές επενδύσεις και όχι με την αχαλίνωτη ιδιωτική οικοδομική δραστηριότητα.

Όσο για την εισροή κεφαλαίων Ελλήνων του εξωτερικού για την αγορά ακινήτων, το επιχείρημα θυμίζει την ανεξάρτητη από τους όρους εισροή ξένων κεφαλαίων. Τα κεφάλαια των Ελλήνων πρέπει να διοχετευθούν σε παραγωγικές τοποθετήσεις, όπου θα συμβάλουν στη ριζική αναδιάρθρωση της οικονομίας. Κάθε κυβέρνηση είχε συνηθίσει σε περίοδο οικονομικής κρίσεως να ενισχύει τον οικοδομικό τομέα και μέσα απ' αυτόν την υπόλοιπη οικονομία. Έτσι φθάσαμε τα οικόπεδα στο κέντρο της Αθήνας να είναι ακριβότερα από ό,τι στο κέντρο του Λονδίνου και του Παρισιού και η κερδοσκοπία στα ακίνητα να αποτελεί την κύρια πηγή πλούτου. Το προτιμότερο θα ήταν η νέα φορολογία – και εδώ θα έπρεπε να δώσει τη μάχη της η αριστερά – να επιβληθεί σε όλα τα πάνω από 1 εκατ. ακίνητα που δεν χρησιμοποιούνται για ιδιοκατοίκηση.

Όλα τα ακίνητα στις ζωτικές περιοχές που αναφέραμε παραπάνω, υπερτιμήθηκαν από τις επενδύσεις του συνόλου της οικονομίας. Στην τελευταία είκοσαετία τα ακίνητα στην περι-



οχή της 'Αθήνας ανατιμήθηκαν 50 ή και περισσότερες φορές. Και αυτό γιατί το μεγαλύτερο ποσοστό των επενδύσεων της χώρας διοχετεύτηκαν στις περιοχές αυτές. Όταν το ακίνητο στο δρόμο για το Σούνιο ή στο Κολωνάκι πολλαπλασιάζει την αξία του κάθε χρόνο, αυτό δεν οφείλεται στους τίτλους ιδιοκτησίας, αλλά στις τεράστιες επενδύσεις που διοχετεύονται στην περιοχή σε βάρος άλλων περιοχών της χώρας. Πρέπει, έτσι, κάποτε να απονεμηθεί και κάποια δικαιοσύνη, και η φορολογία στα ακίνητα με μια πιο σωστή βάση μπορούσε να αποτελέσει το πρώτο βήμα στη σημερινή οικονομική συγκυρία. Η δική μας άριστερά δεν κατάλαβε ακόμα ότι τα προβλήματα δεν λύνονται με γενικές αρχές περί σοσιαλισμού και δικαιοσύνης, αλλά με την κατανόηση της συγκυρίας και ότι χρειάζεται ίσως μερικές φορές να πάρει και αντιδημοτικές θέσεις πάνω σε μερικά προβλήματα. Είναι αξιολύπητο το φαινόμενο μερικοί μοντέρνοι τεχνοκράτες της κυβερνητικής παρατάξης να παίρνουν σωστότερη θέση και να αντιμετωπίζουν τις πιέσεις από τους βουλευτές της «Ν.Δ.» μέχρι της 'Αριστεράς.

Φαινόμενο και αυτό της εποχής, ή κρίση της 'Αριστεράς εκδηλώνεται σε κάθε πρόβλημα που αντιμετωπίζει. Η κριτική της στα διάφορα προβλήματα στηρίζεται περισσότερο σε γενικές αρχές παρά στα σημερινά γεγονότα. Χωρίς να θέλουμε να υπερτονίσουμε το παράδειγμα της φορολογίας των ακινήτων, ή στάση της 'Αριστεράς στο πρόβλημα ήταν στάση αρνητική. Δεν μπόρεσε να δει ότι αυτό ήταν ένα μέσο για μια ριζική αναδιάρθρωση της παραγωγικής δομής της χώρας και μια κατεύθυνσή της στις σημερινές διεθνείς απαιτήσεις. Στο σημερινό διεθνή ανταγωνισμό που συμπίπτει με την προσπάθεια θεμελίωσης μιας αστικής δημοκρατίας στη χώρα μας, ή επιβίωση της 'Ελλάδος εξαρτάται από τη δυνατότητα προσαρμογής της οικονομίας της στους νέους κανόνες ανταγωνισμού. Και η προσαρμογή αυτή θα γίνει, αν θα γίνει, από την κυβέρνηση αυτή της Δεξιάς και με την αφόρητη πίεση των 'Αμερικανών και των άλλων μεγάλων δυνάμεων. Αυτή είναι ή αδυσώπητη σημερινή ιστορική συγκυρία και όσο γρηγορότερα γίνει αντιληπτό, τόσο μεγαλύτερα διαμορφώνονται τα περιθώρια της 'Αριστεράς να παίξει κάποιο ουσιαστικό ρόλο. Οι τελευταίες εξωτερικές και εσωτερικές πολιτικές εξελίξεις πείθουν, ίσως, για μια τέτοια τοποθέτηση.

Χρ. Καρανίκας

ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

ΕΞΤΡΕΜΙΣΤΙΚΑ
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΕΞΙΑΣ...



...ΦΘΕΙΡΟΥΝ ΤΗΝ
ΝΕΑΝ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΝ...



...ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΟΝ ΔΕ ΟΙ
ΕΞΤΡΕΜΙΣΤΑΙ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ..



...ΠΡΟΚΑΛΟΥΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑΣ
ΑΝΑΣΤΑΤΩΞΕΙΣ (ΒΛΕΠΕ ΚΑΙ
ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓ.



ΔΕΝ ΠΙΣΤΕΥΩ ΝΑ ΘΕΛΕΤΕ
ΝΑ ΠΑΘΟΥΜΕ ΤΑ ΚΑΛΑ
ΤΗΣ ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑΣ!



Π.Κατ.



ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ Ι.Κ.Κ. ΠΕΤΥΧΕ

Θὰ πετύχει ὅμως κι ἡ πολιτικὴ τοῦ «ἱστορικοῦ συμβιβασμοῦ»;

Τοῦ Ἀλέξη Φωτεινοῦ

Ἡ Ἰταλία βρίσκεται σὲ κρίσιμη βαθιὰ – οἰκονομική, πολιτική, θεσμική, ἠθική. Καὶ μοιάζει βουλιαγμένη σ' ἓνα τέλμα ἀδιάβατο καὶ σ' ἓνα ἀποπνιχτικό βουρκο. Τέλμα καὶ βουρκο πού δημιουργοὶ τους εἶναι ὁ παραλυτικός ἔλεγχος πού ἀσκοῦν πάνω στὴ χώρα ὁ ἀμερικάνικος ἱμπεριαλισμός, τὸ «διεθνιστικό» ἐφοπλιστικό κεφάλαιο καὶ οἱ βιομήχανοι πετρελαιοειδῶν πού ὑποθάλπουν τὸ νεοφασισμό καὶ τὸ φασιστοειδὲς παρακράτος· μιὰ ἔντρομη καὶ καθυστερημένη μικρὴ καὶ μεσαία βιομηχανία, καθὼς καὶ ἓνα πυκνοδεμένο πλέγμα φεουδαρχικῶν κέντρων ἐξουσίας πού στηρίζουν τὴ Χριστιανοδημοκρατία, καὶ ἐλέγχονται ἀπ' αὐτὴν· οἱ τεραστίων διαστάσεων ἐθνικοποιημένες ἢ μικτὲς ἐπιχειρήσεις πού ἀποτελοῦν πηγὴ ἀνεξάντλητης δυνάμεως καὶ ἄπλο ἀκαταμάχητο στὰ χέρια τοῦ κυρίαρχου κόμματος. Δηλ. τῆς Χριστιανοδημοκρατίας πού κυβερνᾷ τὴ χώρα, στὴν οὐσία μονοπωλιακά, ἐδῶ καὶ σχεδὸν τριάντα χρόνια καὶ δὲν τῆς ἐπιτρέπει νὰ ἐνευγχοῖ τοὺς θεσμούς της, νὰ ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὴν ἀπειλὴ τῆς Δαμόκλειας Σπάθης τῆς οἰκονομικῆς χρεωκοπίας, τῆς διοικητικῆς παραλυσίας καὶ τοῦ καταποντισμοῦ στὴν πλημμυρίδα τῆς γενικῆς διαφθορᾶς καὶ τῆς αὐθαιρεσίας, ἀκόμα καὶ τοῦ ὀργανωμένου ἐγκλήματος, πού κορένεται μόνιμα πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι της.

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ καταθλιπτικό σκηνικό πρέπει νὰ δεῖ κανεὶς τὸ 14ο συνέδριο τοῦ Ι.Κ.Κ., πού πραγματοποιήθηκε στὴ Ρώμη, στὶς 18-23 Μάρτη. Σκοπὸς τοῦ συνεδρίου ἦταν νὰ ἐπιβάλεῖ ὀριστικά στὸ κόμμα τὴν πολιτικὴ τοῦ «ἱστορικοῦ συμβιβασμοῦ», πού προωθοῦν ὁ Ἀμέντολα καὶ ἡ ὑπὸ τὸν Ἐνρίκο Μπερλιγκουέρ κυρίαρχη ὁμάδα, πού ἀποτελεῖται ἀπὸ ἱκανοὺς καὶ ψυχροὺς τεχνοκράτες οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν, βέβαια, θαυμάσια τὸν μαρξισμό, ἀλλὰ καὶ «δὲν εἶναι κομμουνιστές», ὅπως βεβαιώνουν οἱ ἐπικριτὲς τους τῆς ἀριστερᾶς τοῦ κόμματος, «οἱ ἄνθρωποι τοῦ Τολιάττι», ὅπως τοὺς ἀποκαλοῦν οἱ μεμνιμένοι, πού μένουν συσπειρωμένοι γύρω ἀπὸ τὸν Ἰνγκράο. Καὶ ἦταν ἀκόμη σκοπὸς τοῦ συνεδρίου νὰ δώσει στὴν ὀριστικὴ καθιέρωση αὐτῆς τῆς πολιτικῆς δυνάμει πανηγυρικὴ καὶ ὀρμη κατανόηση, ἱκανὴ νὰ πείσουν τὶς τεράστιες λαϊκὲς μάζες αὐτοῦ πού οἱ Ἰταλοὶ κομμουνιστὲς ἀποκαλοῦν «καινοῦργον ἱστορικὸ μπλόκ» πῶς τὸ Κομμουνιστικό Κόμμα εἶναι ἡ μόνη δυνάμη πού μπορεῖ νὰ βγάλει τὴ χώρα ἀπὸ τὸ τέλμα καὶ τὸ βουρκο, νὰ τὴν ἀπαλλάξει ἀπὸ τὴν προοπτικὴ τοῦ μαρασμοῦ καὶ τῆς καθιέρωσής της σὰν

«ἀσθενοῦς» κρίκου τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος, νὰ τὴ λυτρώσει ἀπὸ τὴν πικρὴ μοῖρα στὴν ὁποία τὴν καταδίκασαν οἱ ἐσωτερικὲς καὶ διεθνεῖς δυνάμεις τῆς ἀντίδρασης καὶ, σὲ τελευταία ἀνάλυση, ἡ διπολικότητα τοῦ σημερινοῦ κόσμου.

Η ΑΚΤΙΝΟΒΟΛΙΑ ΤΟΥ Ι.Κ.Κ.

Στὸ πρῶτο σκέλος τοῦ σκοποῦ του, τὸ Συνέδριο πέτυχε ἀπόλυτα. Γιὰ ἑξή μερὲς τηλεόραση, ραδιόφωνο καὶ ὁλόκληρος ὁ τύπος αὐτὸ εἶχαν σὰν πρῶτο θέμα. Κι ὅλος ὁ κόσμος γνωρίζει τώρα ὅτι πῆραν μέρος σ' αὐτὸ ὄχι μόνο οἱ 1.200 ἐκλεγμένοι δημοκρατικά ἀπὸ τὴ βάση ἀντιπρόσωποι, ἢ οἱ 4.000 καλεσμένοι ἀπὸ τὶς τάξεις τοῦ κόμματος, ἀλλὰ καὶ 700 ἐκπρόσωποι ὅλων τῶν κοινωνικῶν καὶ ἰδεολογικῶν ρευμάτων τῆς χώρας – ὡς καὶ ὁ Καρδινάλιος τοῦ Μιλάνου – στοὺς ὁποίους πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ 80 ξένες ἀντιπροσωπείες (πολλὲς ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἀνήκαν σὲ σοσιαλιστικά, σοσιαλδημοκρατικά καὶ ἄλλα κόμματα). Πού σημαίνει: ὁλόκληρη ἡ Ἰταλικὴ κοινωνία γνωρίζει τώρα ὅτι τὸ Ι.Κ.Κ. εἶναι ἓνα κόμμα μὲ τεράστια ἀκτινοβολία σ' ὁλόκληρη τὴ χώρα, ἀκόμα καὶ μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων του, στὴν ὁποία πρέπει νὰ προστεθεῖ καὶ ἡ μεγάλη καὶ ἀδιάκοπα ὀγκούμενη διεθνὴς τοῦ ἀκτινοβολία. Ἐνα κόμμα πού ξεπερνᾷ τὰ 10.000.000 ψηφοφόρους καὶ καθοδηγεῖ μὲ φαντασία, ἐλαστικότητα καὶ αἰσθημα εὐθύνης τεράστιες ὀργανωμένες λαϊκὲς δυνάμεις, μὲ γνώμονα ὄχι στενά, σχεταριστικά συμφέροντα, ἀλλὰ τὰ γενικότερα ἐθνικὰ συμφέροντα τῆς χώρας καὶ τοῦ λαοῦ της.

Τὸ συνέδριο πέτυχε καὶ στὸ δεύτερο σκοπὸ του: τὴν ἐπιβολὴ τῆς πολιτικῆς τοῦ «ἱστορικοῦ συμβιβασμοῦ», τῆς πλατύτατης, μὲ ἄλλα λόγια, συνεργασίας ἀνάμεσα σὲ κομμουνιστὲς, σοσιαλιστὲς, σοσιαλδημοκράτες, ρεπουμπλικάνους καὶ προπαντὸς χριστιανοδημοκράτες, μὲ βάση ἓνα πρόγραμμα δημοκρατικῆς ἀνανέωσης καὶ ἀποφασιστικοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ τῶν δομῶν. Ὅλες οἱ πτέρυγες τοῦ κόμματος ἀποδέχτηκαν αὐτὴ τὴν πολιτικὴ – ὄχι μόνο ἡ «ὁμάδα Μπερλιγκουέρ» καὶ ὁ Ἀμέντολα μὲ τοὺς λιγοστοὺς φίλους του, ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπὸ τὸν Ἰνγκράο ἀριστερά, ὅλοι οἱ «ἄνθρωποι τοῦ Τολιάττι», πού σήμερα ἔχουν πάψει πιά νὰ ἀποτελοῦν τὴν κύρια καθοδηγητικὴ ὁμάδα καὶ διασώζονται ἀκόμα κυρίως χάρις στὴν παρέμβαση τοῦ γηγενοῦ Προέδρου τοῦ Κόμματος, Λόγκο. Χωρὶς

τοῦτο νὰ σημαίνει ὅτι δὲν ἀπομένουν σοβαρὲς διαφορὲς, ἀναφορικά μὲ τὸ χρόνο ἐφαρμογῆς της, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ περιεχόμενό της. Ὁ Ἀμέντολα, π.χ., ἐπέμενε στὴν «ἀμεση» ἐφαρμογὴ αὐτῆς τῆς πολιτικῆς. Ὁ Ἰνγκράο, ἀντίθετα, τόνισε ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ «ἱστορικοῦ συμβιβασμοῦ» δὲν εἶναι γιὰ αὐριο κι ὅτι πρέπει νὰ προηγηθεῖ μιὰ συστηματικὴ προσπάθεια γιὰ τὴν κατάτμηση τῆς Χριστιανοδημοκρατίας, γιὰ τὴ χρεωκοπία τοῦ Φανφάνι (πού θεωρεῖται σήμερα ὁ κακὸς δαίμονας τῆς Ἰταλίας), γιὰ τὴν ἐξοδὸ ἀπὸ τὸ κόμμα αὐτὸ τῶν προοδευτικῶν σκελῶν του, χάρις σὲ μιὰ συστηματικὴ δουλειὰ τῶν κομμουνιστῶν στὴν ἴδια τὴ λαϊκὴ βάση τῆς Χριστιανοδημοκρατίας, δουλειὰ πού θὰ προκαλέσει βαθύτατες διεργασίες σ' αὐτὲς τὶς λαϊκὲς δυνάμεις πού ἐξακολουθοῦν ἀκόμη νὰ παραπλανῶνται ἀπὸ τὴ Χριστιανοδημοκρατία. Ἡ ὁμάδα τοῦ Μπερλιγκουέρ, τέλος, ὑπογράμμισε ὅτι δὲν βάζει χρονικὰ περιθώρια γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ «ἱστορικοῦ συμβιβασμοῦ», ἀλλὰ ἐπιμένει στὴν ἀνάγκη κινητοποίησης τοῦ κόμματος στοὺς τόπους δουλειᾶς, στοὺς κοινωνικοὺς κόμβους, μὲ σκοπὸ τὴν ἐπιδίωξη πλατιῶν συμμαχιῶν ἀπὸ τὰ κάτω. Καὶ ἐπιμένει, ἐπίσης, σὲ μιὰ βιαιότατη προσωπικὴ ἐπίθεση ἐναντίον τοῦ Φανφάνι, ἡ ἀπομάκρυνση τοῦ ὁποῖου ἀπὸ τὴν ἡγεσία τῆς Χριστιανοδημοκρατίας φαίνεται νὰ θεωρεῖται συνθήκη ἐπαρκῆς καὶ ἱκανὴ γιὰ νὰ ἀνοίξει ὁ δρόμος τῆς συνεργασίας μ' αὐτὸ τὸ κόμμα.

ΡΙΖΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΟΣ ΑΝΑ- ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ

Στὸ μεταξύ, ἡ ὁμάδα Μπερλιγκουέρ ἀπέσπασε ἀπὸ τὸ Συνέδριο τὴν ἐγκριση βαθιῶν ὀργανωτικῶν ἀλλαγῶν: περιορισμὸ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς Κ.Ε. (πού γίνεται ἓνα εἶδος κοινοβουλίου) καὶ τῆς «Διοικήσεως» (πού παίζει ἓνα ρόλο συντονιστῆ σὲ στιγμὲς ἐνίσχυσης, ὅπως θὰ δοῦμε, τῆς ἀποκέντρωσης), αὐξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς Γραμματείας (πού γίνεται τὸ «ἐπιχειρησιακὸ ἐπιτελεῖο» τοῦ κόμματος), ὥστε νὰ ἐξασφαλιστεῖ ἡ πλήρης κυριαρχία τῆς ὁμάδας Μπερλιγκουέρ. Παράλληλα – καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ σημαντικὸ – σύγκληση συνεδρίου τοῦ κόμματος καθε 4 χρόνια πιά καὶ ἐνδιάμεση σύγκληση, πάλι καθε 4 χρόνια (ἀλλὰ ἔτσι ὥστε νὰ ἀπέχει δύο χρόνια ἀπὸ τὸ κοιματικό συνέδριο), συνεδρίου τῶν Ἐπαρχιακῶν Ἐπιτροπῶν τοῦ κόμματος, πού γιὰ

πρώτη φορά μετατρέπονται σε αυτόνομο Σώμα του Κόμματος. Μ' αυτή την τελευταία μεταρρύθμιση, θα εξασφαλιστεί, λένε οι εισηγητές, η προσαρμογή του κόμματος στις αυξημένες απαιτήσεις κινητικότητας και ευελιξίας του, προσαρμογή που αποτελεί σύγχρονο τρόπο για να δοθεί μεγαλύτερο βάρος στις πρωτοβουλίες της βάσης και για να επιταχυνθεί η δημοκρατική ανανέωση ολόκληρου του πολιτικού και δυσκίνητου σήμερα μηχανισμού.

Η βαθιά αυτή οργανωτική μεταρρύθμιση δεν χωρά πράγματι αμφιβολία ότι θα αυξήσει την κινητικότητα και ευελιξία του κόμματος και θα συμβάλει στην ανύψωση του ιδεολογικού και πολιτικού επιπέδου των περιφερειακών στελεχών, που καλούνται τώρα να επωμισθούν ευθύνες που μέχρι χτες ανήκαν στην Κ.Ε. Και ασφαλώς θα διευκολύνει και επιταχύνει την πολιτική συνεργασία στη βάση, ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες βιομηχανικές περιοχές της βόρειας και μέρους της κεντρικής Ιταλίας, όπου η έπιρροή του Ι.Κ.Κ. είναι τεράστια. Άλλα και δεν χωρά αμφιβολία ότι θα αυξήσει σε τρομακτικό βαθμό το βάρος που θα πέσει στις πλάτες του στελεχειακού δυναμικού του υπανάπτυκτου και καθυστερημένου νότου. Καθώς και ότι θα φέρει στην επιφάνεια μεγάλες διαφορές μεταξύ των περιφερειακών οργανώσεων βορρά και νότου σε βασικά προβλήματα αναπτυξιακής πολιτικής, καθώς και ότι θα ενισχύσει το βαθύ χωρισμό σε βορρά και νότο που έχει βαθιές ρίζες και στηρίζεται σε μεγάλες διαφορές παραδόσεων και νοοτροπίας.

ΕΛΠΙΔΕΣ ΚΙ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΑ

Το ερώτημα που απομένει να απαντηθεί είναι αν η γραμμή που πέρασε μπορεί πράγματι



PCI
**una forza
che cresce
con il
sostegno
dei suoi
militanti**

*Per dare al partito
i mezzi necessari
al suo lavoro
ed alla sua lotta
completiamo nel 1975
il raddoppio
della quota-tessera*

**Un partito
più forte
per una Italia
diversa**

να οδηγήσει σε διέξοδο από το τέλμα και να ανοίξει το δρόμο προς το σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της Ιταλίας. Η ομάδα Μπερλιγκουέρ υποστηρίζει ότι τα σημάδια αποδιάθρωσης της Χριστιανοδημοκρατίας είναι τεράστια. Ότι στις περιφερειακές εκλογές (στις 15 «αυτόνομες» περιφέρειες στις οποίες διαρρέεται από το 1968 η Ιταλία) που θα διεξαχθούν κανονικά τον Ιούνιο, το ΙΚΚ θα αυξήσει τη δύναμή του κατά 4-5 τοις εκατό, ότι σημαντική αύξηση δύναμης θα σημειώσουν

και τα άλλα κόμματα της 'Αριστεράς —το Σοσιαλιστικό και το υπεραριστερό κόμμα της «Προλεταριακής ενότητας για τον κομμουνισμό-Μανιφέστο», με αποτέλεσμα η 'Αριστερά στο σύνολό της να φτάσει ποσοστό ψήφων που θα πλησιάζει το 47-48 τοις εκατό. Γεγονός —αν επαληθευτεί— που θα σημαίνει και αντίστοιχη συρρίκνωση της δύναμης της Χριστιανοδημοκρατίας. Όποτε ο Φανφάνι θα απομονωθεί και θα ανοίξει έτσι ο δρόμος για κάποια συνεργασία με τους Χριστιανοδημοκράτες.

Πόσο δύσκολα είναι, πάντως, τα πράγματα φάνηκε από το γεγονός ότι ο Μπερλιγκουέρ, για να καλυφθεί από τις κατηγορίες της δεξιάς, αναγκάστηκε να στραφεί δημόσια εναντίον της απόφασης του επαναστατικού καθεστώτος της Πορτογαλίας να θέσει εκτός νόμου το Πορτογαλικό Χριστιανοδημοκρατικό Κόμμα, καθώς και δυο μικρά μαοϊκών τάσεων κόμματα. Γεγονός που προκάλεσε κυριολεκτικά αναστάτωση στη βάση του Ι.Κ.Κ. και ενίσχυσε τη θέση εκείνων που αναρωτιούνται τη σχέση έχει με τον κομμουνισμό και τις παραδόσεις του μια πολιτική που ξαναγκάζει το κόμμα σε τόσο απαράδεχτες παραχωρήσεις προς τη συντήρηση.

Την απάντηση και σ' αυτά τα ερωτηματικά τη δίνει ο 'Αμέντολα. Που παρατηρεί ότι ο σοσιαλιστικός μετασχηματισμός δεν είναι για αύριο, αλλά για τα τέλη μάλλον του αιώνα, κι ότι, στο μεταξύ, το Ι.Κ.Κ. καλά θα κάνει να ασχοληθεί και με το παρόν, με τις δυνατότητες που παρέχονται για κάποια ενίσχυση των θέσεων της εργατικής τάξης έστω και μέσα στα πλαίσια του άστικου συστήματος. 'Απάντηση που γεννά, φυσικά, άλλα μεγάλα και αδυσώπητα ερωτηματικά. Πού το Ι.Κ.Κ. θα βρει μπροστά του πολὺ σύντομα.

Άλέξης Φωτεινός



Μ. Μερλώ - Ποντὺ

**ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ
ΚΑΙ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ**

(Οι Δίκες της Μόσχας και το κομμουνιστικό πρόβλημα)

τὰ διλήμματα τοῦ Καίτσελερ — ἡ ἀμφιλογία τῆς ἱστορίας καὶ ὁ Μπουχάριν — ὁ ὀρθολογισμὸς τοῦ Τρότσκι — ἀπὸ τὸν προλετάριο στὸν κομμιστάριο — ὁ γιόγκκι καὶ ὁ προλετάριος.

ἐξάντας



Ζὰν-Πὼλ Σάρτρ

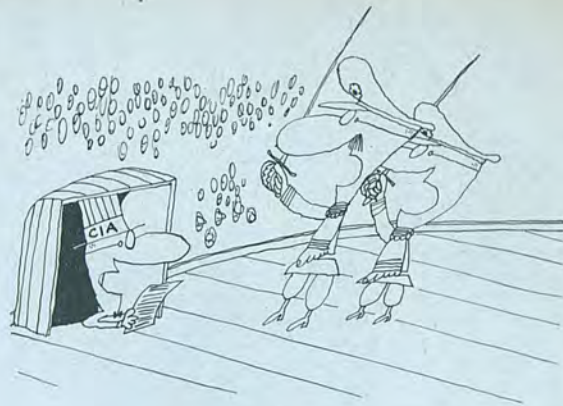
ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ
(Μαρξισμός και Ὑπαρξισμός)

ἐξάντας

ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ:

«γενική δοκιμή» τὸ πραξικόπημα τοῦ Σπίνολα;

Τοῦ Ἄρη Φακίνου



Λισσαβόνα, 18 Μάρτης - Μιάμιση μέρα στην Πορτογαλία δεν είναι δυνατό να επαρκέσει για να μπορέσει κανείς να συγκεντρώσει τα στοιχεία που χρειάζονται για να προβλέψει που θα οδηγήσουν τη χώρα οι εξελίξεις του τελευταίου εξαμήνου. «Η κατάσταση είναι εξαιρετικά ρευστή, τα πάντα μπορούν ν' αλλάξουν από ώρα σε ώρα», εξηγεί σε μία μικρο-συγκέντρωση, όχι πολύ μακριά από το παλάτι του Μπέλεμ, όπου συνεδριάζουν τα 24 μέλη του Ἐπαναστατικού Συμβουλίου, ένας λοχαγός του πυροβολικού. Ἀλλά ένα ἐρώτημα, πού τὸ βλέπει κανείς αυτές τις μέρες στις σελίδες των ἐφημερίδων ὅλου τοῦ κόσμου, ἀνεβαίνει καὶ στὰ χεῖλια τῶν ἀκροατῶν τοῦ λοχαγοῦ πού ὅλο πληθαίνουν: «Γιατί ὁ στρατηγὸς Σπίνολα ὑποστήριξε καὶ ἐπικύρωσε μὲ τὴ συμμετοχή του ἓνα ἀντιπραξικόπημα καταδικασμένο σὲ ἀποτυχία; Γιατί αὐτὴ ἡ ἀτζαμοσύνη τῶν κινηματιῶν; Πῶς ἐξηγείται μιὰ ὀλόκληρη σειρά συμπτώσεων καὶ κακῶν ὑπολογισμῶν;» Αὐτὴ τὴ στιγμή ὅλοι ξέρουν ὅτι ὁ στρατηγὸς Σπίνολα εἶχε ἀποφασίσει νὰ παῖξει τὸ παιχνίδι τοῦ στρατηγοῦ Ντὲ Γκώλ, νὰ περιμένει δηλαδὴ ὑπομονετικὰ στὸ «ψυγείο τῆς Δημοκρατίας», τὴν πρώτη μεγάλη μετεκλογικὴ πολιτικὴ κρίση γιὰ νὰ παρουσιασθεῖ, καὶ πάλι, σὰν «ἐγγυητὴς τῆς ἀντιφασιστικῆς ἐνότητας», δηλαδή, οἰσαστικά, τῶν συμφερόντων τοῦ Πορτογαλικοῦ συντηρητισμοῦ πού κινδυνεύουν πιά θανάσιμα ἀπὸ τὸ μαζικὸ λαϊκὸ κίνημα. Ἐνα κίνημα πού φαίνεται νὰ κατευθύνει τὸ θεσμοποιημένο πιά Ἐπαναστατικὸ Συμβούλιο. Ποιὲς ἐκτιμήσεις ἢ ποιοὶ ὑπολογισμοὶ ἔπεισαν τὸν τόσο ἐμπειροστρατηγὸ ν' ἀνταλλάξει τὴ σχεδὸν βέβαιη ἐπιτυχία τοῦ πολιτικοῦ παιχνιδιοῦ μὲ τὴ «ρωσικὴ ρουλέτα» τοῦ πραξικοπήματος;

Σύμφωνα μὲ μερικές, ἀνεξακριβώτες ὁμως μέχρι τὴν ὥρα, πληροφορίες πού προέρχονται ἀπὸ βασικὰ στελέχη τοῦ Πορτογαλικοῦ Δημοκρατικοῦ Κινήματος (M.P.D.) πού πρόκειται νὰ ἀντιπροσωπευθεῖ στὴ νέα κυβέρνηση, ὁ στρατηγὸς ντὲ Σπίνολα ἔκανε κακὴ ἐκτίμηση τῆς κατάστασης γιὰτὶ, ἀπλούστατα, στηρίχθηκε σὲ κατὰσκευασμένες πληροφορίες πού ἐπίτηδες ἔθεσαν στὴ διάθεσή του ἀνώτεροι ἀξιωματικοί, μέλη τῆς ὁμάδας πού εἶχε ὀργανώσει τὸ ἀντιπραξικόπημα. Ὁ Σπίνολα, σύμφωνα μὲ τις ίδιες πάντα πληροφορίες, τοὺς χρειαζόταν γιὰ νὰ «μὴ φοβηθεῖ καὶ πολὺ ὁ λαὸς» καί, κυρίως, γιὰ νὰ ἐξασφαλι-

σθεῖ, σὲ περίπτωση ἐπιτυχίας τοῦ ἀντεπαναστατικοῦ πραξικοπήματος, ἡ συνεργασία τῶν κεντροαριστερῶν πολιτικῶν δυνάμεων καθὼς καὶ τῆς δεξιᾶς μερίδας τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος τοῦ Μάριο Σόαρες. Ὅμως, οἱ πραξικοπηματίες γελάστηκαν σχετικὰ μὲ τὸν «καταπραυντικὸ» ρόλο τοῦ Σπίνολα, ἀν κρίνει τουλάχιστον κανείς ἀπὸ τὴ γενικὴ λαϊκὴ ἀνακούφιση πού ἀκολούθησε τὴν ἀναγγελία τῆς λατινοαμερικανικῆς περιπλάνησης τοῦ στρατηγοῦ πρὸς ἀναζήτηση πολιτικοῦ ἀσφύλου. «Κανένας δὲν θὰ τὸν μπάσει στὸ σπίτι του», φωνάζει ἓνας φοιτητὴς πού ἀνήκει στὸ Προλεταριακὸ Κόμμα (μαοϊκὸ) πού λέγεται πῶς θ' ἀπαγορευθεῖ ἡ λειτουργία του. «Ποιὸς θέλει νὰ 'χει στὴ χώρα του ἓνα στρατηγὸ πράκτορα τῶν Ἀμερικανῶν;»

Δὲν ἔχει ἀποδειχτεῖ, γιὰ τὴν ὥρα, ὅτι ὁ ντὲ Σπίνολα εἶναι πράκτορας τῶν Ἀμερικανῶν, ἀλλὰ φαίνεται πῶς τὰ «μαρξιστικὰ» βιβλία πού λέγεται ὅτι μελετοῦσε στὶς ἐλεύθερες ὥρες του, στὴν Ἀφρική, δὲν κατάφεραν ν' ἀλλάξουν καὶ πολὺ τὶς ὑπερδευξὲς πεποιθήσεις του. Ἐξ ἄλλου, ὅλες σχεδὸν οἱ πορτογαλικὲς ἐφημερίδες δημοσιεύουν ἐξακριβωμένες πληροφορίες γιὰ τὶς συχνὲς ἐπισκέψεις πού ἔκαναν τὸν τελευταῖο καιρὸ στὸν στρατηγὸ Σπίνολα μεγαλοκεφαλαιοῦχοι καὶ ἀντιπρόσωποι τραπεζικῶν συγκροτημάτων. Ἀσφαλῶς, θέμα τῶν συζητήσεων πού θὰ ἔγιναν στὸ γραφεῖο τοῦ στρατηγοῦ μὲ τὸ μονόκλ, δὲν ἦταν τὸ «Κεφάλαιο» τοῦ Μάρξ...

Σ' ἓνα συνοικιακὸ γραφεῖο τοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος, ἡ ἀποψη πού ἀναπτύσσεται ἀπὸ τὸν Ἀντόνιο Ρέγιες, πού εἶναι συνδικαλιστικὸ στέλεχος τοῦ κόμματός του, σχετικὰ μὲ τοὺς οὐσιαστικὸν ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς τοῦ σπινολικοῦ πραξικοπήματος, ἔχει καὶ αὐτὴ τὸ ἐνδιαφέρον της. Φαίνεται μάλιστα πῶς τὴ συμμερίζεται μιὰ ἀρκετὰ πολυάριθμη μερίδα τῆς πορτογαλικῆς Ἀκρας Ἀριστερᾶς. «Τὸ Ἐπαναστατικὸ Συμβούλιο καὶ ἡ νέα κυβέρνηση», ὑπογραμμίζει ὁ Ἀντόνιο Ρέγιες, «πρέπει νὰ προχωρήσουν ὅσο γίνεται πρὶν γρήγορα στὴν ὀριστικὴ καὶ βαθιὰ ἐκκαθάριση τοῦ στρατοῦ. Ποιὸς μᾶς βεβαιώνει ὅτι ἡ ἐπιχείρηση αὐτὴ δὲν ἦταν ἓνα εἶδος πρὸ β α ς γιὰ νὰ διαπιστωθεῖ ποιὲς στρατιωτικὲς μονάδες καὶ ποιοὶ ἀξιωματικοὶ εἶναι πιστοὶ στὸ νέο καθεστῶς καὶ ποιοὶ ὄχι;»

Ἄν θυμηθοῦμε ὅτι καὶ στὴ Χύλὴ εἶχε γίνει μιὰ ἀνάλογη «γενικὴ δοκιμὴ» πρὶν τὸ τελικὸ πραξικόπημα πού ἀνέτρεψε τὸν πρόεδρο Ἀλιέντε, ἡ ὑπόθεση τοῦ Ἀντόνιο Ρέγιες μετατρέπεται ἀμέσως σὲ ἀνατριχιαστικὸ ἐνδεχόμενο.

Θὰ τὸ ἀποκλείσουν ἄραγε οἱ ἐντυπωσιακὲς ἐθνικοποιήσεις τῶν τραπεζῶν, οἱ συλλήψεις μελῶν τῶν διοικητικῶν συμβουλίων πολλῶν μεγάλων οἰκονομικῶν συγκροτημάτων, ὅπως ἡ Κομπανία Οὐνιάο Φαμπρίλ (πού λέγεται ὅτι εἶχε ὑποσχεθεῖ τὴν ἀμεση χρηματοδότηση τοῦ νέου καθεστώτος, σὲ περίπτωση ἐπιτυχίας τοῦ ἀντεπαναστατικοῦ πραξικοπήματος) καὶ ἡ ὑπόσχεση μιᾶς ριζικῆς ἀγροτικῆς μεταρρύθμισης; Ἄν κρίνει κανείς ἀπὸ τὰ συνθήματα πού ἀκούγονται στὶς καθημερινὲς διαδηλώσεις καὶ ἀπὸ τὰ πλήθη πού κατακλύζουν τοὺς δρόμους καὶ τὶς λεωφόρους τῆς Λισσαβόνας γιὰ νὰ ἐκδηλώσουν τὴν ὑποστήριξή τους στὸ Κίνημα τῶν στρατιωτικῶν, κάθε φορὰ πού τὸ ραδιόφωνο ἢ ἡ τηλεόραση ἀναγγέλλουν τὴ σύλληψη ἀτόμων μὲ τὴν κατηγορία τῆς συμμετοχῆς στὸ τελευταῖο πραξικόπημα (ἀπὸ τὶς ὁκτὼ τὸ βράδυ μέχρι τῆς ἔντεκα καὶ μιᾶς ἀναγγέθηκαν μιὰ δεκάδα συλλήψεις), ὁ πορτογαλικὸς λαὸς φαίνεται νὰ τρέφει μεγαλύτερη ἐμπιστοσύνη στὴν ὑπαρξὴ τοῦ εἰδικοῦ Ἐπαναστατικοῦ Δικαστηρίου, ἢ δημιουργία τοῦ ὁποῖου ἀναγγέλθηκε ἀπὸ τὴν ἐπιτροπὴ ἔρευνας γιὰ τὰ γεγονότα τῆς 11ης τοῦ Μάρτη. «Μονάχα αὐτὸ τὸ δικαστήριον θὰ μπορέσει νὰ μᾶς ἀπαλλάξει ἀπὸ τὸ φασιστικὸ καρκίνωμα», δηλώνει μιὰ νεαρὴ φοιτήτρια πού ἀνήκει στὸν ὑπὸ ἀπαγόρευση Προλεταριακὸ (μαοϊκὸ) σχηματισμὸ. «Τὸ ἴδιο ὁμως αὐτὸ δικαστήριον θὰ ἀπαλλάξει τὴ χώρα καὶ ἀπὸ σᾶς· ὑπάρχει αὐτὸς ὁ κίνδυνος», παρατηροῦμε.

«Εἴμαστε συνηθισμένοι στὴν παρανομία. Ἀλλῶστε ἐμᾶς χρησιμοποιοῦν πάντα οἱ κομμουνιστὲς γιὰ νὰ βγάξουμε τὸ φίδι ἀπὸ τὴν τρύπα. Στὸ προηγούμενο πραξικόπημα πού ἐπιχείρησε ὁ Σπίνολα, ἤμαστε οἱ πρώτοι πού τρέξαμε νὰ στήσουμε ὁδοφράγματα. Ἡ κᾶθαρση πρέπει νὰ εἶναι ἀμελικτή, ἀλλιῶς ἂν ὑπάρχει κίνδυνος νὰ συνεχίσουμε αὐτὴ τὴ συζήτηση στὶς φυλακές».

Μὰ ἂν αὐτὸς ὁ κίνδυνος ὑπάρχει στὴν Πορτογαλία, τί νὰ πουν οἱ Ἕλληνες;

Α. Φ.

'75

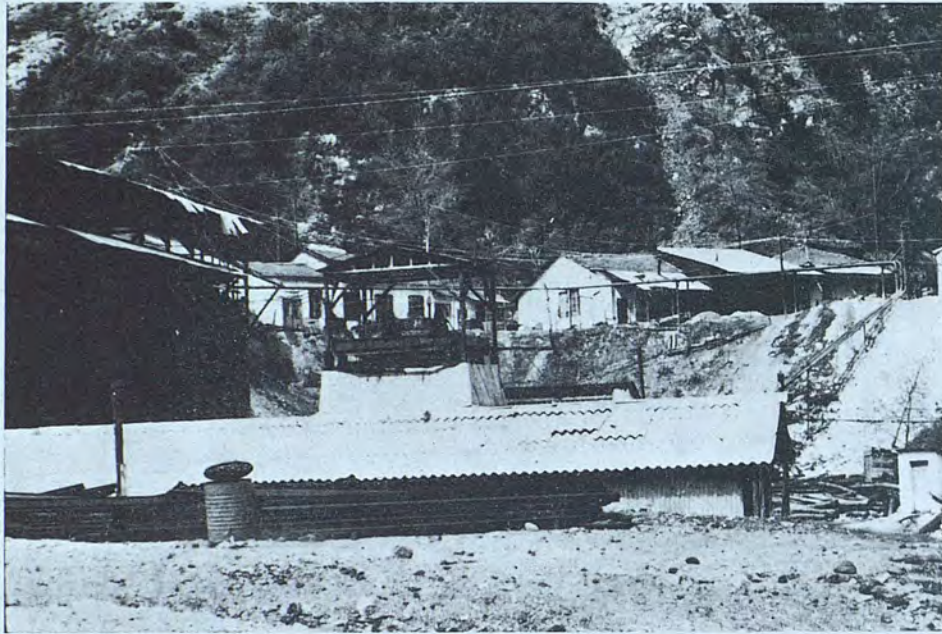
Κυκλοφορεῖ
Τὸ Σάββατο καὶ κάθε Σάββατο το '75

Διευθυντής: Μανώλης Γλέζος

'75

μιλούν οι άπεργοι του Μαντέμ – Λάκκο:

ΟΤΑΝ Σ' ΕΝΑ ΒΟΥΡΚΟ ΜΑΛΩΝΟΥΝ ΔΥΟ ΒΟΥΒΑΛΙΑ



ΤΟ ΠΛΗΡΩΝΟΥΝ ΤΑ ΒΑΤΡΑΧΙΑ...

Του Πέτρου Εύθυμιου

Μιά από τις σκληρότερες άπεργίες έχει ξεσπάσει από τις 16 Γενάρη στο Μαντέμ-Λάκκο, στη Β.Α. Χαλκιδική, στα μεταλλωρυχεία του Μποδοσάκη. Πεντακόσιοι εργάτες συνεχίζουν άνυποχώρητοι πάνω από δυό μήνες τώρα τόν άγώνα τους, ούσιαστικά μόνοι και άβοήθητοι. Ποιά είναι εκείνα τα στοιχεία που γέννησαν και κάθε μέρα στερεώνουν αυτήν την άποφασιστικότητα, και ποιά είναι ή αντίληψη που έχουν οι ίδιοι οι άπεργοι για τόν άγώνα και τó περιεχόμενό του, είναι τó άντικείμενο της έρευνάς μας στα χωριά τών εργατών.

“Αν ή ζωή του εργάτη είναι πάντα σκληρή, ή ζωή του μεταλλωρύχου είναι ακόμα σκληρότερη. Τό όχτάωρο μέσα στη στοά, σ' έναν ύγρό και στενό χώρο, με τη σκόνη και τις εκρήξεις του φουρνέλλου, έξαντλεί και έξουθενώνει πολύ περισσότερο από ό,τι μια σκληρή δουλειά στην επιφάνεια του έδάφους. Θά περίμενε κανείς σάν αυτόνόητη και μιάν ιδιαίτερη εργασιακή θέση του μεταλλωρύχου. Έφτάωρο τó περισσότερο ό χρόνος εργασίας του, ιατρική παρακολούθηση συνεχή, ιδιαίτερες άδειες, προληπτικού χαρακτήρα, ύψηλό ήμερομίσθιο, μιά ειδική πρόνοια, με λίγα λόγια, ώστε νά μήν είναι ή ζωή του άπ' τη στιγμή που θά κατέβει στο πηγάδι για πρώτη φορά, ένας συνεχής άγώνας με την άναπηρία ή και τó θάνατο ακόμα.

Κάτι τέτοιο δέν φαίνεται νά συμβαίνει στόν τόπο μας, ούτε βέβαια, στό Μαντέμ-Λάκκο τού Μποδοσάκη.

Στά τρία πηγάδια τού Μαντέμ-Λάκκο: Σεβαλέ, Μαύρη Πέτρα και Όλυμπιάδα, οι συνθήκες εργασίας είναι έξοντωτικές. Οι εργάτες

δουλεύουν σέ βάθος μέχρι 115 μέτρα, ενώ ή ύγρασία στις στοές είναι φοβερή, και επάνω τους στάζουν συνεχώς νερά, που τρέχουν παντού από τά τοιχώματα. Τά άτυχήματα είναι πολύ συχνά, και όρισμένες φορές θανατηφόρα.

Η συνεχής άναπνοή της σκόνης τού σιδηροπυρίτη από τις εκρήξεις τών φουρνέλλων, προκαλεί την πνευμονοκονίαση, που καθιστά τόν εργάτη άνίκανο για όποιαδήποτε εργασία. Είναι ανατριχιαστικό πόσο γρήγορα και σέ τί μεγάλα ποσοστά προσβάλλει ή πνευμονοκονίαση τούς εργάτες. Υπάρχουν άνθρωποι που προσβάλλονται στούς έξι πρώτους μήνες της δουλειάς, και στα χωριά γύρω από τó Μαντέμ-Λάκκο, μπορείς νά δεις συνταξιούχους σέ ηλικία 25-26 χρονών. (Από τó 1962 ως σήμερα 600 άτομα έπαθαν πνευμονοκονίαση και συνταξιοδοτούνται από τó ΙΚΑ με 1500-1800 δραχμές. Άλλά νά ποσό της σύνταξης μειώνεται διαρκώς γιατί τó ΙΚΑ κρίνει πάντοτε ότι μειώνεται ό βαθμός άναπηρίας).

Στή Μεγάλη Παναγιά, τó μεγαλύτερο άπ' τά χωριά της περιοχής, ύπολογίζεται ότι υπάρ-

χουν 200 εργάτες και 120 συνταξιούχοι από τó «χαλίκωμα», όπως λέγεται λαϊκά ή πνευμονοκονίαση. Στό Παλαιοχώρι, 80 είναι οι εργάτες και 120 οι «χαλικωμένοι» συνταξιούχοι. Και οι ίδιες αναλογίες υπάρχουν σέ όλα τά χωριά της περιοχής.

ΤΟ ΕΝΑ ΠΟΔΙ ΣΤΟ ΛΑΚΚΟ

Τή γνωμάτευση για τó ποσοστό άναπηρίας και τή συνταξιοδότηση ή όχι, την κάνει τó ΙΚΑ. Πέρα από ότι οι εργάτες δέν έχουν καμιά έμπιστοσύνη στό ΙΚΑ («Τό ΙΚΑ είναι ένα με τó Μποδοσάκη», είπε χαρακτηριστικά ένας εργάτης), άς δούμε μέσα από τή διήγηση ενός άλλου εργάτη ποιά είναι ή διαδικασία αυτών τών γνωματεύσεων: «Μέ 13 χρόνια στα ύπογεια, με έβγαλε τó ΙΚΑ συνταξιούχο τó '67, με 33.5 τοίς εκατό άναπηρία (πνευμονοκονίαση). Έπί χούντας, με επέμβαση τού Μποδοσάκη τó ποσοστό καταργήθηκε και τó έκαναν στα 51 τοίς εκατό, ώστε τó ένα πόδι σου νά είναι στό λάκκο και τó άλλο έξω. Και αν δέν βγαίνεις στα 51 στα εκατό, σου κόβουνε τή σύνταξη και δέν παίρνεις ούτε χαρτί για δουλειά ούτε σύνταξη. Δηλαδή, σάν νά σου λένε: θέλεις πέθανε, θέλεις ζήσε. Κι όταν σου κόβουνε τή σύνταξη, δίδουν σέ στέλνουν ξανά σέ έπιτροπές τού ΙΚΑ. Κι όταν πάς, σέ τυραννάν όπως τó Χριστό, κι άπ' την άλλη σέ χτυπάν στις πλάτες και σου λέν «είσαι ύγιής». Κι άμα κηρύξεις δικαστήριο, άμα δούν τά δεινά ότι ζορίζονται, στό σίχουν στόν Άρειο Πάγο. Άν είναι δυνατόν ένας πεθαμένος άνθρωπος νά έχει δυνάμεις νά φτάσει μέχρι τόν Άρειο Πάγο! Και για νά βρείς δου-

λειά, για να πᾶς σὲ ἐπιχείρηση, πρέπει ἡ ἑταιρία νὰ σὲ στείλει σὲ δικούς της γιατρούς. "Αν βαστάει ἡ τσέπη σου καὶ λυπάσαι τὴν τσέπη τοῦ γιατροῦ, καὶ λαδώσεις τὸ γιατρό, θὰ πιάσεις δουλειά. "Αν δὲ λαδωθεί ὁ γιατρός, δὲν ὑπάρχει δουλειά.»

Τὸ ὀχτάωρο, τὰ ἀτυχήματα καὶ τὸ «χαλί-κωμα» ἀμείβονταν μὲ 182 δραχ. βασικὸ μεροκάματο καὶ μὲ τὴν «ἐργολαβία», ἀνὰ μέτρο ἐξόρυξης, πὺν ἔφτανε τὶς 1480 δραχμές. Γιατρός δὲν ὑπῆρχε στὶς στοές. Σὲ περίπτωσι ἀτυχήματος ἔπρεπε νὰ βρεθεῖ ὁ γιατρός τοῦ ΙΚΑ ἀπ' τὸ Στρατώνι, ἢ ὁ ἀγροτικὸς γιατρός τῆς Μεγάλης Παναγίας, πὺν μπορεῖ νὰ ἀπο-σείαζαν σὲ ἐπισκέψεις σὲ ἄλλα χωριά τῆς περι-οχῆς.

Ἡ ἐργολαβία, καταγγέλλεται ἀπὸ τοὺς ἐρ-γάτες σὰν ἄλλος ἕνας τρόπος πὺν ἔχει ἐφεύρει ὁ Μποδοσάκης νὰ τοὺς ὑποχρεώνει νὰ τοῦ βγάλουν περισσότερη δουλειά, μὲ δόλωμα τὴν καλύτερευσί τῆς ἀμοιβῆς τους, προκαλώντας ἔτσι τὴν ἐξουθένωσή τους.

Κάθε συνεργεῖο τῶν 4-5 ἐργατῶν πὺν κατε-βαίνει στὴ στοά, εἶναι κατ' ἀρχὴν ὑποχρε-ωμένο νὰ μείνει μέσα καὶ τὶς 8 ὥρες, ἀκόμα κι ἂν κατορθώσει νὰ βγάλει τὴν καθορισμένη παραγωγή σὲ λιγώτερες ὥρες. Κάθε μέτρο πὺν προχωράει τὸ συνεργεῖο ἀμείβεται μὲ 1480 δραχ., πὺν τὶς μοιράζονται ἅνισα τὰ μέλη τοῦ ὁ («ἐπικεφαλῆς» πὺν γεμίζει τὰ φουρνέλλα, παίρνει 20 τοῖς ἑκατὸ παραπάνω ἀπὸ τὸν μπα-ζαδόρο καὶ 10 τοῖς ἑκατὸ παραπάνω ἀπὸ τὸ μιναδόρο καὶ τὸ χειριστή). Αὐτὸ τὸ σύστημα ἀμοιβῆς καταγγέλλεται σὰν ἕνας ἄλλος τρόπος τῆς ἐπιχείρησης νὰ δημιουργεῖ διακρίσεις ἀνάμεσα στοὺς ἐργάτες καὶ νὰ τοὺς διασπᾷ προσπάθωντας νὰ δημιουργήσει «προνομιού-χους» καὶ μὴ.

Στὶς 20 Δεκέμβρη τοῦ '74 οἱ ἐργάτες τῶν μεταλλείων τοῦ Μποδοσάκη στὴ γενικὴ συν-έλευσι τοῦ σωματεῖο τοὺς ἀποφάσισαν ὁμό-φωνα, διὰ βοῆς, τὴ διεκδίκηση τῶν ἀκόλουθων αἰτημάτων τους: α. αὔξηση μεροκάματος σὲ 400 δραχ., β. αὔξηση ἐπιδόματος ἐξόρυξης ἀνὰ μέτρο σὲ 2.000 δραχ., γ. τοποθέτηση γιατροῦ στὶς γαλαρίες. Μετὰ ἀπὸ δυὸ προειδοποιητι-κὲς ἀπεργίες, μιὰ 24ωρη στὶς 4 Γενάρη καὶ μιὰ 48ωρη στὶς 10 Γενάρη, πὺν δὲν εἶχαν κανένα ἀποτέλεσμα, στὶς 16 Γενάρη ἄρχισε ἡ ἀπεργία διαρκείας πὺν συνεχίζεται μέχρι σήμερα χωρὶς νὰ ὑπάρξει οὔτε ἕνα δέιλιασμα, οὔτε ἕνας ἀπεργοσπᾶσις.

ΜΕ ΤΟ ΧΑΛΚΑ ΣΤΟ ΛΑΙΜΟ

Τὴν ἀπεργία τὴν κήρυξε ἐπίσημα τὸ σωμα-τεῖο τῶν μεταλλωρύχων. Σωματεῖο πὺν ἡ διοί-κησή του ἐκλέχθηκε στὴν Ἐφταετία, ὅταν, ὅπως μᾶς εἶπε ἕνας νέος ἐργάτης: «Τότε δὲν ἐνδιέφερε τὸν ἐργάτη ποιὸν θὰ βγάλει, γιατί εἶχε τὸ χαλκὸ στὸ λαιμό του, καὶ δὲν ἔβλεπε νὰ 'χει σημασία ἡ ἐκλογή».

Στὴν πορεία, ὅμως, τῆς ἀπεργίας φάνηκε μιὰ διάσπασι ἀνάμεσα σὲ ὁρισμένα τουλάχι-στον μέλη τῆς διοίκησης τοῦ σωματεῖο καὶ τῶν ἀπεργῶν. Αὐτὰ τὰ ὁρισμένα μέλη τῆς δι-οίκησης θέλουν ἡ ἀπεργία νὰ περιχαρακωθεῖ γύρω ἀπὸ τὸ στενὰ διεκδικητικὸ χαρακτήρα τῆς, νὰ μείνει «οἰκογενειακὴ ὑπόθεσι» ἀπεργῶν-ἐργοδοσίας καὶ νὰ μὴν κλιμακωθεῖ ὁ ἀγῶνας μὲ μιὰ διαφωτιστικὴ καμπάνια στὸν τύπο, στοὺς πολιτικὸς φορεῖς καὶ στὶς μαζι-κὲς ὁργανώσεις. Ἀρνούνται νὰ δεχτοῦν χρη-ματικὴ βοήθεια γιὰ τοὺς ἀπεργοὺς καὶ ἐπι-στρέφουν τὰ χρήματα πὺν στέλνονται γιὰ ἐν-ίσχυσι. «γιὰ νὰ μὴν κομματισθεῖ ἡ ἀπεργία», καθὼς λένε στοὺς ἀπορημένους γιὰ μιὰ τέτοια συμπεριφορὰ ἐργάτες. Ἀπὸ τὴν ἄλλη, δὲν ἐν-ημερώνουν ὅσο πρέπει τοὺς ἐργάτες γιὰ τὸ σύνολο τῶν κινήσεων καὶ ἐξελίξεων γύρω ἀπὸ τὴν ἀπεργία, πὺν γίνονται ἀπὸ διάφορες πλευρές, ἐργοδοσία, ὑπουργεῖο ἢ ἄλλους φο-ρεῖς.



«ἡ κυβέρνησι μὲ τὰ συμφέροντα τοῦ Μποδοσάκη κι ὄχι τῶν ἐργατῶν»

Ἡ συνεκτικότητι καὶ ἡ μαχητικότητι τῶν ἀπεργῶν στηρίζεται μόνο στὴ βαθειὰ πίστι τοῦ δίκαιου τῶν αἰτημάτων τους. Νὰ δυὸ χα-ρακτηριστικὲς ἀπαντήσεις σὲ ἐρώτημα σχετικὸ μὲ τὴν πιθανότητι νὰ ὑπάρξουν ἀπεργοσπᾶ-στες ἢ νὰ ἐπιστρέψουν στὴ δουλειὰ χωρὶς νὰ πετύχουν τὰ αἰτήματά τους: «Αὐτὸ πὺν πρέπει ὁλοὶ νὰ καταλάβουν καὶ πρὶν ἀπ' ὅλους ὁ Μποδοσάκης, εἶναι ὅτι εἴμαστε χέρι-χέρι ἐνω-μένοι, ὅπως εἶναι μιὰ ἀλυσίδα καὶ δὲν μπο-ρεῖς νὰ βρεῖς τὴν ἄκρη. Ἐνα σῶμα, μιὰ ψυχὴ». — «Κοίτα νὰ δεῖς, πᾶω νὰ δουλέψω ἄλλου γιὰ

100 δραχμές. Ἐδῶ γιὰ 200 δὲν ξαναπαίνω».

«Ὅλοι σχεδὸν οἱ ἐργάτες διαφωνοῦν μὲ τὴν ἀντίληψη πὺν ἔχει τὸ σωματεῖο πάνω στὸν τρόπο πὺν πρέπει νὰ δοθεῖ καὶ νὰ συνεχιστεῖ ὁ ἀγῶνας. Ἀκόμα περισσότερο, κανένας ἀπ' αὐ-τοὺς δὲν περιμένει τίποτα ἀπὸ τὴν συνδικαλι-στικὴ ἱεραρχία. Οὔτε ἡ ΓΣΕΕ οὔτε ἡ Ὁμο-σπονδία Μετᾶλλου εἶναι παράγοντες πὺν με-τρᾶνε σὰν συμπαράστατες στὴ συνείδησι τῶν ἐργατῶν. Κάποιος ἐργάτης εἶπε χαρακτηρι-στικὰ γιὰ τὸν ἐκπρόσωπο τῆς Ὁμοσπονδίας

Μετάλλου που πήγε από την Αθήνα για διαπραγματεύσεις: «Οι εργάτες τον γιουχαΐσανε, γιατί δεν ήρθε να τονώσει το ηθικό τους, αν και τάχα εκπροσωπεί τους εργάτες, ήρθε να τους διασπάσει».

ΟΤΑΝ ΜΑΛΩΝΟΥΝ ΔΥΟ ΒΟΥΒΑΛΙΑ

Δεν είμαστε σε θέση να επιβεβαιώσουμε έναν ρόλο του εκπροσώπου της Όμοσπονδίας. Αλλά σε μιάν άλλη συζήτηση, με άλλον εργάτη, μεγαλύτερο στα χρόνια, ακούσαμε για το ρόλο των συνδικαλιστικών φορέων μιιά άλληγορία, που πιστεύουμε ότι έχει μιιά τρομακτική αλήθεια και βαρύτητα: «Φίλε μου, όταν μαλώνουν δυο βουβάλια σ' ένα βούρκο, το πληρώνουν τα βατράχια. Πες όποιους θες βουβάλια, τον Μποδοσάκη, τις Όμοσπονδίες, την κυβέρνηση. Βατράχια, όμως, είμαστε εμείς. Εκεί πάνω παίζεται ένα μπεγλέρι που δεν το ξέρουμε. Ο αγώνας μνήσκει σε μας, και πρέπει ν' ανοίξει άλλος δρόμος». Κι ένας άλλος εργάτης που άκουγε, συμπλήρωσε: «Γαϊδούρια είμαστε εμείς, σαμάρια οι άλλοι».

Μπρός σ' αυτή την κατάσταση πολλοί εργάτες, βασικά νέοι, αλλά και μεγαλύτεροι στην ηλικία, νιώθουν την ανάγκη να πάρει ο αγώνας τους μιάν άλλη τροπή. Έτσι, τις μέρες που βρισκόμαστε στα χωριά των άπεργων, το Στρατώνι, τη Μεγάλη Παναγιά, το Παλαιόχωρι, είχε αρχίσει μιιά ζύμωση γύρω από την αναγκαιότητα μιιάς γενικής συνέλευσης που θα εκλέξει άπεργιακή επιτροπή αγώνα. Μιλώντας με τους εργάτες που αντιπροσωπεύουν αυτή την άποψη, είδαμε μιιά πολύ ευρύτερη αντίληψη του αγώνα και του τί εκπροσωπεί η άπεργία απ' αυτή που επιμένει να έχει το σωματείο.

«Πρέπει να συνεχίσουμε τον αγώνα, γιατί

δεν κερδίζεται με σταυρωμένα χέρια. Ο κόμος κάθεται στα χωριά του και δέχεται κάθε είδους επιρροές από ανθρώπους του Μποδοσάκη.

»Πρέπει να 'χουμε όχι μιιά, αλλά πολλές συγκεντρώσεις, για να μαθαίνουμε όλοι πώς πάνε τα πράγματα. Ο Μποδοσάκης έχει εδώ ένα κράτος που λειτουργεί ξεχωριστά από τα κοινωνικά καθεστώτα που 'χουμε εμείς. Και δεν ξέρουμε τί κόλπα παίζει, γιατί αυτός έχει επισημονες που σκέφτονται για λογαριασμό του, ενώ εμείς σκεφτόμαστε μόνοι μας. Αυτός θέλει να μην δεχόμαστε βοήθεια από παρατάξεις. Όταν μιλάγα με έναν του σωματείου και τον ρώτησα γιατί να μη δεχόμαστε βοήθεια από παρατάξεις και μου απάντησε, «για να μην κομματιστεί η άπεργία», τότε του λέω κι εγώ: σου ζήτησε κανείς να τους ακολουθήσεις αυτούς; Ίσα-Ίσα, αυτοί ακολουθούν ξένα.

»Οι εργάτες δεν βλέπουν το θέμα γενικότερα, ούτε ξέρουν ότι ο αγώνας τους έχει και παραπέρα αντίκτυπο. Δεν καταλαβαίνουν ότι η κυβέρνηση πάει με τα συμφέροντα του Μποδοσάκη και όχι με τα συμφέροντα του εργάτη. Νομίζουν ότι η κυβέρνηση τους υποστηρίζει, αν και οι περισσότεροι ξέρουν ότι ο νόμος είναι άντεργατικός. Πιστεύουν ότι η κυβέρνηση θα τον αλλάξει, κάθε κυβέρνηση καινούργια. Δεν βλέπουν ότι η κυβέρνηση 'ρχεται από το κεφάλαιο και όχι από τον εργάτη. Πιστεύουν ότι ο Μποδοσάκης είναι κάτι ξεχωριστό από την κυβέρνηση ή ότι είναι και ενάντιος της. Νομίζουν ότι ο αγώνας μας αφορά άμεσα τον εργοδότη και αυτούς. Και αυτό πρέπει να σπάσει.

»Μας στέλνουν τώρα έναν αρχιπουλημένον, της Διεθνούς Όμοσπονδίας Μετάλλου, να κάνει ό,τι δεν καταφέραν οι δικοί μας, να σπάσει δηλαδή την άπεργία. Αυτό δεν θα το καταφέ-

ρει όμως. Γιατί, έτσι κι αλλιώς, δεν γυρνάν οι εργάτες στη δουλειά παρά μόνο αν νικήσουν».

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Δεν ξέρουμε τί τελικά θα αποφασίσουν οι ίδιοι οι εργάτες για την παραπέρα μεθόδευση του αγώνα τους. Πιστεύουμε, πάντως, πώς αν ο όρος «δίκαιο» έχει ένα περιεχόμενο, αυτό βρίσκεται στα αιτήματα των άπεργων του Μαντέμ-Λάκκο. Είναι απαράδεκτη η σιωπή της ΓΣΕΕ και γεννά έρωτήματα, τουλάχιστον, η στάση της Όμοσπονδίας Μετάλλου. Επιβάλλεται η πλήρης, ενεργός και μαχητική συμπαράσταση όλων των συνδικαλιστικών φορέων στους ήρωικούς άπεργούς. Επιβάλλεται η όσο το δυνατόν πληρέστερη ενημέρωση της κοινής γνώμης. Αναρωτιόμαστε: δεν είναι τάχα καιρός, ύστερα από τη δοκιμασία της Έφταετίας, να θυμηθεί το Υπουργείο Απασχολήσεως ότι δεν είναι – δεν θα 'πρεπε να 'ναι – ύπουργείο της Εργοδοσίας, αλλά και της Εργασίας; Δεν θα 'πρεπε, άραγε, καθημερινά να του θυμίζουν ο τύπος και γενικά όλα τα μέσα της ενημέρωσης;

Και μήπως η πικρή πείρα των τελευταίων 30 χρόνων θα 'πρεπε να μας κάνει περισσότερο από επιφυλακτικούς στις επισκέψεις Διεθνών Εργατικών Όμοσπονδιών, ιδιαίτερα μετά την πρόσφατη επίσκεψη και δραστηριότητα στη χώρα μας του σκοτεινίστατου κ. Μπράουν;

Η άπεργία του Μαντέμ-Λάκκο δεν είναι μιιά απλή άπεργία 500 λησμονημένων ανθρώπων. Στις σημερινές συνθήκες είναι κάτι πολύ παραπάνω. Τύπος, συνδικάτα, κόμματα, γενικά οι προοδευτικές δυνάμεις θα 'πρεπε να βγάλουν τα αναγκαία συμπεράσματα.

Πέτρος Εύθυμιού

ΚΟΜΝΗΝΟΥ ΠΥΡΟΜΑΓΛΟΥ



Η ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ

ΕΑΜ-ΕΛΑΣ-ΕΔΕΣ-ΕΚΚΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΔΟΔΩΝΗ» ΑΘΗΝΑΙ

Η Έθνική Αντίσταση είναι
τίτλος τιμής του Έθνους.

Η πιο λεπτομερειακή αφήγηση για
την Έθνική Αντίσταση 1941 - 44 στο βιβλίο

ΗΛΙΑ ΠΑΠΑΣΤΕΡΙΟΠΟΥΛΟΥ

«Ο ΜΩΡΗΣ ΣΤΑ ΟΠΛΑ»

Χιλιάδες ονόματα αγωνιστών. Έκατοντάδες μάχες.

Οι πολιτικές οργανώσεις.

Τόμοι δύο. Σελίδες 800.

Κεντρική πώληση:

Βιβλιοπωλείον 'Ιπποκράτους 22, και Σταδίου 41,
τηλ. 321.3763, 4ος όρ. Γρ. 67.

Αποσπάσματα από κριτικές του Τύπου
της εποχής που κυκλοφόρησε το βιβλίο:

... Το βιβλίο του 'Ηλ. Παπαστεριόπουλου πρέπει να διαβαστεί – μας ανοίγει μιιά όπη μέσα στο λόφο και μας επιτρέπει να δούμε από το άλλο μέρος.

«Απογευματινή»

... Πολλά τα όσα αναφέρονται – συχνά η ντροπή πλησιάζει τον αναγνώστη...

'Αγγ. Φουριώτης «Απογευματινή»

... Η εργασία του κ. 'Ηλ. Παπαστεριόπουλου είναι άξια θερμών συγκαλητηρίων...

'Ελλη 'Αλεξίου «Αλλαγή» 'Αθηνών.

... Τα ιστορικά δεδομένα προβάλλονται στη βάση μιιάς δομής που διευκολύνει τον αναγνώστη να παρακολουθήσει άνετα, ξεκούραστα, κι' ευχάριστα...

«Αύγη» Β.

ΠΩΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΘΗΚΑΝ ΤΑ ΚΟΜΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ



**Από το
υπό έκτύπωση βιβλίο
του Πλουτή Σέρβα:
"Πώς τὰ καταφέραμε
νὰ φτάσουμε στὸ μηδέν".**

1) Ἐθναρχία καὶ Πολιτική

Σὲ μιὰ θρησκευόμενη, ὑπόδουλη μικρὴ χώρα ἦταν φυσικὸ ἡ ἐκκλησία νὰ θεωρεῖται ἀπὸ τὸν καθυστερημένο καὶ βασανιζόμενο λαὸ σὰν ὁ κοινὸς παρηγορητὴς, προστάτης ἄγγελος καὶ καθοδηγητής. Ἔτσι, ἀπαρχῆς, ἀποκλειστικὸς χειριστὴς τοῦ ἐθνικοῦ θέματος καθιερώθηκε ἡ ἐκκλησία, μὲ ἐπικεφαλὴ τὸν ἀρχιεπίσκοπο, ποὺ πῆρε τὸν ἐπιπρόσθετο τίτλο τοῦ ἐθναρχῆ. Ἡ κυπριακὴ πλουτοκρατία (στὴ βάση της ἐμποροτοκογλυφική), βρῆσκοντας, μὲ τὴν ἐγκαθίδρυση τῆς βρετανικῆς κυριαρχίας, πιότερη ἄνεση στὸ ξεζούμισμα τῶν ἀγροτῶν μικροπαραγωγῶν, μ' ὅση εὐχαρίστηση παραδεχόταν τοὺς Ἑγγλέζους σὰν προστάτες τῶν συμφερόντων της, μ' ἄλλη τόσο εὐχαρίστηση δεχόταν τὴν ἐκκλησία, ἀπὸ τὴ μιὰ σὰ συνεπικουρο στὴ λαϊκὴ ἐκμετάλλευση καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη σὰν μεροστάρη στὶς ἀκαδημαϊκὲς ἐθνικὲς ἐξάψεις.

Τὰ ἐνδιαφέροντα τῶν πλουτοκρατῶν ἔφταναν μόνο ὡς τὸ

σημεῖο τῆς ἐκλογῆς τῶν δεσποτάδων καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου, μὲ κριτήριό τὴν οἰκογενειακότητα καὶ τὴν πληρέστερη συγγένεια τῶν ὑποψηφίων πρὸς τὰ ἰδιοτελῆ συμφέροντά τους. Ἀπαξ καὶ οἱ ἰσόβιοι ἀρχιερεῖς ἐκλέγονταν, ὁ ἀπόλυτος σεβασμὸς πρὸς αὐτοὺς ἦταν καθολικὸς καὶ ὁ καθένας προσπαθοῦσε νὰ νῆαι πιὸ κοντὰ στὶς εὐλογίες τους. Ἡ ἴδια «σύγκρουση» μετὰ τῶν διαφόρων στρωμάτων τῆς πλουτοκρατίας παρουσιαζόταν, κατοπινά, στὴν ἐκλογὴ τῶν δημάρχων καὶ τῶν βουλευτῶν. Οἱ φαρτρίες τὴν ἐπομένη τῆς ἐκλογῆς διαλύονταν. Οἱ ἐκλεκτοὶ ἔσπευδαν νὰ προσκυνήσουν τοὺς δεσποτάδες, ἔστω κι ἂν, οἱ περισσότεροὶ ἀπ' αὐτοὺς, τὸ βρισκαν τόσο βολικὸ νὰ σκύβουν στοὺς Βρετανοὺς καὶ ταυτόχρονα νὰ στέκουν σὲ στάση προσοχῆς μπροστὰ στὴ γαλανόλευκη.

Ἡ ἀπλοχωριὰ στὴν ἐκμετάλλευση τῶν λαϊκῶν στρωμάτων ἔνωνε τοὺς πλουτοκράτες. Τοὺς ἔνωνε ὁ τόκος καὶ οἱ ὑποθήκες. Δὲν ὑπῆρχε ἐπιχείρηση ποὺ νὰ μὴν ἦταν δεμένη μὲ τὰ δάνεια, μὲ τοὺς ἀπεριόριστους τόκους καὶ τὶς ὑποθήκες. Κι αὐτῶν ἀκόμη τῶν δικηγόρων καὶ τῶν γιατρῶν τὰ χρηματοκιβώτια ἦταν πλημμυρισμένα ἀπὸ τὰ γραμμάτια, ποὺ κάτω ἀπ' αὐτὰ οἱ ἀγράμματοι χωρικοὶ εἶχαν θέσει τὴν ὑπογραφή τους.

Μήτε οἱ «ἰδεολογίες», ἐκτὸς ἀπὸ τὴ λατρεία τοῦ Μαιωνᾶ, ἀπασχολοῦσαν τὴν πλουτοκρατία, μήτε τὰ κόμματα, ἐφ' ὅσον οἱ ἐκλογὲς δὲν ἦταν «ἐν ὄψει». Κι οἱ ἄστοι ποὺ πολιτεύονταν, ποτὲ δὲν εἶχαν σταθερὴ πολιτικὴ. Οὔτε σταθερὸ πρόγραμμα. Ἡ πολιτικὴ τους ἦταν κατασκευάσμα τῆς στιγμῆς. Καὶ τὸ πρόγραμμα συντάσσόταν ἀπὸ τοὺς ἐκλογικοὺς μπράβους, μὲ βάση τὶς κουβέντες ποὺ ἄκουαν στοὺς καφενέδες. Πολιτικούς δὲν εἶχε ἡ Κύπρος. Γι' αὐτὸ πολιτικάντες τοὺς ἔλεγε ὁ λαός.

Ὁ ἐθναρχὴς ἐξασκοῦσε τὰ ἐθναρχικά του καθήκοντα, μὲ «συμπαράστατη» τὸ Ἐθναρχικὸ Συμβούλιο, ὅπως περίπου ἔκαναν οἱ ἀποικιοκράτες μὲ τὸν «Κυβερνήτη ἐν Συμβουλίῳ». Ἀποτελοῦνταν τὸ Ἐθναρχικὸ Συμβούλιο, ἀπὸ τοὺς τρεῖς δεσποτάδες, μερικοὺς ἄλλους ἐξέχοντες κληρικοὺς καὶ ὅσους λαϊκοὺς ἔκρινε σκόπιμο νὰ διορίσει ὁ ἐθναρχὴς. Τὸ καλοῦσε σὲ συνεδρίαση ὅποτε νόμιζε καλὸ (ἐδῶ ὁ κυβερνήτης παρουσίαζε πιότερη τάξη, καλώντας τὸ συμβούλιό του σὲ ταχτικὲς συνεδριάσεις). Οἱ ἀποφάσεις δὲν ἦταν ὑποχρεωτικὲς. Ὅποιες ἤθελε ἐχτελοῦσε ὁ ἐθναρχὴς. Μπορεῖ νὰ λεχθεῖ πὼς ἦταν, μᾶλλον, ζήτημα τιμῆς νὰ φέρει κανεὶς τὸν τίτλο τοῦ «ἐθναρχικοῦ συμβούλου». Γι' αὐτὸ πολλοὶ τύπωναν αὐτὴ τὴ μεγάλη τιμὴ στὰ ἐπισκεπτήρια καὶ στὰ ἐκλογικά τους προγράμματα. Ἀκόμη καὶ σ' αὐτὴ τὴν Ἑλλάδα. Περιστὸ νὰ λεχθεῖ ὅτι οἱ ἀριστεροὶ ἡγέτες, ὄντας «μαυροπινακωμένοι», δὲν τύχαιναν αὐτῆς τῆς τιμῆς.

Οἱ ἀντιθέσεις Βενιζέλου - Βασιλιᾶ εἶχαν βρεῖ τὴν ἀπήχησή τους στὸ νησί. Καὶ οἱ διαφορὲς ἀστικὲς λέσχες (χαρτοπαιχτικές, στὴ βάση τους) χωρίστηκαν σὲ βενιζελικὲς καὶ κωνσταντινικές, μὲ ἰσχυρὲς ἀντεγκλήσεις. Πιὸ ἀργὰ κάπου - κάπου φοιητὲς ποὺ ἔχουν φοιτήσει στὸ ἐξωτερικὸ, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς πανεπιστημιακὲς σχολές, καὶ σὲ πολιτικὰ ἐντευκτήρια τῆς Ἀθήνας καὶ τοῦ Λονδίνου, φιλοδοξοῦσαν νὰ ἰδρῦσουν στὴν πατρίδα μιὰ λέσχη ἡ ἕνα σύλλογο, σὰν ἄντρο τοῦ ἀρχηγοῦ. Ὅμως, πρὶν ἀπὸ τὸ Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, κανένας ἄστος πολιτευτὴς δὲ σκέφτηκε νὰ ὀργανώσῃ πολιτικὸ κόμμα.

Μὲ τὴν ἐμφάνιση τῆς κυπριακῆς ἐργατικῆς τάξης στὸ πολιτικὸ προσκήνιο καὶ κυρίως μὲ τὴν ὀργάνωση τοῦ Ἀνορθωτικοῦ Κόμματος τοῦ Ἐργαζομένου Λαοῦ (ΑΚΕΛ), σὰ διάδοχος τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος, ποὺ ἔχε ὀργανωθεῖ στὰ 1926 (Σ.σ. Στὸ Κ.Κ.Κ. καὶ τὸ ΑΚΕΛ ὁ Πλ. Σ. ἀναφέρθηκε σὲ προηγούμενα ἄρθρα του στὸ ΑΝΤΙ), ἄρχισαν, σ' ἀντιπερισπασμό, σπασμωδικὲς κινήσεις, ἀνάμεσα στὸν «πολιτευόμενο» ἀστικὸ κόσμο γιὰ ὀργάνωση τοπικῶν κομμάτων σὲ διαφορὲς πόλεις. Κινήθηκε τότε ὁ γιατρὸς Θ. Δέσβης, δῆμαρχος τῆς Λευκωσίας, γιὰ νὰ φτιάξῃ τὸ Κυπριακὸ Ἐθνικὸ Κόμμα (ΚΕΚ), ὁ γιατρὸς Χριστιανὸς Ρωσίδης γιὰ ἕνα Σοσιαλιστικὸ Κόμμα στὴ Λεμεσό, ὁ δικηγόρος Χριστόδουλος Γαλατόπουλος γιὰ ἕνα Ἐθνικοσοσιαλιστικὸ Κόμμα στὴν Πάφο. Ὅμως, ὅλα αὐτὰ ἦταν κόμματα τῆς θερινῆς νυχτὸς, προσωπικά, ποὺ ἔσβησαν, τὸ πρῶτο πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ ἡγέτη του καὶ τ' ἄλλα δύο μὲ τὸν πρόωγο θάνατο τῶν ἡγετῶν τους.

Οἱ δεξιὲς ἐπαγγελματικὲς ὀργανώσεις Παγκύπριος Ἐνωσις Ἀγροτῶν (ΠΕΚ) καὶ «Συνμοσπονδία Ἐργατῶν Κύπρου» (ΣΕΚ), ἐπέζησαν καὶ δραστηριοποιήθηκαν, ὄχι μόνο συνδικαλιστικὰ ἀλλὰ καὶ πολιτικὰ, σὰν ἀντίβαρο τοῦ ΑΚΕΛ, τῆς ΕΑΚ («Ἐνώσεως Ἀγροτῶν Κύπρου») καὶ τῆς ΠΕΟ («Παγκύπριας

Ἑργατικῆς Ὁμοσπονδίας») με ἔντονα ἀντικομμουνιστικὰ συνθήματα.

2) Ἡ ἐμφάνιση τῶν ἀστικῶν κομμάτων

Ἡ σκληρὴ μάχη, ποὺ διεξαγόταν ἀπὸ τὶς παράνομες προκηρῦξεις τῆς ΕΟΚΑ καὶ ἀπὸ τὶς ἀδιάλλαχτες ἀστικὲς ἐφημερίδες ἐνάντια στὸ ΑΚΕΛ, προετοίμασαν τὸ ἔδαφος γιὰ τὴν ὁργάνωση τῶν κομμάτων τῆς δεξιᾶς, ποὺ ἡ ἐμφάνισή τους στὸ προσκήνιο ἀναστέλλοταν ὅσον καιρὸ συνεχιζόταν ὁ ἔνοπλος ἀγῶνας, καὶ δέσποζε τὸ σύνθημα «εἰς καὶ μόνος - ὁ Ἀρχηγός», ποὺ σ' αὐτὸ ἀναγκάστηκε νὰ ὑποταγεῖ καὶ ἡ ἡγεσία τοῦ ΑΚΕΛ.

Ἀμέσως ὕστερα ἀπὸ τὴν ὑπογραφή τῆς συμφωνίας τῆς Ζυρίχης, ὁ Μακάριος, στὴν προσπάθειά του νὰ διατηρήσει τὴν παντοκυριαρχία του, δούλεψε γιὰ νὰ ἐνώσει σὲ πολιτικὴ ὁργάνωση τοὺς ἀγωνιστές. Σ' αὐτὸ εἶχε τὴ συμπαράσταση τοῦ Γρίβα, ἐνῶ ταυτόχρονα ἐνδιαφερόταν νὰ κρατεῖ κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιρροή του τὸ ΑΚΕΛ. Ἐτοί πρωτὸ ἐμφανίστηκε τὸ «Ἐνιαῖο Δημοκρατικὸ Μέτωπο Ἀγωνιστῶν», ΕΔΜΑ, ὅπου ὅλες οἱ παρατάξεις τῶν ἀντικομμουνιστῶν ἀγωνιστῶν βρῆκαν τὴ στέγη τους.

Ὅμως, δὲν ἄρρησαν νὰ βγοῦν στὴν ἐπιφάνεια οἱ ἀντιθέσεις Μακαρίου - Γρίβα. Ὁ πρῶτος τρεφόταν με τὴν ψευδαίσθηση ὅτι ἡ Ζυρίχη ἦταν κομμένη καὶ ραμμένη στὰ μέτρα τοῦ ἀπολυταρχικοῦ χριστιανο-πολιτικοῦ του πιστεύω, ποὺ κάλυπτε τὶς ὑπερμετρες φιλοδοξίες του. Τὸ νέο καθεστῶς, διασφάλιζε ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρὰ τὴν οἰκονομικὴ παντοδυναμία τῆς ἐκκλησίας (ἡδὴ, στὸ Σύνταγμα, χωρὶς καμιά ἀντίρρηση, οὔτε κἀν ἀπὸ τὴ «μαρξιστικὴ» Ἀριστερά, εἶχε ληφθεῖ πρόνοια νὰ καθιερωθεῖ τὸ ἀναπαλλοτρίωτο τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ μοναστηριακῆς περιουσίας) καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴν ἀπόλυτὴ ἐλευθερία τοῦ ἐμπορικο-βιομηχανικοῦ κεφαλαίου. Πέρα ἀπ' αὐτό, τὸ προεδρικό (ἀμερικανικοῦ τύπου) διοικητικὸ σύστημα, μέσα στὸ σταθεροποιημένο κλίμα τοῦ «Εἰς καὶ μόνος», ἐξασφάλιζε τὴν ἰσόβια πανεξουσία του, με παντοῖόπλευρες διευκολύνσεις, θαυμαστῆς διεθνοῦς προβολῆς.

Μὰ ὁ ἄλλος, ὁ Γρίβας, ὁ «Διγενής», ποὺ οἱ παγκόσμιοι ὕμνοι τὸν εἶχαν ἀνεβάσει στὰ μεσοῦρανα; Ποιὸ τὸ μερίδιό του; Εἶχε, βέβαια, τιμηθεῖ με πανελλήνιες ἐκδηλώσεις, σὰν ὕψιστος ἥρωας. Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν τὸν κατ'ἀγραψε στὶς δέλτους τῆς σὰ «μεγάλου τέκνου τῆς Πατρίδος». Τὸ ἴδιο ἔπραξαν ἡ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ Βουλὴ τῶν Κυπρίων Ἀντιπροσώπων. Προήχθηκε σὲ στρατηγὸ. Ἐπρεπε νὰ παραδεχθεῖ ὅτι με τὶς μεγάλες τιμὲς καὶ με τὸ μεγαλόσταυρο στὸ στήθος, ἐκαλεῖτο τώρα νὰ ἐφησυχάσει στὴν ταπεινὴ κατοικία του; Χωρὶς παραπέρα δόξεις; Νὰ λησμονηθεῖ ἐκεῖ, βυθισμένος στὶς ἀναμνήσεις ἐνὸς παρελθόντος ποὺ στὰ σαράντα του χρόνια ἦταν τόσο ἄδοξο καὶ τὸ ἐξήντα του ἔγινε τόσο ἐνδοξο; Γιατί νὰ μὴ γίνεῖ ἐνδοξότερο;

Ἐπιρροεπὴς στὴ δόξα, ὁ στρατηγός, ξακουστός ἀπὸ τὰ νιάτα του κομμουνιστοφάγος, πρωτοπαλλήκαρο τῆς δυτικῆς ἀντίδρασης, ἀλυσοδεμένος στὶς ἱμπεριαλιστικὲς μηχανορραφίες, ἀνακάλυψε ἐκ τῶν ὑστέρων ὅτι ἡ ἀνεργάτιστη Ζυριχικὴ συμφωνία, ἄφηνε περιθώρια γιὰ τὴν ἐπανεμφάνισή του στὴν πάλιν γιὰ μιὰ ἀλλαγὴ, ἐναρμονισμένη στὴν πληρότητα, πρὸς τὶς ὑπαγορεύσεις τοῦ ΝΑΤΟ.

Ἐτοί, σήκωσε τὴν παντιέρα ὁ Γρίβας, καλώντας στὸ ταμπόρι του, με πλήρη μυστικότητα, τοὺς πιὸ ἀδιάλλαχτους προσκυνητὲς του. Πρῶτὴ ἐνέργεια ἦταν νὰ διαλυθεῖ τὸ ΕΔΜΑ καὶ νὰ προβάλλουν οἱ πρῶτοι ἀντιμακαριακοὶ γριβικοὶ πυρῆνες. Ἰσχυροὶ χρηματοδότες, κυρίως ἐφοπλιστές, δεμένοι στὰ ἱμπεριαλιστικὰ συμφέροντα, στάθηκαν ἀπὸ τὴν πρῶτὴ στιγμή στὸ πλευρὸ του, με «θεατὴ» τὴν ἑλληνικὴ κυβέρνησι. Οἱ μηχανορραφίες ἔδιναν καὶ ἐπαιρναν. Ἡ Ἀκελικὴ ἡγεσία, σπριζόμενη στὸ Κρεμλίνο καὶ πλευρίζοντας περισσότερο στὸ Μακάριο, παρακολουθεῖ με προσοχὴ τὶς ἐξελίξεις, ἐνῶ ἡ Ἀγκυρὰ, με ἐνδόμυχη χαρὰ παραδοκεῖ. Τὸ Πατριωτικὸ Μέτωπο εἶναι τὸ πρῶτο γριβικὸ σῆμα, καὶ πιὸ ἀργὰ τὸ Ἐνωτικὸ Μέτωπο, ΕΜ, γιὰ νὰ τὸ διαδεχθεῖ ἕνα πιὸ συγκροτημένο παγκύπριο κόμμα, τὸ Δημοκρατικὸ Ἐθνικὸ Κόμμα (ΔΕΚ).

Ἡ ἀστικὴ τάξη, ποὺ διατηροῦσε τοὺς δεσμούς της με τὸ ἐγγλέζικο κεφάλαιο, βιάζεται νὰ σταθεροποιήσῃ τὶς θέσεις της. Τάχιστα, πετυχαίνει τὴν ἐνταξὴ τῆς μέσα στὴ Βρετανικὴ Κοινοπολιτεία καί, τείνοντας πρὸς εὐρύτερους ὁρίζοντες, ἀγωνιᾷ

νὰ ἐξασφαλίσῃ θέση μέσα στὴν Κοινὴ Ἀγορά. Ἡ Κυβέρνησι Μακαρίου βρισκόταν στὰ χέρια της. Ὅμως ἡ ἀνάγκη γιὰ τὴν συσπείρωση τῶν ἀνοργάνωτων δυνάμεων μέσα σ' ἕνα πολιτικὸ σχῆμα, γινόταν συνεχῶς καὶ πιὸ ἐπιταχτική. Ὅσο μειλίχιο κι ἂν παρουσιαζόταν τὸ ΑΚΕΛ, δὲν ἔπαυε νὰ τὸ βλέπει σὰν ἕνα ἐπαυξανόμενο κίνδυνο. Ἀπὸ τὴν ἄλλη, τὸ Συνεργατικὸ Κίνημα, με τὶς ραγδαῖες ἐπεχτάσεις του πρὸς ὅλες τὶς κατευθύνσεις, καὶ πρὸς τὴ Δύση καὶ πρὸς τὴν Ἀνατολή, ἔθιγε καίρια τὰ ἰδιοτελῆ τῆς συμφέροντα, ἐνῶ στὸ σωβινιστικὸ ΔΕΚ, με τὴν ἐξαλλοσύνη στὰ συνθήματά του καὶ τὴν ἐκτὸς πραγματικότητος πορεία του, δὲν μπορούσε νὰ προσβλέπει μ' ἐμπιστοσύνη.

Βάσταξαν πολὺ καιρὸ τὰ κοιλοπονήματα. Μιὰ ἀστικὴ τάξη ποὺ εἶχε, ἀπαρχῆς, συνηθίσει σὲ μεμονωμένες δραστηριότητες καὶ ποὺ στὶς γραμμές της δέσποζαν πάντα οἱ ἀντιθέσεις ἀνάμεσα στὴν παραδοσιακὴ καὶ τὴ νεόπλουτὴ κεφαλαιοκρατία, δὲν ἦταν εὐκολο νὰ συμφωνήσῃ οὔτε στὸν ἀρχηγό, ἀλλ' οὔτε στὸ πρόγραμμα. Ὅμως, μπροστὰ στὸ ζωντανὸ κίνδυνο, ἔπρεπε ὅπωςδήποτε νὰ φτιάξῃ τὸ κόμμα της. Ἐτοί, τελικὰ, πρόβαλε τὸ Ἐνιαῖο Κόμμα, ἐκπρόσωπος τῶν κυρίαρχων ἐκμεταλλευτικῶν στρωμάτων, ποὺ στὶς γραμμές του βρῆκαν τὴ θέση τοὺς ποικίλα στοιχεῖα, ἀπὸ τὰ πιὸ στεῖρα συντηρητικὰ ὡς τὰ πιὸ διαλλαχτικὰ καὶ καιροσκοπικά, με ἀντιθέσεις ποὺ πρόβαλλαν τόσο συχνὰ καὶ ξένιζαν τόσο πολὺ, ὥστε νὰ διερωτᾶται, ὁ καθένας, πὼς εἶναι δυνατόν αὐτὲς οἱ ἀντιτιθέμενες ἀπόψεις νὰ συνυπάρχουν μέσα σ' Ἐνιαῖο Κόμμα.

Ὑποτίθεται ὅτι τὸ Ἐνιαῖο Κόμμα ἀποτελεῖ τώρα τὴν ἰδεολογικὴ καὶ κύρια βάση τοῦ καθεστώτος καὶ τοῦ Μακαρίου. Ὅμως, ἀπὸ τὴ δεκαοχταμελὴ κοινοβουλευτικὴ (35 εἶναι ὅλα τὰ μέλη τῆς βουλῆς) ὁμάδα τοῦ Ἐνιαίου Κόμματος ἀντλήσει τὸ πραξικόπημα δύο ὑπουργοὺς στὴν Κυβέρνησι Σαμψῶν καὶ ἕνα ἄλλο βουλευτὴ συμπαραστάτη, ἐνῶ ὁ Βάσος Λυσσαρίδης ἐπιμένει ὅτι ὁ πρόεδρος τοῦ Ἐνιαίου καὶ τῆς Βουλῆς, Γλαῦκος Κληρίδης, βρισκόταν στὰ παρασκήνια τοῦ πραξικοπήματος.

Γιὰ καλὸ καὶ κακό, ὁ Μακάριος, ὑποψιαζόμενος ἀπαρχῆς τὸ Γλαῦκο Κληρίδη, ἐνεργεῖ ἐκ «τοῦ ἀφανοῦς» γιὰ τὴ δημιουργία ἐνὸς ἄλλου κόμματος, τοῦ Κόμματος τῆς Προοδευτικῆς Ἐνώσεως με ἐπικεφαλῆς τὸ Νικόλαο Σαμψῶν, καὶ τὸ διορισμένο δῆμαρχο Λευκωσίας Ὀδυσσεά Ἰωαννίδη (ποὺ ἀφοῦ ἀπότυχε σὰν ὑποψήφιος βουλευτῆς, κλήθηκε νὰ ὑπηρετήσῃ σὰν ὑπουργὸς γεωργίας στὴν κυβέρνησι Μακαρίου, γιὰ νὰ μεταπηδήσῃ τὴν ἐπαύριο τοῦ πραξικοπήματος στὴν κυβέρνησι Σαμψῶν), ἐνῶ στὰ παρασκήνια τοποθέτησε σὰν ἡγέτὴ τὸ δυνάμικο διοικητὴ τοῦ Συνεργατισμοῦ (ποὺ 'χε ἐξελιχθεῖ στὴ μεγαλύτερη ἐμπορικὴ ὄντοτητα στὴ νῆσο) Ἀνδρέα Ἀζίζα. Αὐτὸ τὸ δεξιὸ μακαριακὸ ἀντίβαρο (ἀριστερὸ ἀντίβαρο ἦταν ἡ Ἀκελικὴ ἡγεσία) κέρδισε μόνο τὶς 5 ἀπὸ τὶς 35 βουλευτικὲς ἔδρες - κι αὐτὲς στὴν ἐπαρχία Ἀμμοχώστου.

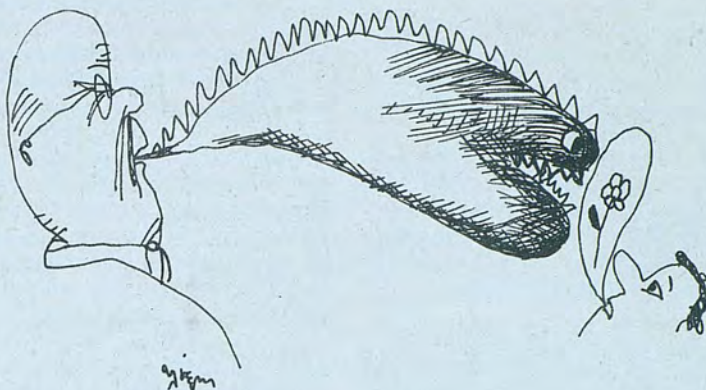
Ἡ ΕΔΕΚ (γνωστὴ σὰν Κόμμα τοῦ Βάσου Λυσσαρίδη) ξεκίνησε, με σχετικὸ ἰδεολογικὸ ὑπόβαθρο. Ὁ ἴδιος ὁ Λυσσαρίδης καὶ μερικὰ ἀπὸ τὰ βασικὰ του στελέχη ἦταν στὰ χρόνια πρὶν ἀπὸ τὰ 1952, δραστήριοι Ἀκελιστὲς ποὺ ἀποβλήθηκαν, ὕστερα ἀπὸ τὴν πρώτη κομματικὴ ἐκκαθάρισι, σύμφωνα με τοὺς σταλινικοὺς τότε θεσμούς, ποὺ 'χαν ἐφαρμοστεῖ στὰ κομμουνιστικὰ κόμματα καὶ ἰδιαίτερα στὰ κόμματα τῶν Ἀνατολικῶν Δημοκρατιῶν. Τρία χρόνια ἀργότερα, εἶχαν ἐνταχθεῖ, με λενινιστικὴ συνέπεια, στὸν ἀγῶνα τῆς ΕΟΚΑ, καὶ πρόβαλλαν με αὐστηρὴ δημόσια κριτικὴ τῆς ἀκελικῆς γραμμῆς.

Φιλοδόξησε ἡ ΕΔΕΚ νὰ στηρίξῃ τὴ σοσιαλιστικὴ σκέψι στὴν Κύπρο. Ὅμως δὲν κατόρθωσε νὰ βρεῖ τὸν τρόπο γιὰ ν' ἀντλήσει δυνάμεις ἀπὸ τὸν πλατύτατο ἀκελικὸ χώρο. Ἀργότερα, γιὰ νὰ κερδίσει μιὰ-δύο βουλευτικὲς ἔδρες στὴ βουλὴ, ἀναγκάστηκε νὰ συνεργαστεῖ με τὴν Ἀκελικὴ ἡγεσία. Μὰ πάντα καταχώνιασε τὰ σοσιαλιστικὰ τῆς ιδεώδη μέσα στὴν ἄνευ ὄρων ὑποστήριξι τῆς γραμμῆς Μακαρίου.

Χάρις στὸ δυναμισμό τοῦ Βάσου Λυσσαρίδη καὶ με τὴν ἐντονη, βροντερὴ στροφὴ του, πρὸς τὸ κίνημα τῶν ἀδεσμεύτων, ἡ ΕΔΕΚ κατόρθωσε νὰ συγκεντρώσῃ κάτω ἀπὸ τὴ σημαία της τοὺς νέους προοδευτικοὺς ἐπιστήμονες καὶ διανοούμενους. Ὅμως, μέχρι σήμερα, δὲν κατόρθωσε νὰ ξεπεράσῃ τὴ δεσποτεία τοῦ ἀχτινοβολοῦντος Ἀρχηγοῦ καὶ νὰ προσλάβῃ μορφὴ ἐνὸς σύγχρονου σοσιαλιστικοῦ κόμματος, σφιχτοδεμένη ὁργανωμένη βάση, ποὺ νὰ συμβάλλῃ ἀποφασιστικὰ καὶ ὑπεύθυνα στὴ χάραξι καὶ στὴν ἐφαρμογὴ τῆς πολιτικῆς γραμμῆς.

Πλουτὴς Σέρβας

ΜΙΑ ΚΡΙΣΙΜΗ ΚΑΜΠΗ ΓΙΑ ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΜΑΣ ΖΗΤΗΜΑ:



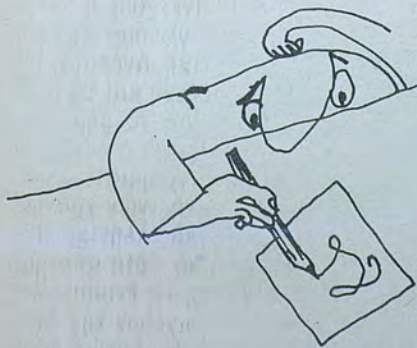
ΤΟ ΝΕΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

Ἡ στιγμή αὐτὴ πού συζητιέται καὶ διατυπώνεται τὸ νέο σύνταγμα εἶναι κρίσιμη καὶ ἀποφασιστικὴ καὶ γιὰ τὸ γλωσσικὸ μας ζήτημα: Ἡ καθαρεύουσα κατοχύρωνε συνταγματικὰ τὴν ὑπαρξὴ καὶ τὴν ἰσχύ της σὰν γλώσσα τοῦ κράτους καὶ τῆς παιδείας. Ἐνα σύνταγμα τώρα, πού θὰ ἦταν διατυπωμένο στὴ γλώσσα τοῦ ἔθνους θὰ τὴν καθιέρωνε σὰν γλώσσα καὶ τῆς ἐλληνικῆς πολιτείας: «Γλώσσα τῆς ἐλληνικῆς πολιτείας εἶναι ἡ γλώσσα τοῦ συντάγματος». Καὶ θὰ ἔδινε μαζί καὶ τὸν τύπο της, τὸν κανόνα της.

Μποροῦμε νὰ τὸ ἐλπίσουμε; Ὅφείλουμε νὰ τὸ διεκδικήσουμε.

Ι. ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΧΑΟΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΓΥΡΩ ΜΑΣ:

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΤΗΣ ΔΙΓΛΩΣΣΙΑΣ



Τοῦ Δημ. Χατζῆ



Ἀπὸ πού πρέπει νὰ ἀρχίσουμε;

Πρέπει ἀπαραίτητα ν' ἀρχίσουμε ἀπὸ τὴ σημερινὴ γλωσσικὴ μας κατάσταση. Ἀπὸ τὴ διαπίστωση πὺς τὸ γλωσσικὸ χάος εἶναι γύρω μας.

Ἐνα εἶδος «πολυγλωσσικῆς ἀγλωσσίας», ὅπως ὠραία τὸ εἶπαν, καταστρέφει μέρα μὲ μέρα τὸ γλωσσικὸ αἶσθημα τῶν Ἑλλήνων, τῶν γραμματισμένων καὶ τῶν λιγότερο γραμματισμένων – καὶ στὴν γραφτὴ διατύπωση τῶν νοημάτων τους καὶ σιγὰ – σιγὰ καὶ στὸν προφορικὸ τους λόγο.

Ἡ καταστροφὴ αὐτὴ τοῦ γλωσσικοῦ αἰσθήματος ἐκφράζεται καὶ πραγματώνεται μὲ τὴν ἀκυριολεξία πού βρῖσκουμε παντοῦ, σὲ κάθε εἶδους ἔντυπα πού διαβάζουμε· ἐκφράζεται

καὶ πραγματώνεται μὲ τὴν ἀβεβαιότητα, τὴν ἔλλειψη σιγουριᾶς ἀνάμεσα στὸν τύπο ἢ τὴ λέξη τῆς «Δημοτικῆς» (πού ὑπάρχουν πάντοτε ἔτοιμα, καλὰ) καὶ τὸν τύπο ἢ τὴ λέξη τῆς ἄλλης γλώσσας μας, τῆς καθαρεύουσας, πού μᾶς μάθαν νὰ τὰ θεωροῦμε «εὐγενικότερα», «ἐπισημότερα»· ἐκφράζεται τελικὰ μὲ τὴν ἀδυναμία τῶν Ἑλλήνων (σὲ ἕνα ποσοστὸ πού μερικοὶ σοφοὶ φίλοι νομίζουν πὺς φτάνει τὰ ἐνενήντα στὰ ἑκατὸ) νὰ γράψουν ἕνα γράμμα, μιὰν αἴτηση στὸ Δήμαρχο – στὴ δική τους τὴ γλώσσα ἢ σ' αὐτὴν τὴν καθαρεύουσα πού εἶναι ἡ γλώσσα τοῦ δημαρχείου, τοῦ κράτους. Φοβοῦνται οἱ ἄνθρωποι. Φοβοῦνται μήπως γράφοντας τὴ γλώσσα πού μιλοῦν, μήπως γράφοντας τὴ γλώσσα τῆς ποίησης, τῆς λογοτεχνίας, τὴ «Δημοτικὴ», φανοῦν

ἀγράμματοι. Έτσι τούς τὸ εἶπαν, ἔτσι τούς τὸ λένε. Καὶ φοβούνται ἀπὸ τ' ἄλλο μέρος μὴπως γράφοντας αὐτὰ τὰ καθαρευουσιάνικα, κάνουν λάθη καὶ ντροπιαστούν, γιατί δὲν τὰ ξέρουν καλὰ καὶ δὲν ξέρουν κανὲν μὲ ποιὸ τρόπο μπορεῖ κανένας νὰ τὰ ξέρει καλὰ.

Στὴ Γερμανία καὶ τὴν Οὐγγαρία (δυνὼ χωρὲς ὅπου ἔζησα) ἐνενήντα, ἐνενήντα πέντε στὰ ἑκατὸ ἀπὸ τὰ παιδιά ποὺ τελειώνουν τὸ δημοτικὸ σχολεῖο μποροῦν νὰ γράψουν ἄνετα, ἄπαιστα, ὅλα ὅσα ἔχουν στὸ κεφάλαιό τους: Ἡ γλωσσικὴ τους ἀγωγή θεμελιώθηκε. Στὸ δημοτικὸ σχολεῖο.

Σὲ μᾶς: Ἐνενήντα, ἐνενήντα πέντε στὰ ἑκατὸ ἀπὸ τὰ παιδιά ποὺ τελειώνουν τὸ γυμνάσιο δυσκολεύονται νὰ γράψουν ἑλληνικά. Καὶ μὲ αὐτὴ τὴ δυσκολία θὰ βγοῦν ἀπὸ τὸ γυμνάσιο στὴ ζωὴ (γιὰ νὰ παραιτηθοῦν ἀπὸ κάθε παραπέρα προσπάθεια νὰ διορθώσουν τὰ κακὰ ἑλληνικά τοῦ σχολείου τους) ἢ θὰ πάνε στὸ πανεπιστήμιο, γιὰ ν' ἀποχαλάσουν.

Τὸ κακὸ προχωρεῖ μέρα μὲ μέρα καὶ στὸν προφορικὸ λόγο: Εἶναι οἱ τρομερές μας ἑλληνικοῦρες· οἱ βαρβαρικές ἀσυνταξίες ποὺ λέμε ὁ ἓνας στὸν ἄλλον, προσπαθώντας νὰ τὰ ποῦμε περιδιαγραμμάτων, ὅπως τὰ διαβάζουμε καὶ τ' ἀκοῦμε. – «Ἦρθαμε χτές ἀπὸ τὰς Πάτρας». Καὶ ὁ ἄλλος γιὰ νὰ (μὴ τοῦ τὴ σκάσουν) καὶ φανεῖ κατώτερος: – «Καὶ ἐμεῖς ἦρθαμε ἀπὸ τὰς Ἀμαλιάδας»...

Αὐτὸς ὁ «φανφαρονικός παπαδοπουλισμός» (ἔτσι τὸν εἶπε ὁ θαυμασιὸς φίλος ποὺ θὰ ἔπρεπε ἐδῶ νὰ τὸν ὀνομάσω, ἂν εἶχα τὴν ἄδεια του), ὁ παπαδοπουλικὸς φανφαρονισμὸς γίνεται μέρα μὲ μέρα ἡ γλωσσικὴ τάση, ὁ ἐκφραστικὸς τρόπος ὅλο καὶ μεγαλύτερου μέρους τοῦ λαοῦ μας.

Μήπως χρειάζονται ἀποδείξεις γιὰ αὐτὰ, χρειάζονται τάχα στοιχεῖα, στατιστικές, ἐκθέσεις τοῦ ὑπουργείου παιδείας, διαπιστώσεις τῶν ἐδικῶν καὶ τῶν ἀρμόδιων, χρειάζεται νὰ παραθέσουμε κείμενα ἢ νὰ καταπιαστοῦμε νὰ ψαρεύουμε μαργαριτάρια – τράτες ὁλόκληρες – μέσα σὲ διάφορα ἐντυπα, σὲ δημόσια ἐγγράφα, σὲ λόγους ἐπισήμων, διαλέξεις ἢ ὁμιλίες; Ὁχι, δὲν τὰ χρειάζομαστε πιά. Εἶναι πασίγνωστα, πασίδηλα, κοινὰ, τετριμμένα, χλιοειπωμένα ὅλα αὐτὰ. Ὅλοι μας εἴμαστε ἐτοίμοι νὰ τὰ διαπιστώσουμε, νὰ τὰ ἐπικρίνουμε, νὰ τὰ εἰρωνευτοῦμε.

Ὅσο κακόπιστος –ἢ παραπλανημένος– κι ἂν εἶναι κανένας θὰ δυσκολευτεῖ πολὺ νὰ ἀποδώσει τὴ διαστροφὴ αὐτὴ, τὶς γλωσσικὲς αὐτὲς ἐκτροπὲς σὲ ἐλλείψεις ἢ δυσκολίες τῆς ἐθνικῆς γλῶσσας: Ἡ μορφὴ τους, ἡ φύση τους εἶναι τέτοια ποὺ ἀπὸ μόνῃ τῆς δείχνει τὴν πηγὴ, τὴν αἰτία τους: Εἶναι ἡ ὑπαρξὴ, ἡ συνύπαρξὴ δύο γλωσσῶν: Μιᾶς γλῶσσας τῆς προφορικῆς, τῆς ζωντανῆς χρήσης, ποὺ τὴν καλλιεργεῖ καὶ τὴ διαδίδει καὶ ἡ λογοτεχνία. Καὶ μιᾶς ἀκόμα γλῶσσας, ποὺ τὴ χρησιμοποιεῖ τὸ κράτος καὶ θέλει νὰ τὴν ἐπιβάλλει ἢ παιδεύει: Μιὰ στρογγυλὴ, κανονικὴ, κυριολεκτικὴ καὶ χωρὶς κανένα εἰσαγωγικὸ διγλωσσία.

Ἡ ὥρα ὥστόσο ποὺ θὰ τὰ ἔχουμε παραδεχτεῖ αὐτὰ τ' ἀπλούστατα, σχεδὸν αὐτονόητα πράγματα, φαίνεται πὼς εἶναι ἀκόμα μακριά. Μιλώντας κανένας γι' αὐτὰ στὴν Ἀθήνα, μένει τελικὰ μὲ τὴν ἐντύπωση πὼς μεγάλῃ εἶναι ἡ σύγχυση ποὺ ἐπικρατεῖ καὶ ἐκεῖ ἀκόμα ἀπὸ ὅπου θὰ περίμενε περισσότερὴ σαφήνεια καὶ περισσότερὴ λογικὴ συνέπεια: Ὅπως καὶ νὰ τὸ ποῦμε, εἶναι τὸ κατ'ὀρθον πολὺχρονον σκοταδισμοῦ. Ἄξιος ὁ μισθὸς του.

Θὰ μπορούσε κανένας ἐδῶ ν' ἀναφέρει τὶς βαθιὰ ριζωμένες πλάνες τῶν πολλῶν, τὴ μισὴ τῶν πραγμάτων γνώση – σίγουρο ὑπόβαθρο γιὰ τὶς αὐθαίρετες ἀναγωγὲς καὶ γενικεύσεις τῶν πονηρῶν, τὶς ὑπεκφυγὲς καὶ τὶς σοφιστεῖες τῶν φανερῶν καὶ τῶν κρυφῶν ὁπαδῶν τῆς διατήρησης τοῦ καθεστώτος τῆς διγλωσσίας: Τὴ «σημερινὴ γλωσσικὴ πραγματικότητα» ποὺ «δὲν ἀλλάζει»· τὴ «συγχώνευση τῶν δύο γλωσσῶν» ποὺ «προχωρεῖ»· τὴ σοφιστικὴ ταύτιση τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος μὲ τὰ γλωσσικὰ ζητήματα· τὴν «ἰσοτιμία» τῶν δύο γλωσσῶν ποὺ «κερδήθηκε» πιά. Καὶ ἄλλα τέτοια.

Καὶ θὰ μπορούσε κανένας ν' ἀναφέρει ἀκόμα τοὺς δισταγμοὺς ἀνθρώπων μὲ ἀναμφισβήτητὴ καλὴ πίστη, τὴν ἀμφιβολία τους νὰ βρεθεῖ τώρα μιὰ λύση «ἐδῶ ποὺ φτάσαμε»· τὸ πνεῦμα τοῦ συμβιβασμοῦ καὶ τῆς ἐπανάπαυσης, τῆς παραίτησης, ποὺ μὲ σοφὴ συστηματικότητὴ καλλιεργήθηκε καὶ καλλιεργεῖται. Στὴ βάση ἐνὸς ἀναγκαστικοῦ, ἀναπόφευκτου συμβιβασμοῦ βρίσκονται, λένε, κάποιες ἱστορικὲς ἰδιομορφίες δικῆς μας καὶ

μάλιστα –πάλι καὶ πάλι– κάποιες ἐθνικὲς ἀπόψεις καὶ μάλιστα καὶ ἀνάγκες: Ἡ «παράδοση» – «τί θὰ κάνουμε μὲ τὴν παράδοση»; – «Καὶ μπορούμε νὰ τὴν ἀγνοήσουμε»; – «Εἶναι ἴσως μιὰ δυσκολία μὲ τὴ διγλωσσία – μὰ τέλος πάντων εἶναι ἡ δικὴ μας ἰδιομορφία, ἡ ἱστορικὰ διαμορφωμένη φυσιογνωμία μας».

Ὅλα αὐτὰ, ὅλα μαζὶ, ὑψώνουν τὸ προπέτασμα τοῦ καπνοῦ, τὸ βαρὺ παραπέτασμα τῆς καταχνιάς, ποὺ σκεπάζει πίσω τὴν ἀπλή, κατακαθαρὴ ἀλήθεια τῆς διγλωσσίας μας.

Μὲ τὴν ἴδια ἐντύπωση μένει κανένας διαβάζοντας ἄρθρα καὶ μελετήματα γιὰ τὸ ζήτημα, γιὰ τὰ ζητήματα τῆς παιδείας (κάθε εἴκοσι τριάντα χρόνια εἶναι πάλι τῆς μόδας – εἶναι καὶ τώρα): Μὲ ἐμβρόθια καὶ μὲ ἐξειδικευμένη γνώση γραμμένα, ἀφήνουν τελικὰ αὐτὴ τὴν πικρὴ αἴσθησι –καὶ μαζὶ καὶ τὴν ὑποψία– πὼς διυλίζουν τοὺς μικροὺς-μικροὺς κώνωπες γιὰ ζητήματα τῆς ὁργάνωσης καὶ τοῦ συστήματος τῆς παιδείας, γιὰ νὰ καταπιοῦν τὴ μέγιστη κάμηλο τοῦ πραγματικοῦ προβλήματος: Πὼς παιδεύει δὲν ὑπάρχει, δὲν ὑπῆρξε ποτὲ καὶ δὲ μπορεῖ νὰ ὑπάρξει μὲ δύο γλώσσες.

ΔΥΟ ΓΛΩΣΣΕΣ - ΔΥΟ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ.
ΔΥΟ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ - ΑΝΑΡΧΙΑ.

Ἀνάγκη, λοιπόν, νὰ ξαναρχίσουμε ἀπὸ τ' ἀπλά, τὰ στοιχειώδη. Ἄν χρειάζεται νὰ ξαναποῦμε τὰ ἴδια ποὺ εἰπώθηκαν, ἐξαντλήθηκαν ἀπὸ τὸ Δημοτικισμό – νὰ τὰ ξαναποῦμε. Χωρὶς νὰ φοβόμαστε πὼς μπορεῖ νὰ φανοῦμε δασκαλιστικὰ σχολαστικά, σοβαροφανεῖς, ἀνεδαφικοί, ἀπαρχαιωμένοι ἢ δογματικοί. Ὅσο περισσότεροι, τόσο τὸ καλὸτερο.

Ἐκατὸν πενήντα χρόνια, ἀπὸ τότε ποὺ ὑπάρχουμε σὰν κράτος –ἀπὸ τότε δηλαδὴ ποὺ τὸ ζήτημα αὐτὸ μᾶς βασανίζει– οἱ ὁπαδοὶ τῆς ἀνάγκης νὰ ἔχουμε δύο γλώσσες ἦταν –καὶ εἶναι– ἐτοίμοι νὰ ἀρνηθοῦν τὴν ὑπαρξὴ διγλωσσίας, ἀπορρίπτοντας ἀκόμα καὶ τὸν ὄρο. Ἡ ἐλπίδα καὶ τὸ ἐπιχειρημᾶ τους ἦταν πὼς, ἀφοῦ οἱ δύο αὐτὲς γλώσσες εἶναι ἑλληνικὲς καὶ οἱ δύο (ἡ νεοελληνικὴ στὴ γνησιότητά της, ἡ καθαρεύουσα στὴν πλαστότητά της) θὰ ἐρθεῖ κάποτε ἡ ὥρα καὶ θὰ «πλησιάζουν» ἢ μιὰ τὴν ἄλλη, θὰ «συγχωνευτοῦν» ἀργότερα σὲ μιὰ καὶ μόνῃ γλῶσσα, θὰ «συμπληρωθοῦν» ἔτσι τὰ «κενὰ» τῆς «Δημοτικῆς» καὶ θὰ λείψουν, θὰ ἐξομαλυνθοῦν οἱ ἀρχαῖοι καὶ οἱ νεκροὶ τρόποι τῆς καθαρεύουσας. Καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ πλησίασμα θὰ ἔχουμε κάποτε μιὰ ὡραία, ὡραία, καὶ «καθαρὴ» καὶ ἄρτια γλῶσσα γιὰ προφορικὴ κοινὴ μας καὶ γιὰ γραφτὴ μας γλῶσσα.

Ἀλλὰ –τὰ εἶπε ὁ πρώτος Δημοτικισμὸς ἀντὶς αὐτὰ, τὰ ξανάπε ὕστερα ὁ Τριανταφυλλίδης– ὁ ἐκπαιδευτικὸς δημοτικισμὸς – ἄς μὴ διστάσουμε νὰ τὰ ξαναποῦμε καὶ τώρα, ἀφοῦ χρειάζεται:

Οἱ δύο αὐτὲς γλώσσες ἔχουν δύο γραμματικὰ συστήματα διαφορετικά.

Τῆς καθαρεύουσας τὸ γραμματικὸ σύστημα εἶναι (ἢ θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι κανονικὰ – τὰ εἶπε ὁ Βεργαδάκης αὐτὰ) τὸ γραμματικὸ σύστημα τῆς ἁττικῆς. Καὶ αὐτὸ τὸ «θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι» δὲν εἶναι καθόλου λεπτομέρεια: Σημαίνει πὼς ἡ καθαρεύουσα γιὰ νὰ ἔναι γλῶσσα, ἀκόμα καὶ σὰν γλῶσσα πλαστή, τεχνητὴ, θὰ ἔπρεπε νὰ διατηρεῖ ἐν ἰσχύϊ τὴ δοτικὴ, ἀνέπαφὴ τὴν τριτὴ κλίση, ὅχι ἀναλυμένα τὴν ενεργητικὴ μετοχὴ καὶ τὰ ἀπαρέμφατα, τὰ ἴδια προσφύματα τῆς ἁττικῆς γιὰ τὸ ρῆμα, τὶς ἴδιες σχηματιστικὲς καταλήξεις. Καὶ τὸ συνθετικὸ συντακτικὸ τῆς ἁττικῆς. Τῆς νεοελληνικῆς γλῶσσας τὸ γραμματικὸ σύστημα προέρχεται ἀπὸ τὴν Κοινὴ τῶν ἀλεξανδρινῶν χρόνων, περνώντας μέσα ἀπὸ τὰ –ἄγραφα– μεσαιωνικὰ ἑλληνικά ποὺ εἶναι ἡ ζωντανὴ τους συνέχεια. Τὸ γραμματικὸ αὐτὸ σύστημα ἔχει τὶς δικῆς του δομὲς, μέσα ἀπὸ τὶς ἀλλαγές, τὶς ἐνοποιήσεις καὶ τὶς ἀναλύσεις βασικῶν μορφολογικῶν στοιχείων τῆς ἁττικῆς. Καὶ ἔχει ἐπίσης γνώρισμα τοῦ τῆς γενικῆς ἀναλυτικῆς τάσης ποὺ ἔχουν οἱ νεώτερες γλώσσες.

Δύο γραμματικὰ συστήματα δὲν συγχωνεύονται ποτέ. Ἀπὸ δύο γραμματικὰ συστήματα δὲν προέρχεται ποτὲ ἓνα τρίτο. Τὸ ἀποκλείει ἡ ἴδια ἡ οὐσία αὐτοῦ τοῦ φαινομένου τοῦ ἀνθρώπινου πνεύματος ποὺ λέγεται γλῶσσα – δὲν ἔχουμε κανένα παράδειγμα τέτοιο στὴ γλωσσικὴ ἱστορία τοῦ κόσμου.

Καὶ δὲν ἔχουμε, γιατί ἡ γλῶσσα εἶναι δομὴ. Ἡ σοφία τῆς κάθε γλῶσσας, ἀπὸ τὶς πρῶτες πρωτόγονες ἴσαμε τὶς πρῶτες καλλιεργημένες, βρίσκεται ἀποκλειστικὰ μέσα στὴ δικὴ της δομὴ. Πέρα ἀπ' αὐτὴ τὴ δομὴ τὴ δικὴ της, ἡ γλῶσσα – κάθε γλῶσσα – ὅχι μόνον δὲν εἶναι σοφὴ μὰ εἶναι ἔνα ἀκατανόητο.

παράλογο, άλογο πράμα. Γιατί π.χ. ό τοίχος τής ελληνικής γλώσσας είναι άρσενικός και τό τείχος είναι ουδέτερο. Ή θάλασσα είναι θηλυκή, μά ή ίδια είναι και άρσενική σάν πόντος και είναι και ουδέτερη σάν πέλαγος. Μέσα στη δομή της του «γραμματικού γένους» (άσχετον πιά με τό φυσικό, πού ήταν κάποτε ή μακρινή και «ξεχασμένη» πιά άρχική του πηγή) αυτά είναι αυτονόητα.

Ένα κανονικό παιδί τριών χρονών αρχίζει κιόλας νά τά «ά ν α πα ρ ά γ ε ι», χωρίς νά κάνει λάθος. Πέρα από τη σοφία τής δομής τής ελληνικής γλώσσας, είναι άκατανόητα και παράλογα.

Από την άρχαία στη νέα ελληνική γλώσσα άλλαξαν όλόκληρες δομές ή στοιχεία δομών. Π.χ. μέσα στη δομή τής νέας γλώσσας - από την Κοινή και ύστερα - καταργήθηκαν τά θηλυκά τής κλίσης του -ο. Έτσι, λοιπόν, ή πλάτανος έπρεπε κάτι νά γίνει, άφου πλάτνια εξακολουθούσαν νά υπάρχουν και ύπήρχε και μιá ελληνική λέξη πού δέν χωρούσε στο γραμματικό σύστημα τής νέας γλώσσας. Έγινε, λοιπόν, άρσενικό: ό πλάτανος. Καί έπειδή ή κλίση αυτού του πλάτανου δέν έρχότανε πολύ καλά στον πληθυντικό του, έγινε, με μιá υποκοριστική κατάληξη, ουδέτερο: τό πλάτάν· ι (ον), πού γιά κανέναν ελληνόφωνο άνθρωπο δέν σημαίνει μικρά πλάτανος, μικρό πλάτάνι, άλλα ώραία και στρογγυλά: ή πλάτανος - όπως τό (ό) νύχ· ι (ον) και τό (ό) φί· δι (ον) δέν είναι νυχάκι και δέν είναι φιδάκι, άλλα ό όνυξ και ό όφης τής άρχαίας, πού με κανένα τρόπο δέ χωρούσαν στο κλιτικό σύστημα τής νέας. Κανένα άπ' αυτά δέ μπορεί νά ξεφύγει από τη δομή τής δικής του γλώσσας χωρίς την άναταραχή, τη διαστροφή πού έχουμε γύρω μας.

Αν έπρεπε νά συγχίσω με παραδείγματα τέτοια - ίδου και ή νύκτ +ς τής άττικής πού έγινε στα νέα ελληνικά νύχτ· α. Με γενική στη γραμματική τής άρχαίας: νυκτ +ός (με την κατάληξη τής δικής της άθεματικής κλίσης και με κατεβασμένον τον τόνο στα μονοσύλλαβα) και με γενική στα νέα ελληνικά: νύχτ· α +ς (με τη δική της την κατάληξη και με άκατέβατον τον τόνο, σύμφωνα με τον δικό της κανόνα γιά τά θηλυκά τής θεματικής κλίσης του -α/η). Άς προσθέσουμε εδώ πώς δλη αυτή ή κλίση του α/η «δυσκολεύεται» στη γενική πληθυντική: Οί πάπιες, οί βρύσες, οί κατάρες δέν γίνονται με κανένα τρόπο των παπιών, των βρυσών ή των καταρών. Τό ίδιο και τ' άρσενικά: Ό Μακρυγιάννης, σάν άγράφματος, πού δέν είχε μολυντεί από την καθαρεύουσα, γράφει: των πατριώτων, των Φαναριώτων. (Ή καθαρεύουσα έφτιασε: οί Ζωσιμάδες - των Ζωσιμαδών και άλλα τέτοια τερατώδη, πού τά είπε ό Μ. Φιλήτης). Ή δυσκολία αυτή τής νέας γλώσσας λύνεται με τη σοφία ενός -δ- πού μπαίνει ανάμεσα στην κατάληξη και τό θεματικό α/η (πού ή νέα γλώσσα θέλει ό πως δή ποτε νά τ ό κ ρ α τ ή σ ε ι σ έ δ λ ε ς τ ι ς π τ ώ σ ε ι ς): οί μαν· ά · δ · +ς, οί παπάδες, οί πορτιέρηδες -των μανάδων, των παπάδων, των πορτιέρηδων- ωραιότατα. Ή με έμπρόθετη άνάλυση των δυσκολεμένων γενικής πληθυντικής, όταν αυτό τό -δ- γιά διάφορους λόγους δέν μπήκε στη θέση του και ή κατάληξη έφαγε τό θεματικό φωνήεν. Τί μπορεί και εδώ νά βγει από την απομάκρυνση τής καθαρεύουσας από μορφολογικά στοιχεία τής άρχαίας και από τό στρώμα στη γραμματική τής νέας γλώσσας στοιχείων πού δέν είναι δικά της; Τό χάος πού είναι γύρω μας.

Και άς πάρω γιά παράδειγμα και ένα ρήμα: Τό ρίπτω είναι γιά την άττική (και συνεπώς και γιά την καθαρεύουσα) ένα ρίπ· τ +ω. Και γιά τη νέα γλώσσα είναι ρίχ· ν +ω. Παρατατικός στο ένα: έρριπτον και στη νέα: έριχναν. Και όμως πόσα βαρβαρικά, περιδιαγραμμάτον έ ρ ρ ι π τ α ν δέν διαβάζουμε και δέν άκούμε (άντι γιά τό σωστό και ωραίο τής άρχαίας: έρριπτον και τό ίδιο σωστό και ωραίο τής νέας: έριχναν) και διαβάζουμε και γιά άπορριφθείσες προτάσεις. Τής άρχαίας είναι: άπορριφθείσαι: Στη νέα γλώσσα ή μετοχή του παθητικού άόριστου δέν υπάρχει. Από τό πλησίασμα και τη «συνγχώνευσή» τους - άλλη καταστροφή: Ίδου π.χ. μιá ταιγγάνα, ή όποία μάς ρίπτει τά χαρτιά ή τά χαρτιά. Και ίδου και ένα: «Ρίψτετε τά χαρτιά εις τον τενεκέν», γραμμένο στα αθηναϊκά άποχωρητήρια...

Άς σταθώ όμως λίγο ακόμα στο ίδιο ρήμα: Έκατό χιλιάδες χρόνια «πλησιάζματος» των δύο γλωσσών νά έχουμε, ποτέ μιá γυνάικα έγκνος δέν θά άπορρίψει τίποτα άλλα μονάχα ά π ο ρ ρ ι χ ν ε ι και ποτέ ένας εκπρόσωπος τής καθαρευουσιάνικης κρατικής υπαλληλίας δέν άπορίχγει την αίτησή μου άλλα μονάχα την ά π ο ρ ρ ι π τ ε ι. Ή «άφαίρεση» με την άπο-



λειτουργεί διαφορετικά στο ρίπτω και στο ρίχνω. Τό στρίμωγά τους σε ένα ρήμα τής «άπλουστευμένης καθαρευούσης» είναι τό χάος πού έχουμε γύρω μας.

Και άς πάρω, τέλος, και ένα παράδειγμα από τον καθαρισμό του Κοραή: Τό όψάριον, στον αιώνα των αίωνων δέ μπορεί νά αλλάξει τό νεοελληνικό ψάρι, γιάτί δομικά έπεσε τό άτονο άρχικό φωνήεν και δομικά έπεσαν εδώ και τό -ν και τό -ο. Πόσα όμως τέτοια όψάρια δέν έχουν τά γραφτά και τά λόγια μας...

Έκείνο, λοιπόν, πού μπορούσε νά βγει από τό «πλησίασμα» των δύο γλωσσών, τον βιασμό των ξεχωριστών τους δομών, βγήκε πιά: Είναι τό έλληνοβάρβαρο τέρας τής «κ α θ ο μ ι λ ο υ μ έ ν η ς».

Ό Γ. Χατζηδάκης (ό άνθρωπος αυτός πού μέσα σε ένα σχεδόν σχιζοφρενικό διχασμό, σάν σπουδαίος επιστήμονας άπόδειχνε τη γνήσια ελληνική προέλευση τής νέας ελληνικής γλώσσας από την εξέλιξη τής άρχαίας και ό ίδιος σάν πολίτης ύποστήριζε με ευτέλεια ήθους, με τον τυφλό φανατισμό ενός αντιλαϊκού πάθους την καθαρεύουσα) αυτός, λοιπόν περίμενε πως τό «πλησίασμα» θά βγει, θά γίνει σιγά-σιγά από τους «μορφωμένους» και από τίς κυρίες «τής καλής τάξεως των Αθηνών» στα σαλόνια τους.

Ό Κρομπάχερ τό γράφει: Σε ένα από τά «σαλόνια» αυτά τής «καλής τάξεως» μιá κυρία αυτής τής τάξεως τον διόρθωσε και του είπε πως δέν είναι σωστό τό ναύται πού λέει - τό σωστό είναι τό νάπται. -Όχι, τόλμησε και τής είπε ό δάσκαλος, τό ελληνικό είναι ναύται. -Ξένος είστε, Κύριε, είπε κι αυτή, γι' αυτό κάνετε λάθος: Ναύται είναι μόνον οί μικροί, τά ναυτάκια. Οί άξιωματικοί του στόλου λέγονται νάπται.

Τό γλωσσικό αποτέλεσμα πού νομοτελειακά μπορούσε νά 'χει ό «καθαρισμός» τής «Δημοτικής» και ή άπλούστευση τής καθαρεύουσας είναι αυτή ή «καθομιλουμένη». Οί νάπται πού σκοτώνουν τά μάτια και τ' αυτιά των Έλλήνων. Άφου προέρχεται από τό άνακάτεμα δύο γραμματικών συστημάτων τό βαρβαρικό αυτό τέρας τής «καθομιλουμένης» δέν έχει κανέναν άπολύτως ύποχρεωτικό γραμματικών κανόνα ούτε τής νεοελληνικής ούτε τής άττικής. Ή κάποια σουλουπωμένη, ευπαρουσίαση σύνταξη και παρουσίαση ενός κειμένου γραμμένου σε αυτό τό «ιδίωμα», έξαρτάται πάντοτε άποκλειστικά και μόνο από την ικανότητα του συντάκτη του νά ξεπερνάει μόνος του και άβοήθητος, με μοναδικό του έφόδιο τη δική του μονάχα μόρφωση, τίς δυσκολίες - μέσα από μιá προσπάθεια πνευματικού συμβιβασμού και προσαρμογής, χωρίς την άπαιτηση έκφραστικής άμεσότητας και πληρότητας, μέσα από μιá προχειρότητα πού δέν ελέγχεται από κανέναν κανόνα. Τό αποτέλεσμα είναι ή διπλοτυπία μέσα στο ίδιο κείμενο, μέσα στην ίδια

φράση, ή πολυτυπία, ή αὐθαιρεσία, ή εύκολη λύση τής στιγμής. Ἀποτέλεσμα τοῦ καθαρισμοῦ καί τής ἀπλούστευσης ή ἀγωνία τῶν ἐκφωνητῶν τοῦ ραδιοφώνου καί τής τηλεόρασης – χορεύουν οἱ ἄνθρωποι κάθε βράδυ πάνω σέ ἕνα τεντωμένο σκοινί ἀνάμεσα στοὺς «βουλευτάς» καί τοὺς «βουλευτὲς» ποὺ δὲν γίνεται μὲ κανέναν τρόπο νὰ συγχωνευτοῦν. Ἀποτέλεσμα τοῦ καθαρισμοῦ καί τής ἀπλούστευσης εἶναι αὐτὴ ή τρομακτικὴ σέ ἔκταση λευκὴ ἀπεργία τῶν μαθητῶν τοῦ γυμνασίου, ποὺ προτιμοῦν νὰ πᾶρουν κακοὺς βαθμούς, παρὰ νὰ πιάσουν στὰ χέρια τοὺς τὰ σχολικά τοὺς βιβλία ποὺ, τρομερὰ στὸ περιεχόμενο, εἶναι γραμμένα σὲ αὐτὸ τὸ μίξοβάρβαρο ἰδίωμα τής «ἀπλουστευμένης καθαρευούσης»: Τὸ γλωσσικὸ τοὺς αἰσθητήριο ποὺ δὲν εἶναι ἀκόμα χαλασμένο, ή ἐφηβικὴ τοὺς ἐντιμότητα ποὺ δὲν ἔχει ἀκόμα συμβιβαστεῖ, ἐπαναστατοῦν.

«Πλησίασμα» τῶν δύο γλωσσῶν εἶναι καί τὸ «Ἐμεῖς» ποὺ εἶπε στὴν Ἑνωσὴ τῶν συντακτῶν ὁ κ. Γ. Μαῦρος, μιλώντας στοὺς δημοσιογράφους: Ἦθελε νὰ ἀποφύγει τὸ ἀρχαϊκὸ «Ὑμεῖς», χωρὶς καί νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ «ἐσεῖς» τής «χυνδαίας». Καί ή περίπτωση αὐτὴ δείχνει ὅλο τὸ τραγικὸ βάθος τοῦ προβλήματος γιατί ὁ κύριος Μαῦρος εἶναι ὁ ἴδιος ποὺ ἐστάθηκε στὸ ὕψος ἐθνικοῦ ἡγέτη, προτείνοντας στὴ βουλὴ νὰ συντάξῃ τὸ νέο σύνταγμα στὴ ζωντανὴ γλῶσσα, τὴν ἐθνικὴ – ὅπως εἶναι ὅλων τῶν λαῶν τὰ συντάγματα, ὅταν εἶναι ἐλεύθεροι νὰ τὰ συντάξουν καί νὰ τὰ ψηφίσουν.

Ἐκατὸν τόσα χρόνια τώρα τὰ παλληκαράκια τῶν Τζουμέρκων καί τής Ρούμελης, πηγαίνοντας στὰ εὐζωνικά τοὺς τάγματα, πρέπει νὰ μαθαίνουν πῶς εἶναι στὰ «ἑλληνικά» ή ὀνοματολογία τής φορεσιάς τοὺς. Φάρια μετὰ θυσάνων εἶναι «στὰ ἑλληνικά» τὰ φεσάκια τοὺς μὲ τὴ φούντα. Καί ἑκατὸν τόσα χρόνια τώρα ρωτᾷ ὁ λοχίας τὴν ὥρα τής «θεωρίας»: – Κι πῶς λέγονται, ὦρὲ Μήτρου, ἱλινικά τὰ φεσάκια τῶν εὐζώνων; – Φάρια μετὰ φουσάνων, ἀπαντᾷ ὁ εὐπειθέστατος Μήτρον. – Μπράβο, Μήτρον, σπύρον εἶναι, δεκανέα θὰ σὶ κάνουν. Ἐστ' τὰ λὲν ἱλινικά, φάρια μετὰ φουσάνων, λέει κι ὁ λοχίας – ἑλληνομαθέστατος.

Ὁ Δημοτικισμὸς στὸν καιρὸ τοῦ μποροῦσε μονάχα νὰ τὸ προβλέπει. Ἐμεῖς σήμερα ἔχουμε τὴν ἐμπρακτὴ ἀπόδειξη πῶς μονάχα σὲ φάρια μετὰ φουσάνων μποροῦσε νὰ ὀδηγήσῃ ὁ «ἐξευγενισμὸς» τής «Δημοτικῆς», ή ἀπλούστευση τής καθαρεύουσας: Ἡ «καθομιλουμένη» δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι τίποτα ἄλλο.

Ὁ κ. Ἀγγελὸς Βλάχος, λερώνοντας καί τὸν ὄρο, τὴν ἀποκάλεσε νεοελληνικά. Ὁ κ. Ἀγγελὸς Βλάχος τυχαίνει νὰ εἶναι καί συγγραφέας, καί ἀξιόλογος μάλιστα, νὰ εἶναι ἄνθρωπος μορφωμένος καί νὰ ἔχει ἀσχοληθεῖ καί εἰδικὰ μὲ τὸν 12. αἰ., ὅταν παρουσιάζονται τὰ πρῶτα γραφτὰ κείμενα τής νεοελληνι-



κῆς γλώσσας. Θὰ ἔπρεπε ἔτσι νὰ ξέρεῖ πῶς ἐντελῶς ἄλλο πράγμα εἶναι τὰ νεοελληνικά, ή νέα ἑλληνικὴ γλῶσσα, αὐτὴ ποὺ «κατὰ τὸν ἐνδέκατον αἰῶνα» σὰν «λαλουμένη ἑλληνικὴ εἶχε σφόδρα ἐξελιχθῇ καί ἐφαίνετο νέα γλῶσσα», καί ἄλλο ἐντελῶς τὰ βαρβαρικά τής καθομιλουμένης διαστροφῆς ποὺ ἐπεργάστηκε καί ἐπεργάζεται ή διγλωσσία: Καί ὅμως αὐτὴ τὴ διαστροφή ἀποκαλεῖ «νεοελληνικά» καί αὐτὴν θέλει νὰ μᾶς φορτώσῃ στὸ ραδιόφωνο καί στὴν τηλεόραση.

Θὰ ἦταν παράλογο, ἀφύσικο, νὰ μὴν ὑπάρχει αὐτὴ ή διαστροφή. Θὰ ἦταν ὅμως οὐτοπικὸ νὰ περιμένουμε ἀπὸ ἕναν ὀλόκληρο λαό, ἀπὸ τοὺς ἄνθρώπους ποὺ τρέχουν κάθε πρωὶ στὴ δουλειά τοὺς, ἔχουν τὰ καθήκοντά τοὺς, τὰ βιαστικά τοὺς προβλήματα νὰ βρίσκονται αὐτοὶ σὲ ἕνα εἶδος γλωσσικῆς ἐπιφυλακῆς γιὰ νὰ ἀποφύγουν τίς παγίδες μιᾶς τόσο μεγάλης «σχιζογλωσσίας», ὅπως τὴν εἶπε ὁ κ. Δημ. Σωτηρόπουλος τοῦ πανεπιστημίου τής Ἰνδίας. Δὲν εἶναι δική τοὺς δουλειά. Εἶναι δουλειά τοῦ κράτους νὰ τοὺς ἀπαλλάξῃ, νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπ' αὐτές. Νὰ μᾶς βγάλῃ ἀπὸ τὴν συμφορὰ καί τὴ γελοιότητα μιᾶς γλωσσικῆς κατάστασης ὅπου διαβάζουμε ἄρτος καί προφέρουμε ψωμί, ὅπως τὸ εἶπε ὁ Mirambel – ὅπου τρώμε τὸ ψωμί μας καί τὸ ψωμάκι μας μὰ πρέπει νὰ τὸ γράφουμε πῶς εἶναι ἄρτος.

Δημήτρης Χατζῆς

Στὸ ἐρχόμενο: Μικρὴ ἀναδρομὴ στὴν ἱστορία τής διγλωσσίας μας: μεσαιωνικὴ τεχνητὴ διγλωσσία.

ΣΠΑΝΙΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΣΠΑΝΟΣ



Ἰπποκράτους 23, τηλ. 614.332

ΠΑΛΙΕΣ ΚΑΙ ΕΞΑΝΤΛΗΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

- ΖΕΒΓΟΥ ΓΙΑΝΝΗ – Σύντομη μελέτὴ τής Νεοελληνικῆς Ἱστορίας – Μέρη Α' Β' – Ἀθήνα 1945-46.
- ΑΝΤΑΙΟΣ – Μηνιαῖο περιοδικὸ γιὰ τὴ μελέτὴ τῶν προβλημάτων τής ἀνοικοδομῆσεως. Ἀθήνα (1945-47).
- ΑΣΤΕΡΗ Φώτῃ – Τὸ τραγοῦδι τῶν ληστῶν – Ἀθήνα 1946.
- Ἡ ἐθνικὴ πολιτικὴ τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος Γαλλίας. Ἀθήνα 1945.
- ΜΑΞΙΜΟΥ Σ. – Κοινοβούλιο ή Δικτατορία – Θεσ/νίκη 1930.
- ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Κ.Α. – Ἡ πρώτη ἀπεργία στὴ Σκλαβωμένη Εὐρώπῃ. (Χρονικὸ τής κατοχῆς) Ἀθήνα 1945.

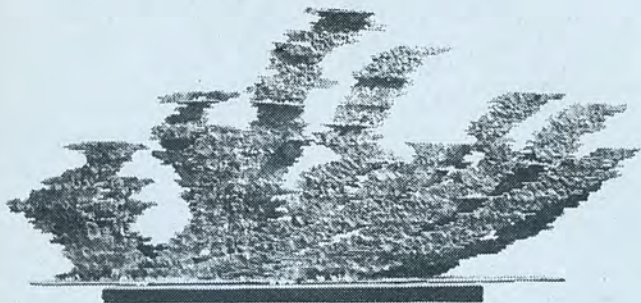
- ΠΑΠΑΡΡΟΔΟΥ Κ. ΝΙΚ. – Συμβολὴ γιὰ τὴ διαμόρφωση τής μεταπολεμικῆς Ἑλληνικῆς νοστορπίας – Ἀθήνα 1945.
- ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Γ. – Ἡ ζωὴ καί ή θεωρία τοῦ μεγάλου ἐπιστήμονος Πανλῶφ – Ἀθήνα 1957.
- ΓΚΡΟΣΣΜΑΝ Β. – Ἐστὶ πολέμησαμε στὸ Στάλινγκραντ. Ἀθήνα 1945.
- ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΥ ΠΑΝ. – Τὰ ὄρια τής συνδικαλιστικῆς δράσεως – Ἀθήνα.
- ΒΑΡΓΚΑ Ε. – Τὸ Ἀγροτικὸν ζήτημα – Μετάφρ. Κ. Βρεττοῦ Ἀθήνα 1945.
- ΠΛΕΧΑΝΩΦ. Γ. – Ἀναρχισμὸς καί Σοσιαλισμὸς – Μετάφρ. Ν. Νικολαΐδη – Ἀθήνα 1945.

- ΚΥΠΑΡΙΣΣΗ Γ. – Στὰ Πανεπιστήμια τής Ἀθῆνας. Μᾶς 1945.
- Ἡ Ἑλλὰς καί οἱ ἄλλοι. (Ἡ ἐξωτερικὴ μας πολιτικὴ) Ἀθήνα 1947.
- ΜΙΛΟΒΑΝ ΤΖΙΛΑΣ – Σύγχρονα θέματα – Ἀθήνα 1951.
- ΜΠΗΒΑΝ ΑΝΙΟΥΡΙΝ – Γιατὶ δὲν πρέπει νὰ ἔχουμε ἐμπιστοσύνη στοὺς συντηρητικοὺς – Ἀθήνα 1945.
- ΚΑΡΑΞΕΒΔΑ ΠΑΝΤ. – Σκέψεις γιὰ τὴν Ἀνασυγκρότηση τοῦ κράτους – Ἀθήνα 1945.
- ΓΚΑΜΑΛ ΑΜΠΝΤΕΛ ΝΑΣΣΕΡ – Φιλοσοφία τής ἐπαναστάσεως – Ἀθήνα 1956.
- ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ ΓΡ. – Ὁ ἐργαζόμενος λαὸς καί ή ἐθνικὴ ἔνωση – Ἀθήνα 1946.
- Βησσαριόνοβιτς Ἰωσήφ Στάλιν – Μετάφρ. Πετράνου ὄρφ. – Ἀθήνα 1945.



ΔΩΡΟ!! Σὲ κάθε πελάτῃ μας – ἀναγνώστη τοῦ «ΑΝΤΙ», ἕνα παλιό, σπάνιο, πολιτικὸ βιβλίον.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΟ ΧΡΟΝΙΚΟ



Αχ. Απέργη, γλυπτό, 1974.

Από τις εκθέσεις που άνοιξαν στο περασμένο εικοσαήμερο ξεχωρίζουν εκείνες του Απέργη, του Κοντού και του Μπότσογλου.

Ο Αχιλλέας Απέργης (ΑΤΑ 10.ΙΙΙ-3.ΙV) συνεχίζει τη χρήση του ύλικου και των τρόπων που εγκαίνιασε πριν 10-12 χρόνια. Μόνο που τα γλυπτά του δεν είναι πια κατακόρυφα στατικά μνημεία με τα πόδια τους στέρεα στη γη και την κορυφή ψηλά σ' αγοθικοί ναοί. Λοξά και ανάλαφρα τώρα, παίρνουν με το παίξιμο των όγκων και τους ιριδισμούς του καμένου μετάλλου την ύψη θυσάνων άτμου που αφήνουν πίσω τους τ' αεροπλάνα, η άφρου που αναπηδά από πελώρια κύματα. Κατά κάποιο μυστηριώδη τρόπο στον οποίο συνοψίζεται η τέχνη του, στα πιδ πρόσφατα έργα του, με τη μορφή, την ύψη και το χρώμα ξεπερνάει ο Απέργης τη βαρύτητα και το συμπαγές της μεταλλικής ύλης και δημιουργεί σύνολα συννεφώδη και σχεδόν κινητικά.

Ο Κοντός (Δεσμός 11-31.ΙΙΙ) έχει πολλά χρόνια να εκθέσει ατομικά. Με τον Τάκη και τον Παύλο είναι ο τρίτος «εύρημα-τίας» καλλιτέχνης της φετεινής περιόδου. Ξεκινώντας από θέμα οικείο στη ζωή του κάθε Έλληνα από τους πιδ αρχαίους χρόνους, το τάμα, απαλλάσσοντάς το από κάθε θρησκευτικό-χριστιανικό συνειρμό, παρ' όλο που δανείζεται ορισμένα εξωτερικά γνωρίσματα από το εικονοστάσι και τα επάργυρα εικονίσματα, κατασκευάζει με κάποιους κόκκους εί-

ρωνείας, μιὰ σειρά από αναθήματα λατρευτικά του ποδόσφαιρου, του σέξ, της πολιτικής. Έτσι μās γυρίζει αιώνας πίσω, πέρ' από τον Χριστιανισμό, σ' αναθήματα της Έπιδάου και της Δήλου, που αποτείνονταν κι αυτά, σ' χρόνια που οι μεγάλοι θεοί είχαν αρχίσει να ύποτιμοίνται, σ' ήσσονες θεότητες, όπως τούτα, στις έφέστιες μικροθεότητες του καθημερινού μας πανθέου, που έχουν ύπονομεύσει ίσως άνεπανόρθωτα τα βάθρα των μεγάλων θρησκειών. Τα αναθήματα του Κοντού, δεκάδες ολόκληρες, όλα σχεδιασμένα ένα-ένα με το χέρι σ' λεπτά φύλλα από αλουμίνιο, χαλκό ή μπρούντζο, είναι πιδ αποτελεσματικά σ' σχόλια πάνω στην κατανάλωτική κοινωνία μας από τις πανάθλιες εικόνες τις ντυμένες με γυαλιστερό τενεκέ που γεμίζουν τις βιτρίνες γύρω από τη Μητρόπολη.

Ο Τέτοης (Νέες Μορφές 19.ΙΙΙ-3.ΙV) παρουσιάζει μιάν έντυπωσιακή σοδειά μεγάλου σχήματος χαλκογραφιών, κυρίως με την τεχνική της άκουαίντας. Τούτη επιτρέπει τις έντονες αντιθέσεις φωτός-σκιάς που αξιοποιεί ο ζωγράφος σ' εξπρεσιονιστικά τοπία της Σίφνου και σ' λιμάνια. Η εκτέλεσή τους μαρτυρεί πόσο πλέρια έλέγχει τη δύσκολη τεχνική. Στις νεκρές φύσεις σ' χρώματα, που δ' σηκώνουν το κοντραστίρισμα όσο το μαύρο-άσπρο, δ' αξιοποιούνται όλες οι δυνατότητες της άκουαίντας για τονικές διαβαθμίσεις.

Μαυρόασπρα, αλλά σ' λάδι, ή σ' πλαστικό, είναι τα έργα του Ηλιάκη (Άστος 10-29.ΙΙΙ). Διακριτικά και άκριβη, σ' σχέδια, έχουνε μπει σ' ένα δρόμο νεορεαλιστικό, σ' όποιο έχει τράτο να πορευθεί ο ζωγράφος, και να δώσει νέα ενδιαφέροντα έργα.

Ο Μανωλίδης (Ώρα 20.ΙΙΙ-7.ΙV) φέρνει από το Παρίσι για την πρώτη ατομική του έκθεση, 18 λάδια ζωγραφισμένα με τη λεπτολόγια επιμέλεια ενός φλαμανδού του 15ου αιώνα. Έτσι ή κομμένη φραντζόλα, το μπουκάλι κρασί στο άφρογα στρωμένο τραπέζι μās φαίνονται πώς σημαίνουν κάτι πέρα από την απλή τόσο ρεαλιστική απόδοσή τους. Το ίδιο και οι άνθρωποι καθισμένοι γύρω από ένα τραπέζι, τα τοπία, ή «Αυτός που κοιμάται».

ταγράφει όλες τις ρυτίδες και τις παραμορφώσεις ενός γεροντικού προσώπου που πρέπει να είναι του πατέρα του («Συνταξιούχος») με ολοκάθαρο μάτι, άδισταχτα αλλά όχι αδιάκριτα, ψύχραιμα αλλά όχι άπονα, με αγάπη που πρέπει να προέρχεται όχι μόνο από τη βίωση ζωής δλάκερης αλλά και από την όξεία διαίσθηση μιās ευαίσθητης ιδιοφυίας. Γιατί ή ίδια ποιότητα συμπάθειας εμφανίζεται ξανά σ' ότα όχι τόσο οικεία όπως ο πατέρας του πρόσωπα του «Διπλού πορτραίτου» ή στις εξατομικευμένες μορφές των έργων που κλείνουν τη φρίζα του, και που έχουν την ευαίσθησία βυζαντινών αναθηματικών προσωπογραφιών. Ο Μπότσογλου δ' φοβάται το άτόφιο χρώμα — το χειρίζεται σ' παραθέσεις βα-



Θ. Μανωλίδη, «Αυτός που κοιμάται».

αποπνέουν μιάν άκίνησία, μιὰ σιωπή, μιὰ γαλήνη σχεδόν άνησυχαστική, σ' όν του θανάτου, που θυμίζει έναν άλλο φλαμανδό, του 20ου αιώνα αυτόν, τον Ρενέ Μαγκρίτ.

Η μεγάλη «φρίζα» (9 μέτρα μήκος) που εκθέτει ο Μπότσογλου (ΚΕΤ 21.ΙΙΙ-9.ΙV) μαζί με μιὰ 20αριά έργα του από το 1972 ως σήμερα δείχνει έντονα την άνθρωπιά με την όποία ο ζωγράφος προσεγγίζει το περιβάλλον του και λειτουργεί μέσα σ' αυτό. Κα-

σικών χρωμάτων σ' μεγάλα πλάνα, όχι σ' συνθέσεις τόνων, πάνω σ' ένα σχέδιο δλότελα καθαρό και σίγουρο. Η οικονομική δύναμη του σχεδίου του αναφαίνεται μέσ' από τις πυκνές δέσμες φτενών γρήγορων γραμμών με το μελάνι που χτίζουν σ' ό χαρτί τα σχήματα που βλέπει είτε σ' όν γύρω του κόσμο, είτε σ' ό φαντασία του, π.χ. στις «σημειώσεις σ' ό Ημερολόγιο Καταστροφών Β' του Σεφέρη». Ο Μπότσογλου έχει άπομακρυνθεί από όν κάπως

ΘΟΥΡΙΟΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ όργανο του 'ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ'
ή φωνή της εργαζόμενης και σπουδάζουσας νεολαίας



Χρ. Μπότσογλου, «Φορίζα», (τμήμα), 1972.

έπιθετικό και ξώπετσο ρεαλισμό της πρώτης του παραγωγής για να κατασταλάξει σε μία πιο ώριμη, πολύ διεισδυτική επεξεργασία της ανθρωπότητας που τον περιβάλλει σε όλη την καθημερινότητά της, όχι όμως απαραίτητα στην πιο πληχτική ή έλκευτή της όψη. Διαπιστώνει με συμπάθεια μάλλον παρά κρίνει, και καταγράφει τις διαπιστώσεις του από πολύ κοντά με διάθεση υποκειμενικού υπαρξιακού υπομνηματισμού μάλλον παρά αντικειμενικής «έξ αποστάσεως» κριτικής γενικότερων καταστάσεων, κάπως πιο άπρόσωπων. Πρέπει να καταλεχθεί, αυτή τη στιγμή, άναμεσα στους πιο όξεις, αλλά και στους

πιο αισιόδοξους Έλληνες νεορεαλιστές, που θεωρούν το σημερινό Έλληνικό ανθρώπινο τοπίο.

Κατά το διάστημα αυτό είδαμε και τις εκθέσεις Γέρου (Παπαγεωργίου 19.III-1.IV) που πορεύεται πάντα το δρόμο ενός άπλουστευμένου, για να μην πω απλοϊκού, ουσεαλισμού, με περιορισμένο θεματολόγιο, Εύας Μπουλγούρα («Ωρα 20.III-7.IV) με τα από χρόνια γνώριμα έσωτερικά και μπουκέτα, που χάνονται μέσα στο «φλου» μισών και τετάρτων τόνου, και Καρύδη (Κοτοπούλη 20.III-10.IV) που θά 'πρεπε να τιλοφορείται αναδρομική, μιάς και περιέχει έργα «έλαφρης ύλης», από το 1960 και 1962.

ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΣΧΟΛΙΟ ΠΡΙΝ ΤΟ ΑΝΟΙΓΜΑ ΤΗΣ 13ης Π.Ε.

Για την 12η Πανελλήνια, τον Απρίλη 1973, είχαν γίνει συνολικά δεκά έργα 927 (Ζωγραφικής 663, Γλυπτικής 88, Χαρακτικής 82, Διακοσμητικής 94) από 589 καλλιτέχνες.

Φέτος για την 13η, έχουν γίνει δεκά 975 έργα (Ζωγραφικής 679, Γλυπτικής 125, Χαρακτικής

83, Διακοσμητικής 78) από 663 καλλιτέχνες.

Αύξησή ή στατιστική, είναι κάποτε και χρήσιμη, όταν μάλιστα είναι συνοπτικά ενδεικτική ποσοτικών ή χρονικών μεταβολών ενός μεγέθους. Έδώ, άναμεσα '73 και '75 διαπιστώνουμε μηδαμινές μεταβολές, ή σημαντικότερη είναι

πώς έχουν γίνει δεκτοί 0,50% περισσότερα έργα από 0,75% περισσότερους καλλιτέχνες, δηλαδή τα κατά καλλιτέχνην έργα μειώνονται κατά 0,25%. Αυτό είναι άναμφισβήτητη αν και μικρή, δημοκρατικοποίηση. Μένει τώρα να σταθμίσουμε την ποιότητα — μπροστά στα έργα.

Στόν φάκελο της συζήτησης, που δεν έχει κλείσει ακόμα, για τα Καλλιτεχνικά Έπιμελητήριο, πρέπει να κατατεθεί ή παρακάτω ανακοίνωση. Αποτελεί έμπεριστατωμένη, ψύχραμη κριτική της συζήτησης μεγάλης συγκέντρωσης καλλιτεχνών (κάπου 400 όπως λέγεται) που έγινε στις 15-19 Φεβρουαρίου, και που κατάληξε άφ' ενός στην υποβολή πρότασης

άναμόρφωσης του υπάρχοντος Καλλιτεχνικού Έπιμελητηρίου, άφ' έτέρου στην απόφαση συμμετοχής, από την πλειοψηφία, στη 13η Πανελλήνια. Στους 74 καλλιτέχνες που υπογράφουν την ανακοίνωση πρέπει να προστεθούν άλλοι 50 περίπου του έξωτερικού, κυρίως του Παρισιού. Το σύνολο αυτό είναι αρκετά επιβλητικό, αριθμητικά και ποιοτικά, αν συγκριθούν τα όνόματα εκείνων που υπογράφουν την ανακοίνωση, με τα όνόματα εκείνων που προώθησαν την πραγματοποίηση της 13ης Πανελλήνιας, και που διατύπωσαν το σχέδιο για το Καλλιτεχνικό Έπιμελητήριο που χαρακτηρίζεται «δρακόντειο».

Α. Γ. Ξύδης

ΑΠΟΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ 13η ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ

Οί συγκεντρώσεις των καλλιτεχνών που πραγματοποιήθηκαν από 15-19 Φεβρουαρίου είχαν κύριο στόχο να διαμορφώσουν πρόταση τροποποίησης του ίδρυτικού νόμου του Κ.Ε.Ε.

Στις συγκεντρώσεις αυτές διαμορφώθηκαν δυο αντιτιθέμενες απόψεις γύρω από το κεντρικό πρόβλημα: ποιος είναι ο χαρακτήρας και ποιος μπορεί να είναι ο ρόλος του Κ.Ε.Ε. σήμερα. Έπειδή πιστεύουμε ότι με τη διαδικασία που ακολουθήθηκε στις συγκεντρώσεις δεν έγινε δυνατό να ενημερωθούν οι συνάδελφοι σωστά κι ολοκληρωμένα πάνω στο κεντρικό αυτό πρόβλημα, κρίναμε αναγκαίο να ενημερώσουμε τους συνάδελφους και το πλατύτερο κοινό πάνω στα βασικά σημεία της αποψής μας. Δηλώνουμε συγχρόνως ότι ή ενέργειά μας αυτή δε μάς προσδιορίζει σαν ομάδα αλλά ότι υπογράφουμε αυτό το κείμενο σαν άτομα.

Για μάς όλους οι έπι μέρους διαφωνίες πηγάζουν άπ' τις αντίθετες άπαντήσεις που δόθηκαν στο παρακάτω έρώτημα: Μπορεί το καλλιτεχνικό έπάγγελμα να θεωρηθεί και να γίνει στην πράξη κλειστό έπάγγελμα: Κι όταν λέμε κλειστό έπάγγελμα έννοούμε ότι μόνο μία κατηγορία ανθρώπων μπορούν να το έξασκήσουν νόμιμα (όπως π.χ. οι γιατροί, οι φαρμακοποιοί κ.τ.λ.).

Το ίδιο σχήμα του έπιμελητηρίου κλείνει το έπάγγελμα ενώ το έπάγγελμα και ή λειτουργία της τέχνης άπ' τη φύση τους δεν είναι δυνατό να κλειστούν. Συγκεκριμένα μέσα στην πρόταση τροποποίησης του ίδρυτικού νόμου που ψηφίστηκε στο 2ο άρθρο που άφορά τους σκοπούς ύπάρχει ή

έξης παράγραφος: Μέσα στους σκοπούς είναι «ή προάσπιση, διαφύλαξη, προαγωγή του δικαιώματος της ελεύθερης δημιουργικής έκφρασης και του καλλιτεχνικού έργου». Πράγμα που σημαίνει ότι καμιά κριτική έπιτροπή δεν έχει το δικαίωμα ν' αφαιρέσει την καλλιτεχνική ιδιότητα από οποιονδήποτε θέλει να έκφρασθεί δημιουργικά. Το Κ.Ε.Ε. έπομένως δεν μπορεί να παρεμβαίνει στην καλλιτεχνική δημιουργία έπιλέγοντας τα μέλη του με αισθητικά κριτήρια, όταν τα ύποψηφια μέλη δεν διαθέτουν δίπλωμα (και είναι πολλοί οι καλλιτέχνες χωρίς δίπλωμα) γιατί αποκλείονται έτσι σημαντικές καλλιτεχνικές δυνάμεις. Έτσι άπογυμνώνεται ή ζωή και ή τέχνη από το βασικό της δικαίωμα της ελεύθερης κι έξω από πρότυπα έκφρασης.

Κατά τη γνώμη μας το ύποψηφιο μέλος πρέπει να κρίνεται από τη συστηματική εργασιακά άπασχόλησή του με την τέχνη (άσχετα αν άποξει ή όχι άπ' αυτή). Η αισθητική και καλλιτεχνική άξία του έργου του έπικυρώνεται άπ' την κοινωνική πρακτική κι όχι από κριτικές έπιτροπές.

Στο άρθρο 8 προτάθηκε και ψηφίστηκε, ότι μόνο τα μέλη του Κ.Ε.Ε. μπορούν να πάρουν δουλειές άπ' το δημόσιο. Αυτό το άρθρο αν το δούμε σε σχέση με την άυτοπρόταση που γίνεται ή έλδοξη των μη πτυχιούχων στο Κ.Ε.Ε. σημαίνει ότι όποιος δεν έγκρίθηκε από την κριτική έπιτροπή δεν έχει δικαίωμα συναλλαγής με το δημόσιο. Πρέπει να διευκρινίσουμε ότι ενώ σε κάθε διαγωνισμό ύποβάλλονται μακέτες και προκρίνεται ή πιο κατάλληλη, με το άρθρο 8 αποκλείονται

προκαταβολικά οι μακέτες που μπορούν να υποβληθούν από μη μέλη του Κ.Ε.Ε. άσχετα με την ποιότητά τους. Δηλαδή το Κ.Ε.Ε. απονέμει τον τίτλο του καλλιτέχνη και αναλαμβάνει επιπλέον το καθήκον να προστατέψει τον τίτλο και οικονομικά εις βάρος των άλλων συναδέλφων του. Θεωρούμε ότι με το άρθρο αυτό ολοκληρώνεται με οικονομικά μέτρα ή επέμβαση του Κ.Ε.Ε. στη διαμόρφωση της Τέχνης στον τόπο μας.

Στο ίδιο άρθρο προβλέπεται ακόμα η επίσημη εκπροσώπηση της Ελλάδας στο εξωτερικό μόνο από τα μέλη του Κ.Ε.Ε. Έτσι μ' αυτό τον τρόπο ολοκληρώνεται η μονοπωλία της Τέχνης στον τόπο μας από το Κ.Ε.Ε. τόσο σαν επάγγελμα όσο και σαν κοινωνικό λειτουργήμα.

Προτείνουμε την απάλειψη της λέξης μόνο.

Τέλος στο άρθρο 17 περί πειθαρχικού συμβουλίου ολοκληρώνεται το δρακόντιο σχέδιο που προτάθηκε. Με τις πειθαρχικές ποινές και την διαγραφή μέλους φτάνουμε στο καθεστώς των διώξεων και της ασυνόμευσης των μελών με πρόσχημα την αυτοπροστασία του Κ.Ε.Ε. από τα «έχθρικώς» διακείμενα μέλη!!!

Κατά τη γνώμη μας, τα άρθρα που αναφέραμε παραπάνω έτσι όπως διαμορφώθηκαν, εντείνουν τον συντεχνιακό χαρακτήρα του Κ.Ε.Ε. Ένα επιμελητήριο είναι συνασπισμός ελευθέρων επαγγελματιών και εργοδοτών που δεν εκφράζονται οι αντιθέσεις και τα συγκεκριμένα προβλήματα που υπάρχουν ανάμεσα στους ελεύθερους επαγγελματίες και τους μεγάλους οργανισμούς (κρατικούς, ιδιωτικούς), τους εργοδότες κι εργαζόμενους. Στο Κ.Ε.Ε. μπορούν να γίνουν μέλη καλλιτέχνες ελεύθεροι επαγγελματίες, καλλιτέχνες εργοδότες, καλλιτέχνες εργαζόμενοι. Αυτή η κατάσταση ορίζει τον χαρακτήρα του επιμελητηρίου σαν συντεχνιακό.

Με άλλα λόγια το επιμελητήριο σαν οργανισμός δεν μπορεί να ανταποκριθεί στην σημερινή πραγματικότητα τόσο γιατί κλείνει το επάγγελμα που δεν είναι δυνατό να κλειστεί όσο και εξ αιτίας του συντεχνιακού του χαρακτήρα. 'Επί πλέον κατοχυρώνει νομικά την παρέμβαση του κράτους μέσα στα προβλήματα του κλάδου μας, όσο και στην κοινωνική λειτουργία της Τέχνης. Αυτό γιατί το κράτος εξασκεί εποπτεία, δηλαδή έλεγχο οικονομικό, έλεγχο στη διόικηση και το πειθαρχικό συμβούλιο, αλλά βασικά γιατί το καταστατικό του επιμελητηρίου είναι νόμος του κράτους. Για τους λόγους αυτούς το Κ.Ε.Ε. δεν μπορεί να γίνει ποτέ επαγγελματικό διεκδικητικό όργανο, ούτε απέναντι στο κράτος, ούτε για να διασφαλίσει τα ειδικά συμφέ-

ροντα μιας όρισμένης κατηγορίας καλλιτεχνών.

Τί λοιπόν μπορεί να είναι σήμερα το Κ.Ε.Ε.;

Πιστεύουμε ότι πρέπει να περιορισθεί σε όρισμένες μόνο αρμοδιότητες και να μην επεμβαίνει το Κ.Ε.Ε. ούτε στα επαγγελματικά ούτε στα καλλιτεχνικά προβλήματα. Πρέπει να είναι ένας οργανισμός με κύρια απασχόληση την παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, τη συνταξιοδότηση, την παροχή υλικών και την προκήρυξη διαγωνισμών για την ανάθεση παραγγελιών. Μόνο έτσι θα μπορεί να εξυπηρετήσει τους καλλιτέχνες και την κοινωνική λειτουργία της τέχνης στον τόπο μας. Μόνο έτσι δεν θα είναι φραγμός στην ελεύθερη έκφραση και την καλλιτεχνική δημιουργία.

Την Τρίτη 4 Μαρτίου έγινε στο Παρίσι γενική συνέλευση των καλλιτεχνών για την μελέτη του καταστατικού του Κ.Ε.Ε. πριν και μετά την τροποποίηση της 15-19 Φεβρουαρίου. Στην συνέλευση ακολούθησε ψηφοφορία που ψηφίστηκε κατά πλειοψηφία να υπογραφεί η διαμαρτυρία των μειοψηφούντων συναδέλφων των Αθηνών. Παρόντες 55 ἐψήφισαν και υπέγραψαν 43.

ΚΡΗΤΙΚΟΣ
ΡΩΜΑΝΟΥ Χ.
ΚΕΣΣΑΝΗΣ
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ
ΜΑΚΡΗΛΕΑΣ
ΠΙΕΡΡΑΚΟΣ
ΧΡΥΣΑΚΟΠΟΥΛΟΣ
ΠΑΣΤΡΑ
ΜΗΛΙΟΣ
ΜΠΟΥΤΕΑΣ
ΣΑΠΕΡΑΣ
ΣΑΝΤΑΜΟΥΡΗΣ
ΜΑΥΡΟΜΑΤΗ
ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ
ΣΟΛΜΙΕ
ΣΑΝΤΑΝΤΟΝΙΟΣ
ΞΕΝΟΥ
ΚΑΡΑΒΟΥΖΗΣ
ΚΑΡΑΧΑΛΙΟΣ
ΡΟΚΟΣ
ΣΑΡΕΛΑΚΟΥ
ΜΗΛΙΩΝΗΣ
ΚΟΥΖΟΥΝΗΣ
ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ
ΔΑΝΙΗΛ
ΠΑΠΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
ΔΗΜΗΤΡΕΑΣ
ΚΑΒΑΛΙΕΡΑΤΟΣ Σ.
ΡΟΜΒΟΣ
ΚΡΙΕΖΗ
ΔΑΚΕΡΙΔΟΥ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ
ΒΟΝΑΤΣΟΣ
ΧΑΤΖΑΝΤΩΝΗΣ
ΜΠΙΤΣΑΚΗ
ΚΑΡΑΒΕΛΛΑ
ΣΠΗΤΕΡΗ
ΖΗΣΙΜΟΠΟΥΛΟΥ
ΣΚΟΥΛΟΥΔΗ
ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑ
ΔΑΛΕΡΟΥ-ΑΛΙΚΑΚΗ
ΑΛΙΚΑΚΗΣ
ΕΥΓΕΝΙΑ ΠΟΛΙΤΗ

ΒΑΣΩ ΚΥΡΙΑΚΗ
ΧΡΟΝΗΣ ΜΠΟΤΣΟΓΛΟΥ
ΑΣΠΑ ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΨΥΧΟΠΑΙΔΗΣ
ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΥΠΡΑΙΟΣ
ΣΤΕΛΛΙΟΣ ΤΡΙΑΝΤΗΣ
ΗΛΙΑΣ ΔΕΚΟΥΛΑΚΟΣ
ΜΑΚΗΣ ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΑΠΕΡΓΗΣ
ΠΟΠΗ ΖΟΥΝΗ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΖΙΑΚΑΣ
ΛΕΥΚΗ ΧΡΙΣΤΙΔΟΥ
ΝΙΚΟΣ ΠΑΡΑΛΗΣ
ΝΙΚΗ ΚΑΝΑΓΚΙΝΗ
Τ. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ
ΖΟΓΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΤΟΥΓΙΑΣ
Σ. ΚΟΝΤΑΡΑΤΟΥ
ΔΙΟΧΑΝΤΗ
ΣΚΥΛΑΚΟΣ
ΕΛΕΝΗ ΖΟΓΟΛΟΠΟΥΛΟΥ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΙΧΑΣ
ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΖΕΡΒΟΥ
ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΞΑΓΟΡΑΡΗΣ
ΜΠΙΑ ΝΤΑΒΟΥ
ΣΤΑΘΗΣ ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ
ΝΟΡΑ ΑΡΧΕΛΑΟΥ
ΚΩΣΤΑΣ ΚΛΟΥΒΑΤΟΣ
ΦΩΤΕΙΝΗ ΜΗΛΙΔΑΚΗ
ΧΑΡΑ ΚΑΛΑΪΤΖΙΔΟΥ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ
ΡΕΝΑ ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ
ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΥ
ΜΑΝΟΥΣΑΚΗΣ
ΝΙΚΗΤΑΣ ΦΛΕΣΣΑΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ
ΣΤΕΛΛΑ ΑΝΔΡΟΥΛΙΔΑΚΗ
ΑΘ. ΑΚΡΙΒΟΠΟΥΛΟΣ
ΜΑΡΙΑ ΚΑΝΡΕΣΙΩΤΟΥ
ΜΙΧΑΛΗΣ ΓΙΑΚΟΥΜΑΚΗΣ
ΑΛΙΚΗ ΤΖΕΝ
ΚΩΣΤΑΣ ΛΑΧΑΣ
ΤΩΝΗΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
Σ. ΣΚΟΥΡΤΕΛΗΣ
Γ. ΤΣΙΤΣΟΒΙΤΣ
ΣΤΑΘΗΣ ΧΡΥΣΙΚΟΠΟΥΛΟΣ
ΚΟΣΜΑΣ ΞΕΝΑΚΗΣ
ΚΛΕΑΡΧΟΣ ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΣ
ΜΙΜΗΣ ΚΟΚΚΙΝΙΔΗΣ
ΘΟΔΩΡΟΣ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΓΡΑΒΒΑΛΟΣ
ΝΟΤΑ ΣΙΩΤΡΟΠΟΥ
ΤΑΚΗΣ ΚΑΒΑΛΙΕΡΑΤΟΣ
ΣΤΕΛΛΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΓΙΑΝΝΗ
ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ ΔΙΓΚΑ
ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΤΣΙΡΙΓΚΟΥΛΗΣ
ΧΡΥΣΟΥΛΑ ΡΩΞΑΝΗ
ΜΑΡΙΛΕΝΑ ΣΙΩΤΗ
ΓΙΩΤΑ ΚΑΛΙΑΚΜΑΝΗ
ΟΛΓΑ ΣΤΑΥΡΙΔΟΥ
ΜΑΙΡΗ ΣΧΟΙΝΑ
ΠΑΥΛΟΣ ΣΑΜΙΟΣ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΔΟΥΚΑΣ
ΣΑΒΒΑΣ ΤΖΑΝΕΤΑΚΗΣ
ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΟΡΚΟΒΕΛΟΣ
ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΣΕΜΤΕΚΟΛΟ
ΤΑΣΙΑ ΤΟΥΝΤΑ
ΣΠΥΡΟΣ ΓΥΦΤΟΠΟΥΛΟΣ
ΒΟΥΒΟΥΛΑ ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΠΑΝΟΣ ΚΟΥΤΡΟΥΛΑΡΗΣ
ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΚΑΝΑΚΑΚΗΣ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΑΖΗΣ
ANNA ΒΑΦΙΑ

Μια σειρά από καλλιτέχνες-άτομα οι οποίοι διεφώνησαν κατά τη διάρκεια των συνελεύσεων θέλει να γνωστοποιήσει τα εξής:

1. Διαφωνεί με τον τρόπο που έγινε η διεξαγωγή των εργασιών των συνελεύσεων που τον θεωρεί αντιδημοκρατικό. Στις μειοψηφούσες απόψεις δεν δόθηκε η δυνατότητα πλήρους έκφρασης.

2. Θεωρεί ότι τα αποτελέσματα

των εργασιών κάτω από τέτοιες διαδικασίες δεν είναι ικανοποιητικά γιατί δεν μπόρεσε να γίνει επαρκής διερεύνηση σε θέματα ούσιας.

3. Η λύση που δόθηκε στο πρόβλημα της Πανελληνίου δεν συμβάλλει στην ουσιαστικοποίηση του θεσμού. Η σπουδή με την οποία γίνεται η έκθεση είναι εις βάρος τόσο του καλλιτέχνη όσο και του κοινού, πράγμα που κάνει αμφίβολη τη συμμετοχή σ' αυτήν ενός αξιόλογου τμήματος του καλλιτεχνικού κόσμου.

ΚΟΥΛΕΝΤΙΑΝΟΣ
ΚΥΡΙΑΚΗ
ΔΑΓΚΛΗΣ
ΤΣΙΡΙΓΚΟΥΛΗΣ
ΚΑΒΑΛΙΕΡΑΤΟΣ
ΖΙΑΚΑΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΓΙΑΝΝΗ
ΚΕΣΣΑΝΗΣ
ΣΕΜΙΤΕΚΟΛΟ
ΔΙΟΔΑΚΗ
ΛΟΥΚΟΠΟΥΛΟΣ
ΠΑΡΑΛΗΣ Ν.
ΦΑΦΟΥΤΗΣ
ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ
ΚΑΛΙΑΚΜΑΝΗ
ΧΑΪΝΗΣ
ΣΒΩΡΩΝΟΥ
ΤΟΥΓΙΑΣ
ΤΡΙΑΝΤΗΣ
ΔΕΚΟΥΛΑΚΟΣ
ΚΛΟΥΒΑΤΟΣ
ΔΙΓΚΑ
ΚΥΠΡΑΙΟΣ
ΚΟΚΚΙΝΙΔΗΣ
ΜΠΟΤΣΟΓΛΟΥ
ΣΧΟΙΝΑ
ΚΑΛΑΪΤΖΙΔΟΥ
ΛΕΒΙΔΗΣ
ΖΟΓΟΛΟΠΟΥΛΟΥ
ΣΙΩΤΡΟΠΟΥ
ΜΠΑΝΙΑ
ΖΟΓΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΚΟΡΚΟΒΕΛΟΣ
ΚΑΝΑΓΚΙΝΗ
ΧΡΙΣΤΙΔΟΥ
ΓΡΑΒΒΑΛΟΣ
ΜΙΧΑΣ
ΘΟΔΩΡΟΣ
ΨΥΧΟΠΑΙΔΗΣ
ΓΕΡΟΣ
ΤΑΣΣΟΣ
ΚΗΛΑΗΔΟΝΗΣ

Όπως αναφέρεται παραπάνω οι καλλιτέχνες λόγω της βιασύνης που επεκράτησε στις συνελεύσεις δεν μπόρεσαν να έχουν όλα τα στοιχεία και τον απαιτούμενο χρόνο για μια ουσιαστική κρίση. Θα ανακοινωθούν σύντομα τα κυριότερα σημεία διαφωνίας.





ΘΕΑΤΡΟ 40-42

ΣΧΟΛΙΑ

«... ΤΟΝ ΑΡΤΟΝ... ΔΟΣ
ΗΜΙΝ ΣΗΜΕΡΟΝ...»

Χάρμα οφθαλμών κι απορίας άξιο, τὸ τρίπλο, «επαναστατικό ὑπερτεῦχος» τοῦ περιοδικοῦ «Θέατρο», ποὺ κυκλοφόρησε πρόσφατα. Χάρμα οφθαλμών ἢ ἐκτύπωση κειμένων καὶ φωτογραφικὸ ὄλικο, ἀσυναγώνιστη ἢ σελοδοποίηση, ἀπόλαυση ἢ ἀφή τοῦ ἱλλουστρε-λουξ, σχεδὸν βελούδινου χαρτιοῦ. Φιγουρίνι σωστό. Ἡ τιμὴ του, ἀν καὶ δεχ. 100, μαρτυροῦν ἀναμφισβήτητη ἐκδοτικὴ θυσία. Κι ἐδῶ ἀρχίζει ἡ ἀπορία: Μήπως τὴ θυσία τὴν χρειάζαστε πολὺ περισσότερο σὲ προσφορὰ ὕλης -καὶ ὕλης κοντινῆς, ἀμεσης, ἐλληνικῆς- παρὰ σ' ἐκδοτικὰ καλλιστεία; Σὲ μιὰ χώρα, ὅπου ἔλλειψη θεατρικῆς παιδείας, θεσμικὰ ἀμαρτήματα καὶ ἀντιθεατρικὸς, ἐμπορικὸς ἀνταγωνισμὸς, ἔχουν πληθύνει ἐπικίνδυνα τὰ ἰθαγενῆ προβλήματα τοῦ θεάτρου (πλᾶϊ στὰ παγκόσμια), σὲ μιὰ χώρα ὅπου λείπει τὸ ταχτικό, θεατρικὸ ἐντυπο, δὲν μοιάζει ματαιοπονία μιὰ τόσο πολυέξοδη ἐκδοση μὲ πολυτελὴ ἐμφάνιση καὶ οὐσία; Προσφέρει τελικὰ ἢ ἐμπλέκει ἀκόμα περισσότερο τὸν θεατρικὸ ὑπανόπλιτο «Ἕλληνα ἢ ἐκτεταμένην π.χ. ἐνημέρωση περὶ Χάτενινγκ καὶ «μικτῶν μέσων», κίνημα ποὺ ὑπέχει τουλάχιστον 100 χρόνια ἀπὸ τὴ θεατρικὴ μας πραγματικότητα; Μὴ ξεχνάμε, πῶς, σὺν τοῖς ἄλλοις, εἴμαστε καὶ θύματα μιᾶς τεχνικὰ βεβιασμένης «προόδου», ποὺ φροντίζει γιὰ κολάρα καὶ ψηλὸ καπέλο, τὴ στιγμή ποὺ περιφερόμαστε ξυπόλυτοι.

Πόσο θὰ εὐγνωμονοῦσαμε τὸ «Θέατρο», μὲ τὴν παράδοση, τὸ πάθος ποὺ διαφαίνεται, τὴν καθιέρωση, τὴν ὡς τώρα προσφορὰ καὶ τὶς θυσίες του, ἀν τὴ στιγμή αὕτη, φροντίζει γιὰ τὰ «ποδη-

ματα» τοῦ θεατρικοῦ ὁδοιπόρου κι ἀργότερα γιὰ τὸ ψηλὸ του καπέλο! Δὲν εἶναι κάποια «ὑβρις» ἀπέναντι στοῦ θεατρικοῦ μας χάος, νὰ περιμένουμε ἀπὸ τὸ δισέλιδο ἢ τετρασέλιδο τῶν «Ἀστερίσκων» τοῦ περιοδικοῦ (βλ. τεῦχος 40-42, σ. 117), τὴν ἐντόπιση καὶ λύση τῶν θεατρικῶν μας ζωτικῶν προβλημάτων; Ὅταν μάλιστα τὸ 1/4 αὐτοῦ τοῦ χώρου εἶναι ἀφιερωμένο στὴν αὐτοδιαφήμιση καὶ ὑπερθετικὴ μνεῖα τῆς προσφορᾶς του;

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΚΡΙΣΕΙΣ

«ΠΛΟΥΤΟΣ ΑΠΟΡΟΣ»

Οὔτε καὶ αὐτὸς ὁ Ἀριστοφάνειος «Πλούτος», σκηνοθετημένος καὶ ἐρμηνευμένος λαμπρὰ ἀπὸ τὸν Κανέλλο Ἀποστόλου καὶ τὸν θί-

τοῦ «Ριάλτο», ἔντεκα θεατὲς καὶ μιὰ ταξιθέτρια...

Η ΔΙΚΗ ΤΩΝ ΦΑΚΕΛΩΝ (Θέατρο ΣΙΝΕΑΚ)

Τὴν ὥρα ἀκριβῶς ποὺ τὸ θέατρο-ντοκουμέντο ἔχανε στὴν Εὐρώπῃ αἰσθητὰ ἔδαφος (ἐξαμνημένο καὶ παραμερισμένο ἀπ' τὶς φοιτητικὲς ταραχὲς τοῦ '68), γινόταν σ' ἓνα ἀμερικάνικο δικαστήριο ἡ δίκη τῶν ἐννέα. Στὰ πρακτικὰ αὐτῆς τῆς δίκης, βασίστηκε τὸ ἔργο-ντοκουμέντο τοῦ ἱρλανδοῦ ἱερέα Ντάνιελ Μπέρριγκαν, ἐνὸς ἀπὸ τοὺς «πρωτεργάτες» τῆς ὑπόθεσης τῶν φακέλων. Ἡ θεατρικὴ πραγμάτωση αὐτοῦ τοῦ ντοκουμέντου, μέσα ἀπὸ τὴν «ελετουργία» τῆς μίμησης, εἶναι κατὰ σὰν μνημόσυνο στὴ συνειδησιακὴ καθαρότητα καὶ πίστη τῶν ἐννέα τοῦ Καίτηνοβίλ. Λερώνοντας μὲ αἶμα καὶ ὑστερα καίγοντας συμβολικὰ τοὺς στρατολογικὺς φακέλους μιᾶς ὀρισμένης καταδι-

νὰ καλύπτει κάποιες ἐρμηνευτικὲς ἢ συγγραφικὲς ἀτέλειες, πράγμα ποὺ τὸ κατορθώνει. Τὸ εὖρημα τοῦ σκηνογράφου Διονύσιου Φωτοπούλου, νὰ χρησιμοποιήσει ἀντὶ γιὰ ἡθοποιούς-ἐνόρκους, μᾶσκες «πετρωμένες», ἐξυπνέτησε τὴν παράσταση ὄχι μόνον σκηνοθετικὰ ἀλλὰ καὶ ἰδεολογικὰ. Ἦταν ἀπὸ τὶς λίγες παραστάσεις τῆς χρονιάς, ὅπου ἡ «ἄρση» τῆς λογοκρισίας ἔπιασε πραγματικὰ τόπο καὶ δὲν χρησιμοποιήθηκε γιὰ εὐκόλη ἐκτόνωση ἀπὸ τρέχοντα πολιτικὰ γεγονότα. Ἀπὸ τὶς λίγες περιπτώσεις ὅπου οἱ κωδικοποιημένοι ὑπαίνιγμοι τῆς ἐπαιτίας δὲν γίναν ἀμήχανη ἐρώτηση: «Καὶ τώρα, τί θὰ γίνουμε χωρὶς βαρβάρους;»

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΔΑΣΟΣ ΤΗΣ ΒΙΕΝΝΗΣ - (Ἀνοιχτὸ Θέατρο)

Τολμηρὸ καὶ ριψοκίνδυνο ἐγχείρημα, ἡ μετάφραση τοῦ Χόρβαρτ στὰ ἑλληνικὰ καὶ ἡ παρουσίασή του (γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Ἑλλάδα) ἀπὸ ἓνα θέατρο καθαρῆς βιοπάλης. Μάλιστα, διὰ τὸ «πιστεῦω» τοῦ θιάσου εἶναι τὸ σύνθετο θέατρο-θέαμα καὶ ὄχι ἡ ἀπόλυτὴ πίστη στὸ θεατρικὸ ἔργο. Στὴν περίπτωσή ὅμως τοῦ Χόρβαρτ, ἔχουμε νὰ κάνουμε μ' ἓναν διῶλο-πρωταγωνιστὴ, ποὺ μὲ τὴ δομὴ καὶ τὴ φωνὴ του γίνεται ἡ πεμπτοῦσία τοῦ ἔργου. «Μὴ ξεχνάτε παρακαλῶ, πῶς τὰ ἔργα μου ὑψώνονται καὶ γκρεμίζονται ἀπ' τὸν διάλογο», γράφει ὁ ἴδιος ὁ Χόρβαρτ στίς... «ὁδηγίες χρήσεως» ποὺ ἀναγκάζεται νὰ συντάξει ὑστερα ἀπὸ ἀλλεπάλληλες παρεξηγήσεις τοῦ ἔργου του. Πάνω σ' ἓναν καμβὰ ἀπὸ ἀνθρώπινες, θλιβερὲς ἱστορίες στὴν προχιτλερικὴ Βιέννη τοῦ 31, ὁ Χόρβαρτ παρουσιάζει τὰ πρόσωπα τοῦ ἐγκλωβισμένου στὴν τραγικότητα τῆς ἐκφραστικῆς τοῦς ἀνημπορίας. Παρουσιάζει τὸ προλεταριάτο τῶν «βουβῶν», μέσα σὲ μιὰ κοινωνία ποὺ εὐνοεῖ τὸν καπιταλισμὸ τῆς μόρφωσης. Ἡ βουβαμάρα τῶν ἀνθρώπων τοῦ Χόρβαρτ, δὲν ἔχει τὰ συμπτώματα τῆς σιωπῆς. Ἐκδηλώνεται μὲ λόγια ἄσχετα, μεγάλα, ποὺ δὲν ταιριάζουν στὰ στόματα ποὺ τ' ἀρθρώνουν καὶ γίνονται κραυγὴ ἀδιέξοδου αὐτῶν τῶν ὁμιλητικῶν βουβῶν. «Πρόκειται γιὰ μιὰ γλώσσα ποὺ πρέπει νὰ ἐκτεθεῖ μπροστά μας, γιὰ ἐρεῖπια φράσεων, ποὺ πρέπει ν' ἀνασηλωθοῦν μὰ ὄχι καὶ νὰ βιωθοῦν» λέει χαρακτηριστικὰ ἓνας γερμανὸς σκηνοθέτης-μελετητῆς τοῦ Χόρβαρτ.

Ὅπως ἦταν μοιραῖο, καὶ ἡ «γλωσσικὴ προδοσία» ὡς πρόθεσι τοῦ συγγραφέα, προδόθηκε στὴ μετάφραση, ἀλλὰ καὶ ἡ σκηνοθεσία ἀπλούστεψε τὴν πολιτικὴ οὐσία τοῦ ἔργου. Σώθηκε περισσότερο ὁ καμβάς, δηλ. οἱ θλιβερὲς



«Δίκη τῶν φακέλων», θίασος Ἀλ. Ἀλεξανδράκη - Ν. Γαληνέα (φωτ. ἀπὸ τὸ περιοδικὸ «Θεατρικά»).

ασο τοῦ «Ἐλεύθερου Κύκλου», δὲν μπόρεσε νὰ προσελκύσει καὶ ν' ἀποσπάσει τὸ κοινὸ ἀπ' τὸ ψευτοβουλεβάρτο, τὴν ἐπιθεώρηση καὶ τὰ ἔθνικο-ιστορικὰ δράματα. Οὔτε καὶ οἱ σπάνια ὁμοφωνοῦντες κριτικοὶ ποὺ ἐναρμονίστηκαν σ' ἓναν δυνατό καὶ δίκαιο ἔπαινο, μπόρεσαν νὰ εἰσακουστούν, κάτω ἀπὸ τὴν «τόσα καὶ τόσα θυμίζουσα ἀηδονοφωνή» τῆς Μαντῶς Μαυρογένους... Ἡ καυστικὴ ἀλληγορία τοῦ Ἀριστοφάνη γιὰ τὴν «ἀνιση κατανομή τῶν ἀγαθῶν», δικαιώθηκε θριαμβευτικὰ, διὰ τὸ «ἀνοίγοντας» τὰ γιατρομένα μάτια ὁ γερο-Πλούτος, ἀντίκρισε νὰ τὸν κοιτοῦν ἀπ' τὴν πλατεία

κασμένης «εἰδικότητας» - θὰ τὴν ὀνόμαζε εἰδικότητα θυμάτων πώτης ἐπιλογῆς - ἐξαπέλυαν ταυτόχρονα ἓνα ὀργισμένο κατηγορητήριο γιὰ τὴν ἀπάνθρωπη πολιτικὴ τῶν Η.Π.Α. καὶ τὴν ἐγκληματικὴ δραστηριότητα τῆς C.I.A. Ὅχι τόσο ἡ μοιραία ἀναφορὰ σὲ σχετικὰ ἑλληνικὰ γεγονότα, ὅσο ἡ ντοκουμενταρισμένη ἀποκάλυψη τοῦ αἰσχους στίς «ζῶνες ἐπιρροῆς», συγκινοῦν τὸν Ἕλληνα θεατὴ, κάποιον ἀκουσίο μιᾶς τέτοιας θλιβερῆς ζώσης.

Ἡ σκηνοθεσία τοῦ Μίνου Βολονάκη, λιτὴ, μεστή, δεμένη, ἀφήνει ἐλεύθερα στοὺς ἡθοποιούς καὶ μόνον ὁ ρυθμὸς τῆς φροντίζει

ιστορίες στη μακάρια Βιέννη, όπου οι αμαρτίες των ανθρώπων, η ευδαιμονία των βιεννέζικων βάλς και τα χωρατά της μπιραρίας, έννοούν να σκεπάζουν τη χιτλερική θεομηνία που πλησιάζει. Άγνόησε η προσπέρασε το «κέντημα», δηλ. την τραγωδία των «μικρών ανθρώπων» (τη στιγμή που ο καπιταλισμός επιστρατεύει το ύστατο όπλο του, τον φασισμό), την τραγωδία των ληλατημένων θυμάτων, που αγωνίζονται με τη φτώχεια της τσέπης, της ήθικης, της καρδιάς και πάνω απ' όλα με τη φτώχεια της γλώσσας τους. Η τραγωδία της ηρώιδας Μαριάννας, δεν είναι τίποτε άλλο από την τραγωδία της έκφραστικής της ανεπάρκειας, μπρος στην άμεσότητα των δραματικών βιωμάτων της.

Οι ήθοιοι, μ' όσες φιλότιμες προσπάθειες κι αν έκαναν, ήταν

απ' άρχης εργάτες μιάς τυφλής «σήραγγας».

Ο ΜΠΗΝΤΕΡΜΑΝ ΚΑΙ ΟΙ ΕΜΠΡΗΣΤΕΣ

(Θεατρικό Έργαστήρι Θεσσαλονίκης)

Η αξιολογία και αξιέπαινη ομάδα «Θεατρικό Έργαστήρι», παρουσιάζει εδώ και δυο μήνες τη σάτιρα του Μάξ Φρίς «ο Μπήντερμαν και οι Έμπρηστές». Έπιχειρούμε μια σύντομη παρουσίαση του έργου, αγνοώντας την σκηνική του πραγμάτωση από τον θίασο της Θεσσαλονίκης.

Το έργο είναι γραμμένο στα 1958 κι αναφέρεται στην άνοδο του Χιτλερισμού στη Γερμανία. Στον «Μπήντερμαν», ο κόσμος

των άστων άσφυκτιά μέσα στην άδιατάραχη άφθονία του. Στο δίωρο της παράστασης, ο άστος του Φρίς γίνεται έρμαιο των προκαλήψεων, θύμα και θύτης. Οι έμπρηστές που περιφέρονται ανεμπόδιο στη θολή περίμετρο του άστισμού, δεν άργούν ν' ανταμώσουν με τον Μπήντερμαν. Πρώτα θα πάνε εκείνοι να τον συναντήσουν στο σπίτι του, άργότερα ο ίδιος θ' ανεβαίνει με γόνατα λυμένα από τον τρόμο και θα τους βρίσκει στη σοφίτα. Έκει, μέσα στη σχέση των ενδιαφερόντων τους, θα καταφέρουν από κοινόν το χτύπημα, για να εκτροχιάσουν το σύστημα.

Ο χορός, σχολιαστής και στον Φρίς, παρουσιάζει την πραγματικότητα σ' όλη της τη συντριπτική αλήθεια:

«Ο πού φρικιά στην άλλαγή πιότερο από τον άφανισμό

να πράξει τάχα τί μπορεί για να προλάβει το κακό».

Χαμένος κόπος να μιλάς στον άστος για άλλαγή. Θα συνεχίζει μαζί με τους «έμπρηστές» να πυρπολεί τη δημοκρατία.

Η σκηνοθεσία είναι του Πάνου Χαρίτογλου, τα σκηνικά-κοστούμια του Δημήτρη Μητσομπούνη, ή σκηνοθετική επίβλεψη χορού της Ρούλας Πατεράκη και ή μετάφραση του Νάσου Βαγενά. Παίζουν οι ήθοιοι:

Λευτέρης Παπαδημητρίου, Μανώλης Πολύκαρπος, Δημ. Μητσομπούνης, Νίκος Ναουμίδης, Άχιλλέας Ψαλτόπουλος, Στεφ. Χατζημυχαλίδης, Λιάνα Οικονόμου, Έλένη Μακίσογλου, Σάκης Σουντουλίδης, Χρήστος Στέργιογλου, Ρούλα Πατεράκη, Παύλος Κοντογιαννίδης.

* Άννη Θ. Κολτσιδοπούλου

ΤΕΤΑΡΤΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Του Χάρη Ξανθουδάκη

Το «Έργαστήρι Σύγχρονης Μουσικής» του Ίνστιτούτου Γκαίτε Άθηνων διοργάνωσε κι έφετος για τέταρτη χρονιά σεμινάριο σύγχρονης μουσικής. Με τα σεμινάρια αυτά γίνεται προσπάθεια να καλυφθούν τα κενά ένημέρωσης και πρακτικής των Έλλήνων μουσικών (συνθετών και εκτελεστών) γύρω από τις κύριες τάσεις της σύγχρονης μουσικής. Το αντικείμενο των σεμιναρίων καθορίζει και τη μορφή τους: επιδιώκεται τόσο ή κάλυψη των πρακτικών άναγκών του εκτελεστή, με σειρές μαθημάτων γύρω από τις σύγχρονες τεχνικές διαφόρων όργάνων και την άνάγνωση έργων γραμμένων σε πρωτοποριακό ιδίωμα, όσο και ή ένημέρωση για την εξέλιξη και τις μεθόδους της σύγχρονης σύνθεσης, με διαλέξεις και μαθήματα που άπενθύνονται κυρίως στους σπουδαστές μουσικών θεωρητικών και στους συνθέτες.



Ο Συνθετήρας VCS 3

Έτσι, στο διάστημα 22-26 Φεβρουαρίου 1972 πραγματοποιήθηκε το πρώτο σεμινάριο της σειράς, που περιλάμβανε τμήμα φωνητικής μουσικής για πνευστά με διεύθυνση της μέτζο σοπράνο Κάρολα Χένιους, τμήμα μουσικής για πνευστά με διεύθυνση του διμπούτα Πιερ Φάιτ και τμήμα μουσικολογίας και κοινωνιολογίας της μουσικής με διεύθυνση του μουσικολόγου καθηγητή Χαίντς - Άλμπερτ Χαίντριχς. Τα κείμενα των μαθημάτων του τελευταίου τμήματος, μαζί με το περιεχόμενο μιας δημόσιας συζήτησης επάνω

στο ίδιο θέμα, διατέθηκαν σε ειδικό πολυγραφημένο τεύχος. Το δεύτερο σεμινάριο, 19-23 Μαρτίου 1973, περιέλαβε επίσης τμήμα μουσικολογίας (σειρά διμυλίων του καθηγητή Βόλφγκανγκ Μπουρντε με θέμα «Γύρω από τα προβλήματα της νέας μουσικής») καθώς και τμήμα βιολιού με διεύθυνση του Σάσκο Γκαβρίλοφ. Στο τρίτο σεμινάριο, 27 Μαΐου - 8 Ιουνίου 1974, δόθηκε νέος προσανατολισμός: στη θέση του «θεωρητικού» τμήματος λειτούργησε τμήμα σύνθεσης ηλεκτρονικής μουσικής, που περιέλαβε τόσο

μαθήματα θεωρητικής κατάρτισης, όσο και άσκήσεις και πρακτική δουλειά (τη διεύθυνση είχε ο συνθέτης Γκύντερ Μπέκερ).

Παράλληλα λειτούργησε και τμήμα κιθάρας με διεύθυνση του καθηγητή και σολίστα Ζήγκφριντ Μπέρνερ.

Το τέταρτο σεμινάριο ξεκλήθηκε σε δυο φάσεις: Άπό τις 24 μέχρι τις 28 του περασμένου Φεβρουαρίου λειτούργησε τμήμα για τους εκτελεστές, που αυτή τη φορά δεν είχε σαν αντικειμενικό σκοπό την επιμόρφωση επάνω στην τεχνική κάποιου όργάνου,

άλλά περιστράφηκε γύρω από το θέμα «πραγμάτωση μιάς μοντέρνας παρτιτούρας». Τα δέκα περίπου άτομα που συμμετείχαν παρουσίασαν έργα του Βέρνερ Χαίντερ και του Κριστιάν Βόλφ κατά τη διάρκεια μιας δημόσιας εμφάνισης που έγινε την τελευταία μέρα (28/2) στην αίθουσα του Ίνστιτούτου Γκαίτε. Στην ίδια εμφάνιση το τρίο Πλεγιέλ, που είχε τη διεύθυνση του τμήματος αυτού, παρουσίασε έργα των Καρλχάιντς Στοκχάουζεν, Τζών Κέιτζ, Φρήντελμ Νταϊλ και Χάνς Τσέντερ. Το τμήμα σύνθεσης ήλε-

κτρονικής μουσικής, που λειτουργήσε σε αίθουσες του κτιρίου του 'Οργανισμού Δοξιάδη από 10 μέχρι 22 Μαρτίου, απευθύνθηκε σε προχωρημένους σπουδαστές ηλεκτρονικής μουσικής και κυρίως σ' εκείνους που είχαν παρακολουθήσει το αντίστοιχο τμήμα του

1974.

Τα απογεύματα της πρώτης εβδομάδας καλύφθηκαν με τη διδασκαλία των ηλεκτρονικών μηχανικών Μανώλη Τζεκάκη και 'Αχιλλέα 'Αγγελίδη και των συνθετών Μιχάλη 'Αδάμη, Στέφανου Βασιλειάδη, Γκύντερ Μπέκερ και

του γράφοντος. Τα πρωινά της πρώτης εβδομάδας και ολόκληρη η δεύτερη διατέθηκαν στην πρακτική των συμμετεχόντων επάνω στις συσκευές που χρησιμοποιήθηκαν στο σεμινάριο (μαγνητόφωνα, συνθετητές, φίλτρα, όργανα μετρήσεων, κ.λπ.).

Μερικά από τα μουσικά κομμάτια που δημιουργήθηκαν από τους συμμετέχοντες στο σεμινάριο ελπίζεται ότι θα παρουσιαστούν στο κοινό σε μια συναυλία το Μάιο.

Χάρης Ξανθουδάκης

βιβλίο

ΜΑΡΙΟΥ ΝΙΚΟΛΙΝΑΚΟΥ
«'Αντίσταση και αντιπολίτευση 1967-1974»
'Εκδόσεις: ΟΛΚΟΣ

Ο κ. Μ. Νικολινάκος, που ζει και εργάζεται σαν καθηγητής στη Δ. Γερμανία, έτοιμασε για να εκδώσει στα Γερμανικά μια συστηματική εργασία πάνω στην πολιτική και αντιστάσιακή δράση των ελληνικών πολιτικών δυνάμεων και οργανώσεων στην εφταετία 67-74. 'Ωστόσο η «άλλαγή του 'Ιουλίου» στην Ελλάδα πρόφτασε την έκδοση του βιβλίου, στη Γερμανία, που αρχικός του σκοπός ήταν και η διαφώτιση των ενδιαφερομένων για την κατάσταση στην Ελλάδα Ευρωπαίων, και η διευκόλυνση των συζητήσεων για την αντιδικτατορική και γενικότερα πολιτική πάλη, κι έτσι με κεφάλαιο που αναλύει την μεταπολίτευση του καλοκαιριού, μεταφράστηκε και κυκλοφορεί τώρα στα ελληνικά βιβλιοπωλεία.

Πέρα απ' την πλήρη έρευνή της δουλειά που παρουσιάζεται με το πρίσμα ενός δυνατού θεωρητικού προβληματισμού, το βιβλίο έχει πολύ περισσότερο ενδιαφέρον έφ' όσον είναι και η πρώτη απόπειρα αντιμετώπισης του τεράστιου και γεμάτου 'Ιδιοσημίας θέματος της ελληνικής αντίστασης, συνδεδεμένου με τη φύση και διαμόρφωση της ελληνικής κοινωνικοπολιτικής και οικονομικής πραγματικότητας. 'Εξετάζονται η μορφή και η φύση καθεμιάς οργάνωσης, η οικονομική και κοινωνική ύποδομή της 'Ελλάδας, οι προοπτικές των διαφόρων λύσεων, η τακτική και στρατηγική της αντίστασης, η κατάργηση της δικτατορίας, το Κυπριακό, η λύση Καραμανλή, το διεθνές πλαίσιο του προβλήματος, η 'Αριστερά και οι μελλοντικοί ταξικοί αγώνες κ.λπ.

ΜΗΝΑ ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ
«Το φοιτητικό κίνημα στη δικτατορία»
'Εκδόσεις: ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

Συμβολή, δημοσιογραφική αλλά με πληρότητα, στην ιστορία και την έρευνα αυτού που έσπασε το γήινο και φώτισε το σκοτάδι

του δικτατορικού καθεστώτος - του φοιτητικού κινήματος στην εφταετία.

Πρίν η ελληνική αντίσταση γίνει αντικείμενο ιστορικής μελέτης, ο συντάκτης της στήλης των νέων σε απογευματινή εφημερίδα Μηνάς Πατάζογλου κάνει μια αναδρομή και θυμίζει τις κινήσεις και οργανώσεις της νεολαίας που στάθηκαν πρωτοπορία στην εφταετία, για να σταθεί περισσότερο στο έπος του Πολυτεχνείου. Πλούσιο σε στοιχεία, το βιβλίο πλαισιώνεται και με αρκετό φωτογραφικό υλικό.

ΝΤΕΪΒΙΝΤ ΧΟΡΟΒΙΤΣ
«'Ιμπεριαλισμός και 'Επανάσταση»
'Εκδόσεις: «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ», 1975

Στην Ελλάδα γνωρίσαμε το Χόροβιτς για πρώτη φορά με το δικό του έργο του «'Από τη Γιάλτα στο Βιετνάμ» - μια συστηματική, διαφωτιστική και πειστική ιστορική δουλειά. Τώρα ο Χόροβιτς ξαναρχεται για μια ακόμα φορά στη χώρα μας με το παραπάνω βιβλίο, όχι σαν απλός καλός ιστορικός, αλλά σαν ένας διεισδυτικός ανατόμος συγγραφέας με προωθημένο και επαρκές στατο θεωρητικό έξοπλισμό. Παίρνοντας σαν ορίζουσες του σύγχρονου πεδίου διεθνών ιστορικοπολιτικών εξελίξεων τη μεγάλη 'Οκτωβριανή 'Επανάσταση και την τροπή που πήρε σαν κοινωνικό καθεστώς σε μια μόνο κατ' αρχήν χώρα, την άνοδο στη θέση της Βρετανικής Αυτοκρατορίας του αμερικάνικου 'Ιμπεριαλισμού σαν κυρίαρχης καπιταλιστικής δύναμης και το μετασχηματισμό της αμερικάνικης κοινωνίας και, τέλος, την επαναστατική ανάπτυξη σ' όλο τον κόσμο, και ιδιαίτερα των δυνάμεων του «υπανάπτυκτου», κάνει μια εξαιρετικά εύστοχη και συγκροτημένη ανάλυση θεωρητικών και πολιτικών προβλημάτων - όπως ο μαρξισμός, η επανάσταση, ο 'Ιμπεριαλισμός, το λενινιστικό επαναστατικό πρότυπο, η άναστροφή της παγκόσμιας επανάστασης, η διαρκής επανάσταση κ.λπ. - για να συμπεράνει πως βρισκόμαστε στις παραμονές ενός διεθνούς επαναστατικού ξεσπάσματος. 'Ανάλυση πού, αν δεν συνηγορεί προς τις

θέσεις τους, είναι ίσως χρήσιμη και για τους θεωρητικούς των διαφόρων εκδόσεων του «ρεφορμισμού των σταδίων».

ΑΒΡΑΑΜ ΜΠΕΝΑΡΟΓΙΑ
«'Η πρώτη σταδιοδρομία του ελληνικού προλεταριάτου»
'Εκδόσεις: ΟΛΚΟΣ

Με ένα προλογικό σημείωμα του 'Αγγελου 'Ελεφάντη και μιαν εισαγωγή του GEORGES HAUPT στην ιστορία της Φεντερασιόν, το βιβλίο αυτό του Μπεναρόγια δίνεται για δεύτερη φορά στο ελληνικό κοινό. Για πρώτη φορά δημοσιεύτηκε σε συνέχειες στον «Ταχυδρόμο» της Θεσσαλονίκης, το 1931, με τίτλο «'Ο σοσιαλιστικός οργανισμός μιας είκοσαετίας». Πρόκειται για ένα βιβλίο - πηγή για όποιον μελετά συστηματικά την ιστορία του ελληνικού εργατικού κινήματος.

ΝΙΚΟΥ ΠΟΥΛΑΝΤΖΑ
«Φασισμός και δικτατορία»
'Εκδόσεις: ΟΛΚΟΣ

Στο βιβλίο αυτό διερευνάται καταρχήν η καταγωγή του φασισμού σε σχέση με το φαινόμενο του 'Ιμπεριαλισμού. Παράλληλα, γίνεται προσπάθεια να ερμηνευτεί η στάση της Γ' Διεθνούς απέναντι στη διαδικασία γέννησης και ανάπτυξης του φασισμού στην Ευρώπη. Κατόπιν ο Ν. Πουλαντζάς αναλύει τις σχέσεις του φασισμού με τις άρχουσες τάξεις, με την εργατική τάξη, με τη μικροαστική τάξη, με την ύπαιθρο, στο όλο πλέγμα της πάλης των τάξεων.

Τέλος, γίνεται μια έξοχης ανάλυσης του φασιστικού κράτους.

ΤΑΣΟΥ ΒΟΥΡΝΑ
«Δημήτρης Γληνός»
'Εκδόσεις: ΤΟΛΙΔΗ

Η μεγάλη πνευματική και αγωνιστική φυσιογνωμία του Δημήτρη Γληνού εξακολουθεί να βαρύνει με την παρουσία της τον πνευματικό και πολιτικό μας χώρο και να κεντρίζει τα ενδιαφέροντα των νέων, χάρι των οποίων γράφτηκε κυρίως η πνευματική και πολιτική

αυτή σκιαγραφή του Δημήτρη Γληνού.

'Ατεγκτος έχθρος της δικτατορίας του Μεταξά, γνώρισε τους ξεροβραχούς της εξορίας, το φοβερό στρατόπεδο της 'Ακροναυπλίας καθώς και τα στρατόπεδα των 'Ιταλών κατακτητών. Η 'Εθνική 'Αντίσταση, το μαρμαρένιο αυτό άλωνι όπου δοκιμάστηκαν οι ελληνικές συνειδήσεις, τον βοήθησε πανέτοιμο μαχητή της. Με το ψευδώνυμο 'Ορέστης δίνει τώρα τη μεγάλη πνευματική και πολιτική μάχη του και γράφει το μανιφέστο της «Τί είναι και τί θέλει το ΕΑΜ», ένα κλασικό κείμενο της πολιτικής μας φιλολογίας. Στο αναπεπταμένο πεδίο της αντιστασιακής μάχης, τον βοήθησε στις 26 Δεκεμβρίου 1943 ο θάνατος, όταν έτοιμαζόταν ν' ανέβει στα ελεύθερα ελληνικά βουνά. Η βιογραφία που του αφιέρωσε ο Τάσος Βουρνάς δίνει με ζωντάνια το πορτραίτο και τη δράση του μεγάλου αυτού 'Ελληνα στοχαστή και αγωνιστή.

ΤΙΤΑΣ ΚΑΛΛΙΓΕΡΑΚΗ
«'Ο θεός Βενέδικτος ήταν νεκρός και τα παιδιά τραγουδούσανε πλάι στον ανοιγμένο τάφο»
'Εκδόσεις: ΙΩΛΚΟΣ

'Από τη μιὰ σκοταδισμός του ολοκληρωτισμού, τα βασανιστήρια, η καταπίεση, και από την άλλη η αγωνιστική δράση της νεολαίας, είναι τα χαρακτηριστικά του καινούργιου μυθιστορήματος της Τίτας Καλλιγέρακη, το οποίο απευθύνεται στις συνειδήσεις αυτών που στάθηκαν με συνέπεια στην ιδέα της θυσίας και της λευτερίας.

ΓΙΑΝΝΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗ
«Το κινούμενο Σχέδιο»

Το περιοδικό ΦΙΑΜ κυκλοφόρησε σε ιδιαίτερο τόμο την εργασία του Γιάννη Βασιλειάδη, το «Κινούμενο Σχέδιο». Πρόκειται για μιαν εξαιρετικά καλή εργασία σ' ένα θέμα που είναι εν πολλοίς άγνωστο στο πλατύ κοινό. Στο βιβλίο παρουσιάζονται πολλά σχέδια και γίνεται μια αναλυτική εξιστόρηση της πορείας αυτής της τέχνης από τον 'Εμιλ Ρενώ (1892) μέχρι σήμερα.

ΜΑΡΩΣ ΔΟΥΚΑ
«Πούναι τὰ πτερά» (νουβέλες)
Έκδόσεις: ΚΕΔΡΟΣ

Η όμορφη ζωή ενός παιδιού μέσα στο άθλιο περιβάλλον μιας επαρχιακής πόλης και πώς σε μία μεγάλη πρωτεύουσα, σαν την Αθήνα, μία συντροφιά νέοι ψάχνουν το δρόμο τους. Η νέα αυτή συγγραφέας δεν διάψευσε τις ελπίδες που έδωσε με το προηγούμενο βιβλίο της, την «Πηγάδα».

Θ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
«Στοιχεία για την εργατική τάξη στην Ελλάδα σήμερα»
Έκδόσεις: ΕΡΓΑΣΙΑ

Με μιαν εισαγωγή πάνω στο πρόβλημα όρισμού της έννοιας «τάξης» και στη μορφή της εργατικής τάξης στην Ελλάδα, το βιβλίο αυτό καταπιάνεται μ' ένα δύσκολο πρόβλημα, που από τη λύση του εξαρτάται σε μέγιστο βαθμό και η χάραξη μιας σωστής πολιτικής.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρατίθενται στατιστικά στοιχεία για την ελληνική εργατική τάξη. Στο δεύτερο, ο συγγραφέας εξετάζει το πρόβλημα της ανεργίας, της στενότητας εργασίας και της απασχόλησης ξένων εργατών στην Ελλάδα. Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύεται το φαινόμενο της μείωσης των πραγματικών μισθών και εκείνο της υπέρβασης των ώρων εργασίας. Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι εργατικοί αγώνες στα 1973 και 1974 και, ειδικότερα, η απεργία των εργατών τρόλεϋ. Τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο, γίνονται βασικές

παρατηρήσεις για τη σημερινή κατάσταση της ελληνικής εργατικής τάξης.

ΠΕΡΙΚΛΗ ΡΟΔΑΚΗ
«Κλέφτες και Άρματολοι»
Έκδόσεις: ΑΤΕΡΜΩΝ

Πρόκειται για μιὰ προσπάθεια εξέτασης της διαμόρφωσης του έλλαδικού χώρου στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, μέσα από την ιστορία της Κλεφτουριάς.

Το πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται στην προϊστορία των κλεφτών και των άρματολων. Στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζεται το ίδιο φαινόμενο στο πλαίσιο των τουρκοβενετσάνικων πολέμων. Στο τρίτο, που έχει τίτλο «Άρματολίκια - Άρματολοι και Κλέφτες», γίνεται μιὰ αναλυτική περιγραφή του θεσμού του άρματολικιού, εξηγείται η οικονομική βάση της άρματολίκτικης ομάδας και περιγράφονται αναλυτικά τα ήθη και τα έθιμα των κλεφτών και των άρματολων.

Στα υπόλοιπα τρία κεφάλαια εκτίθενται το ιστορικό και πολιτικό πλαίσιο του 17ου, 18ου και 19ου αιώνα, για να γίνουν καλύτερα κατανοητοί οι θεσμοί των άρματολικιών και της κλεφτουριάς.

ΑΛΕΞΗΣ ΚΥΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ
«Το Κρυφτό»

Τριάντα τρία θαυμάσια σχέδια, σ' ένα θέμα που ξετυλίγεται σαν συνέχεια και που μοιάζει με κέντημα, σε μικρή και καλαίσθητη έκδοση του Καλλιτεχνικού και

Πνευματικού Κέντρου «ΩΡΑ».

ΠΥΛΑΡΙΝΟΣ
STAMPS-COINS
«Αθήνα 1975. Καταγραφή και άριστη παρουσίαση των γραμματοσήμων Ελλάδας, Κύπρου, EUROPA, Ήνωμένων Έθνών, της περιόδου 1861-1974.

Το βιβλίο συμπληρώνεται με τα νομίσματα της περιόδου 1828-1973 της Ελλάδας, Κρήτης, Ιονικού Κράτους και Κύπρου, με πίνακα των εμπορών γραμματοσήμων της χώρας, καθώς και με τις κλασικές σφραγίδες των αριθμημένων ταχυδρομικών γραφείων, στην ελληνική και αγγλική γλώσσα. Σ' αυτή τη θαυμάσια έκδοση με την «παράδοση» ύλη και την άριστη όσο και σχολαστική κατάταξη ενός ύλικού, που μαζεμένο μοιάζει με τριμμένα κομμάτια από μυθικές πολύχρωμες πεταλούδες, ο συγγραφέας παρουσιάζει το βιβλίο του με ένα πάρα πολύ ενδιαφέρον και «ανυποψίαστο» θέμα. Τους λόγους ανόδου και πτώσης των τιμών του γραμματοσήμου.

Ένδεικτικά αναφέρουμε τους λόγους ανόδου: «Η διεθνής νομισματική αναταραχή που έχει ξεσπάσει εδώ και αρκετό καιρό, έχει δημιουργήσει ένα είδος πανικού, θά λέγαμε. Όλοι σπεύδουν να επενδύσουν τις οικονομίες τους προκειμένου να διατηρήσουν τα χρήματά τους, την προγενεστέρων των αγοραστική δύναμη. Η απότομος δέ αυτή ομαδική ζήτηση είναι μία από τις αιτίες της υπερβολικής ανόδου των τιμών. Δεύτερος λόγος, η συνεχής δημιουργία

νέων συλλεκτών καθ' ήν στιγμήν αί αρχικώς εκδοθείσαι ποσότητες όχι μόνον δεν αυξάνουν αλλά υφίστανται ελάττωσιν φυσικής φθοράς κλπ. Κι ένας τρίτος λόγος, ή δυσκολία των εμπορών να εξεύρουν πηγές προμήθειας των παλαιών, που τους αναγκάζει να υψώσουν τις τιμές προσφοράς προκειμένου να δελεάσουν τους συλλέκτας. Και τέλος, ένας ακόμη λόγος είναι ή συνεχής άνοδος του τουρισμού διά μέσου του οποίου εξέχεται ανεπιστρεπτι μέγας αριθμός γραμματοσήμων κατ' έτος».

ΧΟΡΣΕ ΛΟΥΙΣ ΜΠΟΡΧΕΣ
LABYRINTHOS. Τίτλος πρωτότυπου: FICCIONES (1944).
Διηγήματα. Μετάφραση: Βαγγέλης Κατσάνης. Σύνθεση κουβερτούρας: Ρόι Κάχλιμαν. Σελίδες 264. Τιμή 150 δρχ. «ΠΛΕΙΑΣ» 1974.

«Τὰ όχτώ κομμάτια αυτού του βιβλίου», σημειώνει στον πρόλογό του ο Μπόρχες (10.11.41) «δὲ χρειάζονται πρόσθετες εξηγήσεις. Τὸ δόγδο: «Ο κήπος τῶν διχαλωτῶν μονοπατιῶν», εἶναι μιὰ άστυνομική ιστορία. Οἱ ἀναγνώστες της θὰ παρακολουθήσουν τὴν ἐκτέλεση καὶ ὅλα τὰ προκαταρκτικὰ ἐνὸς ἐγκλήματος πὸς τὸ σκοπὸ του ὅμως θὰ μάθουν μονάχα στὴν τελευταία παράγραφο τῆς ἀφήγησής. Τὰ ἄλλα κομμάτια εἶναι σκέτες φαντασίες. Ἐνα ἀπ' αὐτὰ: «Ο βαβυλωνιακὸς λαγνὸς» δὲν εἶναι ἄμιορο κάποιου σχετικὸυ συμβολισμοῦ».

δίσκος

ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΣ

Διονύση Σαββόπουλου: «Δέκα χρόνια κομμάτια» με φιλική συμμετοχή Δόμνας Σαμίου και Σωτηρίας Μπέλλου, παραγωγή Πόπης Γαϊτάνου, εξώφυλλο Άλέξη Κυριτόπουλου (Λύρα 3715).

Ο Διονύσης Σαββόπουλος εμφανίστηκε για πρώτη φορά τη χρυσή εποχή του «Νέου κύματος». Στο «Φορτηγό» - τον πρώτο του δίσκο, που κυκλοφόρησε πριν από τη δικτατορία - μέσα από μιὰ σειρά τραγούδια σχεδόν τυπικά «νεοκυματικά» ο Σαββόπουλος δείχνει ταυτόχρονα ένα πρόσωπο ιδιότυπο με στοιχεία που προαναγγέλλουν ήδη την κατοπινή του εξέλιξη. Ο δίσκος αυτός εξάλλου είναι ένας άποχαιρετι-



σμός πριν από το μεγάλο ταξίδι, μιὰ ρήξη με το παρελθόν: «Ο παλιός μου έαυτός πάει κι ο καινούργιος πούντος;» Ένας καινούργιος έαυτός παρουσιάζεται αρκετά χρόνια αργότερα στο «Περίβόλι του Τρελλού»: μέσα σ' ένα στύλ «ρόκ» ενσωματώνονται στοιχεία δημοτικής μουσικής (Ωδή στον Γεώργιο Καράϊσκάκη), ενώ μερικά προσωπικά βιώματα από «ειδικούς χώρους» της δικτατορίας κρύβονται μέσα σε στίχους αινιγματικούς (Θεία Μάρω). Το προσωπικό ύφος του Σαββόπουλου εξελίσσεται με τον Μπάλλο και ολοκληρώνεται στο «Βρώμικο Ψωμί» (1972) που είναι ολοκληρωμένη σύνθεση, όπου «φωνές ηλεκτρικές» τραγουδοῦν



στίχους συμβολικούς και ύπαινικτικούς.

Για τον τελευταίο δίσκο (Δέκα χρόνια κομμάτια), που είναι ένα κολάζ από τραγούδια παλιά (κομμένα ή αλλοιωμένα από τη λογοκρισία) και καινούργια, ο Σαββόπουλος λέει σε μία συνέντευξή του στην «Αυγή» (23/3):

«... Είχα και στο συρτάρι μου ένα σωρό παλιά άγνωστα κομμάτια κομμένα απ' τη λογοκρισία του '65 παρακαλώ, που μου δημιούργησαν άμχανία, διότι ήταν άναμνηστικά που κανείς δεν τα όρισε να είναι άναμνηστικά, έκτος απ' τη λογοκρισία (...) Ή νευρικότητα και ή άνησυχία που έχω πάντα σ' αυτές τις περιπτώσεις και γενικά, με γλίτωσε άναγκάζοντας με να άντιμετωπίσω όλο αυτό τó παλιωμένο ύλικό όχι πια σαν παραπεταμένα κομμάτια

πρός ταξινόμηση που με νέες ένορχηστρώσεις γίνονται άντε-άντε και δίσκος, αλλά σαν μικρά κενά, σαν μαύρες διαχωριστικές που με χωρίζουν απ' τους παλιούς μου έαυτους (...) βούτηξα σ' ό,τι δέν ήταν χαρακτηριστικό, μορφή επιφάνεια. Ή βουτιά μ' έσωσε, ό δίσκος μοιάζει με στυμμένη λεμονόκουπα». Στην πρώτη πλευρά του δίσκου, άνάμεσα στα τραγούδια που βρίσκονται πιο κοντά στο στυλ του φορητού («Οί Δεκαπέντε», «Ή παράγκα», «Μιά θάλασσα μικρή», «Στη συγκέντρωση») υπάρχουν δύο άπό τά πιο πετυχημένα δείγματα έλληνικού πολιτικού τραγουδιού, «Τό θηρίο» και ή «Σωματική άνάγκη». Τά τρία τελευταία κομμάτια είναι τó παλιότερο «Τί να τά κάνω τά τραγούδια σας» σε νέα άπόδοση με την Δόμνα Σαμίου, ή χωρίς λόγια φωνητική «Δοκιμή» και τó έπιγραμματικό όργανικό «Σημείωμα». Άπό τά τραγούδια της δεύτερης πλευράς μόνο τó πρώτο («Ή θανάσιμη μοναξιά του Άλέξη Άσλάνη») και τó τελευταίο («Έπέτειος» της Γενικής Ασφάλειας και δένεται λειτουργικότατα με τó εκπληκτικό «Σύρμα», ένώ τó διαβρωτικό «Όλαρία - Όλαρά» σημαδεύει πιο καθαρά τó στόχο του χωρίς



την παρεμβολή της λογοκρισίας. Τέλος, ό πρόσφατος «Καραγκιόζης» άκούγεται μετά άπό μιá χαρακτηριστική άπόδοση του «Ζειμπέκιου» άπό τη Σωτηρία Μπέλλου. Ή παρεμβαλλόμενη πρόξα και οί άπέλειες της ήχοληψίας δένουν τά τραγούδια σε όλοκληρωμένο «κυκλικό» μουσικό έργο.

ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ ΜΟΥ:

Παλιές έπιτυχίες του Γιάννη Παπαϊωάννου με τόν Άντώνη Παπαϊωάννου. Τραγουδούν: Άντώνης Παπαϊωάννου και Λιζέτα Νικολάου.

Παίζουν: Δομένικος Βαμβακάρης, Γιάννης Φιλίππας, Γιώργος Κουλαξίδης, Χαράλαμπος Μαλ-

λίδης, Άντώνης Άγας, Ματθαίος Μπαλαμπάνης. Παραγωγή του Γιώργου Μακράκη και καλλιτεχνική διεύθυνση του Μάρκου Δραγούμη. Ή έπιμέλεια του έξωφύλλου (που θά μπορούσε να ήταν ένα άπό τά ωραιότερα έλληνικού δίσκου, άν έλειπε ή δυσανάλογα μεγάλη φωτογραφία) έγινε άπό τόν Δημήτρη Άρβανίτη (ΕΜΙΑΛ).

Στό δίσκο αυτό ό μουσικολόγος Μ. Φ. Δραγούμης επιδίωξε «να τιμήσει τη μνήμη του κορυφαίου λαϊκού συνθέτη μας Γιάννη Παπαϊωάννου (...) και να του δώσει τη χαρά να άκούσει, εκεί που βρίσκεται, τη φωνή του γιου του σε μιá έπιλογή άπό δώδεκα άπό τις πιο παλιές αγαπημένες του έπιτυχίες, διατηρώντας «όλα τά πιο χειροπιαστά στοιχεία, όπως τόν στίχο, τη χρονική άγωγή, τη μελωδία, τη συγχορδιακή δομή και τó ένορχηστρωτικό κλίμα». Τά τραγούδια, άπελευθερωμένα άπό τó βάρος τών συνηθισμένων σύγχρονων «ήλεκτρικών» εκτελέσεων διατηρούν μεγάλο μέρος άπό την καθαρότητα και την λεπτότητα του παλιού ρεμπέτικου. Στην έπιτυχία αυτή συμβάλλουν και οί εκτελεστές, μερικοί άπό τους όποιους (Α. Παπαϊωάννου, Δ. Βαμβακάρης) έζησαν άπό κοντά τους πρωταγωνιστές της «ρεμπέτικης» παράδοσης.

Η ΑΥΓΗ

ΠΡΩΙΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

- Ζωντανή έγκρίρωση όλων τών πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών προβλήματων
- Τά προβλήματα της έλληνικής Αριστεράς και του παγκόσμιου προοδευτικού κινήματος
- Πνευματική και καλλιτεχνική ζωή
- Οί πιο έγκυρες άποψεις

PYLARINOS

STAMPS - COINS

ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

ΓΙΑ ΣΟΒΑΡΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 7-9
Τηλ. 32 10 384
32 10 577



ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ



ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ



ΠΩΣ ΒΛΕΠΟΥΝ ΤΑ
ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΟΛΟΙ

Με το γράμμα αυτό—και αποφεύγοντας οποιαδήποτε κριτική είτε σε άρθρο είτε στο περιοδικό σας— θέλω να αναφερθώ σ' ένα ζήτημα το οποίο είμαι σίγουρος ότι έχετε επισημάνει, αλλά δεν ξέρω για ποιο λόγο αποφεύγετε να το παρουσιάσετε συστηματικά.

Είναι δηλαδή και αναγκαιότητα, αλλά και αρμόζει κατά 100% στο στυλ του περιοδικού, να γίνει το έξης σπουδαίο: να εξεταστεί αναλυτικά και ολοκληρωτικά φυσικά και χωρίς υποκειμενικές κρίσεις, ΚΑΘΕ ΤΑΣΗ και παράταξη στο χώρο των ελλήνων κομμουνιστών (που άλλωστε έχει σχέση με τις τάσεις σε παγκόσμια κλίμακα), είτε πρόκειται για τους Τροτσκιστές, είτε για τους «Μαοϊκούς», ΕΚΚΕ κ.λ.π., είτε για τα ΚΚΕ κ.λ.π. Να εξεταστεί το πώς βλέπει ο καθένας: το ζήτημα του προλεταριακού διεθνισμού, τον χαρακτήρα της επανάστασης— και τις αναλύσεις του καθένα πάνω σ' αυτόν— το πώς βλέπει ο καθένας κριτικά την ιστορία των ΚΚΕ, την περιβόητη 6η Όλομέλεια του '56, τον Στάλιν, τη σημερινή ήγηση του Κ.Κ.Σ.Ε. και την εξωτερική πολιτική της ΕΣΣΔ όπως και της Κίνας, τον «ρεβιζιονισμό», τη θεωρία των «δύο υπερδυνάμεων», τον Μάο Τσέ Τούγκ, τη σημερινή κατάσταση στον τόπο μας και όλα τα ανάλογα ζητήματα που διαφοροποιούν τους κομμουνιστές.

Δεδομένου ότι μιλά τέτοια δουλειά θα ξεκαθαρίσει πολλά πράγματα, θα φωτιστούν όλοπλευρα οι διαφορές όλων των κομμουνιστών και θα ξέρει ο καθένας υπεύθυνα κάθε τι που αφορά τις απόψεις όλων των κομμουνιστών, κάτι τέτοιο θα ήταν ένα θετικό βήμα προς τα μπρός.

Όπως καταλαβαίνετε, μιλά τέτοια δουλειά πρέπει να γίνει με καλή προαίρεση, πολύ προσεκτικά και υπεύθυνα, αναγκα-

στικά με τη συνεργασία με όλες τις παρατάξεις και με τρόπο ώστε κανένας τίμιος με τον εαυτό του να νοιώσει πως αδικήθηκε.

Γιάννης Αβραμίδης, Αθήνα

ΥΓ. Ελπίζω να δώ δημοσιευμένη την επιστολή μου, αγαπητό «ΑΝΤΙ», κι ως μιλά σκληρά για έναν τακτικό σου συνεργάτη. Εξάλλου η κριτική μου είναι ολοφάνερα υπερομαδική και καλοπροαίρετη. Οι δε ανησυχίες μου, ανησυχίες όλου του αριστερού κόσμου ή τουλάχιστον της συντριπτικής πλειοψηφίας της βάσης του. Εξάλλου προσβλέπω προς το ΑΝΤΙ σαν περιοδικό άρθρο που στέκεται πάνω από στενά συμφέροντα και που προσπαθεί να προβληματίσει και να προαγάγει τον καλοπροαίρετο διάλογο.

(Σ.σ. Δημοσιεύουμε την επιστολή, αλλά φρονούμε ότι ο καλύτερος τρόπος για διάλογο δεν είναι οι επιστολές σε ύφος προσωπικής πολεμικής. Εκείνο που χρειάζεται είναι η αντιπαράθεση επιχειρημάτων. Όπως και η αποφυγή απaráδεκτων χαρακτηρισμών, κάθε φορά που κάποιος έχει αντίθετη γνώμη απ' τη δική μας—έστω κι αν η γνώμη αυτή είναι οδοντοφυΐα για μας. Κι ως μάθουμε, επιτέλους, να μην απορρίπτουμε τα στοιχεία της ενημέρωσης κάθε φορά που ανατρέπουν την εικόνα που εμείς έχουμε για την κατάσταση.)

ΓΚΡΙΝΙΕΣ

Είλικρινά απορώ κι εξίσταμαι για την, άνευ ουσιαστικής επιχειρηματολογίας, έκθεση των απόψεων του κ. Λιναρδάτου, ειδικά στο 13ο τεύχος, αλλά και γενικά σε όλη την σειρά του «ΑΝΤΙ». Τουλάχιστον γιατί δεν μάς λέει ο κ. Λιναρδάτος: Αυτές είναι οι απόψεις μου, αλλά παρουσιάζει την κατάσταση στον χώρο της αριστεράς με τρόπο που λέει: Εγώ τα ξέρω όλα, τα διαισθάνομαι όλα, και σάς λέω ότι όπως το βλέπω είναι το σωστό, όχι όπως το

βλέπετε εσείς οι άμύητοι στην υψηλή αριστερή διάνοηση που αυτή και μόνη θα οδηγήσει την αριστερά στην τελική νίκη; Γιατί έτσι δυστυχώς παρουσιάζεται σε μένα, τον «άμύητο» στα ένδοξα της κομματικής διαμάχης στον προοδευτικό χώρο αναγνώστη, και κατά συνέπεια στις εκατοντάδες χιλιάδες αριστερού λαού που είναι καταχλωμένοι με τη διάσπαση που επέφεραν οι «διανοούμενοι» μας στο χώρο μας.

Θέλει, λέει και ξαναλέει, τώρα που φάνηκαν οι «ανανεωτικές» τάσεις, και την πλήρη αποδέσμευση της ΕΔΑ... εν όνοματι της... ενότητας των αδέσμευτων αριστερών κ.π. κ.π. Μόνο που απέφυγε πάντα επιμελώς να μάς πει τί σόι κόμμα διαφορετικό από το ΠΑΣΟΚ ή τα ΚΚΕ θα είναι ή ΕΔΑ και φερ' είπειν γιατί ένας που δεν θα 'θελε τον κομμουνισμό, αλλά τον σοσιαλισμό (μαρξιστικό), θα ψήφισε ΕΔΑ και όχι ΠΑΣΟΚ. (Ας αφήσουμε κατά μέρος το ότι ήδη χιλιάδες και χιλιάδες κομμουνιστές εστράφησαν προς το ΠΑΣΟΚ αηδιασμένοι απ' τη διάσπαση των ΚΚΕ).

—Ας φτιάξουμε, κύριε Λιναρδάτο, και δυο τρία «αριστερά» κόμματα ακόμη! ΠΑΣΟΚ ΕΔΑ-ΚΚΕ-ΚΚΕ ες.-ΚΚΕΜΛ, δεν καλύπτουν ίσως όλες τις πιθανές αποχρώσεις του μαρξισμού... Αν γίνουμε καμιά δεκαριά κόμματα, τότε θα κατακτήσουμε σίγουρα την εξουσία... Αν αυτή είναι η λογική σας, υποτιμάτε πολύ, πάρα πολύ τη λογική των «άμύητων», κύριε Λιναρδάτο. Με τη θέση που κατέχετε θα μπορούσατε να μάς προσφέρετε πάρα πολλά αν κατευθύνετε τις προσπάθειές σας στον αγώνα για την εύρεση και την προβολή των σημείων που ενώνουν όλους τους αριστερούς στον κοινό αγώνα κατά του καπιταλισμού και στην προσπάθεια συναδελφώσεως όλων μας. Είδημη προσφέρετε στην αντίδραση πολύ περισσότερα απ' όσο αν άρθρογραφούσατε από των στηλών της ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ ή της ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗΣ.

Με αγωνιστικούς χαιρετισμούς και ελπίδες για μελλοντική ανάπτυξη της αριστεράς και ενότητα δράσης.

Κώστας Παπαδάκης
Βετής Παντείου-Καλλιθέα-Αθήνα.

Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΗΣ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗΣ ΜΑΣ

Στο τεύχος σου αρ. 15 σελ. 41 αναφέρθηκες στον κ. Δ. Παπαστάμο σαν «τέως» διευθυντή της Έθνικης Πινακοθήκης και τη δραστηριότητά του κατά την

7ετία στην Αρχαιολογική Υπηρεσία. Θά ήθελα να σάς πληροφορήσω πως ακόμα τώρα κοσμεί την Πινακοθήκη σαν διευθυντής ο κ. Παπαστάμος και να σάς θυμίσω μιὰ μικρή ιστορία—αλλά χαρακτηριστική— και τη στάση του ανθρώπου τα χρόνια της δικτατορίας:

Η Πινακοθήκη σε συνεργασία με το Ίνστιτούτο Γκαίτε είχε οργανώσει τότε μιὰ έκθεση χαρακτικών του μεγάλου Γερμανού αντιφασίστα Γκεόργκ Γκρός. Αλλά οι επικείμενες της έκθεσης βροχές στο έξης παράδοξο: Σχεδόν το ένα τρίτο από τα έργα του κατ'αλόγου δεν είχαν αναρτηθεί· ή είχαν αποκαθηλωθεί πριν τα εγκαίνια. Από τους τίτλους φαινόταν πως επρόκειτο για χαρακτηριστικά αντιμilitarιστικά ή αντιναζιστικά έργα. Τι να 'χε γίνει; Ο κ. διευθυντής λογοκρίνει τον Γκρός; αυτολογοκρίνει την «προτοβουλία» του; ή αναγκάστηκε άνωθεν να λογοκρίνει την έκθεση; Με το γεγονός είχε ασχοληθεί τότε και η «Ντὼτσε Βέλλε». Πάντως δ,τι απ' αυτά κι αν συνέβαινε, το «πνευματικό ήθος» του ανδρός είχε δοκιμαστεί.

Αλλά ποιός θυμάται και ασχολείται πιά με τέτοια πράγματα;

Χ. Π.

ΚΑΤΗΓΟΡΕΙ ΤΟ ΕΣΑΚ

Διά της παρούσης μου παρακαλώ όπως φέρετε εις γνώσιν της κοινής γνώμης τα κάτωθι έργα του ΕΣΑΚ συνδικαλιστικού μνημάτος του ΚΚΕ ΕΣ.

Ετύχανον ιδρυτής και εκλεγμένος Πρόεδρος του σωματείου Συνταξιούχων Ι.Κ.Α. «Πρόδοτος», ανήκοντος εις την δύναμιν του Έργατικού Κέντρου Αθηνών, επιχορηγούμενου παρά της Έργατικής Έστίας, με καταστατικών κατατεθειμένων εις το Πρωτοδικεϊον Αθηνών. Πλείστα θέματα της τάξεως επελύθησαν τη υποδείξει μου μέσω συνδικαλιστών βουλευτών, πάντα ταύτα αναφέρονται εις τα πρακτικά της διαλυθείσης υπό της δικτατορίας Βουλής. Το έτος 1965 χάριν της ενότητος της τάξεως, προσεχώρησα στο Σ.Ε.Π.Ι.Κ.Α., της δημοσπονδίας Ο.Σ.Ε., ήτις διελύθη υπό της δικτατορίας. Τώρα με την ανασύστασιν των διαλυθέντων σωματείων, διά του διορισμού προσωρινών διοικήσεων υπό του Προέδρου Πρωτοδικών, το ΕΣΑΚ, διά να με αποκλείσει εκ της διοικήσεως, ισχυρίσθη ψευδώς ενώπιον του Προέδρου ότι ουδέποτε ανήκον εις την δύναμιν της Ο.Σ.Ε. και άγνοώ τα θέματα της τάξεως!!!

Τοιουτοτρόπως δε κατώρθω-

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Πανεπιστημίου 44 - Τηλ. 615.783

Νέες εκδόσεις

ΓΙΑΝΝΗ ΚΟΝΤΟΥ ΜΑΡΙΑΣ ΛΑΪΝΑ

Τὰ άπρόοπτα Άλλαγή τοπίου

Πουήματα

Πουήματα



ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ



ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ



σαν να με αποκλείσουν εκ της δικαιοσύνης. Σημειώω ότι δεν ήμουν παρών κατά την συζήτηση. Έχω καταδικασθεί απηνώς υπό της δικτατορίας, μου απηγόρευσαν να εργάζομαι, διότι τυγχάνω προσέτι καθηγητής ξένων γλωσσών, επίσης η σύζυγός μου συνεληφθή και έβασανίσθη απανθρώπως.

Αφήνων κατά μέρος ότι ολόκληρον την ζωήν μου την ήνάλωσα για το άριστερόν κίνημα, εκτοπισθείς εις "Άγιον Εύστράτιον, Μακρόνησον, και παραπεμφθείς ενώπιον στρατοδικείου επανειλημμένως, και μη δυνάμενος να εργασθώ σūδαιμόνως χαρκτηρισμένος άριστερός, στερούμενος πιστοποιητικού κοινωνικών φρονημάτων. Έχω προσφέρει δε πολυτίμους Έθνικάς υπηρεσίας και προς την ιδιαίτεραν μου πατρίδα Κύπρον, η δε ύγεια μου, έλλω των ταλαιπωριών, ύπεστη πλήρη κλονισμόν, πάσχων εξ άγκυλωτικής σπονδυλίτιδος, χρονίου έλκους με γαστροεργασίας, χρονίας έλκώδους κολίτιδος, χρονίας άλλεργίας, με άπότοκον όλων αυτών το άγχος.

Κ. Κυριακίδης
καθηγητής άγγλικής

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΧΕΠΑ

Στο τεύχος της 25ης του Γενάρη, δημοσιεύσες το άρθρο του Κ. Κλεάνθους - με τίτλο «Αποφασιστικό ρόλο θα παίζουν οι Έλληνοκυπριακές μειονότητες ΗΠΑ, Άγγλας». Σχετικά με την Έλληνική μειονότητα της Άμερικης, ο συγγραφέας τονίζει τη σημασία που έπαιξε και μπορεί να παίξει η ΑΧΕΠΑ στο Κυπριακό θέμα, καθώς και τον ήττονό της ρόλο στην όργάνωση των Έλλήνων της Άμερικης. Το παρακάτω σχόλιό μας, εκφράζει μια άρκετα διαφορετική άποψη όργάνωσης της έδω μειονότητας.

Είναι αλήθεια πως πολλά έχουν γραφεί για τον Έλληνα μετανάστη της Γερμανίας και τις άθλιες συνθήκες κάτω από τις όποιες ζει και εργάζεται. Για τον Έλληνα όμως της Άμερικης, μοιάζει πως η παιδιάστική εικόνα που τόσο εύστοχα μας είχαν καλλιεργήσει - του «πλοσίμου» θείου εξ Άμερικης - σκεπάζει την όδυν της πραγματικότητα που αντιμετώπιζουμε στην καθημερινή μας ζωή, οι έδω Έλληνες. Το γενικό χαρακτηριστικό της άμερικανικής κοινωνίας, μια έντυπωσιακή πρόσωση που κορύβει με επιμέλεια τη φτώχεια του περιεχομένου, δεν θα μπορούσε ασφαλώς να λείπει από την έλληνική μειονότητα - ΑΧΕΠΑ λοιπόν και έκκλησία στην πρόσωση και πίσω μια δόλα-

κερη μάζα μεταναστών. Έπιτυχημένοι επαγγελματίες, ισχυροί, πλούσιοι, με στενούς δεσμούς με την άμερικανική άρχουσα τάξη οι λίγοι της πρόσωσης, φτωχοί εργαζόμενοι ή μικροεπαγγελματίες οι πολλοί. Για έφτα χρόνια η πρόσωση ενισχύει πρακτικά και ήθικά τη χούντα. Και όχι μόνο αυτό, αλλά και δικαιολογεί τη συμπεριφορά αυτή, τονίζοντας ότι μια και η χούντα έχει αναγνωρισθεί επίσημα από την άμερικανική κυβέρνηση, αυτοί, σαν Άμερικανοί πολίτες, όφείλουν ύπακοη και σεβασμό στο σύνταγμα και τους νόμους της πατρίδας τους. Από την άλλη μεριά, η μεγάλη μάζα, φοβισμένη από την απειλή της άπείλασης, άπληροφόρητη (οι περισσότεροι μετανάστες δεν γνωρίζουν την άγγλική), άνοηγητη (έκτός από μικρές αντιχουντικές ομάδες διανοομένων που ποτέ δεν κατόρθωσαν να δημιουργήσουν μαζικό κίνημα στις ΗΠΑ) σιωπά και η σιωπή αυτή ενισχύει την έξουσία της πρόσωσης που παρουσιάζεται και σαν άδιαφιλονίκητος εκπρόσωπος της έλληνικής μειονότητας.

Το περασμένο καλοκαίρι με την τουρκική είσολή στην Κύπρο ή ΑΧΕΠΑ εκδηλώνει τον όδυμο πατριωτισμό της. Έντυπωσιακές πανάκριβες όλοσέλιδες δηλώσεις στους NEW YORK TIMES, συνειστάσεις με «φιέλληνες» γερούσιαστές και βουλευτές. Η ΑΧΕΠΑ μοιάζει να πρωτοστατεί στον έθνικό άγώνα.

Η γνησιότητα κάθε όψιμου πατριωτισμού γεννά άμφιβολίες, και ιδιαίτερα σε μια χώρα σαν την Άμερικη, όπου ο πατριωτισμός όπως και κάθε τι άλλο είναι ένα τρομερά επικερδές καταναλωτικό αγαθό. Άλλά αυτό δεν είναι το θέμα μας. Θα περιοριστούμε καλύτερα στις πρακτικές συνέπειες των ενεργειών της ΑΧΕΠΑ και θα εξετάσουμε τη σπουδαιότητα τους πάνω στο Κυπριακό θέμα.

Ο κ. Κλεάνθους αναφέρει στο άρθρο του: «Ξέρουμε ότι οι κ.κ. Φόρντ και Κίσιγκερ δεν είναι διατεθειμένοι να δισαρεστήσουν την Τουρκία. Τα μέλη του Κογκρέσου όμως έχουν δείξει ότι είναι διατεθειμένοι να μάς βοηθήσουν».

Σ' αυτό μεγάλο ρόλο έχουν παίξει οι Έλληνες της Άμερικης, οι όποιοι είναι καλές οργανωμένοι. Προ πάντων η ΑΧΕΠΑ - πρέπει... να τους προτρέψουμε να συνεχίσουν την πίεση που έσκουν πάνω στην άμερικανική κυβέρνηση».

Η πίεση που μπορεί να εξασκήσει και άσασκει η ΑΧΕΠΑ, είναι περιορισμένη από την ίδια της τη δομή σαν όργάνωσης, και θα μπορούσε να πάρει μόνο, όπως και άκριβώς πήρε, τις δυο παρα-

κάτω κατευθύνσεις: Πρώτο, στηριζόμενη στο νόμιμο έπιχείρημα (χρησιμοποίηση άμερικανικών όπλων από τους Τούρκους για έπίθεση ενάντια σε φιλική χώρα) να ζητήσει από το Κογκρέσο τη λήψη άπόφασης για τη διακοπή της τουρκικής στρατιωτικής βοήθειας. Και πράγματι, ύστερα από πολλές διακυμάνσεις, η άμερικανική κυβέρνηση όδηγήθηκε στην άμφιβολή, έπαισιώδη με τον τρόπο που έγινε και γεμάτη από πολλά έρωτηματικά, άνακοίνωση άναστολής της στρατιωτικής βοήθειας προς την Τουρκία. Δεύτερο, σαν τμήμα (έστω και μη σημαντικό) της άρχουσας τάξης να εξασκήσει άπ' ευθείας πίεση στην άλλαγή της έξωτερικής πολιτικής της Άμερικης. Η δεύτερη τούτη προσπάθεια θα ήταν σημαντική, αν φυσικά το Κυπριακό θέμα ήταν δευτερεύον στην άμερικανική πολιτική ή αν άποτελούσε θέμα άντιδικίας μεταξύ δύο άμερικανικών οικονομικών όμάδων. Άλλά μια και κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει, μια και η Κύπρος άποτελεί ζωνικό χώρο για τα συμφέροντα της Άμερικης, μια και είναι προσπάθεια όχι μόνο είναι άνούσια, αλλά συγχρόνως δημιουργεί και άσυνέπεια μ' εκείνο το άχωρισμό σε φιλοτουρκικές ή φιλοέλληνικές παρατάξεις των μελών της άμερικανικής κυβέρνησης.

Είναι διατεθειμένη η ΑΧΕΠΑ να προχωρήσει σε ενεργείες που ξεφεύγουν από τα δύο καλά ξευγμένα μέσα στο άμερικανικό κατεστημένο και άποτελεσματικά, όπως άποδείχτηκαν, πλαίσια, που αναφέραμε παραπάνω; Κάτι τόσο άσφαλώς θα ήταν δυνατό αν φυσικά η ΑΧΕΠΑ ήθελε να άρνηθεί την ίδια τη φύση της δομής της. Άλλά να περιμένει κανείς από ένα τμήμα της άρχουσας τάξης να πάρει μια κριτική θέση άπέναντι στην άμερικανική πολιτική, παρουσιάζοντας την σε όλη της την άποικιστική γύμνια, μια θέση που θα έβλαπτε ριζικά τα συμφέροντά της σαν τάξης, είναι τουλάχιστον άπίθανο. Και η μέχρι σήμερα δράση της ΑΧΕΠΑ δεν άφήνει καμιά έλπίδα για θαύματα. Οι πατριωτικές διαθέσεις και έκδηλώσεις της, ποτέ δεν προχώρησαν πιά κάτω από την επιφάνεια και ποτέ δεν έθεσαν σε κίνδυνο τα ταξικά της συμφέροντα. Σε πολλές περιπτώσεις, μάλιστα, είχαν και σημαντικά άρνητικά άποτελέσματα.

Για παράδειγμα η μετατόπιση του Κυπριακού από το πολιτικό έπίπεδο, όπου άνήκει, στο σωβινιστικό έπίπεδο ενός στείρου έθνικισμού, έδωσε στον άμερικανικό τύπο την ευκαιρία που τόσο περιμένε, για να διαστρέψει τελείως το νόημα των τεραστίων διαδηλώσεων. Και σαν να μην έ-

φτανε αυτό, τη στιγμή που η Έλληνική κυβέρνηση δήλωνε πως άναχωρεί από το ΝΑΤΟ, ή έδω «έπίσημη» γραμμή ήταν πως η πολιτική του Κίσιγκερ κατέστρεφε το ΝΑΤΟ, - λες και το ΝΑΤΟ ήταν ή εύλογία της Έλλάδας - και μάλιστα το παρουσίαζε και σαν σημαντικό έπιχείρημα που θα έπειθε αυτούς που καθορίζουν την έξωτερική πολιτική της Άμερικης!!! Άποτέλεσμα, ή έλληνική μειονότητα, άπογοητευμένη και άπροσανατόλιστη, έχασε σιγά σιγά την άγωνιστική διάθεση που τόσο άπότομα είχε έκδηλώσει στα μέσα του περασμένου καλοκαιριού.

Είναι δυνατόν οι Έλληνες της Άμερικης να βοηθήσουν την πατρίδα στις δύσκολες τούτες στιγμές; Βασική προϋπόθεση για μια καταφατική άπάντηση άποτελεί ή όργάνωση της έλληνικής μειονότητας στη βάση της. Άλλά από τις όργάνώσεις που ύπάρχουν, οι περισσότερες είναι είτε άναπόσπαστα τμήματα του άμερικανικού κατεστημένου είτε μικροί όμιλοι συγχωριανών που περιορίζονται στο να προσφέρουν ένα ύποκατάστατο κοινωνικής ζωής στον μετανάστη. Στα πλαίσια αυτά θετική βοήθεια είναι σκεδόν άδύνατη. Οι ενεργείες είναι άσυντονιστες, έπιδέξιοι τυχοδιώκτες παρουσιάζονται κάθε φορά και η σύγχυση παρα ή πραγματική προσφορά γίνεται μια καθημερινή πραγματικότητα.

Αν ή πρώτη προϋπόθεση για μια πλατιά όργάνωση βάσης ικανοποιηθεί, τότε ή βοήθεια που θα μπορέσει να προσφέρει ή έδω μειονότητα θα είναι τεράστια. Τεράστια τόσο από οικονομική άποψη όσο και από πολιτική. Άλλά αυτό χρειάζεται δουλειά. Και τη δουλειά αυτή για το Σικάγο είμαστε διατεθειμένοι να κάνουμε έμεις, μια όμάδα από εργάτες, φοιτητές και έπιστήμονες που ιδρύσαμε τον Έκπολιτιστικό Μορφωτικό Σύλλογο. Διδαγμένοι από το παρελθόν, μαθαίνοντας από τις προσπάθειες όργάνωσης άλλων μειονοτήτων, και διατηρώντας επαφή με άλλες παρόμοιες έλληνικές όργάνώσεις που εργάζονται στα ίδια πλαίσια σε άλλες πόλεις της Άμερικης, θέλουμε να πιστεύουμε πως θα πετύχουμε.

Κλείνοντας το σχόλιό μας, θα θέλαμε να υπενθυμίσουμε στον κ. Κλεάνθους πως ή έθνική άνεξαρτησία δεν κερδήθηκε από «διαβήματα» των φαναριωτών προς την Πύλη, αλλά από τον άγώνα των Φεραίων, των Μακρυγιάννηδων και των Κολοκοτρωνάων.

Έκπολιτιστικός Μορφωτικός Σύλλογος
Greek Cultural Center
4636 N. Western
Chicago ILL. 60625
Tel. (312) 271-0008

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΜΕΛΙΟ

Μόλις εκκυκλοφόρησε

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ^{Νίκος Α.} Πουλαντιζᾶς ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ

ΤΟΜΟΣ Α΄ Μετάφραση: Κ. ΦΙΛΙΝΗ

ΤΟΜΟΣ Β΄ Μετάφραση:
Λ. ΧΑΤΖΗΠΡΟΔΡΟΜΙΔΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΘΕΜΕΛΙΟ»

Ἀκαδημίας 63 - Τηλ. 608.180

ΕΚΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ:

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΜΕΛΙΟ

ΦΑΙΔΡΟΣ Β. ΒΕΓΛΕΡΗ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΓΙΑ ΕΝΑ
ΣΥΝΤΑΓΜΑ
ΤΟΥ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ
ΛΑΟΥ

ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΧΡΟΝΙΚΟ
ΤΗΣ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ

ΕΘ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΜΕΛΙΟ

Ἀκαδημίας 63 - Τηλ. 608.180

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΚΩΣΤΑ ΧΑΤΖΗΑΡΓΥΡΗ

Η ΕΥΡΩΠΗ μπροστα στην υφεση και το σοσιαλισμο

Προλογος Λ.Κυρκου

Ὁ δρόμος πρὸς τὸ σοσιαλισμὸ εἶναι ἀσταμά-
τητος. Πρέπει νὰ ἐργαζόμαστε γι' αὐτὸν μ' ὅλες
μας τὶς δυνάμεις. Ὅμως, πρέπει ἐπίσης νὰ προ-
ασπίσουμε μ' ὅλα τὰ μέσα στὴ διάθεσή μας
τὴν εἰρήνη. Ὅφειλουμε νὰ ἐργαζόμαστε ταυ-
τόχρονα, ὑποχρεωτικά, γιὰ τὴν ὑφεση καὶ γιὰ
τὴν ἀλλαγὴ, ποὺ ἡ καθεμιὰ τους εἶναι ἀπαραί-
τητη γιὰ τὴν ἄλλη. Πῶς μπορούμε νὰ τὸ πε-
τύχουμε, καὶ πῶς, πιὸ συγκεκριμένα, τίθεται τὸ
πρόβλημα αὐτὸ στὴν Εὐρώπη; Αὐτὸ εἶναι τὸ
θέμα τούτου τοῦ βιβλίου.

σειρα

η εποχη μας

gutenberg

ΣΟΛΩΝΟΣ 103 ☎ 626.684, 624.606

κώστας βεργόπουλος

ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

τό πρόβλημα της κοινωνικής ενωμάτωσης της γεωργίας

εξάντας

DOMINIQUE EUDES

ΟΙ ΚΑΠΕΤΑΝΙΟΙ

ο ελληνικός εμφυλινός πόλεμος 1943-1949



εξάντας

ZAN-ΠΩΛ ΣΑΡΤΡ

πολιτικά και αυτοβιογραφικά κείμενα



ο Σάρτρ για τον Σάρτρ
η σοσιαλιστική του εμπειρία από το κρού-
το δικαστήριο Ρουσσώ
οι διανοούμενοι

εξάντας

αντρέ μαλρώ

Ο ΠΕΙΡΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΔΥΣΕΩΣ



εξάντας

ή αντιστασι- στή ΧΙΛΗ



ZAN-ΠΩΛ ΣΑΡΤΡ: ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Σε μια σειρά μαχητικών κειμένων ο διά-
σημος γάλλος φιλόσοφος μιλάει για τον
έαυτό του, για την Τσεχοσλοβακία, για τον
πόλεμο στο Βιετνάμ, για την θέση των δια-
νουμένων στον σύγχρονο κόσμο.
Μετ: Δημήτρη Δημητριάδη

ΚΩΣΤΑΣ ΒΕΡΓΟΠΟΥΛΟΣ: ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛ- ΛΑΔΑ

Μια ολοκληρωμένη μελέτη, πραγματική
προσφορά που θ' αποτελέσει σταθμό μέσα
στην ισχυρή βιβλιογραφία για τα νεοελλη-
νικά προβλήματα. Η συνθετική ματιά του
συγγραφέα αποβλέπει σε μια ολοκληρω-
τική κάλυψη του προβλήματος. Ξεκινών-
τας από την Τουρκοκρατία - εποχή που θε-
μελιώνονται οι δομές που εξακολουθούν
να χαρακτηρίζουν την ελληνική οίκονο-
μία - το βιβλίο θίγει, συγχρονικά και δια-
χρονικά, όχι μόνο τα οικονομικά αλλά και
τα γενικότερα πολιτικά και ιδεολογικά
προβλήματα της οικονομικής και κοινωνι-
κής ανάπτυξης της χώρας μας.

DOMINIQUE EUDES: ΟΙ ΚΑΠΕΤΑΝΙΟΙ

Η μεγάλη φετεινή έκδοτική επιτυχία.
Ένας νέος συγγραφέας μελετά τα τραγικά
γεγονότα της δεκαετίας 1940-1950. Με
φόντο την γιγάντια σύγκρουση των συμφε-
ρόντων των μεγάλων δυνάμεων, την άγρια
διαμάχη ανάμεσα στον δογματισμό και την
ζωντανή επαναστατική αντίληψη, οι καπε-
τάνιοι κι οι αγωνιστές του ελληνικού λαϊ-
κού στρατού γράφουν το δικό τους ματω-
μένο κι άπελπισμένο έπος.
Μετ: Γιώργου Παπακινριάδη.

ΤΟ ΛΕΥΚΩΜΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

Ανάπτυξη από την έκδοση του 1948, που
κυκλοφόρησε το Γενικό Άρχηγείο του
Δ.Σ. για τα δόχρα του.

ΜΠΟΡΙΣ ΒΙΑΝ: ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ ΣΤΟ ΠΕΚΙΝΟ

Το πρώτο βιβλίο του μεγάλου Γάλλου
πεζογράφου και ποιητή που μεταφράζεται
στά ελληνικά. Μέσα στο παράδοξο φαντα-
στικό τοπίο της Έξωποταμίας δοκιμάζεται
ή ευαισθησία του σύγχρονου Ευρωπαίου.
Το παράλογο τεχνοκρατικό πνεύμα και ο
βασανισμένος έρωτισμός αυτοκαταστρέ-
φονται σε μια έκρηξη κωμικοτραγική.
Μετ: Δημήτρη Ραντόπουλου.

ΚΟΡΝΤΟΒΑ/ΜΑΡΙΝΙ/ΖΟΝΤΑΓΚ, κ.ά. ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ: ΦΑΣΙΣΜΟΣ Ή ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ.

Μια σειρά δοκιμών που θίγουν τόσο τα
ειδικά προβλήματα των επί μέρους χωρών
της Λατινικής Αμερικής, όσο και τα γε-
νικά προβλήματα της επανάστασης στην
πολυτάραχη αυτή ήπειρο.
Μετ: Τζένη Μαστοράκη.

ΖΩΡΖ ΣΕΜΠΡΟΥΝ: ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΤΑΣΙΔΙ

Ο στρατευμένος Ίσπανογάλλος
συγγραφέας-σεναριογράφος των ταινιών
«Ο πόλεμος τέλειωσε» και «Υπόθεση
Σταβίσκι», του Άλαιν Ρεναι και «Ζ», σε
συνεργασία με τον Κώστα Γαβρά, μάς δίνει
την εμπειρία του από την Κατοχή, την όμη-
ρία, τα γερμανικά στρατόπεδα συγκέντρω-
σης.
Μετ: Άρη Άλεξάνδρου.

Η ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΣΤΗ ΧΙΛΗ (Ντοκουμέντα του Μ.Ι.Ρ.)

Τα κείμενα αυτού του τόμου - προκηρύ-
ξεις, προγράμματα και συνεντεύξεις του
Λουίς Κέρντα και του Μιγκέλ Ένρίκεζ -
δίνουν μια ανάγλυφη εικόνα της πάλης του
Μ.Ι.Ρ. και των άλλων άριστερών οργανώ-
σεων για την ανατροπή της χιλιανής χούν-
τας και την επάνοδο στον δρόμο για τον
σοσιαλισμό.
Μετ: Ειρήνης Μιχαλοπούλου.

Χ.Α.ΜΠΟΡΧΕΣ: Η ΑΝΑΦΟΡΑ ΤΟΥ ΜΠΡΟΝΤΙ

Για πρώτη φορά μεταφέρεται στα έλλη-
νικά μια πλήρης συλλογή διηγημάτων του
μεγάλου Άργεντινού συγγραφέα, που
γνωρίσαμε πριν λίγο καιρό από το περι-
οδικό «Συνέχεια». Η βίαιη και «πρωτό-
γονη» ζωή του Άργεντινικού λαού διυλί-
ζεται πάνω στο χαρτί, για να αποκαλυφθεί
ο μεταφυσικός πυρήνας κάθε ανθρώπινης
συμπεριφοράς.
Μετ: Χρύσας Τσαμαδού.
Κλειώς Νταβέλη.

ΑΝΤΡΕ ΜΑΛΡΩ: Ο ΠΕΙΡΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΔΥΣΕΩΣ

Το επιστολογραφικό αυτό δοκίμιο
προσπαθεί «να φανερώσει τον τρόπο, με
τον οποίο κινούνται δύο ευαίσθητες».
Ένας Γάλλος κι ένας Κινέζος ανταλάσ-
σουν επιστολές για το μέλλον της επανα-
στατικής Κίνας και της γερασμένης Εύ-
ρώπης.
Μετ: Δημ. Δημητριάδη.

ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ



φασισμός
ή
επανάσταση

ΚΟΡΝΤΟΒΑ-ΜΙΕΡΕΖ-ΚΑΡΝΤΟΖΟ-ΜΑΡΙΝΙ-ΖΟΝΤΑΓΚ

εξάντας



ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΞΑΝΤΑΣ



κυκλοφορούν

μπορίς βιάν

ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ
ΣΤΟ ΠΕΚΙΝΟ



εξάντας

ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ
ΤΑΣΙΔΙ

ΖΩΡΖ ΣΕΜΠΡΟΥΝ

εξάντας